

**La televisió local a Catalunya:
gestació, naixement i transformacions (1976 – 2006)**

Josep Àngel Guimerà i Orts

ISBN: 978-84-690-7159-5

0.- Introducció	8
1.- Naixement i extensió de la televisió local a Catalunya	12
1.1.- La primera televisió local catalana: Radiotelevisió Cardedeu (1982)	13
1.1.1.- Trets fonamentals i principis inspiradors	13
1.1.2.- Una gestació llarga i complexa	15
1.1.3.- Un model sense referent directe: principals influències d'RTVC	18
1.1.4.- Un model molt determinat: televisió local comunitària	20
1.2.- L'eclosió de la TVL: noves emissores i diversificació	21
1.2.1.- Augment d'emissores i extensió pel territori	21
1.2.2.- Un fenomen en ebullició: prop de cent iniciatives	23
1.2.3.- Nous promotors, noves maneres d'entendre la TVL	25
1.2.4.- Els elements del model comunitari	27
1.3.- Tolerància política i extensió de les televisions locals	30
1.4.- La consolidació del model comunitari: entre la tàctica i l'estratègia	34
1.4.1.- La primera trobada de televisions locals de Catalunya (1984)	34
1.4.2.- El naixement de la Federació (1985)	36
1.4.3.- El paraigua comunitari: La Federació com a instrument	37
1.5.- La televisió local possible	38
1.5.1.- Un fenomen eclèctic i canviant en "fase experimental"	38
1.5.2.- Un context d'ebullició: prop de cent iniciatives	39

2.- Creixement, reordenació i redefinició de la televisió local (1987-1995)	42
2.1. - Creixement i reordenació: noves emissores i tancament de pioneres	42
2.2.- Estructura de la televisió local: punts de canvi i línies de continuïtat	45
2.3.- Ajuntaments, publicitat i professionals: les claus per la consolidació	50
2.3.1.- La municipalització: l'Ajuntament com a suport bàsic de la televisió	50
2.3.2.- La comercialització: la publicitat com a eina de supervivència	51
2.3.3.- La professionalització: els contractats com a base de l'emissora	52
2.3.4.- Continuïtat i transformacions en els continguts	54
2.4.- Les expectatives de regulació: un element transformador clau	56
2.4.1.- Creixement i expectatives de reconeixement legal	56
2.4.2.- Estancament i indiferència governamental	57
2.5.- Dos models de televisió local a Catalunya	58
2.5.1.- El model municipalista de servei públic professional	61
2.5.2.- El model professionalista d'abast nacional	63
2.6.- La llei de televisions locals	64
2.6.1.- La televisió local: un mitjà de comunicació hertzià	64
2.6.2.- El marc legal i els models de televisió local catalana	66

3. - De la transformació a fons a la consolidació creixent (1996-1999)	68
3.1. – Increment d'emissores i reordenació: el protagonisme municipal	68
3.1.1.- Canvis en les televisions: renovació i creixement	68
3.1.2.- La titularitat: eclosió de municipals i canvis a les privades	70
3.1.3.- Els agents del canvi: ajuntaments nous i promotors privats en reconversió	72
3.1.4.- La distribució geogràfica: municipis més petits i més concentració	73
3.1.5.- El cable: una opció minoritària i de difícil creixement	75
3.1.6.- Catalunya a l'Estat: líder en oferta i en titularitat municipal	75
3.2. - Camí de la consolidació: elements clau d'una realitat dual	76
3.3. - Canvis en les emissions i continguts locals com a eix vertebrador	79
3.4.- Les claus jurídica i política: la llei 41/1995 i la implicació de la Generalitat	83
3.4.1.- L'intent de desplegament normatiu de la llei 41/1995 a Catalunya	83
3.4.2.- Voluntat d'aplicar la llei 41/1995 i negociacions per liberalitzar la TVL	87
3.5.- Les estructures de suport a les TVL: afiançar la consolidació	89
3.6.- Reformulació de models i noves propostes: a la cerca de la viabilitat	92

4.- Nous actors i digitalització (2000-2005)	95
<i>4.1.- Un nou canvi en l'estructura: un fenomen en transformació permanent</i>	95
4.1.1.- Augment d'iniciatives amb protagonisme privat	95
4.1.2.- Canvis en la distribució territorial: Barcelona guanya més pes	97
4.1.3.- El context espanyol: desenvolupament paral·lel amb diferències	100
<i>4.2.- La iniciativa privada: agent en canvi i actor transformador</i>	101
4.2.1.- Diversificació dels promotors privats	102
4.2.2.- L'adquisició de televisions en funcionament	104
4.2.3.- Concentració de la propietat i integració multimèdia	105
<i>4.3.- Continuitat municipal: noves TVL i canvis en les existents</i>	107
<i>4.4.- Un entorn jurídic i polític en canvi</i>	109
4.4.1.- Catalunya: a la cerca d'una major seguretat jurídica	109
4.4.2.- La implantació de la TDT: les primeres passes del govern central	113
<i>4.5.- Distribució de continguts i cadenes de televisions: actors centrals</i>	116
4.5.1.- Entitats públiques: augment d'associats i d'oferta de continguts	116
4.5.2.- La reedició del projecte privat: Canal Català TV	119
4.5.3.- Les cadenes estatals, una presència minoritària	119
<i>4.6.- Un sector eclèctic: diversitat, heterogeneïtat i complexitat ad infinitum</i>	121
4.6.1.- Diversitat d'operadors: un sector amb disparitats creixents	121
4.6.2.- La professionalització continua i el voluntarisme permanent	123
4.6.3.- Ampliació d'àmbit de cobertura i nous conceptes de <i>televisió local</i>	124
4.6.4.- El continguts: el sexenni de les transformacions (2000-2005)	127
5.- A mode d'epíleg: un nou fenomen anomenat TDT-L	133
<i>5.1.- El model de TDT-L: cap a la redefinició de la realitat existent</i>	134
<i>5.2.- La nova televisió local catalana</i>	140

6.- Conclusions	146
6.1.- Gestació, naixement i primera evolució: la televisió local possible	148
6.2.- Elements de consolidació i línies de transformació	151
6.3.- Creixement continu i renovació constant	155
6.4.- El paper central de les polítiques públiques	158
6.5.- Les administracions públiques locals: un punt de referència imprescindible	162
6.6.- Programació, llengua i referent local: els canvis arriben a la graella	166
6.7.- TDT: la refundació de la televisió local catalana	169
6.8.- Concepte de televisió local i model d'emissora: ideals en Permanent revisió	171
7.- Fonts consultades	177
7.1.- Fonts documentals i en línia	177
7.2.- Fonts personals	191

0.- Introducció

L'estiu de 2006, les televisions locals (TVL) de Catalunya van aconseguir el ple reconeixement legal, una fita al cap de més de 20 anys del seu naixement i d'una situació legal incerta derivada de la manca d'una llei completament desenvolupada. La regulació arriba amb la introducció de la televisió digital terrestre (TDT), un nou sistema de transmissió que comporta una modificació substancial de la fesomia del sector a mitjans dels dos mil.

La TVL que afronta aquesta *regulació transformadora* és fruit d'un procés històric que arrenca a la segona meitat dels setanta però pren cos a inicis dels vuitanta, quan la pionera Radiotelevisió Cardedeu (RTVC) és la primera en posar en marxa i mantenir emissions periòdiques. A partir d'aleshores es produeix una eclosió d'iniciatives i es posa en marxa una evolució marcada per un canvi continuat en un context d'inseguretats jurídica que arriba fins el 2005.

Els dos mil, després de més de vint anys de canvis, adaptacions, limitacions i renúncies, la televisió local ha esdevingut un dels mitjans més complexos i heterogenis dels que configuren el sistema comunicatiu de Catalunya. Hi són presents grups multimèdia espanyols i catalans; empreses de tota mida i abast; ajuntaments; particulars, associacions culturals i colles d'amics. Hi ha operadors que emeten cada dia; d'altres, diversos cops per setmana i encara uns altres que ho fan esporàdicament (Prado i Moragas, 2002; OCL, 2005).

El document que ara introduïm és fruit de la tesi doctoral *La televisió local a Catalunya: gestació, naixement i transformacions (1976-2005)*, elaborada per l'autor sota la direcció de la professora Maria Corominas¹ i que esdevé la primera recerca sobre TVL a Catalunya que fa una aproximació a la televisió local catalana des del seu naixement fins a la implantació de la TDT. Si bé la TVL catalana ha estat objecte de nombroses aproximacions des de la recerca universitària (especialment al llarg dels vuitanta i els darrers noranta) mai s'ha fet una estudi que dibuixi el recorregut fet en tots aquests anys (Guimerà, 2002 i 2006). És per això que a la tesi doctoral vam decidir abordar un text que enteníem pertinent, especialment en el context de migració a la TDT de les televisions locals.

¹ L'autor vol donar les gràcies a Maria Corominas tant, i especialment, per tot el mestratge que va fer amb ell en l'elaboració de la tesi, com pels consells sobre com abordar aquest text; i les correccions de bona part del text original d'aquest estudi.

En la recerca que ha donat lloc a aquest text s'han perseguit dos objectius. D'una banda, identificar els factors que intervenen en el naixement de la TVL i, a partir d'aquí, detectar tots els canvis que es donen en un fenomen que sabíem dinàmic i canviant (Prado i Moragas, 1991 i 2002). S'identifiquen els actors que hi intervenen i en quin sentit ho fan. De l'altra, es volien trobar les causes d'aquests canvis de manera que s'aportessin elements interpretatius que ajudin a entendre la natura i direcció dels canvis, ja siguin per la pròpia lògica del mitjà o derivats del seu entorn social, polític, cultural i econòmic.

El text resultant és original en dos sentits. Primer per la tasca feta d'identificació de canvis, continuïtats, tendències i actors involucrats. Al mateix temps, per la perspectiva interpretativa des del qual s'ha abordat la recerca. De la mateixa manera que no hi havia cap estudi que recorregués tots els anys d'existència de la TVL, els elements interpretatius tampoc han estat gaire presents en la recerca sobre el fenomen. Així, amb la informació disponible intuïem que el sector havia canviat en profunditat, però no sabíem perquè ni com (Guimerà, 2002 i 2006).

En la recerca en què es basa aquest text estudiem la televisió local entesa com un mitjà de comunicació de masses. És a dir, aquelles televisions que emeten periòdicament – de manera que la seva audiència potencial pot preveure-ho– i que s'han dotat d'un equip i d'uns recursos tècnics i de producció suficients per mantenir-les. En un fenomen comunicatiu com la TVL aquesta delimitació no és menor, ja que al llarg dels quasi 25 anys d'història de la TVL catalana han existit iniciatives que emetien puntualment o esporàdicament, com una forma de lleure i d'activisme sociocultural lligat a festes i fires.

En aquest sentit, al llarg de tot l'estudi és reserva el terme *emissora* per denominar aquelles TVL que s'han organitzat com a mitjà de comunicació de masses, mentre que s'ha reservat el d'*experiències* per aquelles més puntuals. En general, el terme *iniciativa* s'ha emprat per referir-se al conjunt global format per totes dues realitats.

A l'hora d'apropar-nos a aquest fenomen ho hem fet adoptant un marc teòric de síntesi que recull les dues principals aportacions teòrico-metodològiques que ha fet la recerca catalana sobre estructura i polítiques de la comunicació. D'una banda, la noció d'*espai de comunicació* desenvolupada en una recerca liderada per Josep Gifreu i Maria Corominas a principis dels

noranta (Gifreu, 1991). Aquest concepte permet abordar de forma global i complexa tots els elements que intervenen en la configuració d'un sistema de comunicació de masses complex: polítiques, econòmiques, tecnològiques, socials, culturals i lingüístiques.

D'altra banda, la noció de *televisió de proximitat*, introduïda a l'Estat espanyol per Moragas, Garitaonandia i López (1999); i aplicada per primera vegada a la televisió local per Prado i Moragas (2002). Partint d'aquest concepte hem identificat els continguts com el principal element a l'hora de considerar una televisió com a local: ho és aquella que, emetent per un territori inferior al conjunt de Catalunya, ofereix continguts de proximitat, és a dir, basats en la realitat del territori on emet i la vida quotidiana del col·lectiu al qual s'adreça.

A partir d'aquesta mirada² hem pogut anar descrivint tota la sèrie de canvis (profunds i constants) que ha viscut la televisió local i hem pogut identificar tres grans vectors que han guiat aquesta transformació.

D'una banda, la necessitat dels promotors, sobretot els pioners, de consolidar uns projectes febles i habitualment d'economia precària a causa de la inseguretat jurídica que els va acompanyar fins als anys dos mil. De l'altra, el paper de les polítiques públiques, tant del govern central com del català i de les administracions locals, que van donant elements d'estabilitat a un fenomen no regulat del tot fins 2006. Finalment, la irrupció a partir dels anys dos mil de nous actors aliens fins aleshores a la TVL (empreses de comunicació de mida diversa i abast comarcal, català i estatal) que contribueixen a canviar la natura del fenomen i a dotar-lo d'un caràcter industrial creixent. Tot això mentre es dona un procés de reordenació en el qual, de les 175 emissores que han existit a Catalunya entre 1982 i 2004, poc més de quaranta han arribat en funcionament a la TDT.

D'aquesta manera, es disposa d'un estudi que descriu i explica quin sector afronta la TDT i aporta ja unes primeres claus de la magnitud de la *regulació transformadora* que estan vivint les TVL. En aquest sentit, i sense haver estat l'objectiu a l'inici del procés, aquest estudi recull tota una etapa de la història de les televisions locals que esdevé una mena d'antecedent a tot aquest fenomen nou que és la televisió digital terrestre local.

² A la introducció de la nostra tesi doctoral es pot trobar una major descripció i raonament del marc teòric adoptat, així com també de la delimitació de l'objecte d'estudi (Guimerà, 2006: 17-50).

Tot aquesta informació està organitzada en quatre capítols que descriuen l'evolució de la televisió local des del seu naixement fins al moment que el govern convoca els processos d'atorgament de concessions de TDT-L. El cinquè aborda el procés d'implantació de la TDT (que descriu i interpreta) i analitza l'impacte que ha tingut sobre la TVL a partir de la perspectiva històrica que donen els capítols precedents.

1.- Naixement i extensió de la televisió local a Catalunya (1982-1986)

La televisió local (TVL) neix a Catalunya de la ma d'una sola emissora, Radiotelevisió Cardedeu, el març de 1982, i a partir de llavors s'estén arreu del territori català amb la posada en marxa de prop de 30 televisions amb emissions periòdiques els següents quatre anys. El procés de gestació, naixement i extensió de la TVL al Principat no va ser pas fàcil i està marcat per una sèrie de factors que en determinen les característiques principals.

D'una banda, un context sociopolític de canvi de règim que genera un ambient que fa possible tota mena de noves iniciatives cíviques, culturals, polítiques i també empresarials. Al Principat, aquest context presenta un perfil propi derivat de la voluntat de reconstrucció nacional que tenirà tot el procés i en especial els mitjans de comunicació.

D'altra banda, és dona amb un marc legal que, tot i que no preveu les emissores locals, tampoc no les prohibeix explícitament. Això genera una situació en què el desenvolupament de la TVL queda a les mans de la voluntat política del govern central. En un primer moment, es reprimeix tota emissió que no provingui de Radiotelevisió Espanyola (RTVE). A partir de 1983, però, hi ha un canvi d'actitud i s'obre un període de *tolerància condicional*. Es toleraran les emissores que tinguin cobertura municipal; no es donin a conèixer fora del seu àmbit; no provoquin interferències en les televisions estatals i autonòmiques; i no tinguin afany de lucre.

Això fa que els impulsors dissenyin estratègies i marquin objectius en funció d'un risc gens menyspreable: el tancament de la TVL. Al seu torn, determina el tipus d'emissora que neix, ja que els projectes més ambiciosos econòmicament i empresarial optaren per no arriscar-se a engegar una TVL que no és *acceptable*. Malgrat tot, la tolerància permet explicar l'extensió: si el 1983 hi ha 7 televisions en funcionament, el 1986 són 24.

És a partir d'aquesta situació que Radiotelevisió Cardedeu (RTVC), la primera nascuda a Catalunya entesa com un mitjà de comunicació de masses, es converteix en el tercer element que influeix en tot el període. Primer, perquè és la primera que supera les limitacions polítiques, econòmiques i tècniques d'engegar una TVL. Després, perquè les seves característiques (cobertura local, voluntarista, sense afany de lucre) la converteixen en el paradigma de la TVL tolerada. A partir del seu naixement el 1985, la Federació Pro Legalització de les Televisions

Locals de Catalunya assumeix el paper de principal referent que fins ara havia jugat RTVC, ja que adopta com a propi el seu model i defensa les associades de tancaments governatius.

És sota aquesta capa formal d'emissora tolerada que alguns promotors posen en marxa iniciatives orientades a l'afany de lucre i d'altres de professionalitzades. Així mateix, alguns dels promotors amb més anys de funcionament tracten de consolidar els projectes contractant professionals i invertint en tecnologia. Així doncs, els primers anys de funcionament de la TVL catalana conformen un procés d'assaig-error i de canvis constants a la cerca d'una mínima estabilització sota una capa formal d'emissora *tolerable*.

1.1.- La primera televisió local catalana: Radiotelevisió Cardedeu (1982)

1.1.1.- Trets fonamentals i principis inspiradors

El març de 1982, Radiotelevisió Cardedeu (RTVC) inicia les emissions periòdiques. D'aquesta manera es converteix en el primer dels diversos projectes existents els primers vuitanta que es posa en marxa i funciona com a mitjà de comunicació de masses i esdevé la televisió local pionera de Catalunya i l'Estat³.

Cobertura local, voluntarisme, producció pròpia en català i sense afany de lucre

Les característiques fonamentals de RTVC s'articulen al voltant de cinc grans pilars: emissions periòdiques setmanals en dilluns; funcionament exclusivament amb voluntaris; programació de producció pròpia local i en català; cobertura local; i renúncia a l'afany de lucre (Garriga, 1981 i 1985; Prado, 1985; Messeguer, Rovira i Vilar, 2005).

RTVC emet els dilluns al vespre. Per assegurar la periodicitat setmanal, els voluntaris implicats es van organitzar en quatre grups, cadascun dels quals es feia responsable de la programació d'un dilluns al mes: d'aquesta manera no es carregava de feina a persones que dedicaven a la televisió el seu temps de lleure.

La programació, de producció pròpia i marcat caràcter informatiu i divulgatiu, s'organitzava en dos grans blocs. El primer era un informatiu local setmanal. El segon incloïa

³ Adoptar el moment en què RTVC inicia l'emissió periòdica com a data de naixement de la TVL a Catalunya comporta una diferència substancial respecte a les recerques fetes fins ara, que consideraven el 7 de juny de 1980 o el 23 de juny de 1981, en què RTVC havia emès puntualment o havia intentat encetar les periòdiques sense aconseguir-ho.

un programa quinzenal i un mensual. En la part quinzenal s'alternaven tres propostes divulgatives (salut, oficis antics i cinema alternatiu) i *Donotes i homenots d'arreu de Catalunya* (entrevistes amb personalitats de la cultura i la política tant de Cardedeu com de la resta del Principat). La part mensual podia ser un debat d'actualitat local o l'emissió en diferit d'activitats de Cardedeu (plens municipals, festa major). La programació, basada en la vida quotidiana de la vila, encaixa amb la cobertura estrictament local: RTVC vol oferir un servei als seus convilatans i renuncia a cobertures més àmplies voluntàriament i explícita.

Pel que fa a la renúncia a l'afany de lucre, RTVC vol ser un mitjà popular molt vinculat als habitants de Cardedeu. Per mantenir aquest caràcter, s'entén que s'ha de renunciar a l'afany de lucre i s'ha de buscar un finançament que no es basi en la publicitat: des de RTVC, els anuncis es veuen com una possible font de dependència econòmica respecte d'interessos aliens a la televisió i als vilatans, a qui es vol servir (Garriga, 1981 i 1985). Per enfortir el caràcter democràtic, es va adoptar un model de funcionament assembleari i horitzontal, on tots els implicats podien dir la seva sobre la TVL.

Partint d'aquestes premisses, els promotors creen una associació cultural sense ànim de lucre (ACSAL), anomenada d'Amics de Ràdio Televisió Cardedeu, per assegurar el caràcter no lucratiu i com a via de finançament. Llavors, posen a la venda participacions de 5.000 pessetes (30 euros), amb la limitació que cada persona solament en pot tenir una. La combinació de tots dos elements es veu com la manera d'assegurar la independència, tant econòmica com d'interessos particulars. El suport econòmic es va arrodonir amb una petita subvenció municipal i la cessió d'un local on instal·lar la televisió per part del consistori.

Per entendre la natura de RTVC cal tenir present que tenia entre els seus objectius elevar el nivell cultural dels cardedeuencs i estimular la seva participació en el actes cívics i culturals en benefici de la seva vila i el coneixement sobre el municipi.

Democratització de la comunicació i reconstrucció nacional: la *tercera via*

Les característiques definitòries de RTV Cardedeu no són casualitat ni fruit d'una sèrie de coincidències, renúncies o limitacions, sinó tot el contrari: responen a un plantejament concret i

molt delimitat que es basa en principis com la democratització dels mitjans de comunicació, la prestació d'un servei públic i la reconstrucció nacional de Catalunya.

El projecte estava guiat per "la ferma convicció que la televisió havia de ser realment un servei públic, una potent eina pedagògica i un mitjà comunitari fet per i per a la gent", un canal d'expressió per les entitats del municipi i també un instrument de comunicació entre el vilatans "sense censures, i amb una visió crítica i objectiva de l'actualitat". A la democratització s'unia la "reivindicació de l'ús del català en tots els àmbits". Aquestes idees es sintetitzaven sota l'etiqueta de "televisió lliure i independent", una manera d'afirmar que es volien evitar tant les pressions polítiques pròpies de la televisió pública com les econòmiques que afectaven les privades comercials. Es proposava "una tercera via a la televisió" de manera que les TVL eren clau per evitar la pèrdua de les identitats i l'homogeneïtzació cultural (Messeguer, Rovira i Vilar, 2005: 33–45; Garriga, 1981: 14).

Tots aquests principis beuen directament de l'ambient social que es vivia a la Catalunya que sortia de la dictadura i estrenava democràcia parlamentària dins de l'Estat espanyol. Després de la mort de Franco i amb la recuperació de les llibertats democràtiques, es genera una ampla participació social dels ciutadans, al mateix temps que posa de manifest la necessitat de nous canals per vehiculitzar les idees i es reclama l'aplicació de les llibertats democràtiques, en especial la d'expressió. Així mateix, a Catalunya es genera un extens moviment a favor del reconeixement oficial del català i la seva normalització a la vida pública, que s'entén com un dels primers passos cap a la reconstrucció nacional juntament amb la recuperació de les institucions polítiques pròpies.

1.1.2.- Una gestació llarga i complexa

El naixement de la primera emissora de televisió local no va ser fàcil. El grup promotor va dissenyar una estratègia que desenvolupà entre juny de 1980 i març de 1982 per fer front a nombrosos reptes i reticències (Messeguer, Rovira i Vilar, 2005: 24 i 25).

El projecte de RTVC neix vinculat a Ràdio Borrego, una emissora lliure creada per un grup d'amics l'agost de 1979, molts dels quals col·laboraven en una revista local. La idea era difondre la intensa activitat cívica i cultural que hi havia a Cardedeu. Arran d'això, el sociòleg

cardedeuenc Jaume Rodri va preguntar als responsables de la ràdio si era possible emetre el mateix amb imatges. La resposta va ser positiva i el tècnic de la ràdio Joan Grífols va preparar un projecte amb un pressupost d'1,5 milions de pessetes (9.000 euros). A partir dels treballs del sociòleg i el tècnic, a primers de 1980 es va posar en marxa un grup promotor de la TVL liderat per joves de Ràdio Borrego i personalitats de l'associacionisme local. El col·lectiu va difondre el projecte per la ràdio i va animar la població a participar en la definició de la TVL.

Rodri i Grífols representen les dues figures que la recerca ha identificat com a "clau" per explicar el naixement de la TVL a Catalunya: l'"animador sociocultural" i el "xispes" (Moragas i Corominas, 1988: 37 i 38). Rodri és una persona amb les capacitats de dissenyar projectes cívics i de mobilització social necessàries per implicar amplis col·lectius en la seva realització. Grífols és un personatge traçut i amb habilitats tècniques que dota al grup de capacitat de producció i, sobretot, d'emissió.

Emissió de prova i disseny de l'emissora

RTVC va fer la primera emissió, el 7 de juny de 1980, per comprovar les possibilitats tècniques i demostrar a la població que era factible. Es tractava de "sondejar l'ambient" abans de continuar amb el projecte (Prado i Moragas, 1991: 7).

Es va retransmetre un acte que Amics de Ràdio Televisió Cardedeu va organitzar aquell dia per recollir fons i obrir la discussió sobre el model de televisió a tot el poble per tal de fer-lo el més plural possible. L'acte era un col·loqui amb Jaume Rodri; Josep Desumbila, crític de televisió de *l'Avui*; Salvador Escamilla, pioner de la ràdio en català; i Gianni Bernascone, italià propietari d'una productora i una TVL al seu país. L'emissió va ser possible gràcies a l'amistat d'Escamilla i Bernascone, que va cedir uns equips que havia introduït a l'Estat espanyol (Messeguer, Rovira i Vilar, 2005: 43, 60 i 61; Escamilla, 2005).

En aquells moments, els impulsors de RTVC eren conscients que solament RTVE podia emetre, a través de Televisió Espanyola (TVE), i que el Govern central no estava obert a l'aparició de cap mena d'emissora que no fos de titularitat pública, en especial els projectes privats catalans i estatals que s'estaven dissenyant els primers vuitanta.

Tal com expliquen Moragas, Prado i Mateo (1983: 510), la presència d'aquestes experiències va fer que el conjunt de les emissions de televisió a l'espai local fos conceptualitzat pels primers governs democràtics espanyols com instruments manipulats per a la introducció de la televisió privada a l'Estat. En aquest context, l'executiu espanyol no distingia entre iniciatives populars i sense afany de lucre de les comercials, ni tampoc si volien operar en espais reduïts o abastar tot l'Estat: totes eren clausurades (*Cambio 16*, 24 d'agost de 1980, pàg. 15). Això farà que RTVC es trobi en un buit legal, ja que no es preveia la TVL però tampoc no estava expressament prohibida. Així mateix, a RTVC es tenien prou indicis per saber quin era el comportament del govern.

Finalment, els promotors sabien que no comptaven amb la complicitat de la Generalitat, que aquells anys estava centrada en aconseguir la televisió pública catalana. De fet, la Generalitat tenia poc marge de maniobra, ja que, tal com establia l'apartat 1.27, de l'article 149 de la Constitució espanyola, l'Estat es reservava la competència exclusiva sobre normes bàsiques del règim dels mitjans de comunicació. Per tant, Catalunya depenia de l'Estat per fer una política televisiva (Guimerà, 2006: 54 i seg.).

Però els promotors estaven convençuts que tenien dret a emetre i s'emparaven en l'article 20.1 de la Constitució espanyola, que reconeixia els drets "a expressar i difondre lliurement els pensaments, les idees i les opinions mitjançant la paraula, l'escriptura o qualsevol altre mitjà de reproducció" i "a comunicar o rebre lliurement informació veraç per qualsevol mitjà de difusió". El 7 de juny van emetre l'acte, un al·legat en defensa del model televisiu proposat, i cap representant de l'Estat es va presentar per impedir-ho.

Els promotors van qualificar d'èxit l'emissió i a partir d'aleshores van desenvolupar una estratègia adreçada a posar en marxa les emissions periòdiques. RTVC va crear quatre comissions per desenvolupar els aspectes que consideraven necessaris: econòmic, programàtics, jurídic-polítics i tècnics (Garriga, 1985: 63; Prado i Moragas, 1991: 7).

La comissió econòmica va recollir els 9.000 euros amb les participacions. La comissió de programació va dissenyar la programació setmanal i la jurídic-política va acordar la creació de l'ACSAL i buscar acords amb les administracions públiques catalanes, que van donar com a resultat el suport de l'Ajuntament (local i subvenció). La comissió tècnica va establir les

necessitats d'equipament i decideix comprar-lo a Sony, que l'oferia a meitat de preu de mercat. És gràcies a aquesta rebaixa que RTVC pot equipar-se amb el pressupost de 9.000 euros que s'havia marcat (Messeguer; Rovira i Vilar, 2005: 102).

El llarg camí cap a les emissions periòdiques

A partir de la feina de les comissions, RTVC va decidir començar a emetre periòdicament el 23 de juny de 1981. Els promotors volien que l'acte tingués un to institucional i van convidar el President del Parlament de Catalunya, Heribert Barrera (amic personal de Rodri), per fer la inauguració oficial i ho van difondre a la premsa.

Però RTVE va denunciar RTVC i el Govern Civil de Barcelona va rebre ordres d'impedir l'emissió i, davant la pressió policial, la programació periòdica no van poder començar. Després de la clausura, RTVC va encetar un debat intern sobre si continuava amb l'emissió hertziana i es va decidir que sí. El desembre de 1981 s'engeguen emissions irregulars per ajustar l'equip i el març de 1982 RTVC troba la fórmula per emetre periòdicament (Garriga, 1985: 64; Prado, 1985a: 55; Messeguer, Rovira i Vilar, 2005: 95 i 96).

El procés s'ha considerat com el més sofisticat del moment, ja que cap altre grup desenvoluparà una estratègia tan calculada i definida ni comptarà amb la implicació i complicitat de tants agents socials i polítics (Prado i Moragas, 1991: 19; Baget, 1994: 72).

1.1.3.- Un model sense referent directe: principals influències de RTVC

La gestació i el naixement de RTVC apareix com un procés sense gaire influències externes explícites i com a conseqüència de les decisions preses pels seus promotors. Històricament s'ha considerat RTVC com la pionera de la TVL a Catalunya i a l'Estat, fet que exclou per definició l'existència d'un precedent. Les principals influències de RTVC són els altres mitjans locals que estaven naixent a Catalunya: premsa; i ràdios municipals i lliures.

Les experiències audiovisuals locals a Catalunya i l'Estat abans de 1980

Abans de 1980, a Catalunya solament existien dues iniciatives de TVL molt experimentals al Maresme, dutes a terme per radioafccionats (Vivé, 2004; Garriga, 1985; i Barcons, 2005).

La primera experiència de TVL a Catalunya que s'ha documentat va ser el 1976 a càrrec de Josep Vivé (2004), radioafecionat i comerciant d'electrodomèstics, a Tordera (Maresme). Fins el 1978, va emetre cada any amb motiu de la Fira del Ram torderenca amb la idea de promocionar el negoci i exercir el seu hobby. Les emissions eren molt primàries i Vivé parla de "demostracions de televisió". El 1979, amb l'ajut d'un grup de joves, s'emeten en directe alguns d'actes cívics i culturals, que continuaran els anys següents. L'altra iniciativa es pot considerar una extensió de l'anterior, ja que és Vivé qui anima l'Associació de Radioafecionats de Calella a fer-la. L'agost de 1979 van emetre imatges en moviment entre els participants, però no es podien rebre amb l'antena i el receptor de televisió convencionals.

La situació fora de Catalunya era la mateixa i solament es coneixia l'existència de QTH–Melilla, impulsada per Francisco Platero, que "emet en circuit d'escombrat lent de radioafecionat i freqüència legal" (Garriga, 1985: 51). Des de mitjans de 1979 emet pel·lícules, reportatges i actes locals des d'un estudi de videoafecionat que té a casa (*El Periódico de Catalunya*, 23 de desembre de 1980, pàg. 30). Tot i que el plantejament ja s'apropa al d'un de mitjà de masses, hi ha dos elements que l'allunyarien del model buscat per RTVC. D'una banda, emet per freqüència de radioafecionat i això força a instal·lar una antena per rebre el senyal. D'altra banda, tot i que tendeix a la periodicitat, no manté un patró i emet quan li ve de gust o quan pot exercir el que ell entén com un "hobby".

Els altres mitjans locals catalans: premsa i ràdio

Els promotors de RTVC sí que tenien contacte i compartien ideari amb els moviments de la premsa comarcal, les ràdios lliures i les emissores municipals que aquells anys es desenvolupaven a Catalunya (Corominas i Llinés, 1992).

El maig de 1981 es va celebrar a Canyamars (Maresme) el Congrés de la Premsa Comarcal de Catalunya, on aquests mitjans es reivindiquen com agents "bel·ligerants" en la normalització lingüística i la reconstrucció nacional. Aquesta defensa de la identitat nacional es pot considerar un dels principals trets que recull RTVC de la premsa comarcal. Per la seva banda, l'experiència dels promotors de RTVC a Ràdio Borrego els apropa a les emissores lliures: ocupació de l'espai radioelèctric com a reclamació de la llibertat d'expressió,

programació no comercial elaborada amb altres grups socials i gestió assembleària (Prado, 1980: 165). Així, la voluntat d'estimular la participació ciutadana en el mitjà és un dels trets que la TVL catalana recull de les ràdios lliures.

Els primers vuitanta també estaven definint el seu model les emissores municipals de ràdio. En una trobada celebrada el març de 1981 al Vendrell (Baix Penedès), representants de 34 municipis van aprovar el "Manifest del Vendrell", que definia aquestes emissores com "un important vehicle de catalanització, de dinamització cultural dels nostres municipis, oberta a la participació de tots" i "sense ànim de lucre" (Diputació de Barcelona, 1981a: 14). La plena coincidència d'objectius amb les ràdios municipals permet considerar-les com la principal influència en la configuració de RTVC, com apunta Prado (1985a: 53).

1.1.4.- Un model molt determinat: televisió local comunitària

Tot apunta que el model de RTVC neix de la combinació de factors molt variats i guiats, fonamentalment, per la intenció de fer una televisió ben diferent de TVE, que és una mena d'*antimodel*⁴ per al grup promotor. Ara bé, encara que la proposta de RTVC apareix com a genuïna a Catalunya, té les característiques pròpies d'un tipus de televisió molt present a altres estats de l'Europa Occidental als vuitanta: la televisió local comunitària (Hollander, 1992: 11).

Es caracteritza perquè els membres de la comunitat, en algun cas amb el suport de professionals, produeixen i emeten els continguts, que conformen una programació coordinada i coherent que reflecteix, representa i involucra la col·lectivitat per a la qual emet. Els ciutadans participen en totes les tasques i exerceixen el control del dia a dia i les polítiques a llarg termini. A més, renuncien a l'afany de lucre (Jankowski, 2002: 6-8).

En el moment del naixement, els investigadors catalans ja s'adonen d'aquest fet. El crític i historiador de la televisió Josep Maria Baget i Herms ho va constatar poc després de la primera emissió de juny de 1980 (*La Vanguardia*, 5 de juliol de 1980, pàg. 48). Mesos després, els impulsors de RTVC ja la situaven en el context internacional i afirmaven haver tingut "la idea de crear una emissora de TV local similar a les que existeixen a d'altres països, però adequada a les necessitats pròpies de Cardedeu" (Garriga, 1981: 14; i 1985: 49). De tota manera, els

⁴ Maria Corominas, professora titular del Departament de Periodisme i de Ciències de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona. Comunicació personal, febrer de 2006.

promotors de RTVC afirmaven desconèixer els models de televisió local comunitària que s'estaven desenvolupant a Europa Occidental aquells anys. En aquest sentit, solament coneixien el cas d'Itàlia, d'on van agafar algunes idees tècniques a partir de Bernascone.

La primera recerca específica sobre la TVL a Catalunya, centrada en el cas de Cardedeu, la identifica com a "televisió local i comunitària" (Moragas, Prado i Mateo, 1983: 511). Una identificació que es repetirà en estudis posteriors i que consideren precisament RTVC com la pionera i referent a seguir. Aquestes aproximacions la defineixen com orientada al servei públic, sense afany de lucre i amb voluntat de descentralització, participació i desenvolupament cultural (Prado, 1985; i Moragas, 1988a: 82).

1.2.- L'eclosió de la TVL: noves emissores i diversificació

Des de finals de 1982, a Catalunya neixen noves emissores. Algunes seguiran el model proposat a Cardedeu, i fins i tot la visitaran i demanaran consells als seus promotors. D'altres sorgiran de plantejaments molt diferents. Unes terceres encara combinaran elements de RTVC amb d'altres nous. La TVL s'estén pel Principat mentre es diversifica la seva composició.

1.2.1.- Augment d'emissores i extensió pel territori

El 1982, un radioafecionat de Mataró (Maresme) crea la segona emissora (TV Salvador Carol-Mataró) i un empresari antenista engega la tercera a Molins de Rei (Baix Llobregat). A partir d'aleshores, l'aparició de noves emissores serà una constant (vegeu Taula 1).

Diverses fonts ens permeten situar el nombre d'emissores entre la vintena i la trentena la primera meitat dels vuitanta. El 1985, Prado havia detectat mig centenar d'experiències de les quals una vintena emetien amb periodicitat setmanal. El desembre del mateix any, Brunet (1985: 473) parlava de 35 "emissores" que difonen "amb certa regularitat". La recerca feta per aquest estudi ha detectat 28 noves emissores en aquest període (vegeu Taula 1). Cal tenir en compte, però, que no totes aquestes emissores es consoliden en aquests anys. De fet, pel cap baix cinc televisions nascudes aquests primers anys no arribaran als dos anys de vida.

Taula 1.- Inici d'emissions periòdiques i distribució territorial a Catalunya (1982-1986)

Emissora	Emissions Periòdiques	Municipi	Comarca	Demarcació	Habitants ^A
Radiotelevisió Cardedeu	1982	Cardedeu	Vallès Oriental	Barcelona	7.240
TV Salvador Carol	1982	Mataró	Maresme	Barcelona	97.008
Canal 12	1982	Molins de Rei	Baix Llobregat	Barcelona	18.308
TV Lloret 2000	1983	Lloret de Mar	Selva	Girona	10.463
TV Vallirana	1983	Vallirana	Baix Llobregat	Barcelona	4.377
TV Circuit Tancat Bellcaire d'Empordà	1983	Bellcaire d'Empordà	Baix Empordà	Girona	485
TV Banyoles	1983	Banyoles	Gironès ^B	Girona	12.451
RTV Llinars	1983	Llinars del Vallès	Vallès Oriental	Barcelona	4.693
TV Pública de Pineda	1983	Pineda de Mar	Maresme	Barcelona	11.747
TV Navarcles	1984	Navarcles	Bages	Barcelona	4.588
TV Arenys de Mar	1984	Arenys de Mar	Maresme	Barcelona	10.087
TV Sabadell	1984	Sabadell	Vallès Occidental	Barcelona	186.123
Tele-Set	1984	Manresa	Bages	Barcelona	67.007
Calella TV	1984	Calella	Maresme	Barcelona	10.586
TV Fornells de la Selva	1984	Fornells de la Selva	Gironès	Girona	944
TV Canet de Mar	1984	Canet de Mar	Maresme	Barcelona	8.062
TV Malgrat de Mar	1984	Malgrat de Mar	Maresme	Barcelona	10.972
TV Vilassar de Mar	1984	Vilassar de Mar	Maresme	Barcelona	9.519
TV Garrotxa	1984	Olot	Garrotxa	Girona	25.072
TV Figueres	1985	Figueres	Alt Empordà	Girona	30.412
TV Gelida	1985	Gelida	Alt Penedès	Barcelona	3.650
TV Terra Ferma	1985	Lleida	Segrià	Lleida	106.814
TV Cerdanyola	1985	Cerdanyola del Vallès	Vallès Occidental	Barcelona	50.855
TV Cercs	1985	Cercs	Berguedà	Barcelona	1.901
TV Lleida	1986	Lleida	Segrià	Lleida	107.749
Palavisíó	1986	Palafugell	Baix Empordà	Girona	15.156
RTV Clot	1986	Barcelona	Barcelonès	Barcelona	1.752.627
TV Mataró	1986	Mataró	Maresme	Barcelona	100.021
Esplugues TV	1986	Esplugues de Llobregat	Baix Llobregat	Barcelona	47.670

^A El nombre d'habitants és del cens o padró immediatament anterior a l'any d'inici d'emissions periòdiques recollits per l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat) [En línia]: <<http://www.idescat.net/cat/poblacio/poblrecomptes.html>> [Consulta: febrer de 2007].

^B El 1983 Banyoles formava part del Gironès, ja que el Pla de l'Estany no es crea fins 1988.

Font: elaboració pròpia a partir Prado i Moragas (1991); *La Vanguardia*, 4 de gener de 1985, pàg. 19; 5 de gener de 1985, pàg. 19; 18 de gener de 1985, pàg. 21; Garriga, 1985; FPLTVLC, 1986; Carol, 2005; Nogueras, 2005; Pascual, 2005; Llorca, 2005; Bonet, 1990; i Gelida Televisió (GTV) (1999) [En línia]: "La història de Gelida TV". <<http://www.gelida.com/serveis/gtv4.htm>> [Consulta: maig de 2006].

Un primer mapa de la televisió local a Catalunya

Les dades disponibles sobre el primer conjunt d'emissores que s'articula ja permeten elaborar un primer mapa del fenomen a Catalunya.

D'una banda, les emissores s'estenen sobretot per la demarcació de Barcelona, que en concentra 20 de les 29, gràcies a les tres comarques on neixen les primeres ja el 1982: Vallès Oriental, Baix Llobregat i Maresme, que n'apleguen 13. La darrera comarca crida especialment l'atenció, ja que acull una de cada quatre TVL. A continuació, la demarcació de Girona és la que més n'aplega, mentre que Lleida solament té emissores al Segrià i Tarragona no en tindrà cap els anys de l'extensió. D'altra banda, tal com apuntaven Prado i Moragas (1991: 84), la TVL catalana sorgeix sobretot a municipis petits i mitjans: les 29 emissores es distribueixen en 26, dels quals 17 estan per sota dels 20.000 habitants i 8 dels 10.000

Finalment, el naixement i primer desenvolupament de la televisió local a Catalunya és un procés dominat per la iniciativa privada: solament 6 de les 29 televisions que es posen en marxa aquests anys són municipals, una mica més del 20%.

Catalunya al context espanyol: indicis d'un lideratge destacat

Les escasses dades existents sobre la situació a l'Estat espanyol situen a Catalunya com la comunitat autònoma líder en la implantació de la TVL. El 1983, arran d'una ordre de clausura que va afectar totes les televisions d'Espanya, les dades disponibles mostren que a Catalunya hi havia 5 de les 10 TVL en funcionament en 1983. A més, tres de les cinc de la resta de l'Estat reconeixien haver-se inspirat en RTVC i TV Salvador Carol–Mataró a l'hora de crear la televisió.

1.2.2.- Un fenomen en ebullició: prop de cent iniciatives

L'increment d'emissores dels primers anys vuitanta s'ha de situar en un context de clar increment de l'interès pel fenomen audiovisual local arreu de Catalunya.

Udina (1982: 94) afirma que el 1982 hi havia una "vintena de projectes" de TVL pendents d'aplicació. Tres anys després es donaven xifres dues i tres vegades més altes. A finals de 1984 ja n'hi ha 42 iniciatives en diferent fase de desenvolupament i el 1985 unes noranta (*La Vanguardia*, 4 de gener de 1985, pàg. 19; 5 de gener de 1985, pàg. 19; i 18 de gener de 1985, pàg. 21; *El Món*, 3 de maig de 1985, pàg. 30).

Per a mitjans de 1985, Prado (1985a: 56) parla de mig centenar d'iniciatives, de les quals un terç es defineixen com a "privades" i la resta com a "públiques". D'aquest darrer grup, una meitat serien "municipals" i l'altra "comunitàries", terme amb el qual es refereix a les

gestionades per associacions. La majoria operen a municipis petits i mitjans, ja que un 73% no superen els 30.000 habitants. Un any després, la FPLTVLC (1986) afirmava que des de finals de 1984 havia identificat 69 grups i el gener de 1987 la premsa les situava entre les 80 i les 100 (*El País*, 27 de gener de 1987, pàg. 47).

La natura de les iniciatives: experiments i projectes

El gruix de les propostes que no quallaran corresponen a grups informals i associacions i entitats de tota mena, que fan emissions puntuals en motiu de festivitats locals o per pur hobby. Algunes aconseguiran emetre irregularment, però la majoria no passaran de l'experiment lúdico-festiu. Algunes són de grups que busquen l'Ajuntament per crear una emissora municipal però que desisteixen en no rebre el suport institucional. També es donen emissions puntuals a càrrec d'ajuntaments en motiu de festivitats importants. En tot aquest procés hi tenen un paper rellevant els radioaficionats i, també, les botigues d'electrodomèstics: faciliten equipaments i aporten coneixements imprescindibles per emetre (Guimerà, 2006: 69–72; i 106–109).

La televisió privada estatal i nacional: les emissions locals com a tàctica

Tal com apunten Miquel de Moragas (1988a: 82) i Emili Prado (1985a: 53 i 54), l'existència d'iniciatives de televisió privada a Catalunya i a l'Estat va acabar formant part del procés de gestació i naixement de la TVL. Per a aquests dos autors, amb les primeres experiències de televisió local es barregen emissions de prova d'aquestes televisions catalanes i estatals, que les fan servir per cridar l'atenció de la ciutadania i obrir i/o intensificar el debat polític sobre el seu reconeixement legal. Segons Prado (1985a), amb una escassa inversió aconseguen un gran impacte en l'opinió pública, sobretot si hi intervenien les forces de l'ordre.

Les dues empreses que els primers anys vuitanta tractaven de desenvolupar emissores d'abast nacional català, Promotora de Televisió Catalana SA i Ràdio i Televisió per Catalunya S.A, van emetre puntualment tres cops i a diferents llocs de Catalunya el 1980. En dues ocasions, els equips van acabar precintats per la Guàrdia Civil. D'altres projectes de televisió d'abast superior també veien en les TVL els possibles nodes d'una xarxa estatal. El març de 1982 existien pel cap baix set projectes que incloïen emissores de televisió local a Catalunya, sobretot a les grans ciutats i capitals de província (*Cinco Días*, 27 de març de 1982, pàg. 4).

1.2.3.- Nous promotors, noves maneres d'entendre la TVL

L'increment d'emissores entre 1982 i 1986 porta aparellat la diversificació, ja que els nous promotors tenen plantejaments també nous.

L'afecció com a *leit-motiv*

Els ràdio i videoafccionats catalans adquiriran un protagonisme notable en aquest període, ja que engeguen diverses emissores per exercir els seus hobbies (Guimerà, 2006: 79).

És un d'aquests afeccionats, Salvador Carol, qui posa en marxa la segona emissora catalana a mitjans de 1982. Navarcles, Pineda, Cerdanyola, Canet, Esplugues, Malgrat o Fornells també neixen d'aquest plantejament com un entreteniment, com una forma d'ocupar el temps de lleure. Un indicador força aclaridor de la seva natura és que es posen en marxa amb equipaments dels propis afeccionats o bé autoconstruïts. Així mateix, en cas de necessitar inversions, es fan amb capital dels promotors (Prado i Moragas, 1991: 39-44). Es tracta, doncs, de TVL liderades per *xispes* amb plantejaments més tècnics que no pas socials o cívics.

L'afany de lucre: la televisió local entesa com a negoci

Els primers anys també neixen emissores enteses com a negoci (Guimerà, 2006: 80). El pioner va ser el productor de cinema Isidor Llorca (2005), que l'entenia com una inversió a mig termini. El 1984 neix Televisió de Sabadell de la ma de la productora local Vídeo Films, liderada per Francesc Vila i Pere Iborra. Aquest últim dirigirà un projecte empresarial que té per objectiu "obtenir beneficis i viure d'això" (Martínez, 1988c: 12). TV Lleida (Segrià) sorgeix el 1986 com un projecte de Rossend Bertomeu, propietari d'un comerç d'electrònica. Bertomeu havia participat l'any abans en l'emissora comunitària TV Terra Ferma (TVT), que no es consolidà. Llavors va crear TV Lleida per rendibilitzar el material.

El fet que solament siguin tres casos presenta l'afany de lucre com la motivació menys habitual entre les TVL en funcionament i que aconsegueixen consolidar-se. En aquest sentit, crida l'atenció que totes tres neixen a partir de l'empresa del promotor: vinculada a l'audiovisual o l'electrònica, aporta equipaments i professionals per crear-la i mantenir-la en marxa.

L'ajuntament: entre la promoció, l'aixopluc i la indefinició

Els ajuntaments catalans juguen un paper més aviat d'aixoplugadors d'iniciatives sorgides de la societat civil que no pas com a impulsors d'emissores (Prado i Moragas, 1991: 22 i 83-84).

De fet, les cinc primeres TVL municipals de Catalunya comencen per iniciativa de col·lectius o particulars i posteriorment l'ajuntament assumeix el projecte i se'n fa càrrec: TV Vallirana, RTV Llinars, TV Calella, TV Arenys i TV Fornells⁵. Solament la darrera que neix en aquest període, TV Cercs, l'impulsa el consistori. És un cas particular, ja que el govern té la idea arran de la instal·lació d'una xarxa de cable per millorar la recepció de televisió.

En aquest sentit, les relacions dels ajuntaments amb les seves TVL no presenten un perfil clar. De fet, es dona el cas que hi ha televisions privades que reben més prestacions (subvencions, cessió de locals, lloguer de temps d'emissió) del consistori que d'altres de municipals. Així, la titularitat municipal no esdevé un element diferenciador clau aquests anys. A més, els consistoris no sempre han incidit positivament. N'hi ha que s'han negat a municipalitzar projectes que han acabat tancant (Molins de Rei, Lleida amb TV Terra Ferma, Manlleu) i d'altres que han posat en marxa projectes propis quan ja n'hi havia de comunitaris (l'Hospitalet de Llobregat, Cornellà de Llobregat) (FPLTVLC, 1986).

Davant d'aquests comportaments, estem d'acord amb Prado i Moragas (1991: 82-84) quan afirmen que els ajuntaments, els anys vuitanta, no han trobat la forma de relacionar-se amb les TVL, de manera que es va improvisant. En canvi, creiem que el paper "central" que aquests autors (1991: 25) atorguen als consistoris s'ha de matisar: si bé permeten explicar la consolidació de projectes, també expliquen, ni que sigui parcialment, el fracàs d'altres.

La professionalització

A partir de 1983 hi ha promotors que compten amb professionals per fer funcionar l'emissora. Es contracta una o més persones que s'encarregaran de la gestió diària. N'hi ha amb un perfil directiu i d'altres que desenvolupen funcions concretes i que demanen formació prèvia, com ara tècnics o periodistes. De tota manera, l'opció professionalista és excepcional en uns anys on la

⁵ En alguns casos fins i tot hi ha elements personals: a Calella, el president dels radioaficionats esdevé regidor el 1983, proposa la creació d'una Fundació Pública i es converteix en el primer director. En el cas de Fornells, l'alcalde era membre de l'associació que impulsa la TVL (Arandes, 1987a; Martínez, 1988a).

TVL s'entén majoritàriament com un hobby o una activitat socio-cultural (Prado i Moragas, 1991: 21-22 i 83; Moragas i Corominas, 1988: 35-37).

L'aparició d'aquests professionals respon a raons molt diferents. Hi ha casos en què provenen de l'empresa que impulsa l'emissora, com TV Sabadell, TV Lloret i TV Lleida. Altres cops es deu a les necessitats dels promotors, com TV Vallirana. Al seu torn, TV Mataró decideix arrancar amb professionals com la millor manera per prestar el servei informatiu que vol oferir (*TVM. Televisió*, 1988). En aquest sentit, la professionalització comporta una divisió del treball, que també afecta els col·laboradors no remunerats: s'especialitzen en àrees (tècnica i continguts) i solen ser responsables de tasques concretes (Prado i Moragas, 1991: 85).

Cal tenir en compte que aquestes TVL no renunciïn als voluntaris, ans al contrari: són una peça clau per reduir despeses (Llorca, 2005; Prado i Moragas, 1991: 32 – 35). De fet, els voluntaris són un dels trets definitoris del naixement i l'extensió de la televisió local a Catalunya.

Producció aliena: entre el satèl·lit i les pel·lícules

Finalment, un altre element nou que també incorporen alguns promotors respecte del model comunitari són els continguts de producció aliena sense referents locals. Es tracta de pocs casos; i connecten a televisions per satèl·lit i emeten pel·lícules comercials.

En el cas del satèl·lit, es fan connexions a diferents canals per redifondre'n els continguts i s'entén com una manera d'ocupar la freqüència o com un servei més a la població que té accés a continguts que no podria obtenir d'altra manera. Pel que fa a les pel·lícules, el plantejament és molt semblant, encara que en les televisions amb afany de lucre les solen programar per augmentar l'audiència i vendre més publicitat. Solament en el cas d'algunes TVL amb connexions a satèl·lit la producció aliena supera la pròpia al cap del dia, ja que en general és un recurs complementari dels continguts locals.

1.2.4.- Els elements del model comunitari

Moltes de les noves TVL que arrenquen després de RTVC veuen en aquesta un mena d'escola i pautes vàlides de funcionament (Guimerà, 2006: 84–89). De fet, un participant del naixement de RTVC, Antoni Garriga (2005), considera que era vista com un "model d'èxit" els primers anys: era una bona forma d'engegar i després anar millorant.

Producció pròpia en català de matriu informativa

Si hi ha un tret comú a totes les emissores aquests anys és l'ús dels continguts de producció pròpia en català amb un fort component informatiu i divulgatiu.

No hi ha cap TVL que no produeixi continguts propis, de la mateixa manera que no n'hi ha cap que no inclogui programes dedicats a la l'actualitat local. A més, algunes n'ofereixen d'especialitzats (esports, cultura, cinema) i retransmeten actes locals, a més de programació de caire divulgatiu (història, tradicions i entorn locals). De fet, hi ha projectes (TV Mataró, Palavisó) que neixen amb l'objectiu concret de ser un mitjà informatiu. La majoria de les TVL solament emeten allò que elaboren elles mateixes. En pocs casos s'empra producció aliena, que varia entre la que complementa (fonamentalment pel·lícules) i la que omple hores sense emissió pròpia amb connexió a satèl·lit.

Finalment, totes les emissores documentades elaboren els seus continguts íntegrament en català, tret de TV Cerdanyola. En alguns casos l'ús del català respon a una voluntat explícita de contribuir a la normalització. La resta no ho fan amb cap finalitat, sinó com un fet natural.

El perfil programàtic basat en producció pròpia de matriu informativa i en català respon, fonamentalment, a les necessitats comunicatives dels propis promotors (lligades a la seva insatisfacció amb el continguts dels altres mitjans) i, també, a una voluntat explícita d'emetre i difondre creacions pròpies (Moragas i Corominas, 1988; Corominas i Llinés, 1992).

Natura jurídica: associació cultural sense ànim de lucre

La figura jurídica d'associació cultural sense ànim de lucre (ACSAL) és un dels elements definitoris del model comunitari que més apareix entre els nous operadors.

Primer, perquè no pas menys de 5 dels 28 grups que creen TVL després de Cardedeu són associacions. Després, perquè alguns grups informals decideixen constituir-se en associació per consolidar el projecte i dotar-se de natura jurídica en un entorn on no hi ha prevista cap via específica per a les TVL. A més, tal com apunten Prado i Moragas (1991: 21), la conversió en associació facilita la cessió de locals i/o subvencions per part de l'Ajuntament.

En aquests casos, la influència de Cardedeu és palpable, ja que diversos col·lectius es constitueixen en ACSAL després d'haver-li demanat ajut i haver-ne copiat els estatuts (Vilar,

2006). Fins i tot les emissores amb afany de lucre de Sabadell i Lloret creen una associació per donar cobertura al seu projecte en un moment en què el Govern central es mostra hostil cap a les iniciatives comercials (Garriga, 1985: 72 i 73; Fernández i Santana, 2000: 313-320).

Renúncia a l'afany de lucre i finançament no comercial

Un dels trets del model comunitari que més s'estén entre els nous promotors és la renúncia, explícita o no, a l'afany de lucre. Una raó és que les emissores enteses com un hobby i les que es volen municipalitzar no contempen aquesta opció. L'altra causa és la renúncia expressa (TV Mataró, Tele-Set o TV Clot) per motius ideològics: en cas d'obtenir beneficis, es reinvertiran.

Un indicador que permet mostrar la manca d'afany de lucre de moltes TVL són les seves vies de finançament. Una de les principals fonts són els propis participants i promotors, que en alguns casos no solament no en treuen cap benefici econòmic, sinó que hi han de posar diners. D'altra banda, també hi ha emissores que compten amb subvencions puntuals de l'Ajuntament o, en molt pocs casos, de la Generalitat. La resta combinen des de les quotes dels socis a publicitat (habitualment poca i limitada a anunciats locals) i el patrocini de programes (Prado i Moragas, 1991: 40 i seg.; Bonet, 1990: 23; FPLTVLC, 1986).

En tot cas, la publicitat és una via clarament secundària i no assegura la sostenibilitat. Solament les emissores professionalitzades dels municipis més grans (TV Lleida, TV Mataró i TV Sabadell) obtenen el gruix dels ingressos amb els anuncis. Fins i tot n'hi ha que la tenen prohibida, com TV Garrotxa i RTVC. D'altres, com RTV Llinars o TV Navarres, n'inclouen molt poca i és una via d'ingressos puntuals vinculats a emissions especials com les festes majors.

Participació ciutadana: entre l'afecció, la formació i la militància

Un dels elements característics del model comunitari era voler ser un mitjà obert a la participació ciutadana, tant a títol individual com de forma col·lectiva per les associacions.

Els particulars es podien incorporar amb certa facilitat a les TVL encara que poques vegades ho fan per elaborar programes propis, sinó que s'integren en l'estructura de la TVL d'acord amb les necessitats de l'emissora. Però solament una quarta part de les televisions dels primers vuitanta oferia a entitats i col·lectius la possibilitat de produir continguts. La resta les considera una font d'informació més (Prado i Moragas, 1991). En aquest sentit, destaca que

en cap cas més a banda de RTVC s'ha detectat el procés de socialització del projecte per buscar la implicació cívica i són els promotors els qui marquen el disseny i funcionament de la TVL.

De fet, la vinculació activa de la societat civil apareix com un handicap per a moltes televisions ben aviat. La pionera RTVC afirmava l'estiu de 1984 que fer participar la gent directament de forma àmplia era molt difícil i que hi renunciava. Altres promotors de tall comunitari, com un grup de l'Hospitalet de Llobregat o TV Vallirana, també ho consideren molt difícil i amb conseqüències negatives sobre la qualitat de la programació. Sembla que el component ideològic i militant del model comunitari que planteja l'accés directe a la TVL té problemes per quallar al poc temps de proposar-se, fins al punt que apareix com una utopia.

Ara s'opta per una estructura amb un grup fix de voluntaris als quals se'n poden afegir d'altres d'acord amb les necessitats. En alguns casos, aquesta *participació ciutadana adaptada a l'emissora* es planteja en termes democràtics de funcionament assembleari i d'altres, jeràrquics, de manera que la funció democratitzadora de la TVL comunitària encara apareix més matisada.

Àmbit de cobertura municipal

Totes les emissores que es posen en marxa aquests anys arranquen amb una cobertura restringida al municipi, o en el cas de Barcelona, al districte on estan operant. Aquest seria l'àmbit de cobertura majoritari al llarg del període i que solament en algunes TVL es supera per un excés en la potència de l'emissor (Prado i Moragas, 1991: 50).

Però també hi ha diverses emissores amb vocació comarcal (TV Figueres, TV Garrotxa) i fins i tot supracomarcal (Tele Set, que vol crear la Televisió de la Catalunya Central). D'altres, com TV Sabadell, volen ser supralocals per consolidar la seva influència i augmentar els anunciants potencials. Solament TV Lleida neix amb un àmbit de cobertura superior al municipi com a part de la seva estratègia comercial.

1.3.- Entre les expectatives de regulació i la tolerància política

L'eclosió d'emissores i la diversificació que viu la TVL immediatament després de néixer no es poden entendre sense una sèrie de declaracions i decisions sobre política pública de televisió.

D'una banda, per les expectatives generades sobre el possible reconeixement legal de les TVL a Espanya. De l'altra, per la política de tolerància cap a les emissores locals que enceta el Govern central a partir de 1983, en mans del PSOE després de les eleccions de 1982 (Guimerà, 2006: 90–96).

Un sector expectant: indicis a favor del reconeixement legal de les TVL

L'abril de 1982 es feia pública la sentència 12/1982, de 21 de març, del Tribunal Constitucional (TC) relativa a la creació de televisions privades, on afirma que la creació de televisions privades és una opció política vàlida des del punt de vista constitucional. Es reconeix així l'argumentari constitucional dels promotors de televisions privades. En certa forma, el TC també avala el discurs legitimador de RTVC, basat en la llibertat d'expressió recollida a la Constitució.

D'altra banda, la victòria del PSOE a les eleccions generals de 1982 va generar expectatives favorables al reconeixement de les TVL, especialment les públiques (*El País*, 16 de novembre de 1982, pàg. 62). El 1983 s'afegeix un canvi d'actitud de l'executiu socialista cap a la televisió privada, que es compromet a legalitzar abans de 1986 (Fernández i Santana, 2000: 317 i 318). És llavors que la Federació Pro Legalització de les Televisions Locals a Catalunya (FPLTVLC), nascuda el 1985, en preveu el reconeixement legal a final dels vuitanta (*El Periódico de Catalunya*, 20 de maig de 1986, pàg. 61).

Les claus de la tolerància: quatre condicions per no ser clausurades

Entre 1983 i 1985, el nou Govern central socialista enceta una política de *tolerància condicionada* cap a les TVL. En aquests dos anys es va perfilant el caràcter de les emissores que podran emetre, que pivota sobre quatre eixos: renúncia a l'afany de lucre, limitar l'àmbit de cobertura al municipi on estan instal·lades; no provocar interferències a la televisió estatal i/o autonòmica; i no donar-se a conèixer fora del seu àmbit de cobertura, especialment a través d'altres mitjans de comunicació.

En la definició d'aquest *plec de condicions* també hi participa el Govern de la Generalitat, que el 1985 reclamava les competències de control de les ràdios i televisions que operaven a Catalunya. Això va generar un conflicte de competències a partir del qual tant el

Govern català com el central van confirmar que no tancarien cap televisió local que respectes totes quatre limitacions.

Les condicions imposades s'han d'entendre en un context on el Govern central es resistia a regular a la televisió privada i els promotors d'emissores estatals empraven les TVL per pressionar l'executiu i reobrir el debat polític i mediàtic (Fernández i Santana, 2000: 313-320). De fet, la tolerància vindrà com a conseqüència de les accions de protesta i les negociacions del promotors de dues emissores clausurades dins d'una sèrie de tancaments i després d'un revifament del debat polític sobre el reconeixement legal de la televisió privada (Garriga, 1985: 56–58).

Camí de la tolerància: protestes i negociacions després d'un tancament

A mitjans de 1983, el Govern central ordenà el tancament de les cinc TVL catalanes existents en aquell moment: RTV Cardedeu, TV Vallirana, TV Circuit Tancat Bellcaire, Lloret TV i TV Salvador Carol–Mataró. L'acció té l'origen en dos fets ocorreguts a Còria (Càceres) i a Madrid poc abans de les eleccions municipals de 1983.

En el primer cas, un grup de videoaficionats va fer una emissió puntual amb el nom de TV Còria. En el segon, un partit polític va crear una emissora per difondre propaganda electoral. Tots dos casos van aparèixer a la premsa com a part de les estratègies per a la implantació de la televisió privada, i van provocar una reacció instantània de l'executiu central: va ordenar als Govern Civils la clausura de totes les “experiències il·legals de ràdio o televisió” (*El Periódico de Catalunya*, 23 de juny de 1983, pàg. 22).

Tret de TV Lloret 2000, que va continuar emetent, totes les iniciatives catalanes van aturar emissions temporalment, encara que poc temps després totes van tornar a funcionar. Solament Carol deixaria d'emetre a finals de 1983 perquè no volia un enfrontament amb el Govern i considerava que havia assolit els objectius que s'havia marcat: demostrar que era possible fer televisió amb molts pocs recursos i estendre el seu *descobrimet*, sobretot entre els radioaficionats del Maresme. Dos motius que encaixen perfectament amb el caràcter d'aficionat de l'emissora.

Els tancaments governatius van comportar una reacció defensiva de dos dels promotors: Radiotelevisió Cardedeu i Televisió de Vallirana. En tots dos casos l'estratègia buscava cridar l'atenció de l'opinió pública i mantenir negociacions polítiques per obtenir, pel cap baix, la tolerància per part del Govern i aturar els tancaments administratius d'emissores, que acabaria arribant efectivament poc després.

Pocs dies després d'aturar les emissions, els promotors de RTVC van tornar a aplicar l'estratègia de demanar el suport popular tot difonent una "Acta de definició" i recollint signatures: fins a 3.000 en van aconseguir en un municipi de poc més de 7.000 habitants. El document, d'11 d'abril de 1983, fixava per escrit el model definit anys abans i reclamava el dret a continuar emetent (Messeguer, Rovira i Vilar, 2005: 36; Garriga, 1985: 62 i 63). En aquest context, fins i tot es va arribar a posar en marxa un projecte per legalitzar RTVC amb un conveni entre la TVL, la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) i RTVE. Encara que no va quallar per divergències polítiques dins del Govern central i d'aquest amb RTVC, era el primer cop que es considerava seriosament una via per reconèixer legalment una TVL i des de llavors RTVC no va tornar a patir cap clausura.

TV Vallirana va optar per dues tàctiques. D'una banda, el seu director va cedir els equips per una sèrie d'emissions puntuals reivindicatives a favor de la TVL a diferents municipis de l'àrea metropolitana l'estiu de 1983 (Garriga, 1985: 57; Escamilla, 2005; Pascual, 2005). D'altra banda, l'alcalde es va reunir amb el Governador Civil de Barcelona i amb el Director General de Mitjans de Comunicació Social de l'Estat, Francisco Virseda, per demanar tolerància. L'estiu de 1983, Virseda li va fer saber que els deixava emetre si no ho fien fora del municipi ni sortien a la premsa (*TV Vallirana*, 1988: 2; Pascual, 2005).

En aquest sentit, doncs, TV Vallirana i RTVC es convertien en el paradigma de les televisions locals tolerades, ja que recollien les quatre condicions per poder emetre i van ser les primeres que havien aconseguit, explícitament, el vist-i-plau del Govern per emetre..

Una segona conseqüència: increment de l'interès pel fenomen

A banda de la pròpia tolerància per les emissores implicades en les clausures i les negociacions, tot el procés de la primavera i estiu de 1983 va generar, arran de l'aparició dels

fets a la premsa, un augment de l'interès per la TVL arreu del Principat i, en especial, a les zones properes a les emissores clausurades (Guimerà, 2006: 96).

Aquests fets permeten explicar que tres de cada quatre de les 28 emissores nascudes després de RTVC ho facin a partir de 1984. Així mateix, el lideratge de Vallirana i Cardedeu; i el paper de Carol entre els afeccionats del Maresme ajuden a entendre la concentració a l'àrea metropolitana. Aquest fenomen respon, d'acord amb Prado i Moragas (1991: 22), a "cert esperit mimètic": l'existència d'una TVL estimula grups de municipis propers a intentar crear-ne una.

1.4.- La consolidació del model comunitari: entre la tàctica i l'estratègia

A partir de la definició dels trets que han de complir les emissores tolerades, el model comunitari es consolida com el principal referent del període. Sobretot amb la creació de la Federació Pro Legalització de les Televisions Locals a Catalunya (FPLTVLC) el 1985, que adopta com a propi el model definit per RTVC.

Però aquest referent apareix com una eina tàctica que diferents promotors entren, d'una banda, per presentar les iniciatives com a *tolerables* per poder consolidar-les i, de l'altra, per buscar la regulació de la TVL: és proposa el model comunitari com a estàndard per la regulació i, mentre no s'aconsegueix, s'assegura la tolerància (Guimerà, 2006: 97 i seg.).

1.4.1.- La primera trobada de televisions locals de Catalunya (1984)

La idea de crear una entitat que agrupi les TVL va sorgir de RTVC com a part de l'estratègia per ser reconeguda legalment. Arran del fracàs del conveni amb la UAB i RTVE, el grup va considerar que aquesta tàctica li podia ser útil per pressionar el Govern (Garriga, 2005; Vilar, 2006). El primer pas va ser organitzar el 27 d'octubre de 1984 a Cardedeu la Primera Jornada sobre el futur de la televisió local a Catalunya, a la qual van acudir una trentena de promotors (FPLTVLC, 1986). Aquell dia es va aprovar una primera "Acta de definició" del col·lectiu i es va acordar crear una associació que lluités per la legalització, seguint "el procés de les emissores municipals [de ràdio]".

L'"Acta de definició" era una adaptació de la de RTVC del 1983 (FPLTVLC, 1986). Així, s'afirma que la TVL ha de ser un servei públic pluralista obert a tothom, que ha de dinamitzar

les activitats d'interès social i que ha de ser prestat o bé per l'Ajuntament ("Televisió local municipal") o bé per una entitat sense ànim de lucre ("Televisió local comunitària"). S'exclou l'afany de lucre, es prohibeix la publicitat, es limita la cobertura al municipi i els continguts han de ser sobretot de producció pròpia i d'interès local.

En aquest moment, la idea clau ja era la renúncia al lucre i evitar formes jurídiques que apuntessin a un plantejament comercial. És des d'aquesta lògica que entre els col·lectius que impulsaven TVL s'estén la figura de l'ACSAL a l'hora de constituir-se formalment. Fins i tot entre les que neixen impulsades per empreses com TV Sabadell ho fan per evitar confusions del Govern. En aquest procés, diversos promotors arriben a copiar els estatuts de RTVC, que es repartien entre les TVL com a plantilla per agilitar els tràmits (Vilar, 2006; Iborra, 2005).

El referent de les ràdios municipals catalanes

Les ràdios municipals van ser un referent de primer ordre en el disseny de l'estratègia de les TVL. Patien una situació legal idèntica a les TVL i lluitaven per la legalització des del seu naixement el 1979. Això va fer que el 1981 algunes s'unissin en la coordinadora Emissores Municipals de Catalunya (Emuc) i que el 1982 aprovessin unes "Bases de funcionament i autoregulació de les emissores municipals de Catalunya" (Emuc, 1982: 44 i seg.).

Entre d'altres, el document fixava les característiques tècniques de les emissions i les vies de finançament (limitades al pressupost municipal i el patrocini de programes) fugint de l'afany de lucre. Des de 1985 el Govern de la Generalitat estava ordenant el sector radiofònic i clausurava totes aquelles que, sota la denominació *municipal*, estaven funcionant com a ràdios comercials (Corominas, Díez i Bergés, 1996: 35 i 36). Això va fer que des les TVL es pensés en crear una entitat semblant per defensar les TVL no comercial, justament el que proposava la promotora de la trobada, RTVC (FPLTVLC, 1986; Garriga, 2005; Vilar, 2006).

A partir d'aquí es van donar les mateixes passes que havien fet les ràdios municipals en el seu moment, i es van aprovar unes "Bases de funcionament i autoregulació de les televisions locals de Catalunya". Aquest document és una barreja de les "Bases" d'Emuc i l'acta de definició d'octubre de 1984. Tal com reconeix Vilar (2006), un dels seus autors, es van copiar punts sencers del document de les ràdios (condicions d'admissió, àmbit de cobertura,

publicitat local i limitada al 5% del temps d'emissió) i s'hi van afegir elements que recollien les especificitats de les TVL (FPLTVLC, 1986; i Emuc, 1982: 43-46).

Ràdios, televisions i principis inspiradors

L'adopció d'aquest document definitori de les TVL és un element explicatiu de primer ordre a l'hora d'entendre les semblances de plantejaments entre ràdio municipal i TVL a Catalunya la primera meitat dels vuitanta, ja identificades per la recerca catalana (Corominas i Llinés, 1992; Prado, 1985a; Prado i Moragas, 1991), que en altres aproximacions presenta les TVL sorgides “com a conseqüència lògica de les primeres experiències de ràdio municipal” (Baget, 1994: 71).

1.4.2. – El naixement de la Federació (1985)

La Federació Pro Legalització de les Televisions Locals a Catalunya (FPLTVLC) neix el 14 de juliol de 1985 a la Tercera Jornada sobre el futur de les televisions locals a Catalunya, amb l'assistència 15 grups i on es van aprovar per unanimitat els estatuts⁶ (FPLTVLC, 1986).

Solament podran ser-ne membres les televisions gestionades pels Ajuntaments i les ACSAL. De fet, com a requisits d'ingrés s'adapten alguns dels punts de les “Bases d'Autoregulació”. A més s'hi afegeix “ser un instrument de normalització lingüística i un vehicle d'expressió de la llengua catalana”. Després de l'aprovació dels estatuts, es va decidir mantenir unes “Bases d'autoregulació de les televisions locals de Catalunya”, formades pels apartats de l'original que no s'havien incorporat als Estatuts. Les bases contenen referències a la cobertura, la natura i limitacions temporals del patrocini, el dret de rèplica, el comportament en període electoral i l'obligació dels membres d'aplicar-les.

El naixement de l'entitat respon a l'objectiu inicial de RTVC i els grups que se li van afegir: coordinar les TVL, representar-les davant organismes públics i privats; i gestionar davant de les autoritats competents la seva legalització (FPLTVLC, 1986).

La federació va rebre ben aviat el suport de la Diputació de Barcelona i va esdevenir un interlocutor respectat pel Govern central. Al mateix temps era una eina de pressió: donava assessoria jurídica als associats i atreia l'atenció dels mitjans de comunicació, cosa que

⁶ Els socis fundadors van ser els sis col·lectius que estaven formalment constituïts: Cardedeu, Clot, Pineda, Sabadell, Vilassar de Mar i Mataró, tots associacions culturals (FPLTVLC, 1986).

dissuadia el Govern. En aquest sentit, hi ha promotors (Garriga, 2005; Llorca, 2005; Pascual, 2005; Luque, 2005; Vilar, 2006) que vinculen la creació de la Federació a un descens dels tancaments, ja que no s'actuava sobre les federades. Tot i això, el descens de sancions també es pot entendre per l'actitud de tolerància del Govern des de 1983.

En la legitimació del model i de la Federació també hi va participar la recerca catalana sobre comunicació, que va reconèixer acadèmicament la importància de tots dos. A la trobada d'octubre de 1984 hi va participar Miquel de Moragas, que ja havia avalat el model comunitari el 1983 (Moragas, Prado i Mateo, 1983). Prado (1985a) presentava RTVC i l'acta de definició del 24 d'octubre de 1984 com a mostres d'un moviment comunicatiu que calia defensar.

1.4.3.- El paraigua comunitari: la Federació com a instrument

La forma com es crea la Federació i el tipus de TVL que accepta fan pensar que aquesta entitat s'entén des de bon principi com un instrument amb diverses utilitats.

Tal com reconeix Josep Vilar (2006), únic president de la FPLTVLC des de la seva fundació, totes les decisions que es van prendre per definir el model de televisió de la Federació estaven més pensades per aconseguir una legalització ràpida que no pas per delimitar un model viable o possible. És amb el temps que es va veure que alguns elements no eren sostenibles, sobretot les limitacions a la publicitat. Amb el plantejament adoptat, totes les TVL accepten com a propis els límits de les ràdios municipals, uns mitjans que no necessiten ni unes inversions ni un pressupost anual tan elevat, tal com reconeixia la pròpia FPLTVLC (1986). Això, amb l'afegit que algunes TVL no rebien recursos públics.

El model comunitari com a escut davant del Govern

L'efectivitat de la Federació en la defensa dels seus associats va fer que alguns promotors s'hi afegissin per pura tàctica, sense participar de l'ideari i amb la intenció d'evitar tancaments. En aquest procés, la clau era crear una ACSAL, principal indicador que es feia servir per acceptar socis privats.. D'altra banda, tres federades (dues de les fundadores), ja estaven aplicant, en el moment de la constitució, un model amb diferències substancials respecte del defensat per l'entitat: TV Sabadell esdevé comercial; TV Mataró neix professionalitzada i finançada per

publicitat i TV Vallirana contracta professionals i s'allunya de l'ideal participatori. De tota manera, la presència *tàctica* seria minoritària (Pascual, 2005; Llorca, 2005; Vilar, 2006)

La tàctica de constituir-se com ACSAL per integrar-se a la Federació força a matisar el paper del model comunitari. D'entrada, perquè la pròpia FPLTVLC marca com a principal requisit d'accés ser associació o municipal i els indicis mostren que no es controlaven aspectes fonamentals del model com la participació ciutadana o la publicitat (Vilar, 2006). Després, perquè la pròpia Federació tenia per objectiu la captació del màxim possible de TVL constituïdes, unes seixanta (*Punt Diari*, 16 de juliol de 1985, pàg. 10). En aquest procés el límit sembla marcat per la titularitat: TV Lleida o Tele Set, gestionades per empreses, no s'accepten.

1.5.- La televisió local possible

Les dades disponibles apunten la TVL que neix i s'estén per Catalunya atén més a les possibilitats de la situació política i legal que no pas a la voluntat expressa dels promotors.

1.5.1.- Un fenomen eclèctic i canviant en "fase experimental"

Les primeres televisions locals catalanes dibuixen un sector eclèctic i canviant format per les iniciatives que poden engegar i mantenir les emissions periòdiques en un entorn inestable i no del tot segur a mig i llarg termini. Els indicis sobre aquesta natura possibilista són diversos.

D'una banda, el gruix de les TVL sorgeixen sense necessitat de fer una gran inversió en tecnologia, i sovint, ni tan sols petita: gairebé la meitat de les emissores no han d'invertir en equips de producció perquè són dels promotors, ja sigui videoafccionats, productors audiovisuals o comerciants d'electrodomèstics. A més, en 11 de les 29 iniciatives que aconseguen emetre periòdicament els equips emissors els fabriquen radioafccionats vinculats al projecte. Així, l'accés fàcil a la tecnologia apareix com un element clau per arrancar. El perfil possibilista es reforça quan es tenen en compte els pressupostos de funcionament: un terç de les 29 emissores existents entre 1982 i 1986 no en tenen. Aquí també és central el perfil amateur: molts promotors financen la TVL amb recursos propis com a part d'un hobby i d'altres com si fos una activitat cívica o cultural, pròpia del moviment associatiu.

Des d'aquesta perspectiva, les ampliacions de les emissions que fan les TVL apareix com un indicador de consolidació dels projectes. Pràcticament totes les emissores neixen emetent un cop per setmana o quinzenalment. Però n'hi ha pel cap baix 10 que augmenten els dies d'emissió tal com es van consolidant, sobretot amb la tolerància (Prado i Moragas, 1991: 49). Així, hi ha promotors que es van apropant progressivament a allò que volen fer.

En un context de barreja d'expectatives i incerteses, solament les emissores que necessiten poca inversió i un pressupost de funcionament reduït gosen posar-se en marxa. Així, la figura del "xispes" continua sent imprescindible per explicar els naixements. En aquests projectes, però, no sempre apareix l'animador sociocultural, fet que dota les iniciatives d'un marcat to amateur sense el contingut ideològic i reivindicatiu que imprimeix un ideòleg. A partir d'aquí, aquells que es volen consolidar tracten de millorar les instal·lacions (locals, equipaments) i molt excepcionalment es contracta personal. De fet, l'aleshores vicepresident de la FPLTVLC ja afirmava el 1986 que l'estadi amateur s'havia de superar i que s'havia de tendir a la professionalització (*El Periódico de Catalunya*, 20 de maig de 1986, pàg. 61).

Tota la sèrie d'elements que es barregen aquests anys en l'extensió de la TVL catalana apunten amb claredat a una "fase experimental" del fenomen, tal i com indicaven Prado i Moragas (1991: 47 i 50) per a finals dels vuitanta. En aquests sentit, les emissores es configuren com a híbrids que inclouen elements nous sumats als ja aportats pel model comunitari, en un exercici d'apropiació de tots els recursos al seu abast (econòmics, humans, associatius, polítics) per consolidar-se progressivament.

1.5.2.- Els models inviables: inversions altes, professionalització, solidesa

A més de la feblesa de les televisions en funcionament, un segon argument que permet mantenir la tesi sobre el sentit possibilista de la televisió local a Catalunya els primers vuitanta són els projectes que no van gosar tirar endavant enmig d'un context tan incert.

L'any 1981, en el mateix moment en què RTVC va ser clausurada pel Govern, a Catalunya s'estan dissenyant dos projectes molt ambiciosos, un de privat i un de públic. Anoia TV estava impulsat per una productora audiovisual d'Igualada que volia crear una televisió comarcal professional que volia contribuir a la normalització del català i al coneixement de la

realitat local de la comarca. El seu objectiu era estimular el naixement d'altres emissores d'aquesta mena i crear una xarxa d'abast català (Garriga, 1985: 53). De fet, els mesos següents es van anunciar projectes semblants al Maresme i Osona.

Per la seva banda, un conjunt d'ajuntaments del Baix Llobregat dissenya la tardor de 1981 un projecte de televisió comarcal pública (Garriga, 1985: 66i seg.). També es vol professional (rebutja el voluntarisme, que critica quan l'apliquen altres TVL), arrelada a la comarca i que contribueixi a la normalització del català. També vol crear una xarxa nacional, que ajudi a establir una "alternativa comunicacional catalana" que descansi sobre les ràdios municipals, la premsa comarcal i la televisió comarcal i de vegueria. En aquesta línia, un grup d'ajuntaments del Vallès Oriental va intentar crear una emissora a partir d'aquest projecte.

Uns anys després, ja en plena vigència de la tolerància política del Govern central, un grup de comerciants i professionals dels mitjans locals de Martorell va crear una "empresa privada amb afany de lucre" que vol fer una televisió comarcal per al Baix Llobregat basada "fonamentalment en la producció pròpia" amb un pressupost de 500 milions de pessetes (300.000 euros) (*El Far de Llobregat*, octubre de 1985, pàg. 15 i 16).

Cap dels tres casos va reeixir. A banda d'altres possibles raons, tots tres van expressar en el seu moment que els projectes solament tirarien endavant si podien gaudir de reconeixement jurídic, per tal de poder afrontar les inversions amb una mínima seguretat i consolidar el projecte a mig termini. Per tant, si televisions d'aquesta mena no van participar del naixement i primera extensió de la TVL es deu, en part, a motius jurídicopolítics, fet determinant per entendre el perfil amateur i la feblesa del conjunt del moviment als vuitanta.

El pes de les iniciatives comercials

L'existència d'aquests projectes privats amb afany de lucre a partir de 1983 forcen a matisar una de les conclusions d'estudis anteriors, sobretot el de Prado i Moragas (1991). Segons aquests autors, l'afany de lucre tenia "una proporció episòdica" dins de les televisions en funcionament a finals dels vuitanta⁷.

⁷ A l'hora de valorar aquesta conclusió s'ha de tenir en compte que la recerca no buscava estudiar la gestació i el naixement de la TVL. Es tracta d'un estat de la qüestió a finals dels vuitanta basat en l'anàlisi de 16 casos. La conclusió s'ha d'entendre, doncs, com a resultat de l'estudi d'aquests casos i no del conjunt del fenomen.

Però el mateix Prado (1985a: 56) xifrava en una trentena les iniciatives “privades” no comunitàries ni municipals, un terç del total aportat pel mateix autor. També Moragas (1988a: 82) afirmava a finals dels vuitanta que, juntament amb les emissores “comunitàries”, apareix “una sèrie cada vegada més àmplia d’iniciatives encaminades a imposar models televisius locals d’interès comercial, que pels seus idearis són complement diferents [...]”.

Així, els indicis mostren que les iniciatives comercials no serien minoritàries. Ara bé, també és cert que el context jurídic i polític no és pas el més adient per elles. Així, creiem que la conclusió de Prado i Moragas (1991: 88) segons la qual la TVL catalana es defineix com “un model de televisió de servei públic, pluralista i oberta, de cobertura estrictament local, entesa com un instrument de participació i accés directe, gestionada per una entitat ciutadana comunitària, que s’abasta de producció pròpia, i descarta entre els seus objectius l’afany de lucre” solament correspon a part d’un fenomen molt més complex, polièdric i, sobretot, dinàmic.

2.- Creixement, reordenació i redefinició de la televisió local (1987-1995)

Després d'una sèrie d'anys marcats per l'experimentació, a partir de 1987 s'enceta una etapa on continua creixent el nombre d'emissores en funcionament, es transforma en profunditat l'estructura de la televisió local catalana i es redefineix el model de referència.

Aquest triple procés ve marcat per dos factors centrals. L'experiència dels promotors amb anys de funcionament permet identificar els elements que ajuden a establir les emissores i consolidar-les com a mitjans de comunicació de massa. D'una banda, troben en la publicitat i en l'Ajuntament les vies de finançament més estables. De l'altra, la creació d'estructures sòlides de voluntaris i/o la professionalització de part del personal apareixen com les millors eines per assegurar les emissions periòdiques.

El segon factor que marca la transformació és el context polític i legislatiu. A partir dels darrers vuitanta i sobretot primers noranta, el Govern central comença a treballar en l'elaboració d'un marc legal que reconegui la TVL i es reforcen les expectatives sobre la legalització de les emissores. Aquests anys, les institucions polítiques catalanes, i especialment el Govern, adopten una posició de defensa i promoció de les emissores i s'impliquen en els treballs per reconèixer-les legalment. Tot això, sumat a la consolidació de la tolerància política, conformen un entorn favorable a la transformació i, en certa mesura, la fan possible.

2.1.- Creixement i reordenació: noves emissores i tancament de pioneres

A partir de 1987 el nombre d'emissores augmenta constantment i es multipliquen per dos en menys de deu anys. Si entre 1982 i 1986 arriben a emetre periòdicament 29 TVL, a finals dels vuitanta són prop de quaranta. El 1992 arriben fins a les 61 i s'enfilen fins a prop de 70 el 1995.

Aquest augment no és fruit de la consolidació de les TVL més antigues i la suma de nous operadors, sinó que va acompanyat d'una intensa reordenació del sector. Així, solament 14 de les 29 que emetien abans de 1987 ho continuen fent el 1992. Al mateix temps, entre 1987 i 1992 n'apareixen 47 de noves. Per tant, tres de cada quatre TVL existents l'any olímpic havien nascut el quinquenni anterior.

L'inici d'emissions periòdiques d'unes TVL compensa amb escriu l'aturada d'altres. El grau de renovació assenyala que els grups tenen certa facilitat per engegar, però tenen

problemes per mantenir el funcionament periòdic. La consolidació com a mitjà de masses es perfila com un procés complex on la clau ja no és tant posar-se en marxa com establir-se.

L'interès per la televisió local: una eclosió d'iniciatives

L'aparició de les noves emissores troba una explicació en el nombre de promotors que intenten posar-ne en marxa, que augmenten considerablement respecte dels primers anys del fenomen.

El màxim d'iniciatives s'hauria assolit els darrers vuitanta, moment en què diverses fonts les situen entre les 90 i les 100. La xifra hauria tendit lleugerament a la baixa els anys següents, quan entre 80 i 90 tractaven de posar en marxa una emissora de televisió. En tot cas, són gairebé el doble que la cinquantena de mitjans dels vuitanta. Com en els anys anteriors, la majoria dels promotors són privats, ja que solament una de cada tres iniciatives a mitjans dels noranta era pública.

Noves emissores: promotors nous, grups amb experiència i professionals

Els grups que aconsegueixen posar en marxa emissores parteixen de situacions diverses. D'una banda, n'hi ha 37 de les 47 de les quals no es coneix activitat prèvia, dada que permet plantejar la hipòtesi que el gruix es gesten a la segona meitat dels vuitanta. Són emissores com TV Badalona (sorgida d'un grup d'aficionats i professionals de la imatge i el periodisme) o TV Layret (Vilafranca del Penedès), impulsada des d'una escola taller audiovisual.

De l'altra, hi ha grups que porten anys intentant-ho i també promotors que provenen d'altres emissores i d'iniciatives no consolidades. Els creadors de Terrassa–Televisió del Vallès, TV 20 (també de Terrassa), TV Girona, TV Baix Empordà o TV Alella comencen a treballar entre 1984 i 1985 però no emeten periòdicament fins després de 1987. Per la seva banda, TV Osona, TV Granollers, Canal Sabadell o TV Reus estan liderades per persones que havien participat en projectes anteriors o treballaven a emissores en funcionament.

L'efecte mimètic: l'eclosió de Barcelona i el naixement de BTB

Una possible explicació de l'aparició de tantes emissores noves és l'"efecte mimètic" apuntat per Prado i Moragas (1991: 27), segons el qual l'existència d'una o diverses televisions en una part del territori estimula el naixement d'altres a la mateixa zona.

De tota manera, el paradigma de la relació densitat–emissores és Barcelona entre 1987 i 1991, quan naixen 9 televisions. El 1987 engega Canal 8 a l'Eixample i la segueixen TV Les Corts, TV Sant Andreu i TV Sants (1988); TV Ciutat Vella (1989); TV Gràcia, TV Horta–Guinardó i TV Nou Barris (1990); i TV Sarrià–Sant Gervasi (1991). Totes apliquen el model establert per la pionera a la ciutat, RTV Clot: emeten per un districte i són associatives i voluntaristes (*Capçalera*, juny i juliol de 1995, pàg. 25). A finals dels vuitanta comparteixen emissor i es crea la Coordinadora Barcelona Comunicació (CBC), que les aplega. Cada TVL disposa d'un bloc setmanal per emetre programació nova, que es repeteix el cap de setmana.

Sobre aquesta base, l'Ajuntament va crear la municipal Barcelona TV (BTV), que va començar a emetre periòdicament el novembre de 1994. Els districtes continuen emetent un cop per setmana però ara s'afegeixen continguts generals: un informatiu diari i un debat setmanal el 1995. BTV tenia un equip propi de 20 persones, la majoria contractades i algunes provinents de mitjans d'abast superior. Els districtes continuaven funcionant amb voluntaris. L'ajuntament va invertir en tecnologia, sobretot a la central encara que també als districtes.

Els indicis indiquen que BTV era la TVL més ben dotada del Principat. El 1995 tenia un pressupost de funcionament de 175 milions de pessetes (1,06 milions d'euros), xifra molt superior als 120.000 anuals que facturaven les televisions més potents dels primers noranta (*Capçalera*, juny i juliol de 1995, pàg. 25; *Tribuna*, 1 d'agost de 1990, pàg. 64).

Les desaparicions: crisi de voluntariat, manca de recursos, canvi de projecte i clausures

Les causes dels tancaments d'emissores pioneres són molt variades i responen tant a la feblesa estructural de la majoria dels projectes com a l'entorn jurídic i polític.

El cansament dels fundadors és una de les principals raons. TV Fornells, TV Arenys, TV Cercs, TV Cerdanyola i TV Gelida desapareixen perquè els promotors desisteixen de continuar per cansament o falta de perspectives de consolidació a curt o mig terme. En canvi, TV Lloret tanca perquè el seu promotor se'n va a treballar a la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió (CCRTV) i TV Lleida atura després d'una clausura governativa el 1988. Finalment, la manca de recursos econòmics es troba al darrera d'altres tancaments, com el cas de TV Garrotxa, i també influeix en les voluntaristes que abandonen davant la falta de perspectives.

La continuïtat: compromís (cívic o professional) amb l'emissora

Hi ha una dada addicional que posa de manifest que el compromís personal dels promotors pioners amb l'emissora és clau per a continuar en funcionament. Així, de les 14 TVL que continuen el 1992, 12 estan liderades per les mateixes persones que les van fundar o tenen al darrera entitats i institucions prèvies al projecte que les mantenen (Ateneus, associacions, ajuntaments). Aquesta xifra ajuda a entendre, a més de la continuïtat d'algunes TVL, que la marxa d'aquest grup fundador signifiqui la desaparició de la TVL: no hi ha relleu en el projecte.

Les altres dues, Tele Set i TV Sabadell, són TVL professionalitzades que viuen una crisi econòmica i acaben a mans d'altres persones que hi inverteixen, fet que converteix les finances i el projecte professional en la clau explicativa. El cas de Sabadell té un component qualitatiu que cal destacar: el comprador, l'empresari italià Nicola Pedrazzoli, serà el primer promotor de TVL que no sorgeix del mateix municipi o comarca on opera. Es tracta d'un actor d'una natura diferent als tradicional: no és natural o resident del lloc i amb voluntat de participar en la vida col·lectiva. És un empresari que inverteix allà on veu una oportunitat de negoci.

2.2.- Estructura de la televisió local: punts de canvi i línies de continuïtat

El canvi en les televisions en funcionament es tradueix en una sèrie de modificacions en l'estructura de la televisió local, sobretot en la seva distribució territorial. Però també mostra continuïtats respecte dels primers anys del fenomen: el caràcter hertzià i l'hegemonia de la iniciativa privada segueixen sent trets definitoris de la TVL catalana.

La distribució municipal: cap a poblacions més grans

Les característiques poblacionals dels municipis amb TVL i la distribució territorial es veuen alterats respecte els anys anteriors arran de les transformacions en les emissores.

Una de les principals modificacions és el protagonisme de la Ciutat Comtal. Les 61 TVL es distribuïen en 50 municipis: Barcelona en té 10 i Sabadell i Terrassa dues cadascuna; i les tres apleguen més d'un 20% de les TVL. L'eclosió de Barcelona també afecta la distribució per trams de població i el 1992 les emissores es divideixen en dues meitats, una ubicada a municipis de menys de 20.000 habitants i l'altra als de més de 20.000 (vegeu Taula 2).

Taula 2.- Distribució d'emissores entre trams de població del municipi (1992)

Habitants	Nombre d'emissores
1 a 1.000	1
1.001 a 2.000	2
2.001 a 5.000	5
5.001 a 10.000	11
10.001 a 20.000	11
20.001 a 50.000	8
50.001 a 100.000	5
100.001 a 200.000	6
200.001 a 500.000	2
500.001 i més	10
Total	61

Font: elaboració pròpia a partir de *Capçalera*, setembre de 1992, pàgs. 24 i 25

Això és una alteració substancial respecte dels primers vuitanta, quan dues de cada tres eren a municipis de menys de 20.000 censats. De tota manera, la Taula 2 mostra que la TVL continua sent un fenomen propi de municipis petits i mitjans, encara que tendeix a ubicar-se a poblacions més grans: 2 de cada tres són de municipis de menys de 50.000 habitants i les 10 instal·lades als municipis més grans són les de districte de Barcelona..

La distribució territorial: centralitat de Barcelona i concentració comarcal

A principis del noranta es dona una distribució geogràfica amb una forta incidència al voltant de Barcelona. Les 10 emissores de la ciutat i les quatre que hi ha a la resta de la comarca fan que el Barcelonès n'aplegui 14, el 22,95% del total. Si a aquesta xifra s'afegeixen les de les comarques que l'envolten (Baix Llobregat, Maresme i els dos Vallès), el resultat és que acumulen la meitat de TVL (vegeu Taula 3). La concentració és molt més forta que els primers anys, sobretot a escala comarcal: si entre 1982 i 1986 les 29 TVL es repartien en 15 comarques, les 61 de 1992 ho fan en 19.

L'acumulació també es produeix a les demarcacions i Barcelona aplega el 72,13% de totes les TVL, després d'haver vist néixer 31 de les 47 TVL aparegudes a partir de 1987 (el 65,96%). De tota manera, aquesta demarcació presenta una percentatge molt semblant al 68,97% dels primers vuitanta. L'escàs augment de pes relatiu de la demarcació barcelonina s'explica pel naixement de 9 TVL a la de Tarragona i l'increment de 7 a 8 de Girona.

Taula 3.- Distribució d'emissores per habitants i densitat de població comarcals (1992)

Comarca	Habitants	Densitat de població (Habitants per km ²)	Emissores
Demarcació de Barcelona	4.654.467	603,1	44
Anoia	82.450	95,1	4
Bages	152.157	117,5	3
Baix Llobregat	610.192	1.254,2	3
Barcelonès	2.302.137	16.087,6	14
Garraf	76.915	417,8	2
Maresme	293.103	738,5	6
Osona	117.442	92,9	2
Vallès Occidental	649.699	1.118,8	5
Vallès Oriental	262.513	308,2	5
Demarcació de Girona	509.628	86,5	8
Alt Empordà	90.755	67,6	1
Baix Empordà	89.930	128,4	4
Gironès	125.875	218,7	1
La Selva	98.255	98,7	2
Demarcació de Tarragona	542.004	86,6	9
Baix Camp	131.599	189,3	2
Baix Ebre	64.645	65,4	2
Baix Penedès	38.080	128,9	2
Conca de Barberà	18.001	27,7	1
Montsià	54.307	76,6	1
Ribera d'Ebre	23.055	27,9	1

Font: elaboració pròpia a partir de *Capçalera*, setembre de 1992, pàg. 24 i 25; i Idescat (2005).

La hipòtesi de l'efecte mimètic guanya força per explicar la distribució territorial de les TVL catalanes per tres raons. La primera, que el mapa de 1992 és molt semblant al període anterior. La segona, que el gruix de noves TVL neix a la demarcació barcelonina, que ja en contenia la majoria. La tercera, que la majoria dels grups que intenten posar en marxa televisions es concentren a les mateixes zones. A més, cal afegir el factor poblacional: les televisions tendeixen a concentrar-se a les comarques amb més densitat de població.

Aquesta relació també es veu amb certa claredat si es consideren totes les comarques. De les deu més denses, el Tarragonès és l'única que no té TVL. Per l'altre extrem, cap de les 10 menys denses no té TVL (Idescat, 2005: 87).

Un fenomen dominat per la iniciativa privada

A diferència de la distribució territorial, la titularitat no presenta canvis notables. Com en els anys precedents, la majoria de les 61 TVL del 1992 són privades. Així, un 68,85% són associatives i un 13,11% empreses. Finalment, una TVL era titularitat d'una parròquia (1,64% del total). Aquest pes de la iniciativa privada es deu tant a les emissores nascudes abans de

1987 com les posteriors: de les 14 que continuen emetent, 12 són privades. Així mateix, 37 de les 47 noves també corresponen a impulsors privats.

La distribució de la titularitat encaixa amb la trajectòria anterior, quan constituir-se en ACSAL era gairebé necessari per ser tolerada i obligatori per integrar-se a la Federació. El 80,22% de les TVL existents el 1992 són membres de la FPLTVLC. Pel que fa a les 8 gestionades per empreses, set són noves i una ha canviat de titularitat (TV Sabadell). En termes relatius, el pes de les empreses es manté estable, però la renovació és notable: tres de les empresarials han desaparegut i n'han nascut set (el 14'89% de les 47 TVL noves).

Els ajuntaments gestionen un 9,84% de les emissores, un percentatge inferior als anys precedents (17,24%). De tota manera, el 1992 hi ha 4 TVL (6,56% del total) titularitat d'un ens mixt format per un ajuntament o bé una associació, o bé empreses privades. Així, la presència dels ajuntaments a la TVL seria d'un 16%, semblant als primers anys de la televisió local.

Un mitjà de comunicació de masses hertzià

A partir de 1987 també es confirma el caràcter hertzià de les TVL catalanes. El juliol de 1992 solament dues de les 61 emissores emetien per cable (TV Llacuna i Ascó TV). Aquestes xifres situen la TVL pel cable com un element gairebé marginal, ja que són el 5%, lleugerament superior al 3% que representa TV Cercs en el període anterior. Això es pot explicar per la baixa implantació d'aquesta infraestructura al Principat (un 6% dels municipis tenen xarxa de televisió per cable el 1995), ja que les TVL sorgeixen un cop s'ha instal·lat el cable. També per la natura dels municipis: la mitjana de població dels municipis cablejats és de 4.626,35 habitants, un tipus de municipi amb escassa tradició de TVL (Prado i Moragas, 1991; Fondevila, 2001: 444):

L'àmbit de cobertura creix: supralocals i comarcals

Finalment, un altre fenomen nou que es detecta a partir de finals dels vuitanta és l'ampliació de cobertures. Mentre que els primers vuitanta totes afirmaven emetre per al seu municipi, en part per voler mantenir la tolerància política, ara es detecten emissions per territoris més grans.

Televisió d'Osona neix el 1988 com un projecte comarcal. Canal Cent està ubicat a Sant Fost de Campsentelles però emet per Mollet del Vallès i Martorelles. TV Girona va arribar

a gairebé tota la demarcació el 1988, encara que va reduir la potència per no ser clausurada. El 1992, els promotors de tres TVL s'associen i creen TV Costa Brava.

El lideratge de Catalunya a l'Estat espanyol

Les primeres dades sobre la TVL a l'Estat mostren que la segona meitat dels vuitanta Catalunya manté el lideratge que havia ocupat en el naixement i l'extensió del fenomen.

Taula 4.- Iniciatives de televisió local i distribució geogràfica a l'Estat espanyol (1994)

Comunitat Autònoma	Nombre TVL
Andalusia	131
Aragó	3
Astúries	4
Balears	4
Canàries	22
Cantàbria	4
Castella- La Manxa	7
Castella- Lleó	13
Catalunya	81
Extremadura	2
Galícia	15
Madrid	17
Múrcia	3
Navarra	2
País Basc	12
País Valencià	45
La Rioja	2
Ceuta	2
Melilla	1
Total	370

Font: Giordano i Zeller (1999: 221).

Els primers noranta, el Principat concentra el gruix de TVL. Tres estimacions del nombre de televisions amb emissions periòdiques a l'Estat el 1991 les situaven entre les 100 i les 200. Catalunya en tenia 61 el juliol de 1992. D'acord amb aquestes dades, entre un terç i la meitat de les TVL de l'Estat són catalanes. La situació canvia tal com avança la dècada i Catalunya passa a ocupar el segon lloc. El 1994, a l'Estat n'hi havia 370. Totes les comunitats autònomes tenien TVL, però es concentraven al litoral mediterrani, especialment a Andalusia, Catalunya i País Valencià (vegeu la Taula 4).

Finalment, les escasses dades disponibles solament permeten apuntar que al conjunt de l'Estat també es donen diverses formes de titularitat: públiques, privades empresarials, associatives i mixtes (Guimerà, 2006: 115).

2.3.- Ajuntaments, publicitat i professionals: les claus de la consolidació

Després d'anys de funcionament, l'experiència ha permès a les pioneres identificar quines són les claus de la sostenibilitat i, poc a poc, consolidar el projecte.

De les 14 TVL nascudes abans de 1987 que continuen emetent el 1992, 9 obtenen ingressos per emissió de publicitat (un 64,28%). Les altres cinc, que no n'emeten, són dues municipals, una mixta i dues associatives que gaudeixen de locals i subvencions públiques. A més, es dona el cas que algunes de les televisions que emeten publicitat també reben subvencions públiques. Les TVL que han continuat a municipis de menys de 20.000 habitants o bé són públiques o bé reben suport municipal, de manera que el consistori juga un paper estabilitzador. Sobretot quan es considera que aquests anys algunes TVL associen manca de suport municipal amb tancament. En tot cas, les dades apunten que el llindar per poder sostenir una televisió es troba en els 5.000 habitants: totes les pioneres de municipis de menys habitants han tancat. És cert que operar a municipis de més grans no assegura la continuïtat, però resulta més fàcil trobar els recursos necessaris per aconseguir estabilitzar-se.

A partir de finals dels vuitanta, l'experiència de pioneres serveix de pauta a altres a l'hora de desenvolupar i estabilitzar el projecte i les TVL tendeixen a buscar el suport municipal i/o emetre publicitat i, en els casos que poden, professionalitzar-se.

2.3.1.- La municipalització: l'Ajuntament com a suport bàsic de la televisió

Com ja va ocórrer en els anys anteriors, a partir de finals dels vuitanta diverses TVL privades cerquen dels ajuntaments per estabilitzar-se i comporta la *municipalització* del finançament de les emissores i, en alguns casos, de la titularitat del projecte: el consistori l'assumeix i passa a ser de titularitat pública (Guimerà, 2006: 121 – 127).

Diverses TVL aconseguïen ajut de l'ajuntament o consoliden el que tenien: RTVC rep subvencions anuals i l'ajuntament edifica una nova seu de la TVL; l'Ajuntament avala un préstec i cedeix un local a TV Mataró i els afeccionats que havien creat Vídeo Ascó TV també reben subvencions i un local. Pel que fa a la titularitat, la major municipalització es dona a BTV, quan les deu emissores de districte s'integren en el projecte del consistori. TV Gelida inicia una

segona etapa com a municipal el 1992. A finals dels vuitanta i primers noranta tres televisions privades es converteixen en mixtes per l'entrada de l'Ajuntament en el capital.

Malgrat la creixent implicació dels consistoris, diversos indicis apunten que el seu paper encara està per definir. Ajuntaments com els de Barcelona, Terrassa o Navarxes opten per crear televisions de capital mixt o entrar en televisions ja en funcionament com una manera per reduir les despeses del consistori. Així, doncs, sembla que els ajuntaments mesuren les seves inversions, una actitud que no segueixen amb les ràdios (Corominas i Llinés, 1992: 127)

En aquesta línia, el 1994 la FPLTVLC valorava el comportament dels ajuntaments i afirmava que no havien considerat la TVL com un mitjà important per a ells i que, tot i que progressivament s'hi mostraven més interessats, ho feien amb "rigorositat pressupostària" (FPLTVLC, 1994). Ara bé, hi ha indicis que, tot i ser minsos, els diners públics són molt importants: la Direcció General de Serveis de Telecomunicacions de la Generalitat (DGST, 1994) els considera una de les claus de la sostenibilitat de la TVL.

2.3.2.- La comercialització: la publicitat com a eina de supervivència

Tal i com apunten Corominas i Llinés (1992: 129), el 1988 acaba una etapa en la qual moltes emissores exclouïen la publicitat. Ara, "moltes emissores –entre les quals es troben les més representatives–, es replantegen la inclusió de la publicitat, conscients del seu paper com a important font d'ingressos per facilitar la continuïtat i l'estabilitat de l'estació". De fet, el 1988 s'autoritzen a Espanya les televisions privades comercials d'abast estatal, amb la qual cosa les TVL perden la por històrica a emetre publicitat, que s'havia associat a tancaments governamentals. És llavors que s'inicia una *comercialització* del finançament de la TVL.

Aquesta presa de consciència fa que la publicitat esdevingui una de les principals vies de finançament ja els primers noranta. Així, 45 de les 61 TVL (el 73,78%) existents el 1992 n'inclouen. D'aquestes 45, 33 (el 54,10% del total de TVL) hi dediquen un 5% del temps d'emissió; 11 (18,03% del total) entre un 5 i un 20% i una la meitat. A més, algunes televisions comencen a llogar temps d'antena a empreses de televenda.

En aquesta línia, es detecta una clara relació entre publicitat i audiència potencial: les que declaren major temps dedicat als anuncis són els que emeten per major nombre de

població, bé perquè estan instal·lades en municipis més grans, bé que emet per comarques. Així doncs, la cerca de majors audiències es converteix en un aspecte estratègic per les TVL que es volen consolidar.

A diferència d'anys anteriors, on solament les TVL professionalitzades de municipis grans es finançaven amb publicitat, els primers noranta esdevé un recurs transversal: emissores públiques i privades; associatives i empresarials; de municipis grans i petits; amb o sense professionals emeten publicitat. Aquest ús posa de manifest que la publicitat ha estat identificada com la font de finançament més sòlida per tota mena d'iniciatives i no apareix vinculada solament a les emissores amb vocació comercial.

El canvi d'actitud de les TVL davant la publicitat respon, en part, a que un sector la veu com un recurs que permet un major grau d'autonomia que si són finançades per ajuntaments (Rodríguez, 2001: 102). Això apunta que existeixen, pel cap baix, dues concepcions sobre el paper dels ajuntaments i la publicitat en la TVL. Si s'afegeix l'escàs suport econòmic municipal a les iniciatives, els anuncis apareixen com una necessitat per a moltes.

La importància de la publicitat permet formular dues hipòtesis. D'una banda, sobre la tendència de les TVL a ubicar-se en les demarcacions, comarques i municipis més habitats. Aquí les emissores tindrien més facilitats per establir-se, ja que existeix un mercat publicitari potencialment més gran, tant d'anunciant com d'audiència. Per contra, les ubicades a llocs menys habitats patirien limitacions que els complicarien el funcionament periòdic. L'ampliació de l'àmbit de cobertura també es pot interpretar com un intent d'augmentar el mercat publicitari.

2.3.3.- La professionalització: els contractats com a base de l'emissora

A partir de finals dels vuitanta, un grup creixent d'emissores aposta per la professionalització de part del personal i altres que ja comptaven amb contractats amplien l'equip (Corominas i Llinés, 1988: 132; Prado i Moragas, 1991: 32).

La majoria de les TVL professionals neixen després de 1987 i ja ho fan amb aquest plantejament: Terrassa, Televisió del Vallés; Televisió d'Osona; Televisió de Granollers; Canal Sabadell o TV Reus en són exemples. Aquest grup no respon a la combinació del "xispes" i l'"animador socio-cultural" que creen TVL amb els seus coneixements i els recursos

disponibles. Els seus promotors s'organitzen amb poc marge per la improvisació i amb la voluntat d'oferir un nivell de qualitat semblant al de televisions d'abast superior. Per tant, són projectes que no responen a la natura possibilista que domina els anys precedents, sinó que s'aspira a fer televisions sòlides des de bon principi. Les TVL més antigues que s'havien professionalitzat també ampliaven les plantilles: els primers noranta TV Vallirana tenia 10 professionals, TV Manresa 11 i TV Sabadell 25.

És difícil avaluar la incidència de la professionalització sobre el conjunt del fenomen aquests anys, però es detecta una clara tendència a l'increment. Així, no pas menys de 10 emissores tenen professionals, el doble de les cinc conegudes la primera meitat dels vuitanta. Així mateix, una dotzena, entre les quals les 10 de districte, tractaven de professionalitzar-se. En aquest sentit, la FPLTVLC afirmava el 1987 que la situació jurídica de la TVL "fa que moltes experiències no avancin cap a la professionalitat en els equips tècnics o humans, donat el cost d'inversió que suposaria i les poques garanties jurídiques actuals" (FPLTVLC, 1987a) i dóna a entendre que la tendència ha de ser, precisament, la professionalització.

Les raons de la professionalització

L'objectiu fonamental dels promotors que contracten personal és crear un equip humà compromès que asseguri el funcionament periòdic. La lògica respon a una concepció de la TVL com un mitjà de comunicació professional i que defuig dels plantejaments cívics, socioculturals o d'afezionats. En certa manera, la crisi de voluntariat i el tancament d'algunes TVL que se'n deriva es pot haver associat a un mal funcionament. Ara, la a professionalització apareix com una mena de "marca de qualitat" (Corominas, 2002) que algunes empren per diferenciar-se.

Segons Corominas i Llinés (1992: 130), la professionalització "ha implicat un abandonament progressiu dels principis inspiradors de les TVL". Aquesta afirmació és parcialment certa, ja que hi ha TVL que abandonen explícitament els principis de participació i de limitació de la publicitat, com Tele Set/TV Manresa. Però també és veritat que n'hi ha que es professionalitzen i emeten publicitat perquè és el model que volen aplicar, independentment del seu discurs públic. Aquest seria el cas de TV Sabadell. Així mateix, la tendència està impulsada

per TVL noves (Terrassa, Televisió del Vallès; TV d'Osona o TV Reus) que no van participar en la definició, a mitjans dels vuitanta, dels principis citats.

En aquest punt, destaca que la professionalització està liderada per TVL privades o mixtes amb majoria de capital privat. Solament BTV i TV Granollers són públiques. Sumades a TV Vallirana configuren un petit grup de 3 TVL. El perfil privat encaixa amb el fet que un dels objectius dels promotors privats és professionalitzar-se a l'emissora i convertir la TVL en una sortida laboral (Cumeras, 2005; Luque, 2005). En aquest sentit, també són les privades professionalitzades les que emeten més publicitat, ja que és la font d'ingressos que els permet desenvolupar el model desitjat.

El paper dels voluntaris

Tot i això, dins de les TVL professionalistes també hi ha voluntaris. El seu paper serà més o menys important segons la quantitat de contractats, però continua sent imprescindible per al funcionament. Les TVL que es professionalitzen tenen en els voluntaris un recurs *tàctic*: algunes els empenen per posar-se en marxa; un cop professionalitzades, totes els fan servir per assegurar-se la viabilitat.

La relació amb la TVL no hauria canviat respecte al període anterior i els voluntaris estan enquadrats, majoritàriament, en estructures jeràrquiques on desenvolupen les tasques que necessita l'emissora. Aquest ús *tàctic* del voluntari es detecta partir de 1985, quan afluïxa la persecució de les iniciatives amb la tolerància i algunes amateurs (TV Vallirana, Tele Set) contracten personal. També després de 1985 neixen les primeres professionalitzades, com TV Mataró o Terrassa–Televisió del Vallès. Abans d'aquest any, solament les articulades sobre una empresa prèvia (TV Lloret 2000, TV Lleida i TV Sabadell) tenien contractats.

2.3.4.- Continuïtat i transformacions en els continguts

Els canvis que es donen en les vies de finançament i la manera d'organitzar-se no afecten de manera substancial els continguts de les TVL.

Segons Corominas i Llinés (1992:130), el macrogènere informatiu vertebrava la programació. Però, "al mateix temps que milloraven els equips tècnics i regularitzaven les

emissions, han modificat parcialment aquesta orientació, mitjançant la introducció de gèneres nous a la graella, com concursos, programes cinematogràfics i musicals” (1992: 130). Aquesta tendència es deu a la “creixent professionalització de les TVL situades a localitats més grans i comporta un replantejament del paper de l'emissora dins de l'àmbit local”.

Aquests anys també s'introdueixen produccions alienes i sense referent local. La FPLTVLC va gestionar els drets d'emissió de “pel·lícules comercials” per a les associades, sobretot cinema espanyol. El 1995 també ofería programes divulgatius esponsoritzats i mantenia les pel·lícules. En canvi, les connexions a satèl·lits perden molta força, ja que el 1987 el Govern espanyol va advertir que no les toleraria.

Canvis en la periodicitat de les emissions

Un dels trets que més es transforma entre 1987 i 1995 és la periodicitat d'emissió. A finals dels vuitanta la més habitual era la setmanal i la diària era excepcional (Prado i Moragas, 1991: 57). En canvi, el 1992 emeten diàriament quatre de cada deu televisions.

La clau de l'augment de les emissions diàries es troba en dos recursos programàtics. Primer, la redifusió de continguts –que en alguns casos és la meitat de la programació–. Per a Prado i Moragas (1991: 57), les repeticions permeten emetre periòdicament i ampliar les hores sense dependre de la disponibilitat dels voluntaris. El segon, serveis de teletext amb informacions locals d'interès general, habitualment generades per ordinador.

De tota manera, cal tenir present que hi ha una clara relació entre volum d'emissions, audiència potencial de la TVL i emissió de publicitat. Així, de les 25 TVL que emeten cada dia, 23 inclouen publicitat (la meitat més del 5% del temps) i 21 tenen una audiència potencial superior als 10.000 habitants. En aquest sentit, l'augment dels dies d'emissió indica una major estabilització de l'emissora (Corominas i Llinés, 1992: 125).

Les dades permeten establir una relació entre nombre d'habitants, publicitat i dies d'emissió. Així, les TVL ubicades als municipis més grans poden obtenir uns ingressos que els faciliten emetre cada dia. Aquestes poblacions més grans també tenen una major activitat quotidiana que permet emissions diàries.

La periodicitat de les emissions, combinada amb l'escàs volum dels continguts no locals, posen de manifest les TVL continuen centrant la seva activitat en una programació arrelada al territori. Aquests anys s'articulen dues grans maneres de fer TVL (professionalista i voluntarista), però que s'entenen com a mètodes per elaborar uns continguts fonamentats, certament en graus diversos, en els referents locals.

2.4.- Les expectatives de regulació: un element transformador clau

Tots els canvis descrits no es poden entendre sense considerar les expectatives sobre l'establiment d'un marc legal que els promotors tenien els darrers vuitanta i, sobretot, els primers noranta arran de diversos anuncis i accions polítiques, tant de l'executiu central com del Govern de la Generalitat.

2.4.1.- Creixement i expectatives de reconeixement legal

Al llarg de la segona meitat dels vuitanta i els primers anys noranta, els promotors mostren diversos cops el seu optimisme respecte d'un reconeixement legal (Guimerà, 2006: 132 i seq.). La convicció dels promotors responia a diverses evidències.

Primer, que la tolerància política guanyada el 1983 és efectiva: ja no hi ha Clausures sistemàtiques. A més, es consolida en un context legislatiu molt determinat. D'una banda, s'aprova la Llei 31/1987, de 18 de desembre, d'Ordenació de les Telecomunicacions (LOT) (BOE 303, de 19 de desembre de 1987), que definia la televisió com un servei públic que podia ser gestionat indirectament amb una concessió administrativa (arts. 25.1 i 25.2). Pocs mesos després s'aprova la Llei 10/1988, de 3 de maig, de televisió privada (BOE 108, de 5 de maig de 1988) que permetia crear tres televisions de gestió indirecta i cobertura estatal.

Tot i que aquestes lleis deixen les TVL públiques en l'al·legalitat i les privades en la il·legalitat (sols es preveien emissores estatals), mentre s'estaven tramitant s'anuncia la propera regulació de les televisions locals. Llavors el Parlament de Catalunya aprovava, el febrer de 1988, una resolució en la qual instava el Consell Executiu a fer allò necessari per la seva regulació legal [Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya (BOPC) 247, de 15 de febrer de 1988]. L'optimisme es reforça quan, l'estiu de 1990, des del Govern es fa públic diversos cops

que s'està treballant en la regulació de la TVL, que es durà a terme juntament amb el cable i el satèl·lit amb la llei de “noves modalitats de televisió”

És en aquest context d'optimisme quan es donen els grans canvis d'aquests anys: el naixement de 47 TVL entre 1987 i 1992; inversions econòmiques i professionalització de TVL en funcionament i el sorgiment d'un grapat d'emissores professionals.

2.4.2.- Estancament i indiferència governamental

De la mateixa manera que l'optimisme dels anys precedents estava fonamentat, les TVL catalanes tenien raons per ser pessimistes i sentir-se frustrades a partir de 1992.

El novembre de 1991 el Govern abandona la idea de fer una llei de noves modalitats i deixa de nou a la televisió local sense regular. La situació acabaria sent força dolenta el 1992, ja que a la frustració per la manca de regulació s'afegia una aturada d'emissions que el Ministeri d'Obres Públiques, Transports i Medi Ambient (MOPTMA) va obligar a fer a les TVL en motiu dels Jocs Olímpics de Barcelona per no interferir les televisions que els cobrien. (Guimerà, 2006: 133 i seg.). Llavors, els promotors podien entendre la poca voluntat legisladora com un agreujant a l'hora de plantejar-se el futur ja que la TVL hertziana desapareix dels plans reguladors el mateix mes que el Govern força l'aturada. Josep Vilar (2006), president de la FPLTVLC, reconeix que l'any 1992 va ser un moment molt baix per les TVL i que la sensació de frustració era dominant.

La intervenció del Govern de la Generalitat: vers una regulació temporal

En aquest entorn, el Govern català va decidir intervenir i el 1992 va començar a treballar en un decret per regular la TVL. Tot i que es va presentar un esborrany el juny de 1993, no es va aprovar perquè, tal com reconeixia l'executiu català, la manca d'una llei bàsica feia inviable un decret sobre una qüestió competència de l'Estat.

Malgrat tot, posava de manifest que el Govern català volia defensar la TVL i, a més, que hi tenia un notable interès: la considerava una eina bàsica de normalització del català en un context on havien nascut tres noves televisions estatals en castellà que havien fet reduir la presència del català a la televisió, tot i l'aparició del llavors anomenat Canal 33. És una “clau nacional” (Gallart, 2005) la que explica la implicació del Govern en la defensa de la TVL: es vol

ajudar a crear emissores professionals en català, i això fa que la TVL trobi un nou aliat i es pugui alleugerar la sensació de frustració.

Un govern forçat a regular

Els dubtes sobre les seves intencions legislatives arriben fins a les acaballes de 1995, quan s'aprova la llei 41/1995, de 22 de desembre, de regulació de les televisions locals per ones terrestres (BOE 309, de 27 de desembre de 1995). De tota manera, hi ha indicis que es va aprovar la llei per pressions polítiques i judicials (Guimerà, 2006: 135).

En aquell moment, el Govern necessitava regular la televisió per cable, ja que una sentència del Tribunal Constitucional l'obligava a fer-ho, i la televisió per satèl·lit. Però li calia el suport dels seus socis parlamentaris (CiU, EU-IC i PNB), ja que aquella legislatura governava en minoria. Els nacionalistes catalans i els comunistes ja havien intentat forçar l'executiu a regular la TVL, però no ho havien aconseguit. Davant d'aquesta situació, hi ha autors que consideren que l'executiu central va legislar la TVL com a part d'un consens amb PNB, CiU i EU-IC per legislar el cable i modificar la llei del satèl·lit (Domingo, 1999: 57; Badillo, 2003: 49). De fet, tant la llei de televisió local per ones com la llei de telecomunicacions per cable es van aprovar amb el vot favorable del PSOE, EU-IC, CiU i PNB; i el vot en contra del Partit Popular, que defensava un marc legal molt més liberalitzat (Badillo, 2003: 49).

En aquest context, l'interès per la TVL del Govern català i la pressió de CiU al Congrés poden explicar que *solament* es doni una desacceleració en l'augment de TVL entre 1992 i 1995, anys de confusió i fins i tot hostilitat cap a la TVL per ones. Aquest entorn també ajuda a entendre el naixement de BTV. El 1994, el Govern central del PSOE ja havia presentat el projecte de llei que garantia l'existència de TVL públiques i el Govern municipal de Barcelona, del PSC, ja coneixia les intencions legislatives de l'executiu espanyol.

2.5.- Dos models de televisió local a Catalunya

Tota la sèrie de transformacions, i també línies de continuïtat, que hi ha a partir de 1987 acaben generant noves maneres d'entendre la televisió local a Catalunya. Des d'aquest any, el referent comunitari evoluciona i dóna lloc a una proposta que adopta els seus principis

comunicatius. Però ara es vol una emissora professionalitzada i estretament vinculada als ajuntaments. Per una altra banda, es formula un segon model privat, també professionalitzat, que no busca la participació ciutadana i que té com a principal objectiu la normalització lingüística.

En la definició de les dues concepcions hi influeixen tots els elements apareguts a partir de la segona meitat dels vuitanta. D'una banda, el paper dels recursos públics i la publicitat en el sosteniment de les emissores, així com la relació institucional amb l'Ajuntament. D'altra banda, el rol dels professionals i els voluntaris en el funcionament periòdic de les televisions. Finalment, la necessitat dels promotors de defensar la seva manera d'entendre la TVL en ple debat sobre la regulació.

2.5.1.- El model municipalista de servei públic professional

El primer dels nous models és un derivat del comunitari proposat per la FPLTVLC i la seva primera caracterització es va fer en el Seminari obert sobre la televisió local a Catalunya, organitzat per la Diputació de Barcelona amb la col·laboració de la FPLTVLC el 1987.

La nova proposta manté els trets comunicatius del comunitari, ja que proposa la vinculació a l'entorn social i cultural; i que esdevingui un canal de vehiculització de la identitat local. Però ara ja no es defensa la participació ciutadana i s'opta per un funcionament professional, que s'entén com la millor manera per assolir els seus objectius. D'aquesta manera, es reformula la concepció de participació ciutadana, que ara s'entén en termes de presència en els continguts (D.A., 1988b: 9). Així, la participació es deslliga de la producció, una pràctica que s'havia mostrat problemàtica els anys anteriors.

Pel que fa a la titularitat, el model proposa emissores molt lligades a l'Ajuntament, encara que es formula un model on una associació cultural gestiona una freqüència de titularitat pública. En aquest sentit, el finançament ha de ser mixt, amb aportacions públiques, publicitat local i els ingressos derivats de l'activitat televisiva. Finalment, deixa la definició de l'àmbit de cobertura a les mans de cada emissora d'acord amb els seus objectius i necessitats. Per tant, obre les portes a emetre més enllà del municipi, un dels elements centrals de la TVL comunitària.

A partir d'aquesta formulació inicial, el model es va anar perfilant els anys següents en estreta relació amb el debat sobre la regulació. Quan el Govern català va presentar l'esborrany de decret de 1993, la FPLTVLC demanava lligar les TVL a l'ajuntament ja que la legalització feia previsible l'aparició d'iniciatives privades que acabessin amb el model que defensava. Des d'aquest punt de vista era incompatible la prestació d'un servei públic amb els interessos comercials i es proposava que el consistori fos el titular de la freqüència i que la gestió directament o la cedís a un entitat cívica. Així, sols podia existir una TVL per municipi, proposta que encaixa amb la feta sota el model comunitari.

Extensió del model de la FPLTVLC per l'Estat

La FPLTVLC va procurar, a partir de la segona meitat del vuitanta, l'extensió del model que defensava al llarg de l'Estat per raons que van evolucionant en el temps.

Els darrers vuitanta, l'objectiu era estendre les TVL per l'Estat per tal que el Govern central es sentís obligat a legalitzar-les i desactivar un dels seus arguments per no regular: que es tractava d'un fenomen català, massa concentrat en el territori per fer una llei. A més, la intenció era que les noves TVL seguissin el model de la Federació, per tal de tenir més força política en cas de negociar el reconeixement legal (Prado i Moragas, 1991: 81; Gallart, 2005).

A principis dels noranta, es vol estendre el model per influir en el debat sobre el reconeixement legal que s'havia obert el 1990. Des de 1991 existia a l'Estat l'Associació de Televisions Locals (Atel), que va pressionar el Govern perquè fes una llei favorable al seu model: una empresa informativa, professional; amb capacitat de producció i emissió diàries; i finançada amb publicitat. Llavors la FPLTVLC vol estimular la creació d'altres federacions autonòmiques que segueixin el seu model i crear una entitat que les coordini i pressioni a nivell estatal. Entre 1991 i 1992 neixen associacions a Andalusia i País Valencià, que juntament amb la FPLTVLC i la federació de les Illes Balears crearien l'octubre de 1992 la Coordinadora Estatal de Televisions Locals (Cetel) (*Notícies de la Comunicació*, núm. 71, pàg. 11).

El nombre d'associats de les entitats permet estimar la força dels dos models a l'Estat: el febrer de 1995 Cetel tenia 141 socis integrats en 5 associacions, mentre que Atel en tenia 34 (*Cine & Teleinforme*, febrer de 1995, pàgs. 66). En aquest sentit, la creació d'una plataforma

d'associacions que proposi el referent municipal ideat a Catalunya des dels darrers vuitanta presenta aquesta concepció de la TVL com més estesa que la proposada per Atel.

Un model pragmàtic

El nou model que proposa la Federació a partir de finals dels vuitanta s'allunya del comunitari dissenyat en plena lluita per la tolerància i s'apropa a les vies de consolidació emprades per les TVL a finals dels vuitanta. Corominas i Llinés (1992: 130) lliguen el canvi a la professionalització de part dels membres de la FPLTVLC que, segons les autores, l'han forçat a replantejar-se els principis inspiradors referits a la publicitat i la producció aliena. De fet, les limitacions publicitàries del referent comunitari eren insostenibles per la Federació, ja que el 1992 gairebé el 75% associades emetia publicitat i un 20% li dedicava més del 5% del temps. Un altre senyal de pragmatisme és el fet que es proposa per primer cop dos anys després de l'aprovació d'uns estatuts que definien el comunitari. Des d'aquest punt de vista, el canvi indica que l'ideal adoptat el 1985 és instrumental i es sabia, en certa mesura, inviable.

2.5.2.- El model professionalista d'abast nacional

La segona proposta catalana català també es configura dins de la FPLTVLC, es va anar gestant a l'ombra del municipalista de servei públic i neix, en part, per l'aturada de l'estiu de 1992 i, també, per les desavinences d'un grup de privades per aquest ideal tan lligat a l'ajuntament.

El formula Miquel Cumeras des de la seva emissora, TV d'Osona, integrada a la Federació. Ara bé, la seva concepció de la TVL es converteix en un model a seguir en un context molt determinat: enmig d'una crisi dins de la FPLTVLC que deriva en una escissió mentre el Govern català prepara la regulació transitòria (Guimerà, 2006: 141–146).

L'escissió de la Federació Pro Legalització: entre la gestió i els models

Des de finals de 1991 i al llarg de 1992, una part de les televisions associades a la FPLTVLC sense representació a la direcció de l'entitat, liderades per TV d'Osona i TV Sabadell, estaven disconforme amb la gestió de la Junta i mantenien trobades per coordinar-se i mostrar el seu descontent a les reunions de la Federació.

La crisi es va agreujar per l'aturada de l'estiu de 1992, ja que un grup de TVL es negaven a tancar i volien que la Junta lluités per continuar emetent. Les més reticents eren les privades amb contractats i finançades per publicitat, que consideraven que la Junta no havia tingut en compte les seves necessitats i això les situava prop de la fallida econòmica. Per aquests promotors, l'actitud de la Junta posava de manifest que solament defensava les TVL amb vincles municipals (titularitat o subvencions), el model que proposava la FPLTVLC. Davant d'això, i després d'haver intentat integrar-se a la Junta de la Federació per canviar la gestió, les TVL es van escindir i van crear la Federació Catalana de Televisions Locals (FCTVL), que agrupava 14 TVL⁸.

El model de la FCTVL: la televisió local professional d'abast nacional

Tan aviat com es va constituir, la FCTVL va fer públic el model que defensava: "un projecte català, de servei públic, amb una programació estable i amb voluntat de professionalització". Solament admet com a socis TVL que emetin quinzenalment pel cap baix i basades en projectes sòlids. De fet, les fundadores tenen una sèrie de trets comuns. 12 emeten diàriament i 2 setmanalment i totes inclouen publicitat (8 amb més del 5% del temps d'emissió). Cap emet per una audiència potencial inferior als 20.000 persones i 6 ho fan per més de 50.000 habitants. Així mateix, hi ha pioneres de la professionalització, entre les quals les plantejades com una sortida professional (TV Sabadell, TV Manresa o TV d'Osona).

La normalització lingüística és el tret fonamental. Per tal de fer viable aquesta intenció, la FCTVL neix sota la tutela d'Òmnium Cultural i el setembre de 1993 les dues entitats signaven un conveni. Segons l'acord, la FCTVL seguirà un model de televisió "al servei del país, la seva llengua i la seva cultura; i per tant les seves emissions es faran íntegrament en català". Òmnium es comprometia a facilitar-li continguts en català. Al seu torn, Òmnium Cultural havia signat un conveni amb la Generalitat, el juliol de 1993, per donar assessorament tècnic i suport a aquelles entitats i associacions que desitgessin promoure la llengua i la cultura catalanes als mitjans de comunicació local i comarcals (Guimerà, 2006: 144 i 145).

⁸ Les emissores constituents són: TV Sabadell; TV Girona; TV Premià de Mar; TV Manresa; TV Costa Brava; Canal 17 Montblanc; Televisió d'Osona; TV Centelles; Terrassa, Televisió del Vallès; TV Granollers; TV Reus; TV Tortosa, Canal Cent i TV 20. La darrera no estava associada a la FPLTVLC.

Encara que en la definició del model la titularitat no és un factor decisiu, per entendre el naixement de FCTVL cal tenir en compte que 12 dels fundadors són emissores privades. En aquest sentit, l'entitat defensa l'existència de TVL privades sense cap vinculació municipal i per això afirma no compartir el model de la FPLTVLC.

El conflicte dins de la FPLTVLC, que genera l'escissió, desmenteix una de les explicacions clàssiques sobre el paper de l'entitat pionera en els primers anys de la TVL a Catalunya i segons la qual aquesta "ha contribuït a la creixent coherència d'aquest moviment mesocomunicatiu, i amb les seves mesures d'autoregulació ha evitat la dispersió de l'experiència i garanteix el manteniment dels principis inspiradors d'aquestes televisions que es reclamen de Servei Públic" (Prado i Moragas, 1991: 83). De fet, les divergències de model que donen lloc a la nova federació esdevenen la principal mostra que dins la FPLTVLC hi conviuen, i no pas sense tensions, diverses maneres d'entendre la televisió local.

Polítiques de comunicació i definició del model

A l'hora d'entendre el naixement de la FCTVL i del model que defineix, cal tenir en compte el context polític i legal en el qual es dona: l'escissió té lloc mentre la Generalitat prepara l'esborrany de regulació transitòria, que preveu dues TVL per municipi, una de les quals privada.

Es pot plantejar la hipòtesi que hi va haver influència mútua: l'entitat volia un model que pogués ser reconegut legalment i l'executiu català proposa una regulació transitòria que permet aplicar-lo i que encaixa amb el seu interès per l'oferta televisiva en català. De fet, Pere Iborra, secretari de la FCTVL, afirmava el 1995 que CiU i la seva federació defensaven el mateix model (*Cinevideo 20*, gener de 1995, pàg. 8). En aquest sentit, des de la FPLTVLC es va interpretar l'escissió en clau política, per afinitats ideològiques entre el Govern de CiU i els promotors de la nova Federació, i no pas per desavinences internes (Guimerà, 2006: 145).

2.5.3.- La fi de la hegemonia del model comunitari

Amb la configuració dels models municipalista de servei públic professional i professional d'abast nacional, el comunitari deixa de ser el referent a seguir.

Ara bé, la professionalització i la comercialització no és un tret exclusiu de les emissores catalanes. D'acord amb Prehn (1992) i Jankowski (2003) aquesta evolució es dona a gairebé tots els estats d'Europa i és una de les fases de desenvolupament de la TVL.

Així, la TVL a l'Europa occidental neix seguint el model comunitari i es consideren il·legals o pirates des dels governs. A continuació, els executius s'interessen pel fenomen i el regulen, de manera que s'institucionalitza (en el sentit que passa a formar part de les polítiques públiques). Finalment, i sovint en paral·lel amb la institucionalització, les TVL es professionalitzen i comercialitzen, algunes amb molta intensitat (Prehn, 1992: 249-256; Jankowski, 2003: 31). La conseqüència d'aquesta evolució és que perden el caràcter idealista dominant quan sorgeixen i comencen a semblar-se a les televisions d'abast superior, de les quals es volien distanciar quan neixen (Jankowski, 2003: 31).

Aparentment, l'evolució de la TVL catalana no correspon amb aquesta seqüència, sobretot per la regulació. Però si s'analitza amb compte, es pot veure com es professionalitzen i comercialitzen després d'assolir la tolerància i sobretot quan entren en els plans reguladors dels darrers vuitanta. D'aquesta manera, doncs, les TVL catalanes segueixen les passes que ja han donat altres experiències a Europa anys abans.

2.6.- La llei de televisions locals

Tot el cicle d'influències i negociacions entre actors del sector, partits polítics i el Govern català i central afecta la manera com es legisla la televisió local a l'Estat espanyol, que queda reconeguda com un mitjà hertzià. L'aprovació de la llei 41/1995 esdevé una de les fites més importants per les emissores catalanes, després de 15 anys reclamant el reconeixement legal.

2.6.1.- La televisió local: un mitjà de comunicació hertzià

La llei defineix la TVL com un servei públic (art.2) amb un àmbit de difusió limitat al nucli principal de cada municipi i que solament es podrà estendre a altres nuclis de la població segons els habitants i si hi ha espai radioelèctric disponible (art. 3.1 i 3.2). Les comunitats autònomes (C.A.) podran autoritzar cobertures superiors "excepcionalment" per proximitat cultural o social entre municipis (art. 3.3 i 7.4).

El nombre de concessionaris queda limitat a un, tot i que es podrà atorgar una segona concessió si hi ha espai radioelèctric disponible. Poden ser gestors de TVL tant ajuntaments com persones físiques o jurídiques amb o sense afany de lucre. Els consistoris tindran prioritat i les entitats privades podran optar a la gestió si l'ajuntament renuncia.. Per tant, obre les portes a una TVL pública i una privada.

Les concessions les atorgaran les C.A., encara que l'Administració General de l'Estat haurà d'haver fet prèviament la reserva de freqüències (arts. 10.1 i 10.2). En les concessions privades, es podran "valorar positivament" les entitats sense ànim de lucre (art. 13.2). Així mateix, obliga els concessionaris a prestar el servei directament i hauran de rebre el vist-i-plau de l'administració per fer qualsevol canvi en el capital (art 13.4). La concessió es farà per cinc anys, prorrogables cinc més (art. 14).

La llei prohibeix emetre o formar part d'una cadena (art. 7.1). S'entén que "formen part d'una cadena aquelles televisions en les quals existeixi una unitat de decisió". Aquesta unitat es dóna quan un o diversos socis administrin dues o més societats, hi tinguin la majoria de vots o tinguin dret a nomenar la majoria dels membres del consell d'administració (art. 7.2.). S'entén que emeten en cadena les TVL que ofereixin la mateixa programació en un temps igual o superior al 25% de l'emissió, encara que sigui en horaris diferents (art. 7.3). Ara bé, les C.A. podran autoritzar emissions en cadena per raons de proximitat cultural, social o territorial i també limitar la publicitat (art. 7.4 i 8.1). El règim sancionador queda en mans de l'administració central, sense perjudici de les potestats de les C.A. (art. 17).

Finalment, la disposició transitòria única estableix que les TVL en funcionament des d'abans de l'1 de gener de 1995 hauran d'obtenir una concessió per poder continuar, i en cas contrari, disposaran d'un màxim de vuit mesos per tancar.

Les televisions locals per cable: abocades al tancament

A diferència de les emissores hertzianes, les xarxes locals de televisió per cable veuen com la llei 42/1995, de 22 de desembre, de les Telecomunicacions per cable les deixa en una situació molt complicada (Busquets, 2002: 221).

La llei els exigia guanyar un concurs per poder prestar el servei, que estava subjecte a concessió. Si ho feien, estaven obligades a estendre la xarxa a tota la demarcació que es pogués definir i, a més, a canviar la infraestructura tecnològica, ja que les xarxes de distribució de televisió no estaven preparades per prestar tots els serveis de telecomunicacions que la llei marcava als concessionaris del servei. Si no, havien de tancar als tres anys. Tota opció per aquestes xarxes va desaparèixer quan un acord institucional entre els ajuntaments, les diputacions catalanes i la Generalitat va dividir el Principat en tres demarcacions el 1996: Barcelona Besòs (2.029.599 habitants, 4 municipis); Catalunya Oest (2.036.150, 452 municipis) i Catalunya Nord-est (1.993.734 habitants, 488 municipis) (Fondevila, 2001: 502). Com explica Busquets (2002: 221), cap de les operadores de xarxes locals de televisió per cable no va assolir les condicions necessàries per poder concursar. Les TVL que es difonien per aquestes xarxes estaven abocades a desaparèixer.

Una regulació a l'expectativa

Les lleis 41/1995 i 42/1995 van néixer en un context polític que les deixava, *de facto*, a l'expectativa, ja que al març de 1996 hi havia d'haver eleccions i el PP havia votat en contra de totes dues lleis. El PP va guanyar les eleccions i això en va afectar el desplegament.

Tal com recull Badillo (2003: 63-69), els populars apostaven per desregular la TVL hertziana, que ja no seria un servei públic essencial i amb la disponibilitat d'espai radioelèctric com a únic límit el nombre d'operadors. Però tot i això, la promulgació de la llei 41/1995 marcarà l'evolució de la TVL catalana els anys següents, fins al punt que és un element interpretatiu de primer ordre per entendre-la. Pel que fa al cable, una sèrie de canvis legislatius aniran ajornant el tancament de les xarxes locals de televisió, fins que el 1998 el Govern els dóna una via a través de concessions administratives per seguir operant (Fernández i Santana, 2000: 349–350; i Busquets, 2002: 292–293 i 450–451).

2.6.2.- El marc legal i els models de televisió local catalana

El desenvolupament de la TVL catalana a partir de finals dels vuitanta i, sobretot, la definició dels models de la FPLTVLC i FCTVL són elements clau en la regulació de la TVL a l'Estat. A

més de les pressions per regular la TVL hertziana, la llei 41/1995 diferia notablement en alguns punts clau respecte del projecte que va entrar al Congrés.

El projecte preveia una TVL per municipi i prioritzava l'ajuntament: solament si aquest hi renunciava el podia gestionar un ens privat. En canvi, CiU defensava un mínim de dues per municipi i que la gestió privada anés solament a càrrec d'ACSAL. El Govern limitava la cobertura al nucli principal del municipi i excepcionalment a altres nuclis de la mateixa població, mentre que CiU reclamava que la cobertura la definís cada C.A.

Tal com apunta Badillo (2003: 64 i 68), la llei aprovada és un apropament al model defensat per CiU. De fet, amb les esmenes introduïdes el resultat és molt semblant a la proposta de regulació que el Parlament català, a iniciativa de CiU, va dur al Congrés el 1994 i no va prosperar. En aquest sentit, si s'analitzen les diferències entre el projecte i la llei a la llum dels models de les federacions catalanes, es veurà que els canvis introduïts per CiU fan possible el de la FCTVL. El projecte del Govern espanyol ja permetia l'aplicació del municipalista i amb les modificacions les C.A. poden crear emissores privades amb cobertures superiors a les locals fent possible el de la FCTVL. Per tant, es pot afirmar que el model privat català va marcar la regulació de la TVL a l'Estat.

3. – De la transformació a fons a la consolidació creixent (1996-1999)

La intensificació de la reordenació del sector al llarg del tram central dels anys noranta fa que la TVL presenti al final de la dècada un perfil que no té gairebé res a veure amb el fenomen que neix i es desenvolupa els primers vuitanta i noranta. Les raons són fonamentalment dues.

D'una banda, per l'eclosió de TVL municipals, que passen de ser minoritàries a esdevenir la meitat. D'altra banda, per la pèrdua de bona part de les televisions privades existents els primers noranta i pel canvi de natura del conjunt del sector privat, on les TVL populars cedeixen terreny davant de les empresarials comercials. Tot plegat en un entorn on, després d'un cert estancament a mitjans de la dècada, el nombre d'emissores continua creixent. En aquest context, un grup cada cop més gran de TVL es consolida i tendeix a la professionalització, accentuant la tendència dels primers noranta. Així mateix, l'aparició d'estructures públiques de suport al sector contribueixen a l'estabilització.

L'aprovació de la llei 41/1995 i el desenvolupament que en fa la Generalitat el 1996, amb convocatòria de concurs de concessions, es troba a la base dels canvis. La incertesa prèvia a l'aprovació i la no elaboració posterior per part del Govern central del reglament preceptiu que n'hauria de permetre l'aplicació contribueixen a la crisi de la TVL privada. Després, tot i no ser aplicada, perquè l'aprovació de la llei faculta tots els Ajuntaments per tenir televisió i permet que les TVL en funcionament abans de 1995 puguin continuar emetent, cosa que la convocatòria del concurs confirma a Catalunya.

A partir d'aquí, les administracions públiques catalanes, tant locals (ajuntaments i diputacions) com la Generalitat, s'impliquen a fons en la TVL i desenvolupen un rol imprescindible per entendre la transformació. Els Ajuntaments impulsant televisions, les diputacions creant estructures de suport i la Generalitat tractant de regular completament el fenomen i defensant políticament les emissores davant del Govern central.

3.1. – Increment d'emissores i reordenació: el protagonisme municipal

3.1.1.- Canvis en les televisions: renovació i creixement

La segona meitat dels noranta el nombre d'emissores continua creixent. El 1997 hi ha 66 televisions amb emissions periòdiques i el 1999 arriben a les 80, un 21,21% més. Si es

comparen les xifres de 1999 amb les de 1992, les TVL han augmentat un 50%. Si la referència són les emissores de 1986, la xifra s'ha multiplicat per tres (vegeu Taules 1, 2, 5 i 6).

Taula 5.- Emissores, titularitat i distribució per trams de població (1997)

Trams població	Municipal	Associativa	Comercial	Mixta	Total	Percentatge
1 a 1.000	2	0	0	1	3	4,55%
1.001 a 2.000	5	1	0	0	6	9,10%
2.001 a 5.000	9	2	0	0	11	16,66%
5.001 a 10.000	6	4	1	0	11	16,66%
10.001 a 20.000	2	7	4	1	14	21,21%
20.001 a 50.000	3	4	2	0	9	13,65%
50.001 a 100.000	1	3	3	0	7	10,60%
100.001 a 200.000	1	2	1	0	4	6,06%
200.001 a 500.000	0	0	0	0	0	0%
500.001 i més	1	0	0	0	1	1,51%
Total	30	23	11	2	66	100,00%

Font: Elaboració pròpia a partir de Proelsa (1997).

El creixement no és uniforme i es poden identificar dos cicles. A mitjans dels noranta es detecta un cert estancament. El 1995 s'estimava que hi havia 70 emissores, que comparades amb les 66 de 1997 porten a parlar d'una aturada en la tendència històrica de creixements pronunciats, si no d'un petit retrocés. Llavors es supera l'estancament i en dos anys es passa de 66 a 80, de manera que el gruix de l'augment es dona al final de la dècada.

Intensificació de la reordenació del sector

L'estancament observat a mitjans dels noranta s'ha d'atribuir a la intensificació de la reordenació de la TVL detectada entre 1987 i 1992. De les 61 emissores que emetien el 1992, solament 31 continuen el 1997. Al mateix temps, en aquest quinquenni en neixen 35 de noves.

Taula 6.- Iniciatives de televisió local i regularitat de les emissions (1999)

	Nombre de TVL	% de TVL
Emissions regulars	80	80%
<i>Emissions no regulars</i>	16	16%
Sense dades	4	4%
Total	100	100 %

Font: Elaboració pròpia a partir d'OCL (2000: 232 i 2003: 225).

El ritme de desaparicions és molt semblant al dels vuitanta i primers noranta, ja que en tots dos casos tanquen al voltant del 50% des les televisions en funcionament. Com a resultat, 45 de les 111 televisions que han emès periòdicament entre 1982 i 1997 no han arribat en funcionament a aquest darrer any (un 41,44%). Ara solament 11 de les 29 pioneres continua emetent. Al mateix temps, es produeix una frenada en la creació de TVL, ja que les 35 nascudes entre 1992 i 1997 són notablement menys que les 47 aparegudes entre 1987 i 1992.

El resultat de tot plegat és un sector que el 1997 és gairebé nou respecte del que apareix la primera meitat dels anys vuitanta. A més de ser el doble d'emissores, més del 80% són noves. Així, de les 66 TVL 35 tenen menys de cinc anys de vida (el 53,03%), 20 en tenen entre 5 i 10 (el 30,30%) i solament 11 (el 16,66%) tenen més de 10 anys.

3.1.2.- La titularitat: eclosió de municipals i canvis a les privades

La titularitat és un dels trets que pateix més canvis després de 1995. En primer lloc, per un creixement exponencial d'emissores municipals: entre 1992 i 1997 es passa de 6 emissores públiques a 30, cinc vegades més (vegeu Taules 2 i 5). En segon lloc, per la desaparició de nombroses privades, ja que són 27 de les 30 que deixen d'emetre entre 1992 i 1997. Aquests canvis alteren el pes relatiu de cada titularitat. Les públiques són el 45,45% del total el 1997, mentre que cinc anys abans eren el 9,84%. Les privades passen del 83,60% al 51,50%.

Finalment, per la pèrdua de pes de les ACSAL i l'increment de les empreses entre les privades. Entre 1992 i 1997, les associatives passen de 42 a 23 (un 45,24% menys) i són el 34,85% del total (el 1992 eren el 68,85%). En canvi, les empresarials han passat de 8 a 11 i esdevenen el 16,67% de 1997. La importància creixent de les gestionades per empreses dins del conjunt no és significatiu, però la baixada de les ACSAL fa que esdevinguin un terç de les privades, percentatge abans mai vist (vegeu Taula 6).

Un fenomen en fase de municipalització

L'augment de pes de les públiques no es veu sols en les emissores –les que emeten periòdicament–, sinó també en el conjunt d'iniciatives que miren de desenvolupar-se. Malgrat les diferències entre xifres, totes les fonts indiquen la pujada de les municipals. El 1997 la

Generalitat diu que es mantenen en un terç, però un estudi encarregat per la Diputació de Barcelona (Proelsa,1997) afirma que són prop de la meitat.

A partir de 1997, el Govern recull un ascens continuat de públiques fins esdevenir la meitat, proporció que també mostra l'Observatori de la Comunicació Local (OCL) de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). Sobre el creixent pes de les públiques, la Generalitat apunta que es deu tant al naixement de noves municipals com a la desaparició de privades (Guimerà, 2006: 152 i seg.).

Taula 7.- Distribució territorial de les emissores (1997)

	Municipal	Associació	Comercial	Mixta	Total	Densitat de població
Alt Penedès	4	0	0	0	4	123,6
Anoia	3	2	1	1	7	100,0
Bages	2	3	0	0	5	117,8
Baix Llobregat	2	1	1	0	4	1322,5
Barcelonès	1	0	0	0	1	14.897,4
Berguedà	0	2	0	0	2	32,6
Garraf	1	0	0	1	2	491,3
Maresme	2	4	0	0	6	803,5
Osona	1	1	1	0	3	100,2
Vallès Occidental	2	2	2	0	6	1180,6
Vallès Oriental	3	3	0	0	6	334,7
Demarcació de Barcelona	21	18	5	2	46	622,7
Alt Empordà	1	2	1	0	4	69,4
Gironès	0	0	1	0	1	237,3
Pla de l'Estany	0	0	1	0	1	92,7
Ripollès	0	0	1	0	1	26,9
La Selva	4	0	1	0	5	117,9
Demarcació de Girona	5	2	5	0	12	96,0
Baix Camp	1	2	0	0	3	209,5
Baix Ebre	0	0	1	0	1	67,2
Baix Penedès	1	0	0	0	1	207,3
Montsià	1	1	0	0	2	81,2
Ribera d'Ebre	1	0	0	0	1	26,2
Demarcació de Tarragona	4	3	1	0	8	97,4
Total Catalunya	30	23	11	2	66	187,4

Font: elaboració pròpia a partir de Proelsa (1997) i dades de densitat de població relatives a 1996 de l'Idescat (2005).

Amb l'increment de les emissores municipals s'estén, encara que no amb la mateixa proporció, la gestió indirecta que ja havia aplicat Granollers TV el 1990. El 1997, l'Ajuntament de Barcelona remodela BTV i opta per la gestió indirecta, que concedeix a la productora Moebius. Viladecans TV, gestionada per Paral·lel 40 i Canal Reus TV, per Iniciatives de Televisió, completen la llista.

3.1.3.- Els agents del canvi: ajuntaments nous i promotors privats en reconversió

Els ajuntaments són un dels protagonistes principals del canvi que es detecta a la televisió local dels darrers noranta, ja que gràcies a ells es manté el nombre d'emissores per sobre de les seixanta i lideren, òbviament, els canvis en la titularitat. Entre 1992 i 1997 creen 19 de les 35 emissores noves, adquireixen 5 privades i es fan amb tot el capital d'una mixta. Mentrestant, 5 de les 6 públiques anteriors a 1992 continuen (*Capçalera*, setembre de 1992, pàg. 24 -25; Proelsa, 1997).

El fet que 17 dels 19 ajuntaments que creen emissores comencin a treballar en els seus projectes després de 1994 permet formular la hipòtesi que l'eclosió de municipals d'aquests anys és una influència de la llei 41/1995, que hauria animat a nous actors a crear TVL. Dins d'aquest grup, destaca l'Ajuntament de Barcelona. Comença a dissenyar BTV mentre es debat a Madrid el projecte de llei i, un cop aprovada, el 1997 la reforma i absorbeix les 10 televisions de districte sobre les quals es crea. En canviar el model per una programació gestionada per la seu central, les emissores de districte ja no tenen emissions pròpies i esdevenen productores que venen els seus continguts a Moebius.

En aquest sentit, la irrupció dels ajuntaments no solament explica els canvis en la titularitat, sinó que també ajuda a entendre les modificacions del perfil poblacional dels municipis amb TVL. 17 de les 19 nascudes entre 1992 i 1997 ho fan a municipis de menys de 20.000 habitants. A més, el tancament de les televisions de districte provoca la desaparició de 10 emissores ubicades per sobre d'aquesta població.

La televisió privada: desaparicions i canvis de plantejament

Els actors privats també són protagonistes, però amb un sentit molt diferent: 29 de les 31 emissores que tanquen entre 1992 i 1997 són privades i esdevenen la principal causa de reordenació, ja que les 16 privades noves no compensen les pèrdues. A més, generen la majoria dels 11 canvis de titularitat: 5 passen a privades i dos a mixta (*Capçalera*, setembre de 1992, pàg. 24 -25; Proelsa, 1997). Si fos un sector industrial, es podria afirmar amb tota certesa que el sector privat als noranta ha patit una reconversió en tota regla.

Les raons dels tancaments són molt semblants a les dels anys anteriors: problemes de finançament i la feblesa organitzativa continuen fent plegar els promotors privats. Emissores com Canal Sabadell, TV Badalona, TV Sant Sadurní, TV Olesa o Palavisó havien tancat o emetien esporàdicament per aquestes raons.

Pel que fa als canvis de natura jurídica, el gruix es deu a la desaparició de 23 gestionades per ACSAL i el canvi de titularitat de 6, parcialment compensades pel naixement de 9 i la conversió de 2. L'augment d'empresarials es dona en un entorn de renovació acusada, ja que de les 8 que hi havia el 1992, 3 han tancat i 3 han canviat de titularitat. Ara bé, en neixen set i una associació s'hi torna. Al mateix temps, el naixement d'empresarials indica que creix l'interès per les TVL enteses com un negoci, ja que 7 de les 16 privades nascudes entre 1992 i 1997 són empresarials, una proporció abans mai vista. A més, entre 1998 i 1999 encara neixen més privades comercials i associatives s'hi tornen. Així, les propostes sense lucre cedeixen terreny a la TVL entesa en termes eminentment econòmics.

3.1.4.- La distribució geogràfica: municipis més petits i més concentració

Els canvis apuntats fins ara també han afectat la manera com les emissores i iniciatives –amb emissions periòdiques o no– es distribueixen pel territori.

A nivell municipal, les emissores canvien de tendència i es situen en municipis més petits. Mentre que el 1992 la meitat operaven a municipis per sota de 20.000 habitants, el 1997 ho fan un 68,18%. La desaparició de 18 TVL a municipis per sobre d'aquesta població i el naixement de 28 a poblacions per sota expliquen el canvi (vegeu Taules 2 i 7). Arran del creixement d'emissores públiques i empresarials es dona un fenomen que fins ara no s'havia

observat amb la claredat que es pot fer el 1997: les televisions municipals tendeixen a situar-se al municipis més petits i les privades als més grans (vegeu Taula 5).

La relació entre població i titularitat també es dona entre el conjunt d'iniciatives detectades per la Generalitat. Davant d'aquesta situació, el Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC, 1999: 73) apunta que les privades s'instal·larien als municipis amb més habitants i a les capitals de comarca "que puguin proporcionar una mínima rendibilitat econòmica" i les municipals a llocs menys habitats, "desenvolupant així un paper complementari més que competitiu al de les televisions comercials".

Les emissores de televisió continuen amb la seva tendència, ara ja històrica, a concentrar-se a les zones més poblades. Tal com mostra la taula 7, la demarcació de Barcelona aplegava dos de cada tres televisions amb emissions periòdiques el 1997. La resta s'estenen pel litoral, especialment el gironí, i el buit de Lleida no es trenca fins a finals dels noranta (vegeu Taula 7). Com els anys anteriors, les TVL s'acumulen on hi ha hagut històricament més intents d'engegar-ne, que són també les zones més poblades.

A escala comarcal també ha pujat lleugerament la concentració, ja que l'augment de 5 emissores entre 1992 i 1997 solament ha comportat dues comarques noves amb TVL (es passa de 19 a 21). Però la gran protagonista de finals dels noranta és el Barcelonès, que passa de 14 emissores el 1992 a 1 el 1997. La principal causa és la redefinició de BTV, que el 1997 comporta la baixa de 10 de les 27 emissores privades (les associatives de districte) que es perden entre 1992 i 1997, el 37,04%.

La redefinició de BTV també té conseqüències a escala municipal, ja que genera una davallada en la concentració de TVL per poblacions, tot i que augmentin les que tenen més d'una TVL. Les 66 TVL amb emissions periòdiques de 1997 es distribueixen entre 61 municipis, cinc dels quals en tenen dues: Berga, Cadaqués, Igualada, Manresa i Terrassa. De tota manera, l'OCL (2000) assenyala que hi un increment de municipis amb més d'una iniciativa el 1999: a les de 1997 s'hi afegeixen Barcelona, Girona i Mollet del Vallès.

3.1.5.- El cable: una opció minoritària i de difícil creixement

El caràcter hertzianà dominant no canvia aquests anys. El 1997 hi ha 6 TVL per cable (dues també emeten per ones), un 9% del total molt semblant als anys precedents. La històrica baixa penetració al país d'aquesta infraestructura, els pocs habitants dels municipis amb xarxa local de televisió per cable i la incertesa jurídica ho explicarien.

D'acord amb la llei 42/1995 de telecomunicacions per cable, a partir de 1997 existien al Principat dos operadors: Telefònica i Cable i Televisió de Catalunya (CTC). Telefònica no oferirà serveis els noranta i CTC va arrancar a mitjans de 1999. Per la seva banda, els operadors de xarxes locals de televisió per cable van viure una situació força complexa a partir de 1995, ja que després de diverses pròrrogues que els permetien funcionar tres anys, es va aprovar la llei 11/1998, de 24 d'abril, General de Telecomunicacions (LGT) (BOE 99, de 25 d'abril de 1998), que els obliga a obtenir una concessió per poder continuar difonent televisió. Aquests canvis normatius poden explicar l'estancament de xarxes locals després de 1995 i, també, el poc interès de les existents per engegar emissores.

3.1.6.- Catalunya a l'Estat: líder en oferta i en titularitat municipal

El desenvolupament de la TVL catalana al llarg de la segona meitat dels noranta permet que el Principat continuï sent un dels líders a l'Estat espanyol. Tot i la manca de dades contrastades, dos censos de TVL elaborats per l'Associació per a la Investigació dels Mitjans de Comunicació (AIMC, 1996 i 1999) situen Catalunya com la segona comunitat autònoma amb més TVL de la segona meitat dels noranta (vegeu Taula 11).

A grans trets, l'Estat presenta un perfil molt semblant al Principat. Segons AIMC (1996: 17), la TVL estava molt poc formalitzada i era molt inestable i canviant. És molt diversa, tant en dimensions (recursos; emissions regulars o no) com en tecnologia (ones i cable) i en propietat (privada, pública, mixta). Per Díaz Nosty (1999: 268) "es tracta d'un fenomen heterogeni, on conviuen distintes formulacions d'explotació i titularitat".

Tanmateix, Catalunya es distingeix clarament per la major presència de televisions municipals. Tot i les limitacions de les dades, el 12% per a 1996 i el 17% per a 1999 de televisions municipals al conjunt de l'Estat són molt inferiors a les de Catalunya: 20% el primer

any i 43,75% el segon. De fet, el 1996 el Principat aplegaria el 27,27% de les públiques de l'Estat i el 1999 el 36,36% (AIMC, 1996 i 1999). Si tenim en compte que Proelsa (1997) i l'OCL (2000) situen les públiques al voltant del 50%, no descartem que les diferències fossin majors.

Taula 8.- Iniciatives de televisió local a l'Estat espanyol segons l'AIMC (1996-1999)

Comunitat Autònoma	1996	1999
Andalusia	306	229
Aragó	28	17
Astúries	8	7
Balears	26	24
Canàries	27	40
Cantàbria	6	6
Castella i Lleó	33	31
Castella - La Manxa	37	37
Catalunya	141	114
Extremadura	10	12
Galícia	21	35
Madrid	42	32
Múrcia	60	31
Navarra	1	4
País Basc	20	19
País Valencià	114	97
La Rioja	1	4
Ceuta i Melilla	s.d.	2
Total	881	741

Font: Elaboració pròpia a partir d'AIMC (1996 i 1999).

3.2. - Camí de la consolidació: elements clau d'una realitat dual

Al mateix temps que moltes televisions tanquen les portes i d'altres miren de posar-se en marxa, un grup creixent d'emissores es consolida. El 1997 ja són 31 les que tenen més de cinc anys d'experiència, 11 de les quals més de 10. Aquesta trentena de casos fa que les TVL estabilitzades es dupliquin respecte de 1992, quan 14 emetien tenien més de cinc anys d'antiguitat des d'abans de 1987.

Hi ha una sèrie de trets que ajuden a perfilar el grup consolidat. 25 de les 31 estan ubicades, el 1997, a municipis de més de 5.000 habitants (el 80,65%) i 24 emetien publicitat ja el 1992 (el 77,65%). En aquest sentit, cada cop són més les televisions, especialment privades, que amplien la cobertura per poder abastar més audiència i anunciants potencials. Esplugues

TV cobria part del Baix Llobregat, TV Mataró part del Maresme i TV Manresa part del Bages. TV Figueres–Alt Empordà i Canal 50 Sabadell esdevenen comarcals i Visió 3 d'Amposta i TV Costa Brava van més enllà de la comarca. TV Ripollès i Aquí TV (Cornellà de Llobregat) ja neixen comarcals. TV Girona cobreix la meitat de la demarcació. Les 11 empresarials de 1997 emetien més enllà del seu municipi.

El principal factor explicatiu de la continuïtat de les set TVL dels municipis petits i les que no emeten publicitat és l'Ajuntament: o són municipals i mixtes; o reben suport econòmic de l'ajuntament en cas de ser privades associatives. (Guimerà, 2006: 167). Aquestes xifres confirmen que la publicitat i l'Ajuntament són dues vies de consolidació molt importants. Així mateix, les dimensions del municipi i l'àmbit de cobertura esdevenen factors explicatius del tipus de finançament de les emissores.

L'aposta professional creixent: els contractats com a indicador d'estabilitat

Aquestes televisions que es consoliden tendeixen a contractar professionals, igual que havien fet les que van optar per aquesta via la primera meitat dels noranta i també abans. El 1999 hi ha a Catalunya un mínim de 24 emissores amb professionals contractats.

Nou són *històriques* i ja tenien professionals la primera meitat dels noranta i, fins i tot, abans. A aquestes es sumen nou televisions amb anys de funcionament que contracten professionals la segona meitat dels anys noranta. Per tant, de les 31 que tenen més de cinc anys en funcionament el 1997, més de la meitat estan professionalitzades, en molts casos després d'anys d'anar consolidant el projecte a poc a poc (Guimerà, 2006: 168 – 169).

Finalment, a finals del noranta neixen mitja dotzena de televisions que ja són professionals des de bon principi: les públiques Viladecans TV, Gavà TV i Canal Reus TV; i les privades Canal 10 de Rubí, TarracoVisió i Aquí TV (Cornellà de Llobregat) (XTVL, 2004: 14–15; Artés, 2000). Les inversions per posar-les en marxa van ser elevades comparades amb la tradició històrica del sector i es mouen entre els 60 i els 110 milions de pessetes (entre 360.000 i 660.000 euros). Per la seva banda, l'Ajuntament de Barcelona va dedicar 100 milions de pessetes (uns 600.000 euros) a reorganitzar BTV.

La contractació de personal es complementa amb la construcció d'espais i la compra d'equips de producció suficients per poder produir amb qualitat *professional*. En aquest sentit, si els primers anys el salt tecnològic cap a la professionalització consistia en abandonar els equips domèstics i/o autoconstruïts, la segona meitat dels noranta era la digitalització de la producció: el 1999 16 de les 24 televisions amb personal contractat s'havien digitalitzat.

Una professionalització parcial i desigual

La professionalització és parcial i afecta un grup d'emissores que no són ni la meitat del total. Solament 24 de les 80 emissores existents el 1999 s'havien professionalitzat, un terç del total.

Al mateix temps, també presenta fortes desigualtats entre les televisions locals i en la majoria dels casos solament arriba a una part molt reduïda dels recursos humans. A l'extrem es troba BTV, amb 60 contractats i el pressupost anual més elevat de totes les TVL catalanes. La resta no superen els 20 contractats i totes compten amb grups de voluntaris més amplis que el nucli professionalitzat. Així, es troben casos com Canal Blau (10 contractats per 80 col·laboradors) o RTVC (6 i 41). La proporció més baixa es dona a TV Vallirana (4 i 6) i no es coneix cap cas on hi hagi més professionals que col·laboradors.

Els contractats són el nucli central, que es complementa amb voluntaris per assegurar el funcionament. En aquest sentit, les dades apunten que l'ús *tàctic* del voluntari es continua donant i, vist el pes dins de les TVL professionals, segueix sent un element clau per explicar la consolidació i el funcionament diari de les emissores.

Públiques o privades de municipis grans que tendeixen a la comarcalització

No totes les televisions que es consoliden al cap dels anys es professionalitzen. Ans al contrari, les que ho poden fer presenten un perfil força definit. Cap de les 24 opera a poblacions inferiors als 5.000 habitants i solament 3 a llocs de menys de 10.000. De les tres dels municipis més petits, una és pública (TV Vallirana), una té suport de l'Ajuntament (RTVC) i l'altra és una empresarial que emet per dues comarques (Canal 21). De la resta, 9 emeten més enllà del municipi i 3 superen la comarca. D'altra banda, pel cap baix 15 emeten publicitat

Tots els elements apunten que l'explicació és econòmica i sols els Ajuntaments amb pressupostos comparativament més alts i les televisions privades amb mercat publicitari més

gran poden fer front a les despeses d'una televisió professional i, en el cas de les privades, aspirar a recuperar-les. En certa manera es tanca el cercle: es mantenen en funcionament les televisions amb audiències potencials àmplies, finançades per publicitat o amb suport municipal; i d'aquestes, les relativament millor situades (més publicitat, més recursos públics) són les que es professionalitzen, un dels elements que permet al seu torn estabilitzar la TVL.

En aquest context, RTVC i TV Vallirana, dues de les televisions més antigues de Catalunya, apareixen com una excepció.

Divisòria de la TVL catalana: voluntarisme o professionalització

Les diferents característiques que pren el procés de consolidació a la televisió catalana apunta que a partir de la segona meitat dels anys noranta es va definint una línia que separa les TVL que es professionalitzen de les que no ho fan. Aquesta divisòria professional–voluntarista porta a parlar de tres realitats dins de la TVL catalana aquests anys.

Així, mentre que el gruix desapareix, un grup es consolida en la seva estructura amateur i un tercer bloc es professionalitza, configurant-se com un grup relativament sòlid i ben dotat. En aquest sentit, si bé la professionalització d'un terç de les TVL és una mostra de consolidació, hem de tenir present que dues de cada tres són, pel cap baix, no professionals. Per eliminació sabem que les no professionals operen sobretot als municipis més petits, amb els problemes de finançament tant públic com privat que això comporta. Per tant, hi ha indicis que el gruix de les emissores del període es troben en una situació de precarietat, dificultant una possible contractació de personal.

3.3. – *Canvis en les emissions i continguts locals com a eix vertebrador*

Les emissions, i especialment la seva periodicitat, són un indicador de les variacions que pateix la televisió local al llarg de la segona meitat dels noranta (Guimerà, 2006: 171 i seg.).

En comparar les periodicitats entre 1992 i 1997 es veu una davallada de 31 a 19 TVL que difonen cada dia (del 46,97% al 25,76% del total de cada any). Així mateix, també han caigut les emissions mensuals (de 5 a 1) i les setmanals (de 31 a 8, amb una pèrdua del 74,19%), mentre que ha aparegut tota una nova gamma entre la setmanal i la diària, les dues

dominants el 1992. Les modificacions indiquen que la reordenació no solament comporta canvi d'emissores, sinó que afecta la fesomia completa del fenomen. Les explicacions són diverses.

Taula 9.- Periodicitat de les emissions i repetició de continguts de les TVL (1997)

Trams població	Diària	6 dies/s	5 dies/s	4 dies/s	3 dies/s	2 dies/s	1 dia/s	mensual	Total	Repeticions
1 a 1.000	0	0	0	0	1	1	1	0	3	2
1.001 a 2.000	0	0	1	2	1	2	0	0	6	5
2.001 a 5.000	1	0	0	0	2	3	4	1	11	2
5.001 a 10.000	1	0	2	0	3	4	1	0	11	3
10.001 a 20.000	5	2	1	2	2	0	2	0	14	9
20.001 a 50.000	5	2	2	0	0	0	0	0	9	6
50.001 a 100.000	2	0	4	0	0	0	0	0	6	3
100.001 a 200.000	2	2	1	0	0	0	0	0	5	1
200.001 a 500.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
500.001 i més	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Total	17	6	11	4	9	10	8	1	66	32
Repeticions	6	5	6	3	6	6	0	0	32	

Font: Elaboració pròpia a partir de Proelsa (1997)

D'una banda, la renovació d'emissores. Històricament, les TVL han emès poc quan es posen en marxa i progressivament van augmentant els dies. Si tenim en compte que entre 1992 i 1997 en neixen 35, aquesta hipòtesi és plausible. D'altra banda, el gruix de les noves sorgeix a municipis petits, on el més habitual és no difondre cada dia. La Taula 9 mostra com 34 de les 66 TVL de 1997 (el 51,52%) emeten 4 o menys dies i estan ubicades a municipis per sota dels 20.000 habitants. Finalment, els diferents graus de desenvolupament. El gruix de les TVL consolidades i professionalitzades operen a municipis de més de 20.000 habitants (on es concentren 2 de cada 3 TVL que emeten cinc dies o més), mentre que les instal·lades a municipis més petits i que emeten menys tendeixen al voluntarisme.

Recursos per ampliar les emissions: la repetició de continguts i el teleservei

Les diferències serien més notables si no fos per la repetició de continguts: el 48,48% de les TVL de 1997 que emeten més d'un dia repeteixen la programació al llarg de la setmana. La pràctica és més habitual entre les ubicades als municipis més petits. Així mateix, la repetició s'estén entre els municipis amb menys de 20.000 habitants i entre les que emeten més de quatre cops per setmana (vegeu Taula 9).

Taula 10.- Hores de programació nova i emeses setmanalment per les TVL (1997)

Programació nova	TVL	Percentatge	Emissió	TVL	Percentatge
Menys de 3	21	31,81%	menys de 7	21	31,81%
entre 3,01 i 7,00	15	22,74%	Entre 7,01 i 14,00	12	18,18%
entre 7,01 i 14,00	9	13,64%	Entre 14,01 i 28,00	15	22,74%
més de 14,01	21	31,81%	més de 28,01 hores	18	27,27%

Font: Elaboració pròpia a partir de Proelsa (1997).

La importància de les repeticions s'observa fàcilment quan es tradueix en hores de producció i d'emissió. Tal com mostra la taula 10, mentre que 36 TVL produeixen menys de set hores setmanals de continguts nous (el 54,55%), 45 (el 68,19%) afirmen emetre més de set hores a la setmana. Segons Proelsa (1997), la capacitat d'emetre continguts nous és de 6 hores setmanals, però la mitjana d'emissió és de 12.

Taula 11.- Periodicitat de les TVL amb emissions regulars (1999)

	Nombre de TVL	% sobre TVL amb emissions regulars
7 dies/setmana	44	55,0 %
5 dies/setmana	6	7,5 %
4 dies/setmana	3	3,8 %
3 dies/setmana	10	12,5 %
2 dies/setmana	9	11,3 %
1 dia/setmana	6	7,5 %
1 cop cada 15 dies	1	1,2 %
Un cop al mes	1	1,2 %
Total	80	100 %

Font: OCL (2000: 232).

El teleservei⁹ és l'altre recurs que permet ampliar la presència a les pantalles. Hi ha 18 casos, dels quals 13 són TVL que no ofereixen programes a diari. La importància d'aquesta eina apareix amb claredat quan es veu que, si es comptabilitzessin, les TVL amb emissions diàries serien 30 (un 45,45% del total).

Major capacitat d'emissió i estancament de la repetició i el teleservei

El 1999 les televisions han assolit una major capacitat d'emissió i ara més de la meitat emeten cada dia. A més, si es sumen les que emeten 5 o més dies a la setmana, resulta que 2 de cada 3 difonen diàriament o gairebé (vegeu Taula 11).

⁹ Pantalles amb text i imatges fixes, habitualment generades per ordinador, que es succeeixen en un bucle sense fi.

De tota manera, la Taula 12 també mostra com dins de les emissions regulars no sempre es parla de producció nova. Així, un 41,20% funciona solament amb continguts originals, però un percentatge similar ho fa amb repetició. Així mateix, el teleservei continua sent un recurs per una de cada sis TVL. Tanmateix, si es comparen les dades entre 1997 i 1999, s'observa que les emissores han augmentat la capacitat de producció. El 1997, 18 solament empraven programes nous, mentre que el 1999 en són 33, gairebé el doble. En canvi, les que repeteixen continguts s'han estancat i les que ofereixen teleservei han baixat un 33%.

Taula 12.- Tipus de continguts de les TVL amb emissions regulars (1999)

		%
Tot producció nova	33	41,2 %
Producció nova amb multidifusió	32	40,0 %
Producció nova amb teletext	12	15,0 %
Producció nova amb connexions satèl·lit	2	2,6 %
Producció nova amb teletext i satèl·lit	1	1,2 %
Total	80	100 %

Font: OCL (2000: 232).

Aquest augment de TVL que funcionen amb producció nova coincideix amb la consolidació i la professionalització creixent, fet que presenta aquest vincle com una hipòtesi que explicaria un increment tan notable en un període de temps tant curt. En aquest sentit, doncs, la creixent capacitat de producció i emissió és un element més, juntament amb la professionalització puixant, que assenyala que a finals dels anys noranta la televisió local sembla haver superat el daltabaix que ha viscut al llarg de la dècada, amb desaparició d'emissores i pèrdua de capacitat de producció i emissió del conjunt del sector.

Continguts informatius locals de producció pròpia: l'eix de la programació

L'augment de les hores d'emissió es produeix gràcies a un increment de la producció pròpia de les televisions, fet que la manté com l'eix de la programació. Així mateix, els estudis corroboren que la informació local és l'espina dorsal de les graelles (Guimerà, 2006: 173).

De les 66 televisions de 1997, 64 emetien algun programa dedicat a l'actualitat local, ja sigui informatiu (57 TVL) o magazine d'actualitat (7 TVL). El 1999 emeten informatius i retransmeten actes locals les 80 emissores existents. "A banda d'aquests gèneres, la

programació presenta variacions molt grans, des d'espais de divulgació [...] fins a programes de futurologia i parapsicologia, musicals basats en videoclips, agenda d'activitats, informatius especialitzats i esdeveniments esportius” i “també hi ha alguns programes de televenda d'empreses locals molt semblants als de les televisions generalistes privades” (OCL, 2000: 23).

Part d'aquesta programació no informativa no és d'elaboració pròpia, ja que 24 TVL de les 66 de 1997 emeten produccions alienes que van des de videoclips (6 TVL) i documentals facilitats per la Generalitat (6 TVL), films (5 TVL) o programes de màgia i esoterisme (5 TVL). Un cas particular és Canal 50 Sabadell, l'única que emet serials dels EUA i Sud-amèrica.

Català dominant a la producció pròpia

Com en els períodes anteriors, tots els indicis apunten que la programació de producció pròpia es fa majoritàriament en català (OCL, 2000: 233). En canvi, el castellà (a la ficció) i l'anglès (als videoclips) serien majoritaris en els continguts de producció aliena. De tota manera, el caràcter minoritari d'aquests continguts (tant pel nombre de TVL que els empren com per les hores que hi dediquen) fa que aquestes llengües siguin marginals (OCL, 2000: 233).

Com ja havia passat en els anys anteriors, tot i les modificacions en l'estructura del sector i la periodicitat de les emissions, la natura de la programació no s'ha alterat substancialment. Així doncs, i en termes generals, les televisions canvien l'organització i la metodologia de treball però no pas la natura dels productes.

3.4.- Les claus jurídica i política: la llei 41/1995 i la implicació de la Generalitat

Com ja ha succeït en anys anteriors, les polítiques de comunicació ajuden a explicar l'evolució descrita. En un moment polític marcat per l'arribada del Partit Popular al Govern central arran de les eleccions de 1996, l'executiu català serà un actor clau.

3.4.1.- L'intent de desplegament normatiu de la llei 41/1995 a Catalunya

La llei 41/1995 havia de comportar el reconeixement de la TVL. Però l'arribada del PP al Govern central va mantenir la incertesa, ja que els populars havien votat en contra de la llei i

volien elaborar-ne una de més liberalitzadora. Tot i això, l'executiu català aposta per aplicar la llei vigent sense esperar eventuais canvis.

En aquest context, tot el protagonisme polític se l'emporten les televisions locals analògiques i les xarxes locals de televisió per cable no reben cap atenció específica des del Govern de la Generalitat. A fi de comptes, es tracta d'un sector marginal abocat a una reordenació profunda segons les previsions del moment.

El Decret 320/1996 de desenvolupament normatiu de la llei de televisions locals

El desenvolupament es va fer a través del Decret 320/1996, de regulació del règim jurídic de les televisions locals per ones terrestres (DOGC 2268, de 14 d'octubre de 1996). Aprofitant el marge de maniobra que donava la llei a les C.A., el Decret havia de permetre la implantació dels dos models de TVL sorgits la primera meitat dels noranta.

D'una banda, l'àmbit de cobertura resta limitat al nucli principal de població, però "podrà abastar també altres nuclis del mateix municipi" (art. 5.1). Així mateix, la Generalitat podrà autoritzar "excepcionalment emissions en cadena si ho considera adient en funció de la proximitat territorial, que vindrà determinada per la comarca i la identitat social i cultural dels municipis implicats" (art. 5.2). D'altra banda, fixa el màxim de concessions en dues per municipi, de les quals "una correspondrà necessàriament a l'ajuntament respectiu", si ho sol·licita, "i la segona, mitjançant concurs públic, s'adjudicarà a una persona natural o jurídica privada [...]" (art. 6.3 i 6.4).

El decret també estableix el procediment per atorgar les concessions i com s'han d'explotar les TVL. Així, assigna al Govern de la Generalitat la potestat d'atorgar les concessions i es farà per concurs (art. 6.2, 6.3 i 17). L'article 11 fixa els criteris que s'empraran per valorar les sol·licituds, centrats en dos grans camps: els continguts i la gestió. En el primer es valorarà l'interès cultural i educatiu del projecte, sobretot en els elements "de la cultura catalana local" i la promoció del català. Pel que fa a la gestió, es tindrà en compte "la viabilitat del projecte i les garanties de continuïtat" i la manca d'afany de lucre.

Si han guanyat, els concessionaris han d'emetre un mínim "d'una hora diària i/o set hores setmanals", de les quals pel cap baix el 60% serà producció pròpia, encara que es podrà

computar com a tal fins a un 40% de programació coproduïda o realitzada per tercers a Catalunya (art. 12 i 13). Així mateix, s'ha de dedicar el 50% del temps de reserva destinat a obres europees a productes d'expressió originària en qualsevol llengua oficial de Catalunya, amb un mínim del 50% per al català (art. 14).

Segons el director general de Radiodifusió i Televisió en aquell moment, Agustí Gallart (2005), el Decret buscava dues coses. D'una banda, la creació d'emissores estables i consolidades. En aquesta línia s'han d'entendre les exigències d'emissions mínimes diàries o de garanties de prestació continuada del servei. Si tenim en compte que el 1997 una de cada tres TVL emetia menys de set hores setmanals i solament el 28,79% emetia cada dia, es pot veure el grau d'exigència que establia el decret. Des del Govern es tenia clar que en "moltes zones" aquest model era viable si era comarcal, i per això contemplaven aquesta opció.

D'altra banda, les TVL havien de contribuir "a fer país", amb producció "fortament arrelada a la realitat local" i en català. Gallart reconeixia el 1997 l'existència d'un model defensat des de la Generalitat: la televisió havia de ser "eina de comunicació local, de dinamització social i cultural"; "eina de normalització lingüística" i contribuir a "la creació de l'espai comunicacional català". A més, es volia que la TVL fos un "moviment", on la col·laboració entre emissores ajudés a crear aquest espai.

El concurs que no es va poder resoldre

El mateix dia que es publicava el Decret 320/1996, el govern català convocava el procediment d'atorgament de concessió. Però el concurs no es va poder resoldre per la manca de planificació de l'espai radioelèctric per part del Ministeri de Foment. Tal com preveien la llei i el decret, l'executiu català havia d'elevat al Govern central les seves necessitats radioelèctriques. Però Madrid mai va atorgar les freqüències a Catalunya (Guimerà, 2006: 177 – 178).

Malgrat tot, la convocatòria del concurs va esdevenir una eina de seguretat jurídica per algunes TVL. Tal com establia la disposició transitòria de la Llei 41/1995 i la del Decret 320/1996, les que emetessin des d'abans de l'1 de gener de 1995, s'havien de presentar al concurs i, en cas de no guanyar, deixar d'emetre en un termini de vuit mesos. Com que no es va resoldre, les TVL emparades per la transitòria van poder continuar i ara amb un element

jurídic que les avala. En el cas de les públiques, s'hi afegia que tots els ajuntaments tenien dret a tenir televisió i, a més, amb prioritat davant dels privats. Aquesta situació ajuda a entendre la professionalització a partir de 1995, ja que les TVL que hi opten o hi aprofundeixen són, tret de dues (TarracoVisió i Aquí TV), municipals o mixtes i privades anteriors a 1995.

De tota manera, no descartem la hipòtesi que la llei desanimés algun operador privat ja que, tot i que la Generalitat mira de matisar-ho en el decret 320/1996, no tenen garantida l'existència. Això s'afegeix a la confusió sobre la regulació que es viu entre 1992 i 1995 i ajudaria a explicar la davallada d'emissores privades entre 1992 i 1997. En aquest sentit, es pot veure amb claredat com el període 1992-1997 no va ser un bon moment per les TVL catalanes, que passen d'una clausura ordenada pel Ministeri a la no resolució del concurs per el Ministeri hereu del que els va fer aturar.

Els concursants: indicis dels canvis a la TVL

Tot i que el concurs per l'assignació de freqüències obert a Catalunya el 1996 no es va poder resoldre, les sol·licituds permeten observar les intencions dels operadors, especialment els privats, i esdevenen indicis dels canvis que s'estaven vivint a la segona meitat dels noranta. A tot el Principat se n'havien presentat 981, 766 corresponents a la iniciativa privada i 215 als ajuntaments, a un total de 408 municipis, dels quals 166 n'havien rebut una sola i 242 més d'una (Guimerà, 2006: 173).

Tal com reconeixia el Govern, el nombre va desbordar les previsions, especialment el 77,98% del total que van presentar les iniciatives privades. De tota manera, tant la xifra de públiques com de privades evidencien que al finals dels noranta hi ha moltes expectatives posades en la TVL i permet mantenir una tesi que ja s'ha mostrat vàlida des dels primers vuitanta: molts promotors no gosen entrar en el sector sense garanties jurídiques.

Així mateix, en el cas de les privades el concurs permet veure quines són les intencions d'alguns operadors en funcionament: la comarca de TV Premià de Dalt va presentar 30 sol·licituds al Maresme; TV Berga 20 al Berguedà; Guinart Comunicacions SL (Canal 21), 19 a les comarques tarragonines; TV 20 (Terrassa), 10 al Vallès Occidental; TV Lloret, 5 a la Selva i TV Costa Brava, 5 a la demarcació de Girona. Així mateix, hi ha empreses que volen entrar ja amb cobertures comarcals.

El concurs també permet veure com alguns operadors plantegen la TVL com una via per crear un mitjà nacional. Fundació Missatge Humà i Cristià és l'entitat que més freqüències demana, amb 96 arreu del país (un 10% del total). Òmnium Cultural, Lavinia o Laurenfilms en demanen a capitals comarcals i municipis grans (Guimerà, 2006: 183). Vistes les sol·licituds, no descartem la hipòtesi que la preocupació per les TVL comercials pel Govern català a partir de 1998 atengui als interessos expressats en el concurs.

3.4.2.- Voluntat d'aplicar la llei 41/1995 i negociacions per liberalitzar la TVL

La impossibilitat d'aplicar la llei 41/1995 a Catalunya es deriva, en bona mesura, de la voluntat del nou executiu espanyol del PP de canviar una norma contra la qual havia votat al Congrés.

De fet, el febrer de 1997, amb el concurs ja obert a Catalunya, el Govern popular va presentar un projecte de llei que proposava una liberalització del sector. Però el Govern no tenia suport parlamentari suficient i, davant de les esmenes al text –que el deixaven pràcticament igual que la norma vigent–, va retirar-lo el setembre de 1997. CiU va ser un dels partits que va introduir més esmenes i totes en el sentit d'apropar el projecte a la llei 41/1995 (Badillo, 2003: 74-76).

En aquell moment, el Govern català buscava poder aplicar la llei vigent i, davant la impossibilitat, el 20 d'abril de 1998 va presentar un recurs contenciós administratiu contra el govern popular per no haver aprovat el pla de freqüències que li havia enviat la Generalitat arran de les sol·licituds presentades en el concurs de 1997. El llavors director general de Radiodifusió i Televisió del Govern català, Jordi Alvinyà, havia expressat la voluntat d'ajudar les TVL a consolidar-se i fins i tot va estudiar la possibilitat de fer un reconeixement provisional de les freqüències de les TVL que estaven emetent (Guimerà, 2006: 179).

La principal preocupació del Govern català: la consolidació de les emissores comercials

A partir de finals dels noranta, el Govern de la Generalitat canvia de parer i vol aprofundir en la liberalització de la llei. La nova manera d'entendre el marc legal es percep arran d'un segon intent de l'executiu central de modificar la llei 41/1995. Els populars volien eliminar el nombre màxim de TVL; ampliar l'àmbit de cobertura més enllà del local, arribant a proposar fins i tot l'àmbit provincial i augmentar les emissions en cadena fins al 50% del temps setmanal.

El Govern popular estava negociant la modificació amb CiU, que des de l'executiu català proposava un model lleugerament diferent: limitava la cobertura per sota de la província o del milió d'habitants per mantenir el caràcter de televisions locals, que és el que el singularitza d'altres ofertes televisives. Així, segons Alvinyà, es vol conjugar l'arrelament al territori amb la viabilitat de les "televisions comercials", per tal que "tinguin la possibilitat de subsistir dignament i econòmicament garantir els seus ingressos perquè puguin fer una oferta digna" (*Antena Local*, juny –juliol de 1999, pàg. 21).

Així, la viabilitat de les privades i la qualitat de la programació s'associa a cobertures superiors al municipi. El Govern defensa aquest vincle perquè una major cobertura permet majors ingressos per publicitat que es traduirà, segons aquest raonament, en programació de millor qualitat. Destaca en aquest punt que el director general homologui privat amb comercial, un gir notable respecte la promoció de les entitats sense ànim de lucre en el Decret 320/1996.

De fet, Alvinyà va més enllà i estimula la creació de televisions comercials, a les quals ofereix suport: "la TV comercial té uns responsables primers que són els seus propietaris; en la mesura que els propietaris presentin projectes que albirin una consolidació i un futur clar en les seves televisions, és més fàcil que rebin suport [del Govern]. Si presenten un estat d'inactivitat és més difícil col·laborar-hi" (*Antena Local*, juny –juliol de 1999, pàg. 21 i 22).

Govern i CiU no van arribar a un acord abans que s'acabés la legislatura l'any 2000 (Badillo, 2003: 77). De tota manera, la voluntat de desregular obria un nou panorama per als operadors privats. Al mateix temps, el Govern català defensava les TVL davant de Madrid i volia ajudar a consolidar-les. A més, s'hi sumava l'aval de les disposicions transitòries de la llei 41/1995 i del decret 320/1996. Així el context polític apareix com un element explicatiu del creixement d'emissores entre 1997 i 1999.

La implantació de la Televisió Digital Terrestre

En el debat sobre la regulació de la TVL catalana també hi va intervenir la implantació de la Televisió Digital Terrestre (TDT) a l'Estat. Mitjançant la disposició addicional 44 de la Llei 62/1997, de 30 de desembre, de mesures fiscals, administratives i de l'ordre social (coneguda com a llei d'acompanyament dels pressupostos) (BOE 312, de 30 de desembre de 1997),

s'estableix que els serveis de TDT podran ser explotats "a través de xarxes de freqüència única o de multifreqüència d'àmbit nacional, autonòmic i, en el seu cas, local" i que per fer-ho s'haurà d'obtenir un títol habilitant.

Un any després es promulgava el Decret 2169/1998, de 9 d' octubre, pel qual s'aprova el Pla Tècnic Nacional de la Televisió Digital Terrenal (BOE 248, de 16 d'octubre de 1998). Només permet crear TVL després "d'assegurar la cobertura de les emissores d'abast estatal i autonòmic, i després de la creació de possibles estacions provincials i comarcals" (Corominas, Guimerà, Fernández i Bonet, 2005: 644). Cal tenir en compte que el decret es promulga pocs mesos abans que l'executiu popular proposés una modificació de la Llei 41/1995 que preveia cobertures provincials. De tota manera, no fixa l'existència d'emissores comarcals i provincials; i les contempla més aviat com una eventualitat.

En tot cas, es pot plantejar la hipòtesi que aquest disseny encaixés amb el sentit de les negociacions entre Govern i CiU de 1998 i 1999, on els dos interlocutors buscaven ampliar la cobertura de les TVL. Així, més que d'una negativa a crear televisions locals, que al decret s'equiparen a cobertura municipal, es podria estar davant d'un canvi de plantejament sobre allò que fins ara s'havia denominat *televisió local* (Corominas, Guimerà, Fernández i Bonet, 2005).

3.5.- Les estructures de suport a les TVL: afiançar la consolidació

A partir de 1996, en un context on un nombre creixent d'emissores es consolida; i l'entorn polític i jurídic ofereix unes certes garanties de continuïtat, s'engeguen fins a quatre projectes adreçats a prestar serveis a les TVL, tres de natura pública i un de privat.

El plantejament és molt semblant en tots quatre casos: provisió de continguts per complementar la producció pròpia i comercialització conjunta d'espais publicitaris, amb la intenció de captar anunciants nacionals i fins i tot estatals.

De la Fundació al Consorci: iniciatives pioneres de suport al sector

La Fundació de la Ràdio i la Televisió Locals a Catalunya, creada el 1995 a iniciativa de les diputacions de Lleida, Girona i Tarragona, engega el 1996 amb l'objectiu explícit de donar suport a les ràdios i les TVL catalanes (Tubau, 2005; Corominas, Díez i Bergés, 1996: 44).

A més d'oferir assessorament i formació continuada, la Fundació produïa i distribuïa continguts i comercialitzava els espais publicitaris de les TVL, amb la possibilitat d'emetre campanyes a totes les emissores. La Fundació va entrar en crisi a principis de 1998, quan va dimitir el seu director, Joan Granados, i els fundadors la van liquidar. Aleshores, les tres diputacions més 6 consells comarcals i set ajuntaments van crear, el novembre del mateix any, el Consorci Local i Comarcal de Comunicació (Guimerà, 2006: 185).

El CLCC volia canviar la manera com les administracions donaven suport als mitjans locals, passant de la subvenció a la prestació de serveis. A més d'oferir formació, el Consorci va crear l'empresa instrumental Intracatalònia SA, que al seu torn crea l'Agència Catalana de Notícies (ACN) per difondre notícies locals i, en el cas de la televisió, produir i distribuir continguts (documentals, concursos infantils). També tenia una àrea comercial encarregada de promocionar els mitjans locals com a suport publicitari. Tot i que la Fundació i el CLCC eren entitats amb natura jurídica pròpia que podien oferir els serveis directament, els prestaven a través de la Federació d'Entitats i Organismes de Televisió Local a Catalunya (FEORTVL) i la Federació de Televisions Municipals de Catalunya, nascudes a finals dels noranta a partir de la Federació Catalana de Televisions Locals.

El CTVL: un nou plantejament basat en l'intercanvi

També a finals de 1998, la FPLTVLC i la Diputació de Barcelona es posaven d'acord per crear una "estructura de suport al sector" (XTVL, 2004: 13).

El projecte del Circuit de Televisions Locals (CTVL) neix de la revisió dels objectius de la Federació després de l'aprovació de la llei de 1995: a partir d'ara no cal mantenir postures defensives, sinó prioritzar la cooperació i l'intercanvi de serveis per enfortir les diferents televisions. Per fer-ho calien més recursos econòmics i es va buscar a la Diputació de Barcelona, col·laborador històric de la federació (XTVL, 2004: 14). El president de la FPLTVLC; Josep Vilar (2006), apunta també una certa lògica clientelar en el naixement del Circuit, ja que des de la Junta de la Federació es va pensar que calia prestar serveis a les associades per tal que no abandonessin l'entitat.

El projecte partia de la necessitat de programes de les TVL i la voluntat de trobar vies de col·laboració entre elles. Totes dues qüestions es van mirar de resoldre amb l'intercanvi de programes i amb un servei de notícies. A finals de 1999 ja es van coproduir programes entre TVL. El primer any l'entitat aplega 20 emissores, tant públiques com privades. Totes estan professionalitzades i són la immensa majoria de les 24 TVL amb contractats que es detecten a finals dels noranta. De fet, els impulsors consideren que el CTVL va poder nàixer perquè existia un nombre suficient d'emissores professionalitzades i que s'havien digitalitzat; i per tant podien aportar continguts de qualitat al Circuit (XTVL, 2004: 14 – 20).

Entitats públiques, administracions i lògica política

Darrera del naixement de les estructures públiques es troba una lògica política que ajuda a entendre la duplicació d'esforços en la prestació d'uns serveis idèntics (Guimerà, 2006: 187).

Les tres diputacions provincials que impulsen la Fundació estan governades per CiU. Així mateix, el president de la Fundació va ser Joan Granados, antic director general de la CCRTV i diputat de la coalició nacionalista al Parlament català entre 1995 i 1999, període que coincideix amb el seu mandat a l'entitat.

El Circuit neix al voltant de la Diputació de Barcelona, governada pel PSC, per decisió de la FPLTVLC. Quan l'entitat va pensar en crear-lo es va adreçar a la Generalitat, que li va dir que "les ajudes s'havien de vehicular a través d'organitzacions pròximes a CiU" (XTVL, 2004: 14) i és llavors quan s'acudeix a la Diputació, en mans del PSC. En aquesta línia, va dissenyar el projecte Miquel Bonastre, assessor de la Presidència de la Diputació en temes de comunicació (XTVL, 2004: 14 – 17).

Canal Local Català: l'aposta privada

El 9 d'octubre de 1998 es va constituir Canal Local Català S.L. (CLC), impulsat per 11 TVL privades catalanes i dues de balears (*Antena Local*, febrer de 1999, pàg. 15).

L'objectiu de CLC és "unir esforços per fer front a les possibles noves iniciatives televisives, així com assegurar una major rendibilitat com empreses privades" i es busca produir programes i actuar com a central de compres i com a agència publicitària (*Antena Local*, febrer de 1999, pàg. 15). Els programes s'emetrien en xarxa de dilluns a divendres de

21:30 hores a 22:30 hores. Segons Jordi Luque (2005), un dels impulsors, es vol crear una xarxa d'abast nacional que atregui anunciants. El projecte no quallarà per les limitacions i les desigualtats tècniques entre associades i per divergències entre els promotors, però és un indicatiu més del pes creixent de l'afany de lucre, amb la maximització de beneficis com a objectiu.

3.6.- Reformulació de models i noves propostes: a la cerca de la viabilitat

Després de l'aprovació de la Llei 41/1995 i de la transformació que ha viscut la TVL a la segona meitat dels anys noranta, els models de referència també canvien. Les reformulacions i noves propostes es fan en un context de canvi i especialment lligades a les negociacions de 1998 i 1999 entre Govern català i el central, que deixen entre parèntesi el model proposat per la Llei espanyola i concretat pel decret català de 1996.

Les televisions privades segons la Fundació i el CLCC: comercials comarcals

El 1996 la Fundació proposa la creació d'emissores comarcals, tant públiques com privades, ja que es considera que s'ha acabat l'època de les televisions "de poble". L'entitat hereva, el CLCC, proposava un model semblant a finals dels noranta: televisions privades de cobertura supralocal i, eventualment, comarcals. Des de totes dues entitats s'entenia que el manteniment d'una televisió de cobertura limitada a un municipi provocava emissores poc desenvolupades, tret de les grans ciutats com Barcelona, i que s'havia de permetre ampliar les cobertures per donar lloc a projectes sòlids i professionals.

El model municipal: televisions locals informatives

A finals dels noranta, l'entitat que proposa un model públic és la Federació de Televisions Municipals de Catalunya, vinculada al CLCC. El president, Ricard Pascual, considera que cal proposar un model molt diferenciat de les privades, per tal de no confondre les que tenen per objectiu prioritari la prestació d'un servei públic amb les que busquen l'afany de lucre. Segons la Federació, les TVL públiques han de tenir la cobertura municipal però es podrien mancomunar a les zones menys poblades, i ha d'estar molt arrelada al territori (*Antena Local*, desembre de 1998, pàg. 12 – 13; i febrer de 1999, pàg. 8).

De fet, FTVM neix com una escissió de la Federació d'Entitats i Organismes de Televisió Local a Catalunya, precisament perquè s'entén que els models que defensen les televisions privades i les públiques són gairebé oposats (Luque, 2005; Pascual, 2005).

El model de la FPLTVLC: televisions mixtes supramunicipals

A finals dels anys noranta, la FPLTVLC defineix un model que manté alguns dels trets del que havia definit abans de 1995 però amb notables modificacions. El president, Josep Vilar, afirmava el 1999 que la no aplicació de la llei 41/1995 feia que no s'apostés de manera decidida per la TVL. En aquest context, el mapa idoni a Catalunya estaria entre les 10 i les 25 televisions locals, de titularitat mixta i una programació basada en la multidifusió, la coproducció i l'intercanvi de programes (*Antena Local*, febrer de 1999, pàg. 8).

Encara que no s'explicita, el model és professionalista. Tal com explica la FPLTVLC arran de la creació del CTVL, aquesta va ser possible per "la professionalització de les principals televisions locals existents, que, a poc a poc, deixaven enrere la filosofia amateur i associativa predominant fins llavors per passar a construir estructures empresarials –modestes, segurament, en la majoria dels casos–, però més ben preparades per afrontar el futur" (XTVL, 2004: 14). La participació ciutadana no apareix i es col·loca les amateurs en un segon nivell. Així, es confirma que la professionalització és un marca de qualitat (Corominas, 2002).

La proposta de Canal 50 Sabadell: l'afany de lucre

Canal 50 Sabadell feia a les darreries de 1999 una defensa abrindada de la televisió privada comercial amb afany de lucre. El seu director, Nicola Pedrazzoli, identifica un estancament de la TVL i afirma que es deu a que els promotors no entenen la televisió com un projecte empresarial i han optat per un model basat en les subvencions i la defensa de les d'entitats culturals que l'experiència, segons ell, ha demostrat inservible.

Des d'aquesta perspectiva, Pedrazzoli proposa l'afany de lucre com a eina per competir en el mercat, que s'abandoni "el criteri de 'cobrir despeses'" i que es treballi amb professionals aplicant criteris propis de mitjans més grans. Pedrazzoli considera que solament les televisions que operin per sobre dels 100.000 habitants podran aplicar el model i proposa agrupacions

empresarials per completar l'estratègia (*Antena Local*, novembre de 1999, pàg. 4). No en va Canal 50 Sabadell és una de les TVL que impulsa el naixement de CLC.

Pragmatisme i racionalitat econòmica

Tots els models que es proposen a Catalunya a partir de 1995 tenen en comú voler ser viables econòmicament i, en el cas dels privats, l'afany de lucre. Això és un canvi substancial respecte als proposats anteriorment, on els objectius comunicatius i culturals apareixien com l'element central i la qüestió econòmica en funció d'aquests.

En aquest sentit, els models dels darrers noranta són més pragmàtics i menys ideològics. La insistència en la viabilitat, l'aparició de nocions com *màxim d'emissores possible*, *mínim de cobertura per subsistir* o la relació entre finançament i qualitat dels continguts apunten a que, a l'hora de pensar la TVL catalana, domina una lògica preocupada per la viabilitat financera combinada amb una tendència a homologar-se a les televisions d'abast superior, sobretot en la qualitat tècnica i els aspectes formals dels continguts. Ara, conceptes com accés o participació ja no apareixen en els discursos, que es mouen entre la prestació d'un servei públic amb criteris professionals i la voluntat d'articular empreses viables i rendibles.

Hi ha dos elements que poden explicar el sorgiment d'aquestes propostes. D'una banda, els problemes històrics de consolidació, especialment de les privades. Cal tenir present que el sector acabava de viure una profunda reordenació on la meitat de les televisions de 1992 no havia arribat a 1997, de les quals el 90% eren privades. Això apuntaria que es tracta de models sorgits de la praxi, d'anys de funcionament, de provatures i d'errors. D'altra banda, el creixement de promotors, públics i privats, que apliquen criteris empresarials. En aquest context, el suport de l'administració catalana a la TVL comercial acaba d'explicar la seva adopció com a ideal entre els operadors privats.

D'aquesta manera, la professionalització i comercialització iniciades els primers noranta no solament es consoliden, sinó que són la base dels models de referència. Per tant, la TVL aprofundeix en les mateixes tendències que havien seguit les emissores europees al llarg dels noranta (Prehn, 1992; Jankowski, 2003).

4.- Nous actors i digitalització (2000-2005)

El període 2000-2005 ve marcat per la penetració en el sector de la TVL de nous agents: grups multimèdia espanyols, catalans i locals; i empreses de comunicació de diverses mides s'hi posicionen i el transformen en profunditat. En un context industrial caracteritzat per la diversificació multimèdia, aquests actors troben en la TVL un espai on ampliar els negocis i introdueixen fenòmens nous en el sector, com la concentració de la propietat (tots junts són presents a gairebé 30 iniciatives de les 128 de 2004), la creació de cadenes catalanes o la penetració de xarxes d'abast estatal.

Els operadors històrics reaccionaran de maneres diverses. Uns pactaran amb els nous agents i els obriran la porta a la TVL; d'altres aplicaran estratègies semblants per consolidar-se; la majoria s'agruparan al voltant dels consorcis públics i en crearan de privats per mirar de mantenir-se independents.

Tot aquest procés es dona en un entorn jurídic i polític que fa possible i explica el comportament dels diversos actors. D'una banda, el Govern central decideix no substituir la llei 41/1995, disminueix les sancions a TVL i implanta la Televisió Digital Terrestre (TDT) local. Per la seva banda, el govern català aprova un marc legal transitori que permet continuar funcionar a les TVL que acreditin emissions anteriors a 1995 fins que es resolgui el concurs d'adjudicació o s'implanti la TDT. Després d'estar en un carreró sense sortida des de 1996, aquestes modificacions donen una certa perspectiva d'evolució i consolidació.

4.1.- Un nou canvi en l'estructura: un fenomen en transformació permanent

4.1.1.- Augment d'iniciatives amb protagonisme privat

Totes les fonts disponibles els anys dos mil apunten, malgrat la disparitat de criteris, que hi ha una eclosió d'emissores de televisió local que arriben a xifres mai vistes i gairebé doblen el nombre de les existents a mitjans dels anys noranta. Prado i Moragas (2002: 18) detecten 98 emissores –TVL amb emissions periòdiques– el 2001, el 94% de les iniciatives que detecten el mateix anys. El 2004, l'Observatori de la Comunicació Local (OCL) assenyala que 120 de les 128 iniciatives que detecta emeten periòdicament, el 93,75%.

Les xifres que ofereix l'OCL indiquen que el creixement d'iniciatives, tinguin emissions periòdiques o no, és sostingut al llarg de la primera meitat dels noranta: de les 100 de 1999 es passa a les 108 de 2002 i s'incrementa notablement el 2004, amb 128 (vegeu Taula 13). En aquesta línia de creixement, la Generalitat de Catalunya també detecta un increment elevat i sistemàtic de les iniciatives de televisió, i les situa al voltant de les 120 el 2005. Així mateix, assenyala que el creixement més marcat és de 2002 a 2005.

A diferència de les dues dècades precedents, el creixement dels anys 2000 es dona sense profundes reordenacions i respon a una elevada capacitat d'impuls d'iniciatives amb el manteniment del gruix del sector. Prenent com a referència l'OCL, entre 1999 i 2002 deixen de funcionar 9 TVL (un 9%) i entre 2002 i 2004 ho fan 7 (un 6,48%). En canvi, el naixement de TVL es manté alt i en sorgeixen 44, 17 entre 1999 i 2002; i 27 entre 2002 i 2004.

Recuperació de la iniciativa privada

Al llarg anys dos mil es dona un canvi de tendència en la titularitat de les TVL arran d'una recuperació de les televisions privades, després de les pèrdues dels noranta. Segons l'OCL, entre 1999 i 2004 es creen 28 emissores privades, el 63,64% de les que neixen en aquests cinc anys (vegeu Taula 14). En aquest sentit, els anys dos mil hi ha un retorn al paper central del sector privat, que ja havia encapçalat el naixement i l'extensió de la TVL a Catalunya. En canvi, els ajuntaments perden força i queden en un segon terme, amb solament 14 noves TVL, a les quals cal sumar 2 mixtes noves..

Taula 13. Distribució de les TVL a Catalunya per àmbits territorials (1999-2004)

Àmbit territorial	TVL 1999	TVL 2002	TVL 2004	% TVL per àmbit 1999	% TVL per àmbit 2002	% TVL per àmbit 2004
Àmbit metropolità	39	43	58	39	39,8	45,3
Comarques centrals	21	24	24	21	22,2	18,7
Comarques gironines	17	16	18	17	14,8	14,1
Camp de Tarragona	7	8	8	7	7,4	6,3
Terres de l'Ebre	14	14	15	14	13,0	11,7
Àmbit de Ponent	2	3	4	2	2,8	3,1
Alt Pirineu i Aran	0	0	1	0	0	0,8
Totals	100	108	128	100	100	100

Font: OCL (2005: 223).

De tota manera, les privades continuen perdent iniciatives fins al 2002 i a partir de llavors es produeix una eclosió que les porta a créixer més d'un 40% en tot just dos anys. De fet, mentre naixen 5 privades entre 1999 i 2002, d'aquest darrer any a 2004 n'apareixen 23. En canvi, les públiques continuen creixent fins a 2002 i llavors s'estanquen. En termes absoluts, fins a 2002 neixen 10 públiques i després 4. En aquest sentit, les dades de l'Observatori mostren clarament tendències inverses entre públiques i privades que ajuden a entendre el canvi de pes de totes dues titularitats dins del conjunt (vegeu Taula 14).

Taula 14.- Titularitat de les iniciatives de TVL a Catalunya (1999-2004)

	1999		2002		2004	
	TVL	percentatge	TVL	percentatge	TVL	percentatge
Pública	49	49%	55	50,9%	55	43,0%
Privada	51	51%	49	45,4%	70	54,7%
Mixta	0	0% ^A	4	3,7%	3	2,3%
Total	100	100%	108	100%	128	100%

^A En aquest any, l'OCL no recull el caràcter mixt de TV Girona.

Font: Elaboració pròpia a partir d'OCL (2003: 225; i 2005: 224)

El caràcter hertzià, reforçat

La natura hertziana de la TVL catalana es manté, ja que més del 90% emeten per ones. De les 128 iniciatives de 2004, solament 9 empen xarxes locals de televisió per cable, tot just el 7,03% del total (OCL, 2005: 224). Aquesta xifra representa un grau de penetració semblant a períodes anteriors, quan en cap cas ha superat el 10%. La significació del cable encara s'ha de matisar, ja que solament 3 de les 120 TVL que emeten periòdicament ho fan amb aquestes xarxes. Les altres ofereixen *teleservei* (pantalles de text generades per ordinador amb informació de servei) i emeten programació esporàdicament (per festes majors, actes puntals).

4.1.2.- Canvis en la distribució territorial: Barcelona guanya més pes

L'aparició de noves TVL també altera el seu repartiment pel territori. Encara que en neixen a tot el Principat (destaca Lleida en termes relatius) el gran creixement a Barcelona, el Barcelonès i el conjunt de l'àmbit territorial metropolitana fa que augmenti la *metropolitanització*: l'OCL situa entre el 40% i el 45% de les iniciatives en aquest àmbit territorial (vegeu Taula 13).

De fet, les noves es concentren a la capital i els seus voltants: entre 1999 i 2004 Barcelona passa de 2 a 9 TVL i la seva comarca multiplica per cinc el nombre, fins al punt que el 2004 n'aplega al voltant del 10%. En aquest context, la demarcació barcelonina va adquirint progressivament més pes (vegeu Taules 14 i 15).

Taula 15.- Distribució de les TVL per comarques i demarcacions (1999-2004)

Comarca	TVL 1999	TVL 2002	TVL 2004
Demarcació de Barcelona	60	66	81
Alt Penedès	3	3	3
Anoia	6	7	6
Bages	9	7	7
Baix Llobregat	7	8	9
Barcelonès	3	7	15
Berguedà	4	5	5
Garraf	4	4	4
Maresme	8	6	7
Osona	2	4	5
Vallès Occidental	6	6	9
Vallès Oriental	8	9	11
Demarcació de Lleida	2	4	6
Alt Urgell	0	0	1
Segrià	2	3	4
Solsonès	0	1	1
Demarcació de Tarragona	21	22	23
Baix Camp	4	5	5
Baix Ebre	4	3	3
Baix Penedès	1	1	1
Montsià	6	5	5
Priorat	1	1	1
Ribera d'Ebre	4	5	6
Tarragonès	1	1	1
Terra Alta	0	1	1
Demarcació de Girona	17	16	18
Alt Empordà	5	3	3
Baix Empordà	3	3	3
Garrotxa	1	1	1
Gironès	2	2	2
Pla de l'Estany	1	1	2
Ripollès	2	2	2
Selva	3	4	5
Total	100	108	128

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de la llista de televisions locals de l'OCL.

La concentració també es dona en els municipis. L'augment de 28 TVL entre 1999 i 2004 es tradueix en 11 poblacions més amb TVL. La tendència és especialment intensa entre 2002 i 2004: 20 iniciatives noves solament comporten dos municipis més (vegeu Taules 16 i

17). A més del cas de Barcelona, amb 9 televisions, mentre que l'any 1999 hi havia deu poblacions amb dues TVL, el 2004 n'hi ha 9 que en tenen 2 i 5 amb 3 (OCL, 2003 i 2005). És a dir, que 15 municipis concentren 42 iniciatives el 2004, el 32,81%.

Taula 16.- Relació entre municipis, població i TVL a Catalunya (1999-2002)

Població	Nombre de municipis	Municipis amb TVL 1999	Municipis amb TVL 2002	Municipis amb TVL 1999	Municipis amb TVL 2002	Municipis amb TVL per tram de població 1999	Municipis amb TVL per tram de població 2002
0-1.000	525	5	6	0,9%	1,1%	5,6%	6,0%
1.001-5.000	261	24	26	9,2%	9,9%	26,7%	26,3%
5.001-20.000	115	36	39	31,3%	33,9%	40,0%	39,4%
20.001-50.000	24	12	12	50,0%	50,0%	13,3%	12,1%
+ de 50.000	21	13	16	61,9%	76,1%	14,4%	16,2%
Total	946	90	99	^A	^A	100,0%	100,0%

^A No s'ofereix la suma perquè els percentatges fan referència a dades no acumulables.

Font: OCL (2003: 222).

Les noves TVL neixen sobretot als municipis més habitats, sobretot a partir de 2002. El nombre de poblacions amb 20.000 habitants o menys va de baixa mentre que les que estan per sobre pugen. Així mateix, si bé les de més de 50.000 habitants tot just són el 2,22% del total, el 2002 concentraven el 21,30% de les TVL i el 2004 el 28,91% (vegeu Taules 17 i 18).

Taula 17. Relació entre municipis, població i TVL a Catalunya (2004)

Població	Nombre de municipis	Municipis amb TVL	% municipis amb TVL a cada tram de població	% municipis amb TVL per tram població
0-1.000	517	4	0,8	3,96
1.001-5.000	251	25	9,9	24,75
5.001-20.000	127	38	29,9	37,62
20.001-50.000	30	17	56,7	16,83
Més de 50.000	21	17	80,9	16,83
Total	946	101^A	--^B	100

^A No s'ha pogut identificar el municipi des del qual emet una de les televisions detectades.

^B En aquest cas no s'ofereix la suma perquè el percentatge fa referència a dades no acumulables.

Font: OCL (2005: 221).

Des de la perspectiva de les TVL es dona la mateixa situació: les ubicades a municipis de més de 50.000 habitants gairebé s'han multiplicat per dos, mentre que les iniciatives instal·lades a poblacions de menys de 20.000 habitants s'han estancat i les que operen entre 20.001 i 50.000 augmenten un 22,22% (vegeu Taula 18). Les diferents dades sobre

concentració a nivell municipal forcen a matisar l'afirmació històrica que la televisió local a Catalunya és pròpia de municipis petits i mitjans; i apunten que els anys dos mil tendeixen a competir en els municipis amb més habitants, amb especial intensitat a la rodalia de Barcelona.

Taula 18.- TVL per trams de població del municipi on estan instal·lades (2002-2004)

Nombre d'habitants	2002	2004
1-1000	6	4
1.001-5000	23	25
5.001-20.000	38	39
20.001-50.000	18	22
més de 50.000	23	37
Total	108	127*

* No es va poder determinar la població on estava instal·lada una del es iniciatives.
 Font: Elaboració pròpia a partir del "Llistat de Televisions Locals a Catalunya 2004" de l'OCL.

Titularitat de les iniciatives i canvis en la distribució territorial

La titularitat de les noves iniciatives és un element explicatiu dels canvis en la distribució de les TVL, tant al llarg del Principat com als municipis més poblats. 34 (23 privades, 9 públiques i 2 mixtes) de les 44 TVL que neixen entre 1999 i 2004 són de municipis de més de 20.000 habitants. Per tant, més de la meitat són privades de ciutats grans. A més, han nascut sobretot a Barcelona i rodalies: 7 a la Ciutat Comtal, 3 al Barcelonès i 7 a la resta de les comarques metropolitanes. Per tant, 17 de les 44 noves TVL que sorgeixen (una de cada tres) són privades de municipis de més de 20.000 habitants propers a la capital.

4.1.3.- El context espanyol: desenvolupament paral·lel amb diferències

L'increment d'iniciatives no és exclusiu de Catalunya i entre 1999 i 2002 les TVL augmenten a totes les comunitats autònomes excepte Múrcia i Catalunya és la tercera de l'Estat en nombre d'iniciatives (vegeu Taula 19).

Pel que fa a la titularitat, s'apunta un creixement d'iniciatives privades, però sense els índexs catalans. Així, mentre que el 1999 hi havia un 78,04% de privades, el 2002 pugen fins el 79,89%. Tot i l'augment de privades al Principat, es manté el diferencial de la titularitat pública respecte de l'Estat: un 44,44% de les catalanes són públiques, gairebé el triple que a l'Estat.

La titularitat no és l'únic tret que singularitza les TVL catalanes, ja que al conjunt de l'Estat el pes del cable és major, encara que els 2000 ha tendit a baixar. Mentre que el 1999 l'empraven un 23,49% d'iniciatives, el 2002 la xifra ha baixat fins al 17,67%. En canvi, les televisions hertzianes passen del 68,68% al 71,32%. Les emissores que emeten pels dos sistemes es mantenen estables al voltant del 8% (AIMC, 1999 i 2002).

Taula 19.- Iniciatives de televisió local a l'Estat espanyol (1999-2002)

C. Autònoma	1999	2002
Andalusia	229	283
Aragó	17	22
Astúries	7	13
Balears	24	25
Canàries	40	47
Cantàbria	6	10
Castella i Lleó	31	55
Castella - la Manxa	37	41
Catalunya	114	115
Ceuta i Melilla	2	4
Extremadura	12	20
Galícia	35	35
Madrid	32	36
Múrcia	31	30
Navarra	4	6
País Basc	19	27
País Valencià	97	122
La Rioja	4	6
Total	741	897

Font: Elaboració pròpia a partir d'AIMC (1999 i 2002).

4.2.- La iniciativa privada: agent en canvi i actor transformador

El naixement de TVL privades és un dels principals factors de transformació els dos mil. Però al mateix temps que canvien l'estructura del sector, els actors privats també ho fan. A més dels promotors *clàssics* (ACSAL i també empreses locals), apareixen grups multimèdia; i empreses comunicatives de mida diversa que inverteixen per crear televisions en les zones més poblades i potencialment més rendibles des del punt de vista econòmic.

4.2.1.- Diversificació dels promotors privats

A partir dels dos mil, s'incrementa la tendència a crear TVL empresarials, fins al punt que les associacions que n'engeguen són l'excepció: 23 de les 28 privades creades entre 1999 i 2004 són empreses, el 82,14% (Guimerà, 2006: 206). Dins d'aquest procés, una de les principals novetats dels anys dos mil és el naixement d'emissores impulsades per empreses i grups de comunicació d'abast nacional i estatal. Ara són les responsables de 9 de les 27 noves privades.

TVCATSL (Grupo Godó i Orfeó Català) creen el 2001 Citytv. Antoni Llorens (Lauren Films) creava Canal 4 (posteriorment Mediterrani 4 TV) a Cambrils. El 2003 es van posar en marxa 5 televisions. L'abril arrencava a Santa Coloma de Gramenet (Barcelonès) Teletaxi TV, impulsada pel Grup Teletaxi i el Grup 100% Comunicació. El grup Estrader Nadal (World Wide Ràdio, productora de televisió) engegava Televisió Comtal a Barcelona. Mediapro en posava en marxa dues més: Televisió de Ponent (Lleida, Segrià) i TV Gurb (Osona), i TBF Assessorament creava Riudoms TV al Baix Camp. El 2004 neix a Barcelona Localia Catalunya (Grupo Prisa) i MX Local, d'una xarxa estatal amb seu a Madrid. Finalment, el 2005 arriba a Lleida i Barcelona Canal Latino TV, una xarxa estatal creada per l'empresa de serveis audiovisuals M&M Infonet amb seu a Sabadell (Guimerà, 2006: 206).

Els dos mil també posen en marxa TVL a Premià de Mar (Maresme TV) la productora teatral Wai Entertainment i una empresa d'inversions (Chest Game) a Viladecans. En aquest context de canvis en la propietat, fins i tot les cinc associacions que creen emissores no corresponen al perfil que han tingut aquestes iniciatives a Catalunya, ja que són grups religiosos de l'àrea metropolitana.

Els promotors *clàssics*: empreses específiques i gestors de mitjans locals

A més dels nous actors, els operadors que històricament han engegat iniciatives televisives continuen creant-ne. Així, entre 1999 i 2004 neixen tres TVL impulsades per empreses locals: Mola TV (Sabadell, Vallès Occidental) amb cobertura metropolitana; TV Vall de Lillet (Pobla de Lillet, Berguedà) i TV Cercs (Berguedà), en els dos darrers casos a càrrec de l'empresa propietària de la xarxa local de televisió per cable.

Al mateix temps, sorgeixen cinc televisions creades per empreses gestores de mitjans locals (Guimerà, 2006: 206 i seg.). TV Santpedor (Bages) i Atlàntida TV (Vic, Osona) neixen el 2003 de la ma del Grup Taelus. Pirineus TV (Seu d'Urgell, Alt Urgell) la crea el mateix any Cadena Pirinenca de Ràdio i Televisió. TLB també arranca el 2003 impulsada per Grup TLB juntament amb el Grup 100% Comunicació. El 2004 es posa en marxa Solsonès TV, una iniciativa comarcal de l'editora del setmanari *Cel/sona*. El 2001 neix Lleida TV, mixta creada per Grup Segre (amb el 60% del capital), la Diputació lleidatana (20%) i l'Ajuntament de Lleida (20%).

Un cas particular és el de Premsa d'Osona, editor d'*El 9 Nou* i propietari de la productora CTL, que posarà en marxa El 9 TV a Osona a partir d'un acord amb Mediapro, que li cedirà l'explotació de TV Gurb.

Els operadors històrics també posen en marxa noves iniciatives. Canal 50 Sabadell engega Canal 50 Barcelona, amb seu a Santa Coloma de Gramenet. El 2004 TV Manresa recuperava Canal Bages, la televisió comarcal que havia engegat a meitat dels noranta.

Televisions supralocals a les zones més poblades

El gruix de les iniciatives que sorgeixen aquest període ho fan a les zones més poblades de Catalunya i gairebé totes (les excepcions són les dues que empren xarxes locals de cable) difonen per una comarca o més enllà. De fet, solament cinc emissores neixen fora de la demarcació de Barcelona i 11 fora de l'àmbit metropolità.

Destaquen les 11 emissores impulsades per les empreses d'abast nacional i estatal, ja que 5 sorgeixen a Barcelona, una altra a la seva comarca i una setena a l'àrea metropolitana. Aquests operadors generen el gruix de l'augment del municipi, la comarca i l'àmbit territorial. De les altres quatre, dues apareixen a capitals provincials (Tarragona i Lleida) i tenen cobertures superiors al municipi; i les altres dues cobreixen comarques densament poblades (TV Gurb i Riudoms TV). Així mateix, 9 funcionen a municipis de més de 50.000 habitants, fet també explica l'increment de televisions instal·lades en aquest tram de població.

4.2.2.- L'adquisició de televisions en funcionament

A partir dels anys dos mil s'estén un fenomen que fins ara havia estat excepcional: la compra, total o de part del capital, de TVL en funcionament. Actors interessats opten per adquirir mitjans en marxa en comptes de crear-ne de nous, encara que sovint l'entrada dels nous socis comporta un canvi en el model comunicatiu de l'emissora.

La productora Mercuri, del Grup Mediapro, va arribar a un acord amb Òmnium Cultural per fer-se càrrec del projecte que aquesta entitat tenia a Barcelona des de mitjans dels noranta, operació de la qual neix Flaix TV el setembre de 2001. També hi participen Grup Flaix i TBF Assessorament (vinculada a Mediapro). Alternativa TV de Girona s'incorporava al projecte quan TBF Assessorament n'adquireix el 95%, i passava a emetre Flaix TV.

El 2005, però, Flaix i Mediapro decideixen posar fi Flaix TV i venen el 75% de l'empresa propietària de l'emissora de Barcelona al grup Vocento (*ABC*, *Telecinco*). Amb aquesta freqüència, el grup espanyol posava en marxa a la capital catalana Urbe TV.

La tardor de 2000 el Grupo Zeta creava Antena Local junt amb la productora Ovídeo i el cineasta Manuel Hueriga. El mateix 2000 entrava en el capital de TV Girona i el 2002 adquiria part del capital de TV Manresa i Canal Bages. El 2003, però, Zeta canvia d'estratègia. D'una banda, venia la seva participació a Antena Local a Mediapro. De l'altra, Zeta creava l'empresa Collserola Audiovisual a partir d'un acord amb una televisió de barri de Barcelona. Però un any després la venia al Grupo Prisa, que d'aquesta manera posava en marxa Localia Catalunya.

Per la seva banda Planeta 2010 (Grupo Planeta) i Onda Ramblas (propietat de Luís del Olmo) entraven en el capital de Gibson Time, empresa gestora de 25 TV, a l'Hospitalet de Llobregat. En aquesta televisió hi participa Chest Game. TV Igualada (Anoia), també esta vinculada a 25 TV, ja que l'empresa que la gestiona, IG Media, està en mans de Gibson Time.

Les empreses locals i comarcals de comunicació també van entrar en el sector els primers dos-mil. El Grup 100% Comunicació comprava a primers de 2001 les comarcals TarracoVisió (Tarragona) i Canal 21 (Roquetes, Baix Ebre). Dos anys després adquiria el 50% de Televisió d'Osona i posava en marxa Tortosa TV; i el 2004 participava en la creació de TLB.

Edicions Intercomarcals (*Regió 7*) participava en la compra de TV Manresa i Canal Bages el 2001, juntament amb Premsa d'Osona (*El 9 nou*) i la ja citada Antena Local. Premsa

d'Osona reforça la línia encetada el 1997 amb la creació de la productora CTL. La posada en marxa d'El 9 TV forma part de l'estratègia d'expansió d'aquesta empresa en el camp de la TVL. Així mateix, el desembre de 2001, Ràdio Club 25 SA (premsa i ràdio locals de Terrassa) adquiria TV 20, la televisió associativa històrica de Terrassa.

4.2.3.- Concentració de la propietat i integració multimèdia

La natura d'alguns dels promotors de noves emissores i també de les empreses que compren televisions; així com el comportament d'alguns dels operadors històrics ha fet que els anys dos mil s'estenguin entre la TVL catalana dos fenòmens fins ara marginals: la integració de les televisions en estructures multimèdia i la concentració horitzontal de la propietat.

La integració multimèdia la generen operadors que adquireixen televisions per ampliar i diversificar la base del seu negoci comunicatiu. La concentració horitzontal els anys dos mil té com a protagonista el Grup Canal 50, únic que solament posseeix televisions. En altres casos es dona en combinació amb la integració multimèdia (vegeu Taula 20).

El resultat és que 31 televisions estan integrades en una estructura empresarial més àmplia. Si es té en compte que les TVL detectades el desembre de 2004 per l'OCL eren 128 aproximadament una de cada quatre forma par d'una entitat superior. Al seu torn, representen gairebé el 40% de les setanta televisions privades.

Aquestes 29 televisions presenten una distribució territorial particular, que no es correspon amb la del conjunt del fenomen. 6 operen a Barcelona, 2 al Barcelonès i 6 més a la resta de l'àrea metropolitana. Així mateix, 21 funcionen a la demarcació de Barcelona. De les altres 8, quatre estan ubicades a les capitals provincials. Per tant, les televisions integrades en empreses més grans operen a les zones de major densitat de població, potencialment més rendibles en termes econòmics .

Una tendència comuna a l'Estat espanyol

La concentració tant multimèdia com horitzontal de la televisió local no és exclusiva del Principat, ja que al conjunt de l'Estat es dona la mateixa situació.

Taula 20.- Concentració multimèdia i horitzontal a la TVL a Catalunya (2005)

	Televisió	Municipi	Comarca
Grup 100% Comunicació	Televisió Local del Bages (TLB) Televisió d'Osona Canal 21-Terres de l'Ebre Més TV Tortosa TV Teletaxi TV	Manresa Vic Roquetes Tarragona Tortosa Santa Coloma de Gramenet	Bages Osona Baix Ebre Tarragonès Baix Ebre Barcelonès
Antena Local (Mediapro)	TV Manresa Canal Bages TV Gurb / El 9 TV Televisió de Ponent Televisió de Girona	Manresa Manresa Gurb Lleida Girona	Bages Bages Osona Segrià Gironès
TBF (Mediapro)	Riudoms TV Alternativa TV Girona Urbe TV	Riudoms Girona Barcelona	Baix Camp Gironès Barcelonès
Prensa d'Osona	TV Manresa Canal Bages TV Gurb / El 9 TV	Manresa Manresa Vic	Bages Bages Osona
Grup Canal 50	Canal 50 Vallès Canal 50 Rubí Canal 50 Barcelona	Sabadell Rubí Barcelona	Vallès Occidental Vallès Occidental Barcelonès
Taelus	TV Santpedor Atlàntida TV TV Comarcal del Berguedà	Santpedor Vic Berga	Bages Osona Berguedà
Edicions Intercomarcals	TV Manresa Canal Bages	Manresa Manresa	Bages Bages
Grup Flaix	Urbe TV Riudoms TV	Barcelona Riudoms	Barcelonès Baix Camp
Gibson Time i Planeta	25 TV Televisió d'Igualada	L'Hospitalet de Llobregat Igualada	Barcelonès Anoia
Chest Game	TV Viladecans 25 TV Televisió d'Igualada	Viladecans L'Hospitalet de Llobregat Igualada	Baix Llobregat Barcelonès Anoia
Grup TLB	TLB Canal 4 Berga	Manresa Berga	Bages Berguedà
Grup Teletaxi	Teletaxi TV	Santa Coloma de Gramenet	Barcelonès
Vocento	Urbe TV	Barcelona	Barcelonès
LAC (Pretesa - Prisa)	Localia Catalunya	Barcelona	Barcelonès
Wai Entertainment	Maresme TV	Premià de Mar	Maresme
Grupo Godó	Citytv	Barcelona	Barcelonès
Ràdio Club 25	TV 20	Terrassa	Vallès Occidental
Lauren Films	Mediterrani 4 TV	Cambrils	Baix Camp
MX Local	MX Local	Barcelona	Barcelonès
Grup Estrader Nadal	Televisió Comtal	Barcelona	Barcelonès

Font: Elaboració pròpia a partir de CAC (2005: 120-128); *Antena Local*, desembre de 2004, pàg.20; *Insert Tv*, núm. 17, 12-17; i Base de dades SABI sobre empreses de l'Estat espanyol i Portugal (Bureau van Dijk [En línia]: <<http://sabi.bvdep.com/>> [Consulta: gener de 2006].

Així, el naixement de noves emissores entre 1999 i 2002 es deu a l'acció d'agents nous en el sector, sobretot grans grups de comunicació (Prisa i Vocento) i empreses de comunicació d'abast estatal (COPE) (AIMC, 2002). L'any 2002, segons dades de l'AIMC, més del 30% de les TVL del conjunt de l'estat formaven part d'una xarxa de televisió o estaven integrades en empreses d'abast estatal o autonòmic. A finals de 2005 i primers de 2006, Localia TV integrava 100 televisions, la xarxa de Vocento (Punto TV) 48; i Popular TV, de la COPE, 20.

En tot cas, Catalunya mostra una dinàmica pròpia més definida, amb protagonisme dels grups multimèdia catalans; i els grups i empreses locals i comarcals.

4.3.- Continuïtat municipal: noves TVL i canvis en les existents

Els anys dos mil, els ajuntaments moderen la seva aportació de noves emissores, després d'una segona meitat dels noranta on protagonitzen els canvis en l'estructura de la TVL.

Part de les iniciatives que neixen els dos mil són projectes que es comencen a preparar a partir de 1995 però que es posen en marxa ja a la nova dècada. Així, el febrer de 2000 arrencava TV Badalona, sorgida del procés de municipalització de la televisió privada iniciat el 1996. El desembre del mateix anys engegava Canal Inf'Ho-TV l'Hospitalet (l'Hospitalet de Llobregat), que també s'estava gestant des de finals dels noranta. El naixement d'aquestes dues televisions tanca un cicle d'inversions en emissores municipals d'Ajuntaments socialistes de l'àrea metropolitana de Barcelona que comença amb l'aprovació de la llei de 1995 i dona lloc a noves emissores com Gavà TV, Viladecans TV; la professionalització i digitalització de Canal Terrassa, TV Vilafranca o Granollers TV; i la centralització de BTV (Guimerà, 2006).

Com en la segona meitat dels anys noranta, les televisions municipals neixen a municipis petits. Els protagonistes són els consistoris de municipis de menys de 5.000 habitants, que posen en marxa 6 de les 14 televisions. A més, 11 (el 78,57%) apareixen a municipis de menys de 20.000 habitants. Solament Badalona i l'Hospitalet de Llobregat estan per sobre dels 50.000 habitants. L'acció dels consistoris compensa la tendència de les privades a instal·lar-se als municipis més grans.

Concursos de gestió indirecte i televisions mixtes

Tot i que quantitativament les iniciatives públiques no obtenen un protagonisme gaire destacat, hi ha una sèrie de fenòmens que atorguen als Ajuntaments, i també als consells comarcals i les diputacions, un paper qualitativament significatiu a través dels concursos de gestió indirecta de televisions municipals i la creació de TVL mixtes.

Els anys 2000 hi va haver a Catalunya tres concursos per la gestió indirecta de televisions municipals: la nova Canal Inf'ho (1999), BTV (2000) i Viladecans TV (2002). Canal Inf'ho ja neix gestionada indirectament per Antena Local, creada pocs mesos abans. L'any 2000 finalitzava el contracte de gestió indirecta de BTV de Moebius guanyat el 1997. A la convocatòria d'un nou concurs s'hi van presentar 10 empreses de comunicació catalanes, espanyoles i europees. El pressupost de funcionament (sis milions d'euros en el moment del concurs) i la cobertura legal de les TVL municipals feien atractiva l'emissora. El concurs el van guanyar dues empreses que ja tenien presència a BTV: Antena Local i Lavínia. Finalment, el concurs de Viladecans TV el maig de 2002 va comportar l'entrada de Localia TV al Principat (OCL, 2003: 222).

D'aquesta manera, els tres concursos que es celebren els anys dos mil són la porta d'entrada de grans grups a la TVL, que aconsegueixen abans la gestió indirecta de públiques que l'explotació de privades.

Pel que fa a les televisions mixtes, els anys dos mil també n'apareixen dues. La Garrotxa feia una dècada que no tenia TVL quan a finals dels noranta naixia la privada Olot TV de la Garrotxa, que l'any 2000 accepta en el seu capital l'Ajuntament i el Consell Comarcal com a via per consolidar un projecte que no s'acabava de consolidar. En una línia semblant, es crea el 2001 el Consorci Lleidatà de Ràdio i Televisió, creat per Grup Segre, la Diputació Lleidatana (20%) i l'Ajuntament de Lleida (20%). El suport públic arriba amb la intenció d'estabilitzar un projecte en una ciutat amb gairebé 15 anys sense televisió local. A aquestes dues cal sumar TV Girona, mixta des de finals dels noranta, i TV Lloret, gestionada durant un bienni per la televisió de la capital del Gironès (Guimerà, 2006; OCL, 2003 i 2005).

En aquest sentit, les mixtes nascudes els anys dos mil identifiquen alguns territoris on mantenir una televisió privada és difícil i no s'aconsegueix dotar les comarques d'una oferta

estable fins que es conjuguen recursos públics i privats. Així mateix, la natura supralocal dels projectes també apunta a la necessitat d'àmbits de cobertura amplis en zones relativament poc poblades per assolir aquesta estabilitat. El comportament de les administracions locals, doncs, apareix els anys dos mil amb un cert component complementari i de voluntat de prestar un servei televisiu local allà on és complicat que la iniciativa privada (sola) ho garanteixi. Certament, aquest caràcter és explícit en les mixtes i a TV Badalona (municipalitzada per problemes financers), però s'ha de prendre com una hipòtesi per la resta.

4.4.- Un entorn jurídic i polític en canvi

El sorgiment de noves iniciatives, el comportament dels actors i tots els canvis en l'estructura els dos mil tenen lloc en un entorn de forta activitat política, legislativa i administrativa al voltant de les TVL que aporta claus per entendre el procés (Guimerà, 2006: 217).

4.4.1.- Catalunya: a la cerca d'una major seguretat jurídica

Després dels intents de canviar la llei 41/1995, de TVL per ones, a finals dels noranta, el Govern central va canviar d'estratègia a partir de 2000. Abandona la idea de modificar la llei i redueix les sancions a TVL per ocupació de l'espai radioelèctric.

Per a Badillo (2003: 495), l'actitud del Govern "ha promogut l'aparició d'innombrables actors nous en el sector de la televisió local" arreu de l'Estat, "produint un efecte de desregulació latent". Tal com apunta aquest autor (2003: 100 i 102), l'executiu mai no va explicitar les raons d'aquest descens en les sancions just en el moment en què es detecta un augment notable de noves emissores. Davant d'això, el Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC) i el Govern de la Generalitat van emprendre accions per donar una major seguretat jurídica al sector ja en funcionament a Catalunya.

El treball del CAC i el sector

El primer en mobilitzar-se va ser el CAC, que a primers de 2001 va crear una taula de treball amb les associacions de televisions catalanes per elaborar un document d'autoregulació del sector fins que fos completament legalitzat i instar el Govern català a desenvolupar un marc

legal transitori en aquest mateix sentit. També incloïa recomanacions a tenir en compte en l'elaboració del futur marc legal definitiu. L'informe final va ser aprovat per la mesa de treball la primavera de 2001 i pel ple del CAC el maig de 2002

El Decret 320/1996 aprovat pel govern de la Generalitat va ser la base d'aquest document d'autoregulació, anomenat *Informe per a la revisió del model de televisió local a Catalunya*. L'objectiu darrer és dotar les TVL amb "drets històrics d'emissió" (activitat anterior a 1995) d'una major seguretat jurídica. El document es centrava en l'àmbit de cobertura, l'emissió en cadena i la gestió del servei, considerats "essencials per al funcionament del sector ja que en ells recau bona part de la dinàmica empresarial de la televisió local" (CAC, 2002b).

Sobre la cobertura fixava el municipi com a base i establia la comarca com el màxim territori a cobrir per una televisió. L'emissió en cadena es mantenia en el 25% del temps d'emissió, tal com limitava el decret 320/1996. Pel que fa a la gestió de les emissores, l'havien de fer directament els operadors (CAC, 2002b).

Pel que fa a les propostes per a la futura regulació definitiva, s'orienten a la continuïtat de les TVL en funcionament i a la sostenibilitat de les emissores. Així, es demanava "la valoració positiva" de les TVL anteriors a 1995 en un eventual concurs de concessions. També es defensava que en el concurs es considerés "la continuïtat de la cadena, la qualitat de la programació, la inversió tecnològica, la creació de llocs de treball, la qualitat empresarial i la promoció de la indústria audiovisual catalana". Es plantejava, encara, la possibilitat de crear televisions supracomarcals a les zones menys poblades, exigint que s'evités una programació massa generalista (CAC, 2002b, punt V).

Com a conseqüència directa de l'aprovació del document i del consens assolit, l'octubre de 2002 es creava la Mesa de la Televisió Local, que agrupava el CAC i les entitats del sector que havien participat en l'elaboració i que tenia per objectiu fer-ne el seguiment i vetllar pel pas de la TVL a la TDT (*Antena Local*, núm. 29, pàg. 7). En aquest sentit, l'informe posa de manifest que hi ha un notable consens entre els diferents operadors del sector, i també el CAC, sobre el model d'emissora que es vol: professionalista i amb un rol industrial molt important.

La regulació transitòria del Govern de la Generalitat

Arran del document consensuat entre el CAC i el sector, i després de gestions de les associacions davant de la Direcció General de Mitjans Audiovisuals, el Govern català anunciava l'estiu de 2002 l'elaboració d'una normativa transitòria fins que es resolgués el concurs de 1996 o s'implantés la TDT, que es va concretar en el Decret 15/2003, de 8 de gener, pel qual es regula el règim jurídic transitori de les televisions locals per ones terrestres (DOGC 3801, de 16 de gener de 2003).

El Decret de 2003 regula les TVL emparades per la disposició transitòria de la llei 41/1995 –és a dir, les que emeten des d'abans de l'1 de gener de 1995– i deroga el Decret 320/1996, que havia convocat el concurs. Divideix les TVL en públiques i privades i estableix que la gestió en tots dos casos ha de correspondre al titular. Per als operadors privats fixa que no podran posseir-ne més d'una en el mateix àmbit de cobertura (art. 3 a 6). Els gestors han d'assegurar la prestació continuada del servei; emetre un mínim de 20 hores setmanals, amb un màxim de 13 de redifusió (no es computen ni imatges fixes ni televenda i publicitat) i no menys d'un 50% del temps en català. Un mínim del 60% ha de ser producció pròpia, però s'hi podrà computar fins un 40% de coproduccions o realitzacions de tercers a Catalunya (art. 6).

Segons l'aleshores director general de Mitjans Audiovisuals, Roger Loppacher, es vol "afavorir una televisió local arrelada a la societat a la qual es dirigeix i tenen com a objectiu aconseguir una televisió local professionalitzada, solvent, i de màxima qualitat" (*Antena Local*, núm. 30, pàg. 4). És a dir, un objectiu idèntic al proposat pel sector i el CAC mesos abans.

Totes les TVL tenien dos mesos des de l'entrada en vigor del Decret per demanar una autorització administrativa general (art. 11) que els permetria emetre fins que finalitzés el règim transitori establert. La disposició addicional segona fixa que en futurs concursos d'adjudicació es podrà valorar tenir l'autorització "si s'escau".

L'autorització provisional

El Decret permetia als operadors que portaven més anys funcionant guanyar certa tranquil·litat jurídica fins que el sector es regulés, per via analògica o digital, definitivament. L'autorització la van demanar 128 iniciatives (68 privades i 60 públiques), de les quals 116 la van obtenir (58

privades i 58 públiques). Això comporta que la Generalitat reconeix l'existència de 58 privades que emeten des d'abans de 1995, és a dir, amb drets històrics d'emissió (Guimerà, 2006: 218). Però, tal i com afirma el CAC (2004: 98), amb aquest procediment "se n'han reconegut algunes que feia temps que no emetien i han reprès les emissions en els darrers dos anys, davant el panorama de regulació i d'inversions que es presenta per a la televisió local". La reaparició d'aquestes televisions respon, sobretot, a l'acció dels nous actors.

Davant d'una situació de reconeixement administratiu basat en l'antiguitat de les emissions (han de ser anteriors a 1995), els nous operadors no s'arrisquen a engegar TVL que no puguin acreditar-la. L'estratègia és la següent: localitzar promotors de TVL que hagin emès abans de 1995 a les zones d'interès dels nous actors i comprar la totalitat o part del capital de l'entitat gestora. D'aquesta manera, els nous propietaris es presenten com a continuadors del projecte anterior a 1995.

Per aquesta via, 12 televisions nascudes entre 2003 i 2005 impulsades per empreses com Mediapro, Taelus, Teletaxi, Prisa o Godó han aconseguit l'autorització provisional i, per tant, certa seguretat per les seves inversions. És només per la via de la *compra d'antiguitat* que es pot entendre que aquestes TVL puguin rebre una autorització. L'eficàcia de l'estratègia dels nous actors és evident quan es comprova que totes les televisions creades o participades per aquests *nous actors* dels anys dos mil l'han obtinguda.

Aquestes TVL són part de les 23 noves emissores privades detectades per l'OCL entre 2002 i 2004, de manera que la meitat del creixement correspon a televisions noves de trinca que es posen en marxa manllevant drets històrics d'emissió a projectes amb anys sense funcionar. En aquest sentit, crida l'atenció que 24 de les 58 privades autoritzades (el 41,37%) són emissores creades o participades a partir dels dos mil per grups de comunicació (espanyols, catalans, comarcals i locals) (Guimerà, 2006: 218).

Per tant, el Decret 15/2003 fa aflorar i regula un sector amb una presència notable de nous operadors que gaudeixen de la mateixa seguretat jurídico-administrativa que les televisions amb molts anys d'emissions. Aquest és un element imprescindible per explicar el creixement entre 2002 i 2004 detectat per l'OCL i el paper de les privades en aquest augment.

4.4.2.- La implantació de la TDT: les primeres passes del govern central

Juntament amb la regulació transitòria de la Generalitat, les primeres passes del Govern central cap a la implantació de la Televisió Digital Terrestre (TDT) a l'àmbit local l'any 2002 ajuden a entendre què passa en aquest període.

La televisió local es fa digital: cap a un canvi de model

En els mateixos anys que el CAC i el Govern català estaven mirant d'implantar un règim transitori, l'executiu central havia optat per canviar d'estratègia: en comptes de modificar la llei de 1995, aquesta seria la base per fer el pas a la TDT. Després d'haver regulat la creació de les emissores estatals i autonòmiques digitals terrestres entre el 1999 i el 2000, el govern central va engegar la planificació digital de les TVL i el 2001 va demanar a les comunitats que li enviessin les necessitats d'espai radioelèctric, cosa que Catalunya va fer a l'octubre

Amb la TDT, l'espai radioelèctric s'organitza en múltiplex: canal radioelèctric que integra quatre programes més serveis addicionals de transmissió de dades. D'aquesta manera, en l'espai que ocupa allò que en analògic es denominava canal, ara n'hi caben quatre (que passen a dir-se programes).

Sobre aquesta base, la petició de la Generalitat per la TVL es feia des d'un plantejament territorial i demanava la creació de dues xarxes de freqüències. La primera xarxa, anomenada "local-regional", agrupava les comarques en vuit regions i a cadascuna se li assignava un canal múltiple. La segona xarxa, denominada "local-comarcal", dividia el Principat en 34 zones i assignava dos múltiplex a cada comarca (a les zones més poblades) i a agrupacions de comarques (als territoris amb menys densitat d'habitants) (Parc del Coneixement de la Flor de Maig, 2002). La proposta esmentava raons tècniques, però descansava sobre premisses econòmiques: una cobertura a partir de la comarca permetia la viabilitat econòmica de les televisions mentre que una d'inferior no. En tot cas, aquesta proposta està en sintonia amb el model de TVL que el Govern català defensa des de finals dels noranta, basat en emissores privades comercials d'abast comarcal (Guimerà, 2006:223).

Canvis en la llei 41/1995: la digitalització de la televisió local

Amb les peticions rebudes, el Govern central va modificar la llei 41/1995 dos cops en un any. La llei 53/2002, de 30 de desembre, de mesures fiscals, administratives i de l'ordre social (BOE 313, de 31 de desembre de 2002) estableix un canvi fonamental: definia les TVL com a digitals, de manera que a partir de llavors ja no podien existir TVL analògiques. A més, marcava uns terminis per a les assignacions de freqüències que les obligava a emetre en TDT a partir del juny de 2004 (Guimerà, 2006: 223 – 224).

La modificació de la llei deixava per al pla tècnic de freqüències la definició de l'àmbit de cobertura de les TVL digitals (que denomina "demarcació"), però contempla la possibilitat que agrupin més d'un municipi. Així mateix, solament s'assegurava un múltiplex a les capitals de província i les ciutats de més de 100.000 habitants i deixava la resta de zones i un eventual major nombre de múltiplex per demarcació a la disponibilitat d'espai radioelèctric. Finalment, estableix que tres programes de cada múltiplex es cediran per concurs a la iniciativa privada i un serà de titularitat pública. En el cas del públic, si la demarcació inclou més d'un municipi la gestió haurà de ser conjunta entre els respectius consistoris.

Els canvis legislatius es feien en un context marcat per la fallida de Quiero, la plataforma de pagament que havia guanyat el concurs de TDT d'abast estatal i que n'havia de liderar la implantació. En aquest entorn, el govern va convertir la TVL en la nova punta de llança de la TDT: l'aturada de Quiero combinada amb el fet que les TVL havien d'emetre solament en digital a partir de 2004 les situava la capdavant de la implantació. A més, la resta d'emissores no havien d'aturar les analògiques fins al 2012, termini marcat pel pla tècnic de la TDT el 1998 (Corominas, Guimerà, Fernández i Bonet, 2005: 645).

El govern central feia públiques les modificacions a la llei 41/1995 el desembre de 2002 i el 8 de gener següent es publica el Decret 15/2003, que posa en marxa el procés d'autoritzacions a Catalunya. A més, la primavera de 2001 van transcendir a la premsa els principals punts de l'acord d'autoregulació promogut el CAC i des de finals de 2001 ja es sap que la Generalitat vol una TVL de base comarcal.

Per tant, els operadors privats ja tenien informació d'utilitat sobre com es podia desenvolupar el sector els propers anys en el moment de demanar les autoritzacions: es

vincula el futur a la TDT amb un escenari d'implantació ràpida en el qual la iniciativa privada seria protagonista. A més, contempla la possibilitat de cobertures més enllà del municipi i es garanteix TVL per capitals provincials i municipis més grans, potencialment els més rendibles econòmicament. Així, s'obre un panorama de possibles desenvolupaments per als operadors privats que ajuda a explicar la presa de posicions dins del sector d'empreses i operadors fins ara aliens a la TVL.

En canvi, els ajuntaments veuen que és possible que ja no puguin tenir una televisió cadascun. De fet, la llei no solament limita el nombre de públiques, sinó que adreça a la implantació d'un nou model de TVL pública: l'emissora cogestionada per diferents consistoris. Per tant, sembla raonable que baixés el nombre d'ajuntaments que posen en marxa TVL a partir de 2002 (solament quatre fins a 2004).

El model de TDT local es perfila: nous canvis en la llei 41/1995

El 2003 i de nou amb la llei d'acompanyament dels pressupostos (Llei 62/2003, de 30 de desembre, de mesures fiscals, administratives i de l'ordre social) (BOE 313, de 31 de desembre de 2003), el govern de l'Estat torna a modificar la llei 41/1995. El canvi fonamental incideix de nou en la digitalització de les emissions de les TVL, ja que contempla l'emissió simultània analògica i digital fins a l'1 de gener de 2006, sempre i quan l'espai radioelèctric ho permeti. En cas contrari, hauran d'emetre solament en digital.

Amb aquest canvi també s'introdueixen elements relatius a les emissions i els continguts que la llei 41/1995 no havia contemplat. D'una banda, les TVL estan obligades a emetre continguts originals un mínim de 4 hores al dia i 32 a la setmana. Part d'aquestes quatre hores diàries s'han d'emetre en les franges compreses entre les 13:00 i les 16:00 i les 20:00 i les 23:00 i han de ser continguts relacionats amb l'àmbit territorial on s'ha obtingut la concessió. D'altra banda, la disposició trentena també estableix que no es consideraran programes a efectes del còmput horari els següents elements: imatges fixes, publicitat, televenda i jocs i concursos promocionals, incloses les emissions consistents en consultes i jocs a distància amb participació dels telespectadors. Finalment, també estableix que els programes redifosos no es poden comptabilitzar com a continguts originals.

Aquestes modificacions estan pensades per evitar la implantació de xarxes estatals o autonòmiques (com les de Prisa o Vocento) o la proliferació de canals basats en jocs vinculats a línies de tarifació especial (els números 800 i 900), com MX Local (*Avui*, 20 de gener de 2005, pàg. 62). A més, contempen unes emissores amb capacitat de producció elevada i miren d'aturar l'ús de tècniques que s'havien introduït, amb molta a força a Catalunya a la dècada dels noranta, com la redifusió de continguts i els bucles de pantalles de text. Per tant, perfilen amb força claredat el model d'emissora que es vol, més enllà de la titularitat, i dóna informació als operadors interessats la TDT local sobre quines són les condicions a complir.

4.5.- Distribució de continguts i cadenes de televisions: actors centrals

Els anys dos mil, les xarxes creades per facilitar productes audiovisuals a les TVL reforcen el seu paper i esdevenen un actor central, tant pel nombre de televisions integrades com pel volum de programació que ofereixen a les seves associades (Guimerà, 2006: 226 i seg.).

4.5.1.- Entitats públiques: augment d'associats i d'oferta de continguts

Les dues entitats públiques nascudes a finals dels noranta esdevenen els principals distribuïdors de continguts per les TVL catalanes. El desembre de 2005, entre totes dues aplegaven 97 TVL d'un sector format per unes 120 iniciatives, de les quals 35 estaven associades a totes dues. El mateix mes, totes dues juntes distribuïen més de 60 programes setmanals.

La Xarxa de Televisions Locals (XTVL)

La XTVL (nom del CTVL des de l'estiu de 2002) augmenta significativament el nombre de socis: dels 22 que acaba incorporant el 1999 passa als 42 de novembre de 2002 i arriba a les 66 TVL catalanes el desembre de 2005. En aquest període també creix el nombre i tipologia de productes que ofereix: a més d'un servei de notícies, la temporada 2005-2006 distribuïa 14 hores diàries agrupades en dos blocs.

D'una banda, l'anomenada franja XL, unes cinc hores diàries amb informatius, infantils, divulgatius i pel·lícules difoses simultàniament per les 14 televisions abonades al servei, totes

professionalistes de municipis grans. D'altra banda, 23 programes de tall cultural dins del bloc Servei Públic, que les TVL poden emprar d'acord amb les seves necessitats. El març de 2006 es va afegir la franja XS, emesa al mateix temps per 15 televisions professionalistes els dissabtes a la tarda, amb retransmissions esportives en directe des de les ciutats de les TVL implicades.

El gruix dels continguts que ofereix la XTVL s'escullen al Mercat Audiovisual de Catalunya (MAC), unencontre en el qual els associats expressen les seves necessitats i totes aquelles TVL o empreses que vulguin posen a la venda les seves produccions. A partir d'aquí les emissores poden escollir quin contingut volen emetre.

La importància del MAC ha crescut entre l'any 2000 i el 2005. Si a la primera edició s'hi van presentar 20 produccions, el 2004 i 2005 van arribar a les 100. En aquest sentit, el Mercat destaca per ser l'única trobada de Catalunya (i l'Estat) pensada per identificar i satisfer les eventuais necessitats de les TVL. Així mateix, esdevé un dels indicis més clars que el sector s'està industrialitzant (sorgeixen productores al voltant de les TVL), mercantilitzant (creació d'un mercat on es posen en contacte l'oferta i la demanda) i aprofundint en la comercialització (amb la cerca de grans anunciants i campanyes no locals).

Comunicàlia, l'aposta del CLCC

Els primers dos mil el Consorci Local i Comarcal de Comunicació (CLCC) va redefinir la seva estratègia. El 2001 posava a la venda el 75% del capital d'Intracatalònia, gestora de l'Agència Catalana de Notícies (Intra-ACN). El setembre de 2002, posava en marxa una altra empresa instrumental, Comunicàlia, per distribuir continguts a les ràdios i televisions associades.

El novembre de 2002 ja servia programació a 44 TVL catalanes i el desembre de 2005 a 66. El seu naixement surt d'un "doble interès" del CLCC: generar una bossa de continguts per les televisions i atendre les seves necessitats. L'any 2005 ofereix 32 programes que es renoven parcialment cada trimestre i on s'inclouen divulgatius, esports minoritaris, gastronomia, lleure o ficció (telesèries cedides per TV3). Els continguts s'escullen directament des de l'empresa i es posen al servei de les TVL perquè els emprin d'acord amb les seves necessitats. En aquest sentit, contribueix a la industrialització i mercantilització, ja que part dels continguts

s'adquireixen a productores, encara que el gruix és de producció pròpia de Comunicàlia (Guimerà, 2006: 230).

Dues estructures públiques: lògica política i necessitats de les TVL

A partir de 2002 existeixen dues estructures públiques que ofereixen continguts molt semblants a les TVL catalanes. Aquesta situació s'explica a partir de dos elements ben diferents: la lògica política i les necessitats programàtiques de les TVL (Guimerà, 2006: 227).

El nou servei del CLCC, un organisme promogut per administracions locals governades per CiU, es pot entendre com una resposta política a la XTVL (impulsada per la diputació socialista de Barcelona) i que havia doblat els socis entre 1999 i 2002. La lectura política guanya pes si es considera que el 2003 hi havia eleccions municipals.

L'aprovació del Decret 15/2003 i les modificacions de la Llei 41/1995 també són claus interpretatives. El decret exigeix 20 hores setmanals de programació pròpia (amb un màxim de 13 en redifusió), però permet computar com a pròpies produccions de tercers a Catalunya. En el cas de la Llei estatal, exigeix 4 hores diàries i 32 setmanals de programació original, sense computar repeticions ni bucles de text. En aquest context, el model de la XTVL era més atractiu que no pas el d'Intra-ACN, que difonia pocs continguts elaborats i llestos per emetre. Davant d'això, sembla raonable que el CLCC volgués reaccionar i reorientés la seva estratègia.

Vertebració i integració (amb autonomia): els efectes de les xarxes

Independentment de les raons que hagin dut a la creació de les xarxes públiques, el seu naixement i desenvolupament es fa notar en l'estructura del sector.

Així, són un factor de vertebració, ja que apleguen al seu voltant al gruix de les iniciatives. Però també esdevenen dos casos d'integració: tot i la seva estructura horitzontal, sense una seu central que decideixi la programació de les associades, la participació en aquestes entitats té un component d'integració en un ens superior. A la fi, la principal motivació per formar-ne part és accedir a continguts: són barats (quan no gratuïts), en català i de qualitat, cosa que els converteix en un element clau a l'hora de programar i d'ajustar les despeses de les emissores. A més, les TVL no perden el control de la seva graella i poden emprar els continguts d'acord amb les seves necessitats.

4.5.2.- La reedició del projecte privat: Canal Català TV

A mitjans de 2005, una part dels integrants del fracassat Canal Local Català (CLC) creen Canal Català TV (CCTV). Es tracta d'una productora creada per 13 TVL privades catalanes i una de les Illes Balears a les quals es sumaran dues més del Principat entre finals de 2005 i principis de 2006. Totes són professionalistes i operen a diversos llocs del territori, encara que la majoria són del litoral i de l'àrea metropolitana de Barcelona. A més, tres estan vinculades al grup Canal 50 i quatre més al Grup 100% Comunicació.

La iniciativa va sortir de Ferran Cera, darrer director de Flaix TV, i Nicola Pedrazzoli, propietari de Grup Canal 50. Segons el propi Pedrazzoli, l'empresa busca enfortir les TVL amb programació de qualitat i competitiva per tal que puguin fer front als nous reptes que representa la introducció de la TDT, amb un augment de la competència pública i privada, i l'interès dels grans grups espanyols pel mercat català (*Antena Local*, octubre-novembre de 2005, pàg. 15). L'empresa vol arribar al màxim de territori possible però sense incloure dues televisions amb àmbit de cobertura coincident, de manera que no competeixen entre elles.

Ofereix una graella de 15 programes per emetre simultàniament dividits en tres franges, encara que el gruix són per al vespre-nit. Majoritàriament són magazines d'entreteniment, informatius i concursos. Molts ja havien format part de la graella de les televisions del Grup Canal 50 i ara es busca periodistes de relleu nacional per tenir un major impacte al conjunt del Principat. La filosofia que guia el projecte és oferir continguts de qualitat a les TVL per a que complementin la seva producció pròpia local

Canal Català TV articula una xarxa gairebé nacional, amb un resultat semblant al de la franja XL de la XTVL. Ara bé, cal tenir present que no actua com alternativa a les dues entitats públiques que ja hi ha en funcionament. De fet, les 15 televisions catalanes que la integren també formen part del CLCC i 13 de la XTVL.

4.5.3.- Les cadenes estatals, una presència minoritària

Al mateix temps que neixen i es consoliden les tres xarxes catalanes, les d'origen i abast espanyol tenen poca presència al Principat.

Local Media, impulsada per Atel, té entre les seves associades 25 TV de l'Hospitalet de Llobregat. El maig de 2001 entra al mercat català l'agència Atlas España (propietat de Gestevisión Telecinco, participada per Vocento), que distribueix continguts (programes del cor i telesèries) per tot l'Estat sota la marca UNE. Al Principat els ofereixen Canal 50 Sabadell, Canal 50 Rubí i TV Sant Cugat.

Localia entra a Catalunya el 2002 quan guanya el concurs de gestió indirecta de Viladecans TV. Fins al 2004, i aprofitant la desinversió de Grupo Zeta, no aconsegueix crear una gran televisió al Principat. Per la seva banda, COPE solament aconsegueix fer penetrar la seva Popular TV durant un any a través d'un acord amb Televisió Comtal. Finalment, Punto TV, la cadena de TVL creada per Vocento el 2005, arriba a Barcelona a través d'Urbe TV, nascuda amb la venda de Flaix TV (OCL, 2003: 224; i 2005, 223 i 224).

Malgrat que quantitativament són poques les TVL vinculades a grups i xarxes estatals, cal destacar una dimensió qualitativa: totes operen a l'àrea metropolitana de Barcelona i, excepte UNE, arriben a la Ciutat Comtal, el gran mercat local del Principat i lloc del gruix de naixements de noves televisions els dos mil.

Les xarxes catalanes com a explicació de l'escassa penetració

Un element que s'ha identificat com a clau per explicar la poca penetració de les cadenes estatals a Catalunya és la presència de les catalanes, especialment les dues públiques, amb més anys de funcionament (Guimerà i Moragas, 2004: 140 i 167).

Les dues entitats impulsades per les diputacions catalanes han posat al servei de les TVL els continguts complementaris que demanaven, amb un component d'arrelament al territori més intens que no pas les produccions difoses per les d'abast estatal (Guimerà i Moragas, 2004: 140). A més, els productes estatals tenen el desavantatge d'estar produïts majoritàriament en castellà, fet determinant en un sector que històricament ha fet de la normalització lingüística un dels seus trets definitoris.

Si es té en compte la cronologia en el sorgiment dels diferents serveis, aquesta explicació adquireix més consistència. La XTVL (amb el nom de CTVL) neix fins i tot abans que cap empresa espanyola penetres en el sector i el CLCC posa en marxa el seu servei quan se

n'intensifica l'entrada. En aquest sentit, quan les xarxes estatals tracten d'introduir-se en el sector, les dues entitats públiques ja s'han posicionat i les TVL tenen majoritàriament satisfetes les seves necessitats.

4.6.- Un sector eclèctic: diversitat, heterogeneïtat i complexitat ad infinitum

La transformació del sector que comporta la irrupció de noves emissores i de noves empreses i entitats no és solament quantitativa i afecta qüestions com el nombre de TVL, la titularitat o la distribució geogràfica. També comporta canvis en el model d'emissora que opera a Catalunya, les relacions que tenen entre elles, com es financen i quin contingut ofereixen a les seves audiències.

L'acció d'aquests actors es suma a les transformacions que els operadors històrics han acumulat al llarg dels darrers 20 anys i, en especial, la segona meitat dels noranta. Per tant, el sector que afronta la implantació de la TDT és més divers, heterogeni i complex que mai, fins al punt de presentar perfils contradictoris.

4.6.1.- Diversitat d'operadors: un sector amb disparitats creixents

Al llarg dels més de vint anys d'evolució de les TVL s'han anat configurant diversos grups d'emissores amb graus de desenvolupament diferent.

Els primers dos mil, Prado i Moragas (2002:28 i seg.) ho constaten i expliciten que les desigualtats són notables i, en alguns casos, radicals. Gairebé la meitat de les iniciatives de 2001 portaven anys funcionant amb pressupostos anuals de 5 milions de pessetes (uns 30.000 euros). Aquestes emissores coexisteixen amb una TVL amb més de 200 milions de pessetes (1.200.000 euros) de pressupost (Barcelona TV) i un grapat de televisions que es mouen per sobre dels 50 milions (300.000 euros) (Prado i Moragas, 2002: 27). Les més ben dotades són les emissores vinculades a grups i empreses de comunicació d'abast català, com Citytv i Flaix TV, o algunes d'històriques ubicades a zones densament poblades, com Canal 50 Sabadell.

Aquestes diferències generen televisions amb condicions professionals, tecnològiques i de capacitat de producció molt diferents que acaben afectant els continguts, tant en la quantitat com en la qualitat. En aquest sentit, les xifres indiquen que les tres realitats detectades a finals

dels noranta a la TVL catalana han canviat lleugerament. Ara cada cop hi ha menys iniciatives que no assoleixen la consolidació, però el gruix que ho aconsegueix es queda en un estadi de marcat perfil amateur i amb pocs recursos per avançar cap a la professionalització que caracteritza les televisions més sòlides.

Els anys dos mil, però, s'ha ampliat el grup de grans emissores. L'entrada d'empreses com Mediapro, Vocento i Prisa, amb recursos econòmics molt potents en comparació amb els operadors històrics, permet explicar la configuració d'un grup creixent molt diferent de la que havia estat la realitat del sector des del seu naixement.

Fonts de finançament: publicitat i subvencions públiques

Els primers dos mil dues de cada tres iniciatives inclouen publicitat i per a un 60% d'aquestes comporta més de la meitat dels ingressos. Per a Prado i Moragas (2002: 31), aquestes xifres indiquen "el pes progressiu que guanya la vocació industrial de la televisió local". De tota manera, també assenyalen que 1 de cada 3 funcionaven sense publicitat, ja sigui per principis (la minoria) i, majoritàriament, per manca d'un mercat local o la incapacitat de l'estructura amateur de la TVL per explotar-lo. De fet, el gruix de les que no tenen publicitat coincideix amb les amateurs que funcionen amb 30.000 euros (Prado i Moragas, 2002: 31)

Les subvencions públiques també estan molt esteses els primers dos mil i el 61% de les iniciatives en reben. A més, destaca especialment que el 56% de les privades obtenen recursos públics per aquesta via. Per a Prado i Moragas (2002: 31), és necessari posar de manifest la importància aquestes partides (que per al 36% són la meitat del pressupost) "per a la viabilitat" de la televisió local a Catalunya.

La importància d'aquests dos recursos posa de manifest que les TVL han optat per vies molt semblants a les de televisions d'abast superior, deixant de banda fórmules pròpies dels primers anys com les quotes de socis (el 2001 solament en tenien el 5% de les enquestades). En canvi, s'han afegit la venda de programes (21%) o la prestació de serveis a tercers (17%).

A més, en el cas de la publicitat tendeixen a buscar nous mercats i nous anunciants. Aquí juguen un paper molt important les xarxes catalanes de distribució de continguts, que han desenvolupat programació i estructures comercials pensades per captar publicitat de fora del

mercat local oferint als anunciants la possibilitat de fer-se presents en programes que arriben a pràcticament tot Catalunya (Tubau, 2005; Delgado, 2005: 215).

Certament, el tipus d'actor que entra en el sector així com les lògiques que es desenvolupen xoquen amb l'origen de la TVL catalana i el perfil predominant en els primers anys del fenomen. En aquest context, hi ha una dada que assenyala clarament els canvis que ha viscut el sector en tots aquests anys: de les 68 sol·licituds d'autoritzacions provisionals de televisions privades que va rebre la Generalitat el 2003, solament 10 (el 14,71%) corresponen a associacions culturals sense ànim de lucre. D'aquestes, solament tres són d'emissores nascudes als vuitanta: Cardedeu, Vilassar i Mataró.

4.6.2.- La professionalització continua i el voluntarisme permanent

Els dos mil, el grau de professionalització de les televisions locals és més alt que en els anys precedents i encara tendeix a créixer tota la primera meitat de la dècada.

Segons Prado i Moragas (2002: 42), el 63% de les 104 iniciatives existents a Catalunya el 2001 tenia professionals contractats. Aquesta xifra porta els autors a afirmar que la tendència a la professionalització que van detectar a finals dels vuitanta "s'ha confirmat sense cap mena de dubte", ja que aleshores en tenia una de cada quatre. La dada també representa un augment respecte de finals dels noranta, quan un terç de les emissores en tenien.

D'acord amb les dades de Prado i Moragas (2002: 43), les diferències entre plantilles haurien augmentat encara més que els anys anteriors. D'una banda, hi ha televisions amb més de 50 contractats (tot just un 5% del total), amb personal altament especialitzat i una organització professional homologable a televisions de major abast. Però la situació més habitual és la d'equips amb menys de cinc contractats (gairebé la meitat de les televisions), on tothom fa de tot; i amb condicions laborals i econòmiques que els dos autors consideren "precàries". Així, el model més estès seria el semiprofessional, amb un nucli que s'encarrega de les tasques més importants i es recolza en un nombre variable de voluntaris.

Tots els indicis apunten que el grau de professionalització ha augmentat els dos mil. D'una banda, la incursió de les empreses de comunicació es tradueix, en tots els casos, en la conversió d'una TVL al model professional o el naixement d'una basada en aquest. D'altra

banda, iniciatives amb anys de funcionament, tant públiques com privades, també adopten aquest model. Finalment, entre 2002 i 2004 desapareixen set TVL amateurs.

En aquest sentit, Prado i Moragas (2002: 22 i 28) posen de manifest que el perfil de la TVL amateur està molt definit i respon a una iniciativa que es desenvolupa en un entorn on resulta difícil assolir una estructura professional. Són TVL ubicades a municipis petits (totes per sota de 20.000 habitants i la meitat de menys de 5.000), la majoria no emeten publicitat i tenen un pressupost igual o inferior als cinc milions de pessetes anuals (30.000 euros).

El voluntarisme com a constant de la televisió local catalana

Tot i les xifres i els indicadors que mostren una clara tendència a la professionalització del sector i la pèrdua de pes de l'amateurisme, en aquest període els voluntaris continuen sent una peça clau en la sostenibilitat i funcionament de les TVL. No solament en les emissores amateurs, sinó també en les professionalistes. De fet, si bé la meitat de les TVL amb plantilla tenen un equip inferior a cinc contractats, una proporció semblant té més de 10 voluntaris col·laborant desinteressadament (Prado i Moragas, 2002: 43).

D'aquesta manera, l'ús tàctic dels voluntaris detectat des dels primers passos cap a la professionalització a finals dels vuitanta es continua donant els primers dos mil. Els primers vuitanta s'empren per engegar i consolidar mínimament l'emissora; els dos mil, apareixen com la clau de volta de la viabilitat del gruix del sector (Prado i Moragas, 2002: 43).

4.6.3.- Ampliació d'àmbit de cobertura i nous conceptes de *televisió local*

Els anys dos mil, la TVL catalana ha consumat l'ampliació dels àmbits de cobertura més enllà del municipi de manera generalitzada.

El 2001 solament un 31,6% de les iniciatives emeten per un municipi; un altre 31,6% ho fa per un conjunt de municipis; un 14,5% per la comarca i un 15,8% per més d'una comarca. A més, Prado i Moragas (2002) detecten l'aparició d'un nou àmbit de cobertura, el metropolità, que abasta les comarques que envolten Barcelona. Els indicis apunten que la tendència a l'ampliació de cobertures es reforça entre 2001 i 2005: totes les emissores creades per

empreses de comunicació, siguin de la mida que siguin, són pel cap baix comarcals. Es busquen majors audiències per poder obtenir majors ingressos publicitaris.

En aquesta cerca, l'àrea metropolitana és l'àmbit de cobertura més ambicionat, sobretot per les empreses d'abast estatal i català. Entre 2001 i 2005, fins a 11 televisions cobreixen tota o una part de l'àrea metropolitana que, en tot cas, sempre inclou la ciutat de Barcelona. Totes són empresarials comercials i, tret de dues, estan vinculades a empreses amb d'altres interessos en la indústria audiovisual. En aquest sentit, les emissores no neixen allà on estan instal·lats els promotors (vinculació *clàssica* de l'operador al territori), sinó que es busca el major mercat possible (Guimerà, 2006: 236 i seg.).

Les televisions privades *quasinacionals*: la TVL com a peça agregada

En aquest context d'ampliació de cobertures i de comercialització, Teletaxi TV (Grup Teletaxi) i Citytv (Grupo Godó) han convertit algunes emissores *locals* en l'eina per crear un projecte que ja neix metropolità però que vol anar més enllà i esdevé *quasinacional* el 2005.

Teletaxi TV, amb cobertura al Barcelonès, Baix Llobregat i Maresme, arriba a finals del 2005 al Vallès Occidental amb un acord amb l'antiga TV 20, ara en mans de Ràdio Club 25 i rebatejada com a Teletaxi Vallès (TTV). A principis de 2006, aquest acord es trencava per la incorporació de TV 20 a la xarxa de Prisa amb el nom Localia Vallès, i Teletaxi TV cobria la comarca amb un canal propi des de la torre de telecomunicacions de Collserola. Així mateix, la programació de Teletaxi arribava al Camp de Tarragona a través de la freqüència de TV Reus, s'ha integrat a Canal Català TV però manté l'acord amb Teletaxi (Guimerà, 2006: 238).

Citytv fa servir la mateixa estratègia, però aquest cop per arribar a pràcticament tot el territori català. D'una banda utilitza les dues freqüències del grup Taelus per arribar al Bages i a Osona. Aquestes dues televisions fan desconexions locals per publicitat i dues setmanals per continguts que van a càrrec de Taelus. També explota tres freqüències de televisions vinculades a Mediapro per arribar a Lleida, Tarragona i Girona (Guimerà, 2006: 238).

Televisions locals, cadenes nacionals

La col·laboració entre Mediapro i Godó mostra amb claredat com els interessos d'aquests dos actors dins del sector de la TVL responen a projectes d'abast nacional. L'agost de 2003, Catalunya Comunicació (participada en un 62,5% per Godó) guanyava el concurs que la Generalitat havia convocat per l'explotació d'un canal privat múltiple (quatre programes) de TDT per la Principat. En l'oferta que va presentar s'hi incloïa un canal generalista (la pròpia Citytv) i tres canals temàtics (un per a joves, un infantil i un altre divulgatiu). A aquest concurs també s'hi havia presentat Mediapro, que ja explotava Flaix TV a Barcelona i emprava les seves televisions locals a Girona, Lleida i Riudoms per dur Flaix TV fora de Barcelona.

Però el maig de 2004 Mediapro i Godó van arribar a un acord: el primer li cedia al segon les freqüències de Flaix TV fora de Barcelona i, a canvi, Mediapro explotaria el programa juvenil del múltiple nacional de Godó (que seria Flaix TV). Flaix TV passa a emetre solament a l'àrea metropolitana fins que a mitjans de 2005 es desmantellava en vendre el gruix del capital de l'empresa que la gestionava a Vocento, que posa en marxa Urbe TV. Segons Flaix TV, l'acord formava part del projecte nacional de la cadena, que es esdevenia local per poder ser nacional a la TDT (Guimerà, 2006: 238)

En el cas de Godó tampoc no hi ha dubte: la televisió que va arrencar com a metropolitana era l'embrió de la futura televisió nacional privada digital terrestre. L'estratègia es confirma el febrer de 2006, quan Godó inicia les emissions de la TDT nacional amb Td8, nou nom de Citytv, i continua emetent en analògic per les mateixes *televisions locals*.

Teletaxi, Ràdio Club 25, Taelus, Mediapro i Godó tenen un comportament dins de la TVL que no encaixa amb la tradició del fenomen a Catalunya. Aquestes empreses empren la regulació transitòria per prendre el control d'emissores que es posen a disposició de projectes que conceben cada ciutat o comarca com a peces del territori que es vol abastar. En aquest sentit, les *televisions locals* són pràcticament pals repetidors de la programació que els arriba des de la central, configurant una cadena de televisió en el sentit més clàssic del terme.

4.6.4.- El continguts: el sexenni de les transformacions (2000-2005)

Entre 2000 i 2005, un dels elements que més ha canviat de les televisions locals catalanes és la periodicitat de les emissions i també el contingut.

Emissions periòdiques: domini de la programació diària

Entre finals dels noranta i els primers dos mil es detecta una ràpid increment de les TVL que emeten periòdicament i també dels dies d'emissió. Mentre que el 1999 ho feien 80 de les 100 iniciatives llistades, el 2001 el percentatge arribava al 94%. Així mateix, les emissores que emetien diàriament passen d'un 55% el 1999 a un 76% el 2001. Al mateix temps, les que difonien menys de quatre cops per setmana havia baixat d'un 33,75% a un 4% (OCL, 2000: 232; Prado i Moragas, 2002: 18).

Dins d'aquestes periodicitats, les hores setmanals d'emissió mostren una casuística molt més complexa. El grup més gran està format per les TVL que emeten 168 hores setmanals (28%), seguit de les que ho fan entre 29 i 56 hores (16%). Les que menys emeten (fins a ser hores setmanals) tot just representen un 5%. La darrera xifra comporta un canvi substancial respecte de 1997. Llavors, fins a un terç emetien menys de set hores setmanals.

En aquest context, els indicis apunten que el nombre de televisions que emeten cada dia ha pogut augmentar al llarg de la primera meitat dels anys dos mil. La temporada televisiva 2003-2004, el 88,89% de les 45 TVL llavors associades a la XTVL emetia diàriament (XTVL, 2003). Així mateix, pel cap baix 21 de les 27 iniciatives que neixen entre 2002 i 2004 ho fan.

La combinació de dies d'emissió amb hores setmanals dibuixa un sector que emet força cops per setmana però amb una disparitat notable d'hores cada cop que difon.

Les claus de la periodicitat

Tal i com explicaven Prado i Moragas (2002: 18 i 20), l'alt grau de regularitat i de periodicitat en les emissions els primers dos mil s'ha d'entendre per l'ús de la redifusió i un augment de la producció aliena de diversa natura.

Aquests autors (2002: 20 i seg.) dibuixen una programació basada en tres grans tipus de continguts: "carrussells textuais"¹⁰ (48% del temps d'emissió), programes televisius (41%) i connexió a canals per satèl·lit (11%). Dins del programes televisius, té un pes notable la producció pròpia, ja que el 80% de les iniciatives estudiades afirmen que més de la meitat de la seva programació ho és, un 67% declara que esdevé més del 75% de les seves emissions i un 21% que solament emet allò que produeix. Ara bé, el 82% de les TVL fan servir la redifusió i no tota la programació pròpia és sempre nova.

Així mateix, Prado i Moragas (2002: 20) sostenen que la producció aliena també ha ajudat a augmentar els ritmes d'emissió i a mantenir-los i assignen a les xarxes de distribució de continguts públiques i privades aquest augment de la producció aliena, ja que les televisions locals es senten més còmodes amb l'emissió de continguts elaborats per altres TVL. De tota manera, detecten una major presència de ficció que en el passat i també l'aparició de la televenda o l'endevinació.

Mitjans informatius amb marques diferencials

El dibuix del sector a principis dels dos mil que fan Prado i Moragas (2002) presenta una TVL que manté els trets d'identitat que l'havien definit des del seu inici. Així, la informació local apareix com l'"espinna dorsal de la graella": del temps dedicat a emetre programes, el 71% correspon al macrogènere informatiu. Això porta els autors a afirmar que la TVL del moment té una forta característica de mitjans d'informació. El 21% restant són altres formats que contribueixen a marcar la imatge diferencial de cada emissora (Prado i Moragas, 2002: 21 i 49).

Però a partir de 2002 la programació de les TVL entra en una cicle de canvis en profunditat que alterarà substancialment la seva natura. El gruix es deu al reforçament de la tendència, ja detectada per Prado i Moragas (2002), a emetre més producció aliena. Però els nous actors que entren a la televisió local en aquest període, i en especial les empreses de comunicació d'abast nacional i estatal, esdevenen un vector de canvi clau en proposar emissores no tan arrelades al territori.

¹⁰ Per a Prado i Moragas (2002: 22), bucles de text generats per ordinador que es repeteixen cíclicament i que ofereixen informacions d'actualitat, de serveis i fins i tot publicitat.

Augment de la producció aliena

Els indicis d'una major presència de producció aliena al llarg dels dos mil són diversos.

D'una banda, les tres xarxes públiques de distribució de continguts han crescut en nombre de socis. Si el 2001 el CTVL i CLC aplegaven una cinquantena de televisions, el 2005 són 97 les iniciatives que formen part pel cap baix d'una de les entitats, gairebé el doble. Si tenim en compte que el 2004 hi havia 128 iniciatives, al voltant del 80% estava integrat com a mínim d'una d'aquestes tres entitats. Si la principal funció d'aquestes xarxes és la distribució de continguts entre els associats, és raonable pensar que el gruix s'hi connecten.

En aquesta línia, analitzant la graella de les 45 associades a la XTVL (2003) la temporada 2003–2004, 18 emetien més hores setmanals de programes televisius de producció externa que no pas de pròpia. Tot i no ser representatives del conjunt, aquestes xifres indiquen que els continguts aliens superen els propis en un 40% de les televisions integrades a la XTVL, un percentatge que dobla al 20% del conjunt del sector el 2001.

Les televisions creades els dos mil pels nous actors autonòmics i estatals també contribueixen a augmentar el pes dels productes externs. Emissores com Citytv/Td8 (pel·lícules, telesèries i telenovel·les); Localia Catalunya i Localia Vallès (programes de la matriu Localia TV); Urbe TV (telesèries, telenovel·les i videoclips) i Teletaxi TV (videoclips) ofereixen una programació farcida de produccions alienes. Finalment, emissores metropolitanes creades per empreses més petites com Mola TV, Canal Latino TV (totes dues amb videoclips) o Mira'm TV (amb un conveni per emetre continguts produïts per l'autonòmica d'Andalusia Canal Sur) basen el gruix de la seva programació en continguts adquirits.

Les conseqüències de la producció aliena: homogeneïtzació i deslocalització

La importància de les xarxes catalanes de distribució de continguts i de les cadenes *quasinacionals* fa que les emissores vinculades a aquestes estructures presentin semblances en la programació i que, per tant, aquesta tendeixi a l'homogeneïtzació.

D'una banda, el fet que la XTVL tingui una seixantena de socis, el CLCC uns altres seixanta i Canal Català TV una quinzena fa que cadascun d'aquests tres grups d'emissores pugui oferir els mateixos programes. Certament en horaris diferents i en contextos programàtics

diversos, però al cap i a la fi els mateixos. Les coincidències entre graelles creixen quan es té compte que el 2005 15 televisions de la XTVL emeten simultàniament 4 hores diàries i que 15 més ho fan amb la programació de Canal Català TV. El mateix passa amb la programació en cadena de Citytv i les dues televisions que connectaven amb Teletaxi TV fins 2005. Cal afegir Urbe TV i Localia Catalunya (a partir de 2005, també Localia Vallès), que ofereixen continguts emesos en comú per totes les emissores de la xarxa estatal de la qual formen part.

Al mateix temps, els programes difosos per les xarxes, tant catalanes com espanyoles, tenen necessàriament un escàs referent local i provoca que la programació de les TVL es *deslocalitzi*, en el sentit que difonen continguts que no estan directament relacionats amb el territori i la comunitat per als quals emeten.

Comercialització de la programació: a la recerca de publicitat i nous ingressos

A més de la introducció de la producció aliena (i les conseqüències que porta associades), la televisió local catalana també ha buscat continguts que l'ajudin a aconseguir majors ingressos econòmics. D'aquesta manera, la comercialització encetada a finals dels vuitanta amb la inclusió de més publicitat adquireix major intensitat i presenta noves formes.

D'una banda, la inclusió en la programació de continguts pensats per buscar una major audiència: pel·lícules, telesèries o telenovel·les més pròpies de televisions d'abast superior. De nou, és un fenomen especialment significatiu a les emissores metropolitanes, precisament on les televisions s'han posat en marxa buscant el mercats més grans. Però també la franja XL oferta per la XTVL es planteja com "una finestra oberta als anunciants" o la programació de Canal Català TV, que busca competitivitat i rendibilitat per les seves associades.

A partir dels dos mil les TVL afegeixen una nova font d'ingressos a la publicitat. Algunes han apostat per contingut vinculat a línies telefòniques de tarifació especial (les línies 800 i 900). D'una banda, els programes d'endevinació s'han estès, un altre cop a l'àrea metropolitana i de la mà dels actors privats (Teletaxi TV, 25 TV). També s'emeten programes amb una línia telefònica especial per participar-hi o amb possibilitat d'introduir missatges de text des del mòbil a la pantalla (Canal Català TV; Teletaxi TV). Finalment, la televenda també s'ha implantant: 10 de les 45 integrades a la XTVL el 2003 n'emeten (XTVL, 2003).

A més, les innovacions tecnològiques també han aportat noves vies de finançament, com ara els anomenats xats: els televidents poden interactuar entre ells a través de missatges de text (SMS) que apareixen en pantalla dels televisors. Emissores com Mola TV, Mira'm TV, Teletaxi TV, Urbe TV, Citytv, 25 TV, Canal 50 Barcelona o Televisió Comtal l'ofereixen.

La clau són els continguts: les televisions locals i els referents territorials

Certament, la transformació de la programació de les TVL ha generat situacions en què el qualificatiu *local* apareix més vinculat a l'àmbit de cobertura que no pas al plantejament comunicatiu de les emissores (Guimerà, 2006: 238).

Això és especialment clar a les emissores *quasinacionals*. També en algunes televisions metropolitanes es detecta un desarrelament de l'espai local per al qual emeten, incloses les gestionades per associacions religioses i que emeten una programació temàtica entrarien en aquesta categoria de *televisions de petit abast*. En aquest sentit, sembla que l'àrea metropolitana és un mercat prou ampli i amb públics amb necessitats específiques per fer viables projectes amb continguts especialitzats. En el cas de les religioses, la lògica seria instal·lar-se allà on el seu missatge pot arribar a més gent.

El resultat és, a mitjans dels anys dos mil, un sector on conviuen emissores anomenades (en algun cas autoanomenades) televisions locals que ofereixen programes que res o poc tenen a veure amb el territori on operen, amb d'altres aferrades al territori i que combinen productes de proximitat amb deslocalitzats provinents de xarxes de continguts.

La llengua: entre l'àrea metropolitana i la resta del país

Els canvis en els continguts també impacten sobre les llengües emprades. Si bé els anys dos mil el català continua sent la llengua majoritària, hi un grapat d'indicis que assenyalen que el castellà, i també de l'anglès, han anat augmentant (Guimerà, 2006: 246 i seg.).

Prado i Moragas (2002: 56) constataren el 86% de la programació de les TVL era en català, el 10% en anglès i la resta en castellà. La significativa presència de l'anglès (seria la *segona llengua* de les TVL) s'explica tant per les connexions a satèl·lit com per la presència de Flaix TV, amb una programació basada en vídeoclips majoritàriament anglosaxons.

Per la seva banda, el castellà apareix sobretot a la ficció, la televida i l'endevinació. Les raons són les xarxes de distribució de continguts espanyoles (UNE a través de Canal 50; Cadena Local via 25 TV i TV Igualada); l'entrada de xarxes estatals (Localia a Barcelona i Viladecans; Urbe TV a Barcelona); les programacions eminentment en castellà de televisions com Teletaxi TV o Canal Latino TV; i determinats programes de Citytv (OCL, 2003: 225 i 226; i 2005: 225).

En aquest sentit, els indicis apunten que l'augment del castellà està clarament lligat a l'àrea metropolitana. Així mateix, els actors que l'estimulen són els *nouvinguts*, sovint vinculats a grups multimèdia i empreses de comunicació. Amb tot, la forta vinculació de les TVL a les tres xarxes de distribució de continguts catalanes ha facilitat que les emissores tinguin accés a continguts complementaris que els permeten programar en català.

5.- A mode d'epíleg: un nou fenomen anomenat TDT-L

A partir de la tardor de 2005, el sector que s'ha anat conformant des de 1982 entra en una nova etapa que el porta a la digitalització de les seves emissions a través de la televisió digital terrestre local (TDT-L).

La implantació del nou sistema d'emissió no es limita simplement a un canvi tecnològic, sinó que comporta un canvi de tal profunditat en la configuració del sector existent que s'ha de parlar d'un tall en l'evolució històrica de la TVL: amb la TDT-L neix un nou fenomen comunicatiu que poc té a veure amb el seu precedent analògic. La raó d'aquest tall és que les polítiques d'implantació de la TDT-L no han estat pensades per fer la migració de les TVL analògiques al nou sistema de transmissió, al contrari del que ha passat amb les altres modalitats de televisió (autonòmica i estatal).

D'una banda, perquè les polítiques de comunicació estatal i nacional catalana han dissenyat un model de televisió que presenta fortes diferències respecte de l'analògic. Primer, perquè l'àmbit de cobertura és obligatòriament comarcal o supracomarcal. Després, perquè força la desaparició de gairebé totes les emissores municipals i obliga a la creació de televisions públiques supramunicipals. En tercer lloc, perquè el model d'emissora que es dissenya per al sector privat (industrial i abocada a l'afany de lucre) no deixa lloc a les concepcions amateurs i de tall popular que encara existeixen en el món analògic.

De l'altra banda, perquè els operadors privats en funcionament no han anat directament a la TDT-L, sinó que han hagut de passar un concurs públic i guanyar una concessió per poder migrar a la televisió digital. Això ha fet que alguns operadors analògics no hagin arribat a la TDT mentre que d'altres han pogut reforçar la seva posició. També ha fet possible que d'altres que no emetien en analògic tinguin l'oportunitat de crear una emissora digital.

Tot plegat té lloc en un entorn marcat pels dubtes, tant dels concessionaris de TDT-L com de l'administració pública catalana, sobre la viabilitat del conjunt del sistema arran dels elevats costos tant de transmissió del senyal com dels que es deriven de les exigències de producció de continguts.

5.1.- El model de TDT-L: cap a la redefinició de la realitat existent

El disseny del pas a la TDT de la televisió local catalana ha estat fruit d'una intensa activitat normativa dels Govern i Parlament espanyols, que entre 2004 i 2005 aproven dos plans tècnics i una llei relatiu a aquesta qüestió prenent com a base la llei 41/1995 modificada el 2002 i el 2003. Tot plegat, enmig d'un context de canvi de Govern espanyol i amb un nou executiu a la Generalitat sorgit de les eleccions nacionals de la tardor de 2003; format per ERC, PSC i ICV-EU; i amb les competències en comunicació en mans d'ERC a través la Secretaria de Comunicació i la Direcció General de Mitjans i Serveis de Difusió Audiovisuals, totes dues adscrites al departament del Conseller en Cap (*La Vanguardia*, 21 de gener de 2004, pag. 18).

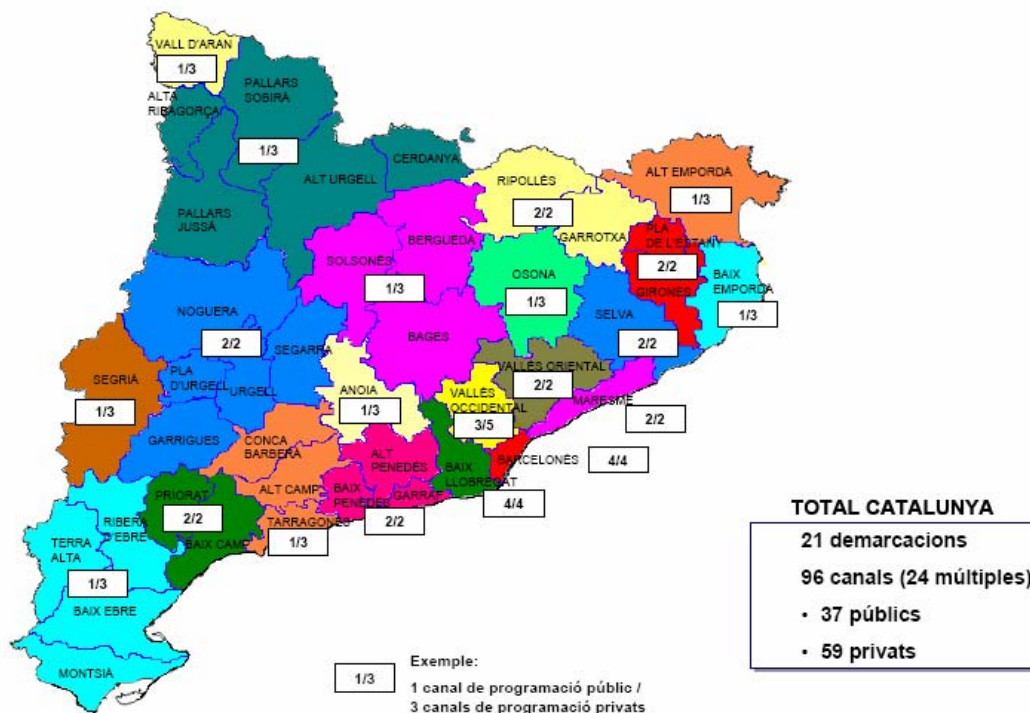
La base del model: la planificació estatal

Les característiques bàsiques del model de TDT-L les van definir els governs central del PP i el PSOE entre 2004 i 2005 a partir dels canvis introduïts els anys 2002 i 2003 a la llei 41/1995.

Primer, el Govern popular aprovava, dos dies abans de les eleccions legislatives espanyoles, el Reial Decret 439/2004, de 12 de març, pel qual es regula el Pla tècnic nacional de televisió digital local (BOE 85, de 4 d'abril de 2004). A final de 2004, poc després d'arribar al Govern, el nou executiu socialista va aprovar el Reial Decret 2268/2004, de 3 de desembre, pel qual es modifica el Reial Decret 439/2004, pel qual s'aprova el Pla tècnic nacional de la televisió digital local (BOE 292, de 4 de desembre de 2004). Finalment, a mitjans de 2005 s'aprovava la llei 10/2005, de 14 de juny, de mesures urgents per a l'impuls de la televisió digital terrestre, de la liberalització de la televisió per cable i de foment del pluralisme (BOE 142 de 15 de juny de 2005), que en el seu article 3 encara tornarà a modificar la llei 41/1995.

La planificació estatal dividia Catalunya en 21 zones de servei de la TDT local, també denominades demarcacions. Cada demarcació estableix l'àmbit de cobertura, constituïts pels termes municipals d'un o més municipis, de cada canal múltiple. Cap demarcació no correspon a un sol municipi i en canvi Cornellà de Llobregat, amb 28, és la segona amb més municipis de tot l'Estat. El total de municipis planificats és de 210 i deixa fora el 77,8% dels 946 del Principat. El resultat és, de fet, la configuració d'un mapa amb divisions comarcals i supracomarcals (vegeu imatge 1).

Imatge 1.- Demarcacions de TDT i repartiment de programes per titularitat (2004)

Font: Direcció General de Mitjans i Serveis de Difusió Audiovisuals [En línia]: “El Govern obre el procés de concessió de canals de televisió digital a les entitats municipals”. <http://www6.gencat.net/dgma/scripts/catala/ftp/NP_200905.pdf> [Consulta: gener de 2006].

Totes les demarcacions tenen un canal múltiple, tret de Barcelona (Barcelonès), Sabadell (Vallès Occidental) i Cornellà de Llobregat (Baix Llobregat), les demarcacions amb més habitants, més emissores autoritzades per la Generalitat i més televisions en funcionament, que en tenen 2 cadascuna. Això dona lloc a 24 canals múltiplex, que permeten la creació de fins a 96 programes, l'equivalent a allò que en l'era analògic anomenàvem “canal de televisió”.

Pel que fa a la titularitat, la planificació estatal estableix que pel cap baix un dels programes de cada múltiplex s'ha de reservar a la iniciativa pública, encara que les comunitats autònomes en podran reservar fins a dos en funció de les peticions que rebri dels ajuntaments per la creació de públics. La resta els atorgaran les comunitats autònomes (C.A.) per concurs públic. En aquest punt, la llei 10/2005 recull que les C.A. podran considerar l'“experiència demostrada en televisió local de proximitat” dels sol·licitants en els concursos de concessió

Finalment, la legislació estatal també marca un calendari força precís d'implantació. Els concessionaris de la TDT hauran d'emetre solament en analògic a partir de l'1 de gener de 2008. Al seu torn, estableix que les TVL analògiques existents que no obtinguin títol habilitant han de deixar d'emetre en un màxim de sis mesos després de resoldre's el concurs i, en cas que no s'hagi resolt abans, el 30 de juny de 2006 a tot estirar.

L'ajustament del model a Catalunya: televisió de proximitat

Amb totes les eines definides, el Govern de la Generalitat posa en marxa a finals de 2005 el procediment per atorgar les concessions de les televisions públiques (setembre)¹¹ i per convocar el concurs per les televisions privades (novembre)¹²

Primer va delimitar el repartiment dels 96 programes entre iniciativa pública i els que sortirien a concurs. Després de consultar els ajuntaments, com establia la llei 10/2005, el govern va decidir reservar 37 programes per la iniciativa pública. Dels 210 planificats llavors, solament 4 van dir que no tenien interès en participar de la gestió de la TDT-L pública. D'aquesta manera quedaven 59 programes per la gestió privada (vegeu Imatge 1).

A l'hora d'establir els criteris que havien de regir tots dos processos, el govern català va adoptar una sèrie de decisions que definien un model que es va anomenar *televisió de proximitat*. Segons es recollia en els plecs que regien la concessió de les televisions públiques i privades, la "televisió digital terrestre de caràcter local i de proximitat", es caracteritza per estar vinculada al territori amb infraestructures i capacitat de producció pròpia en la seva demarcació, promou mecanismes d'accés i de participació de la ciutadania, dóna impuls i col·labora amb la indústria audiovisual local i dedica la major part del temps d'emissió a continguts relacionats amb l'àmbit de cobertura (culturals, esportius, cívics, històrics).

En el cas de les públiques les defineix d'aquesta manera i, per tant, és el model que han d'aplicar els concessionaris. En el cas de les privades, el plec de clàusules que guia el concurs marca clarament que aquest model és el volgut per als concessionaris particulars.

¹¹ Font: Resolució PRE/2804/2005, de 27 de setembre, per la qual es dóna publicitat a l'Acord del Govern de 20 de setembre de 2005, pel qual s'estableix el procediment de concessió de programes de televisió digital local als municipis de Catalunya inclosos en les demarcacions que estableix el Pla tècnic nacional vigent de la televisió digital local i el règim jurídic d'aquestes (DOGC 4482, de 4 d'octubre de 2005).

¹² Font. Anunci de licitació del concurs públic per a l'adjudicació de diferents concessions del servei públic de televisió digital local (DOGC 4509, de 14 de novembre de 2005).

En aquest concurs es valoraran, fins a un total de 1000 punts, la proposta tecnològica (fins a 200 punts), l'econòmica (fins a 250 punts) i la memòria descriptiva (fins a 550 punts). La part determinant són els continguts, considerats a la memòria descriptiva. Els sol·licitants poden aconseguir fins a 110 punts si avalen experiència en la gestió de televisió a la demarcació on es presenten, 10 dels quals per l'autorització provisional del Decret 15/2003. La resta solament es podran obtenir si prèviament s'ha acreditat l'emissió anterior a 1995. A més, s'atorguen fins a 90 punts per fer programació arrelada al territori ("de proximitat"). Per tant, fer aquest tipus de programació i continuar fent-la podia obrir la porta a 200 punts, el 20% del total.

A més, el plec de clàusules acaba convertint el mínim de 4 hores diàries i 32 setmanals d'emissió de programes originals arrelades al territori en hores de producció pròpia. Tot i que permet que un màxim del 25% del temps d'emissió pugui ser emès en cadena i que es pot emetre un 25% de continguts coproduït entre televisions (ho anomena sindicació), el plec afirma que aquests continguts s'han d'emetre sense perjudici de les hores mínimes apuntades, que amb aquesta fórmula corren a càrrec del concessionari.

En la línia d'estimular mitjans arrelats al territori, es puntua especialment que es vagi més enllà de l'exigit per la llei (més del 50% de la programació en català, més de 4 hores diàries i 32 setmanals d'emissió), la difusió de la cultura catalana (fins a 30 punts) o la participació dels agents socials del territori. A la memòria econòmica, 60 dels 250 punts es poden aconseguir instal·lant infraestructures de producció a la demarcació on es concursa i 40 més per la contractació de professionals a partir d'un mínim de cinc.

La llei 22/2005, de 29 de desembre, de la comunicació audiovisual a Catalunya (DOGC 4543, de 3 de gener de 2006), promulgada després d'haver-se obert els concursos ratificava aquest model, fins al punt que parla de "televisió local o de proximitat", com sinònims.

Un model consensuat i amb empara acadèmica

Partint de la base territorial imposada pel marc estatal, el Govern català defineix un model que pretén dues coses. D'una banda, impedir la penetració de xarxes estatals al Principat. De fet, aquests anys, tant el Govern català com els operadors històrics volen evitar el desembarcament del grans grups de comunicació, fet que converteix els continguts locals en

una barrera de contenció d'empreses gens o molt poc arrelades a l'espai local. En aquest sentit, la televisió de proximitat apareix com un *antimodel* de les xarxes estatals emprat tant per govern com per operadors arrelats al territori. De l'altra, promoure les TVL que havien estat operant fins aleshores "de proximitat" (Guimerà, 2006: 252 i seg.).

La proposta recollia, dins del que permetia la normativa estatal, les peticions dels sector català, preocupat perquè les condicions del concurs no deixessin fora de la TDT els operadors *històrics* arrelats al territori (Guimerà, 2006: 248 i seg.). Davant d'aquesta situació, el govern es ratificava el maig de 2005 en la voluntat d' "assegurar que aquells operadors que han estat fent televisió de proximitat, autèntica televisió de proximitat en català i que tenen voluntat de continuar fent-ho, figurin en el futur digital" (*Antena Local*, núm. 43, pàg. 11).

De fet, al llarg dels dos mil, el debat sobre el model d'emissora a Catalunya sembla haver superat els períodes de divergències entre, d'una banda, els operadors de televisions i les entitats que els representen; i, de l'altra, els operadors i el Govern català.

El primer pas d'aquest consens es troba en la constitució de la Mesa de la televisió local creada pel CAC amb els agents del sector per debatre, precisament, el model d'emissora. L'*Informe per a la revisió del model de televisió local a Catalunya* apostava per una TVL arrelada al territori, amb la comarca com a límit de cobertura i amb un projecte empresarial sòlid que permetés la continuïtat del projecte i inversions en tecnologia i professionals (CAC, 2002b, punt V). El govern català va adoptar com a propi aquest model amb la promulgació del Decret 15/2003 de regulació transitòria. Amb l'arribada de la TDT, la definició del model es va centrar, especialment, en els continguts (Guimerà, 2006: 259 i seg.).

L'adopció de la denominació i també dels trets principals del model no es poden entendre sense acudir al paper desenvolupat per la recerca en aquests anys. El concepte "televisió de proximitat" aplicat a la TVL neix d'un estudi que el CAC va encarregar a Emili Prado i Miquel de Moragas (2002) com a fase prèvia a la definició del seu model. Així mateix, el propi Govern reconeix que es va reunir amb professors universitaris que havien estudiat la televisió de proximitat per definir el model tant de les emissores públiques com de les privades (Ramentol, 2006: 28)

Un model excloent

Malgrat tenir el suport de la majoria del sector i haver dissenyat, a través dels plecs de clàusules del concurs de les privades, un model d'emissora que pretén permetre el pas del màxim de TVL analògiques en funcionament, la TDT-L porta inclosos una sèrie d'elements que el converteixen en un model excloent que no dóna opció a totes les televisions a migrar.

Primer, perquè amb els programes assignats a Catalunya no permet el pas de tots els operadors (vegeu taula 21) existents a Catalunya. Després, perquè no permet emissores de cobertura local. En tercer lloc, perquè tampoc permet models amateurs, explícitament (totes les concessionàries han de tenir un mínim de cinc treballadors) i implícitament (per les exigències econòmiques i industrials que porta aparellades *per se* la TDT).

Taula 21. Demarcacions de TDT i emissores de TVL a Catalunya (2004-2005)

Demarcació	Demarcacions TDT	Múltiplexs	Programes	TVL autoritzades (desembre de 2005)	TVL hertzianes amb emissions (2004)
Barcelona	9	12 ^A	48	69	76
Girona	5	5	20	18	17
Lleida	4	4	16	5	5
Tarragona	3	3	12	22	21
Total	21	24	96	114	119

^A Les demarcacions de Barcelona, Sabadell i Cornellà de Llobregat compten amb dos múltiples cadascuna.

Font: Elaboració pròpia a partir dels reials decrets 439/2004 i 2268/2004, llista de TVL autoritzades per la Generalitat i llista de televisions amb emissions a Catalunya el 2005 elaborat per l'OCL.

Finalment, perquè obliga a una reestructuració de les televisions públiques, ja que els ajuntaments que en vulguin tenir s'han de posar d'acord per gestionar-lo. A més, el pas a la TDT comporta una davallada del pes de les televisions públiques dins del conjunt. La Generalitat ha reservat 37 programes a les emissores públiques, un 38'54% del total. Per tant, la TDT accentua la pèrdua de pes de les públiques que ja s'havia donat els primers dos mil.

En el cas de les televisions municipals, els elements que provocaran la transformació del model són dos. D'una banda, el Govern ha establert en 37 el nombre d'emissores públiques que hi pot haver a Catalunya. Aquesta xifra s'ha fixat d'acord amb les peticions dels Ajuntaments de cada demarcació (procediment introduït per la llei 10/2005) i el nombre d'emissores municipals en funcionament, una iniciativa pròpia del Govern de la Generalitat

adreçada a mantenir en el possible l'estat de les coses analògic (*Insert TV*, núm. 16, pàg. 3) (vegeu Imatge 1). Aquest fet comporta que, de les 56 emissores municipals autoritzades per la Generalitat a desembre de 2005, es pot passar a un màxim de 37 *públiques supralocals*.

La llei 22/2005 encara va evitar un cinquè element discriminatori, ja que l'article 32.2 elimina l'obligació dels consistoris d'estar planificat per poder integrar-se a un consorci públic i participar de la gestió del programa públic. D'aquesta manera, els 946 municipals poden participar-hi, i no solament els 210 que preveia el pla tècnic.

Per tant, apareix amb claredat que ja d'entrada el model imposat per la TDT, sobretot en els elements definits pels Governos centrals, no dona igualtat d'oportunitats a tots els operadors: n'hi ha que no es poden presentar i n'hi ha que no poden mantenir el model que feien fins ara encara que guanyin.

5.2.- La nova televisió local catalana

Amb les bases amb que s'havia definit la TDT-L, doncs, la resolució dels processos concessionals va donar lloc a una nova realitat comunicativa.

La concessió dels 37 programes públics va reservar quatre programes per a que quatre ajuntaments l'explotessin en solitari: Reus, Badalona, l'Hospitalet de Llobregat i Barcelona. D'aquesta manera, doncs, quatre de les emissores de televisió local més potents de l'era analògica podien continuar emetent. Les 51 restants, en cas de voler continuar emetent, s'havien d'encabir en algun dels altres 33 programes que s'havien atorgat a agrupacions d'ajuntaments. Així, doncs, la reordenació del sector públic no afecta a la totalitat del sector i poc més d'un 10% de les emissores *analògiques* pot continuar com fins ara.

Pel que fa als operadors privats, la reestructuració es profunda ja abans de resoldre's el concurs. De les 66 TVL per ones hertzianes que emetien el 2004, 19 no es presenten al concurs. Entre les absències hi ha televisions de diversa natura. D'una banda, la pionera RTV Cardedeu ha decidit no concursar perquè no vol fer el salt a la televisió comarcal, ja que entén que desvirtua el model que defensa (*Avui*, 19 de gener de 2006, pàg. 56). Entre les històriques hi ha set emissores més que no han demanat concessions, com TV Vilassar (Maresme, amb 20

anys d'emissions), TV Centelles (Osona), TV d'Argentona (Maresme) o TV Paüls (Ribera d'Ebre), totes amb autorització provisional però amb un perfil amateur o semiprofessional.

D'altra banda, també destaca l'absència de Citytv (Godó) o la de les emissores vinculades a Mediapro recuperades el 2003 (TV Riudoms, TV Ponent o Alternativa TV). A fi de comptes, amb l'acord sobre el múltiplex nacional les dues empreses ja han aconseguit fer-se presents a la TDT catalana. Així, la seva absència del concurs denota clarament l'escàs interès per la TVL dels dos projectes.

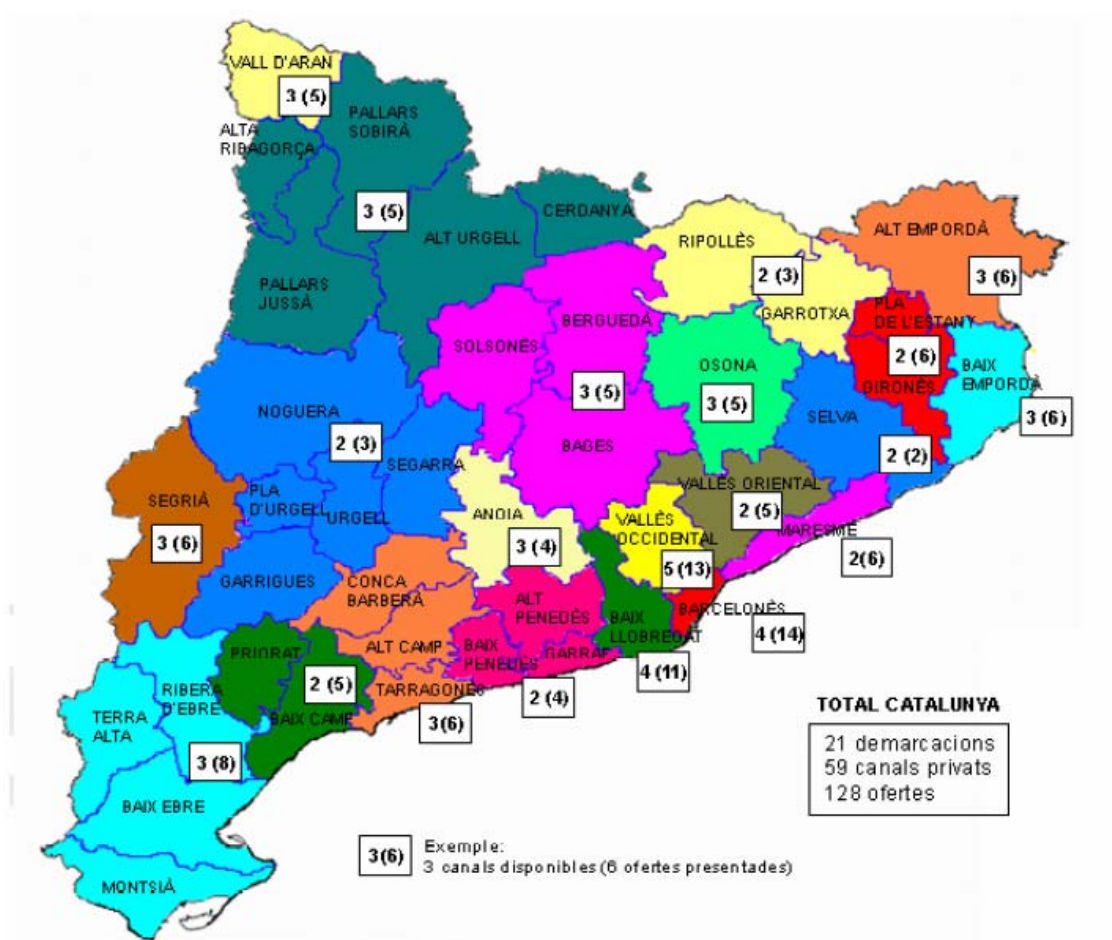
Els aspirants: operadors històrics, promotors recents i nous agents

El concurs per la gestió de la televisió local digital privada ha rebut 128 ofertes presentades per 74 empreses i 3 associacions. D'aquests 77, 15 demanen concessions a més d'una demarcació (vegeu Imatge 2).

Entre els sol·licitants hi ha els grups espanyols Vocento (una petició al Barcelonès) i Prisa (5 a comarques de l'àrea metropolitana). Dels grups catalans destaca Planeta a través de Gibson Time, IG Media Produccions i Uniprex TDT catalana (5 a comarques metropolitanes). Tots els nous actors locals i comarcals que van entrar en el sector els anys 2000 es presenten. Entre els que més en demanen hi ha Justo Molinero (6 sol·licituds a l'àrea metropolitana i Camp de Tarragona), Prens Leridana (a les quatre demarcacions de Lleida) o Televisió Comtal (Barcelonès i tres a les comarques lleidatanes). Així mateix, totes les TVL del Grup 100% Comunicació han concursat a les demarcacions on operen. En general, la tendència és presentar-se on calgui per mantenir la cobertura analògica i eventualment ampliar-la.

Pel que fa a les televisions privades històriques, han presentat sol·licituds totes les professionalitzades que, a més, ja havien tendit a buscar àmbits de cobertura comarcals i supracomarcals. Emissores com TV Costa Brava, Canal Nord TV, Televisió de Mollet, Televisió de Lloret, Televisió del Ripollès, Televisió de Manresa o Televisió d'Ulldecona s'hi han presentat. En aquest sentit, totes les emissores històriques vinculades a Canal Català TV han acudit al concurs i, considerades com a grup, esdevenen l'actor que més sol·licituds ha demanat: 17, a totes les demarcacions on hi ha sòcies de CCTV operant més Lleida. Dins d'aquest grup destaquen les 6 empreses amb participació de Vallès Serveis de Televisió (matriu de Canal 50 Vallès) i les 7 participades pel Grup 100% Comunicació.

Imatge 2.- Programes privats disponibles de TDT local i sol·licituds presentades (2006)

Font: Direcció General de Mitjans i Serveis de Difusió Audiovisuals [En línia] (2006): "Els operadors privats presenten 128 sol·licituds al concurs de concessió de canals de TDT local". <<http://www6.gencat.net/dgma/catala/ftp/NPofertesTDTlocalp.pdf>> [Consulta: juny de 2006].

A banda de les empreses que ja explotaven TVL, també s'han interessat per la TDT local companyies sense experiència. A més, han demanat un elevat nombre de concessions. És el cas de Tel·línia Local, una empresa de línies telefòniques de tarifació especial que ha estat l'operador individual que més concessions ha demanat (8). També sobresurten Artesa Ventures (6) o Kiss FM (6).

Els concessionaris: els actors de la nova TDT local

El Consell de l'Audiovisual de Catalunya, organisme encarregat de resoldre el concurs, va concedir 56 dels 59 programes que estaven en joc (3 els va declarar deserts), que es van repartir entre 46 concessionaris diferents.

Encara que aquestes primeres xifres puguin apuntar el contrari, el concurs ha incrementat la concentració de la propietat de la televisió local a Catalunya. Així, solament 12 concessionaris en tenen una de sola i no tenen relació empresarial amb altres adjudicataris. D'aquesta manera, 44 emissores de TDT-L (el 78'57%) estan en mans de 30 empreses que tenen o més d'una concessió o estan presents en l'accionariat de més d'una adjudicatària.

El principal beneficiari del concurs ha estat el grup d'emissores vinculades a Canal Català TV, que han aconseguit 16 de les 17 concessions que sol·licitaven. Les principals empreses dins d'aquest grup també han resultat especialment beneficiades, ja que les empreses vinculades a Vallès Serveis de Televisió ha rebut 5 de les concessions que va demanar i les 7 emissores amb participació del Grup 100% també l'han aconseguida.

La resta de concessionaris que n'han obtingut més d'una són Prensa Leridana (editora de *Segre*), amb 4; Taelus (premsa i ràdio locals), amb 3; Editorial Prensa Ibérica, accionista indirecta de 3 concessionàries; Justo Molinero (Grupo Teletaxi), amb altres 3; i Collserola Audiovisual (Grupo Prisa), també amb 3. Tots estaven presents a la televisió analògica i tenien, per cap baix, l'autorització administrativa en una de les demaracions on han guanyat.

Pel que fa als operadors que solament tenen una concessió hi ha casos tan diversos com Avista (Vocento) o Uniprex (Planeta) i també Televisió de Lloret, SL; T Mataró, Esplugues TV; o TV Roses, emissores amb molts anys de funcionament.

En tot aquest conjunt destaca que els grans grups espanyols de comunicació han aconseguit poca presència en el conjunt del sector, ja que tot just apleguen poc més del 10% de les concessions. Tot i això, tots han aconseguit alguna de les concessions que han demanat i les han obtingut a l'àrea metropolitana de Barcelona. Aquest fet va provocar el vot particular del conseller de CAC Joan Manuel Tresserras, que va mostrar la seva disconformitat amb que, a la zona més poblada del país, es primèss empreses d'abast espanyol sobre actors més arrelats al territori, un fet que considerava contradictori amb l'esperit del concurs.

Una lectura *analògica* del concurs: un sector (de nou) renovat

De les 66 privades que emetien per ones el 2004, 31 no han passat: 19 no es van presentar, 3 les van excloure del concurs i 9 no van guanyar. Per tant, amb el pas a la TDT hauran deixat

d'emetre gairebé de la meitat de les emissores en funcionament el 2004 sota el nom de *televisió local*. Al mateix temps, el concurs de la TDT ha permès l'aparició de 10 noves televisions.

En aquest sentit, i amb coherència amb la història de les TVL, el sector que comença a articular-se el 2005, també en els actors, té poc a veure amb el que neix el 1982. La situació de les pioneres ho demostra. Solament 10 han arribat emetent ininterrompudament a la TDT. De privades: Radiotelevisió Cardedeu, TV Sabadell, Tele-Set / TV Manresa, TV Vilassar de Mar, TV Figueres, TV Mataró i Esplugues TV. De públiques: TV Vallirana, Calella TV i RTV Llinars.

Les tres públiques s'han d'integrar als consorcis corresponents. De les privades, les dues associatives no s'han presentat. Així, arriben a la TDT 5 de les 30 que van nàixer els primers vuitanta. D'aquestes, solament TV Mataró arriba com va nàixer: associativa i amb el seu fundador, Lluís Lligonya, al capdavant. Les altres quatre han canviat: TV Figueres i Esplugues TV encara compten amb els fundadors, però han passat d'associatives a empresarials. TV Sabadell és la matriu de quatre concessionàries més i impulsora de Canal Català TV. Tele-Set és l'actual TV Manresa i és una de les participades per Editorial Prens Ibérica.

Una dada rellevant: les cinc televisions pioneres que han aconseguit fer el pas a la TDT-L són privades, van néixer professionals o ho van esdevenir ben aviat, totes van emetre publicitat ben d'hora i també totes, pel cap baix en algun moment, van rebre suport de l'ajuntament respectiu. A més, totes van emetre més enllà del municipi amb la tolerància política i van arribar a la TDT que eren, com a mínim, comarcals.

Dubtes sobre la sostenibilitat del sistema

Un cop resolt el concurs i coneguts els concessionaris, s'ha obert un debat sobre la viabilitat del conjunt del sistema de la TDT-L. Les raons són fonamentalment tres.

D'una banda, els costos de transmissió del senyal, que augmenten considerablement en algunes zones respecte dels preus d'emissió en analògic. A més, es dona el cas que els costos són més elevats a les zones menys poblades (Pirineus, demarcació de Lleida), just on el retorn de la inversió és més problemàtic (Guimerà, 2006: 257 -258). D'altra banda, pels elevats

costos de producció que es calculen per elaborar 4 hores diàries i 32 setmanals de programació original vinculada la territori. En el marc del Primera trobada de concessionaris de la TDT-L i l'administració, celebrada el 4 d'octubre de 2006 a Granollers¹³, diversos responsables de televisions van apuntar en aquesta línia i representants del Govern i del CAC la van recollir amb l'ànim de "dialogar amb el sector" sobre aquesta problemàtica.

Finalment, la competència entre quatre o vuit televisions (segons la demarcació) que cobreixen el mateix territori i s'han de bolcar en continguts que reflecteixin la seva realitat també planteja dubtes sobre la viabilitat de cada operador. Fins i tot, responsables de les televisions presents a la trobada de Granollers van advertir de la possibilitat que tot el sistema s'ensorri.

¹³ Font: Mercat Audiovisual de Catalunya [En línia](2006): "Primera trobada de concessionaris de la TDT-L i l'administració". <http://www.audiovisualmac.com/trobada_jornada.php?opcion=4&idioma=> [Consulta: febrer de 2007]

6.- Conclusions

La televisió local catalana de la primera meitat dels anys dos mil és un mitjà de comunicació de masses substancialment diferent d'aquell que es gesta a finals dels setanta, neix els primers vuitanta i s'estén arreu del país des d'aleshores.

El fenomen, pioner a l'Estat espanyol, sorgeix a inicis dels vuitanta dominat per la iniciativa privada, amb un fort caràcter popular i sociocultural; entès majoritàriament com una pràctica cívica i de lleure on els ciutadans de les viles i ciutats poden participar en el funcionament de l'emissora per produir continguts arrelats al territori. Des d'aquest punt de vista, és filla del context polític, social i cultural en el qual es gesta, un Estat en plena transició de la dictadura franquista a la monarquia parlamentària: un moment de reivindicacions socials, polítiques i culturals amb un important component nacional a Catalunya on els mitjans de comunicació, com a instruments per l'exercici de la llibertat d'expressió, es consideren una eina clau per a la reconstrucció del país.

En aquest moment, la televisió pionera Radiotelevisió Cardedeu (RTVC), amb emissions periòdiques des de març de 1982, és el gran referent i la seva manera de funcionar i treballar esdevé la base sobre la qual es posen en marxa un bon conjunt d'iniciatives: amateurisme, producció pròpia, continguts locals, suport (en graus diversos i variables) de l'ajuntament, voluntat de normalització lingüística i exercici directe de la llibertat d'expressió dels ciutadans. En constituir-se, el 1985, la Federació Pro Legalització de les Televisions Locals a Catalunya (FPLTVLC), entitat associativa pionera apareguda d'una proposta de RTVC, adopta aquest model com a propi i el consolida com a referent: és l'hegemonia de la televisió local comunitària.

La TVL neix de la mà d'una sola emissora i en aquest primer desenvolupament són poques les iniciatives amb emissions periòdiques (no arriben a trenta la primera meitat dels vuitanta). A més, arrenquen amb escassetat de recursos i molt febles, fins al punt que tenen problemes de consolidació i algunes pleguen al cap de poc. Són emissores que es posen en marxa en un moment en què el marc legal de l'Estat espanyol no les contempla ni tampoc les prohibeix; i aquest caràcter, que es definirà com a *al·legai*, afecta el funcionament i també les possibilitats de desenvolupament, sobretot els primers anys.

És aleshores quan la natura hertziana del fenomen, en un país amb escassíssimes xarxes de televisió per cable, afectarà el seu naixement i primera evolució. El Govern central, davant d'una realitat no prevista per l'ordenament jurídic, és reticent a autoritzar l'ús de l'espai radioelèctric a televisions que no siguin RTVE o les autonòmiques, i primer les perseguirà i després imposarà una sèrie de condicions per tolerar-les que influeix intensament en el tipus d'emissora que neix.

A principi del dos mil, en canvi, la TVL apareix com un mitjà amb un elevat grau (i creixent) de professionalització, desenvolupat sobretot com una activitat econòmica i entesa com una part de la indústria audiovisual catalana. La iniciativa privada s'orienta de manera dominant a l'afany de lucre i la municipal a la prestació d'un servei públic audiovisual. En aquest context, la TVL avança en un procés d'industrialització on han aparegut mercats de continguts i un incipient sector *auxiliar*, fonamentalment productores.

Aquest sector és, a mitjans dels dos mil, quatre vegades més gran que fa vint anys (existeixen al voltant de 120 emissores) i, tot i que hi ha diferències notables entre TVL (encara perviuen diverses televisions amateurs), un grup nombrós disposa de suficients recursos econòmics, tecnològics i professionals per produir i emetre diàriament continguts de qualitat homologables als d'emissores de major abast i potència. També s'han creat estructures supralocals amb TVL de tot el Principat (i algunes del País Valencià i les Illes Balears) i el seu impacte va més enllà dels municipis, adquirint dimensió nacional.

Amb la implantació efectiva de la TDT local a partir de 2005, la completa professionalització i industrialització del sector esdevé pràcticament inevitable: amb unes inversions econòmiques elevades i uns pressupostos de funcionament alts derivats de les exigències tecnològiques i del model d'emissora dibuixat per les polítiques públiques, el nou sistema de transmissió del senyal comporta la desaparició de la TVL popular i amateur; i solament les ben dotades poden afrontar el repte d'un canvi que ha de capgirar definitivament la fesomia de la televisió local catalana.

6.1.- Gestació, naixement i primera evolució: la televisió local possible

El primer element que s'ha de tenir en compte per entendre l'evolució històrica de la televisió local a Catalunya són les condicions en què es gesta, neix i duu a terme el primer desenvolupament com a mitjà de comunicació de masses.

La televisió local arranca a Catalunya el 1976 de la mà de Josep Vivé, un radioafecionat i comerciant d'electrodomèstics que fa les primeres emissions (puntuals) d'imatges en moviment i contingut local de Catalunya a Tordera (Maresme). La segona meitat dels setanta i els primers vuitanta hi ha una llarga sèrie d'experiments i iniciatives puntuals, però no és fins el 1982 que una associació cultural posa en marxa Radiotelevisió Cardedeu (RTVC), la primera TVL entesa com un mitjà de comunicació de masses: organització productiva, periodicitat de les emissions, difusió oberta del contingut amb un canal tecnològic, cobertura limitada al municipi. RTVC no solament és pionera al Principat, sinó al conjunt de l'Estat: no és fins un any després que es documenten les primeres iniciatives enteses com un mitjà de masses fora de Catalunya.

La tolerància condicionada: element clau en el naixement i primera evolució

Aquests anys estan marcats per la negativa del govern espanyol a permetre el sorgiment de cap altra televisió que no sigui la pública estatal i les també públiques autonòmiques i RTVC ho viu directament amb una clausura administrativa el juny de 1981, quan pretenia iniciar per primer cop les emissions periòdiques. La situació canvia el 1983: arran d'una sèrie de Clausures, representants d'emissores catalanes tancades van aconseguir la tolerància política del fenomen al Principat.

Ara, el govern de l'Estat es compromet a no tancar les emissores catalanes que compleixen quatre condicions: cobertura estrictament municipal, no interferir a les televisions estatals i autonòmica (acabada de nàixer), no publicitar-se fora del seu àmbit de cobertura i renunciar a l'afany de lucre. Per la seva banda, el Govern català, llavors implicat a fons en la posada en marxa de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió (CCRTV), la primera meitat dels vuitanta no s'involucra en la defensa de les TVL i ho justifica en l'escassa capacitat d'intervenció sobre el sector audiovisual per part de la Generalitat. L'arquitectura institucional

derivada de la Constitució espanyola de 1978 atribueix a l'administració central l'elaboració de la legislació bàsica sobre ràdio i televisió; i limita les competències de les comunitats autònomes al desenvolupament de la normativa estatal, que marca les línies principals.

La *tolerància condicionada*, precedida dels tancaments, determina de manera clara el tipus d'emissora que es posa en marxa a Catalunya. A més de les propostes més populars (comunitàries, segons la terminologia de l'època), els primers vuitanta també es dissenyen emissores ambicioses: privades i públiques d'abast comarcal i professionalitzades que defugen els plantejaments amateurs i aspiren a articular una xarxa d'abast nacional, com Anoia TV, un projecte dels ajuntaments del Baix Llobregat i, en menor mesura, un altre dels consistoris del Vallès Oriental (tots tres de 1981). Fins i tot ja s'havien proposat, encara que sense gaire elaboració, diverses televisions privades estatals basades en emissores locals que configurarien nodes d'una xarxa ubicats a grans ciutats catalanes i de la resta de l'Estat, sobretot capitals de província.

La *televisió local possible*

Però no tots aquests projectes aconseguen posar-se en marxa. Les emissores plantejades en termes amateurs i com una activitat sociocultural no pateixen gaires limitacions per funcionar, ja que responen al perfil tolerat. Però els promotors més ambiciosos econòmicament i comunicativa no gosen engegar sense un marc legal que els reconegui i els doni seguretat jurídica: no volen arriscar unes inversions econòmiques altes. Altres projectes que, tot i no ser populars i tenir aspiracions econòmiques i empresarials, inicien emissions periòdiques, ho fan amb la mínima despesa en tecnologia i en recursos humans per evitar conseqüències greus en cas de tancament o de fi de la tolerància política. A fi de comptes, el govern espanyol podia canviar de criteri i tornar a les clausures, ja que la situació es deu a la (bona) voluntat política.

Així les coses, les TVL que sorgeixen fins a mitjans dels vuitanta ho fan per iniciativa de grups que tenen un accés relativament fàcil a la tecnologia de producció i emissió (empresaris audiovisuals, comerciants d'electrodomèstics, ràdio i videoaficionats, etc.) que poden evitar grans despeses en maquinari. En aquest context apareix amb força el *xispes*, una persona amb coneixements i habilitats tecnològiques que fa possible les emissions amb inversions mínimes.

Així, doncs, la TVL que neix a Catalunya és la *televisió local possible* en aquell context o, dit en altres paraules, la tolerada pels governs del moment. *Les característiques originàries, doncs, no venen tan donades per la voluntat de tots els promotors sinó més aviat per les polítiques que s'apliquen aquells anys.* Des del nostre punt de vista, és aquesta i no pas una expressa voluntat social la principal causa que el sorgiment de la TVL al Principat estigui dominat per emissores sense afany de lucre, amateurs i d'una economia precària que respon en alguns casos al seu tarannà popular però en d'altres a les inseguretats jurídiques.

Context polític i primera evolució: extensió i diversificació de la TVL

Aquesta situació comença a canviar el 1985, quan des del Govern central i la Generalitat de Catalunya manifesten a l'acabada de crear Federació Pro Legalització de les Televisions Locals de Catalunya (FPLTVLC) que no en tancaran cap que respecti les condicions establertes dos anys abans. A més, la Federació neix amb el suport de la Diputació de Barcelona, governada pel PSC-PSOE, que facilita el diàleg d'aquest grup d'operadors amb l'executiu central, també en mans del PSOE.

A partir d'aleshores, una sèrie de TVL contractaran professionals i començaran a invertir en nous equipaments per substituir els autoconstruïts o adquirits de segona mà i millorar les condicions de producció i, per aquesta via, els continguts. La contractació de personal per fer funcionar l'emissora i, especialment, per assumir les tasques centrals, apareix ja els primers vuitanta, de la mà de la privada TV Lloret 2000 (1983).

Amb la *tolerància condicionada* confirmada pels Govern central i nacional, diverses TVL en funcionament es professionalitzen parcialment, tant públiques (la primera és TV Vallirana, 1985) com privades (TV Sabadell, 1986), i en neixen algunes amb professionals (TV Lleida i TV Mataró, totes dues el 1986). En aquests casos, però, hi continua havent al darrere persones amb fàcil accés a la tecnologia i coneixements tècnics que n'abarateixen la posada en marxa.

Els elements claus per la continuïtat: professionals, publicitat i suport municipal

Aquests anys les TVL han identificat la contractació de personal, encara que siguin equips petits, com la millor manera per assegurar el funcionament periòdic. A més, els professionals permeten, eventualment, emetre més dies i més hores. Al mateix temps, es començaran a buscar fonts de finançament estable per mantenir el funcionament periòdic i consolidar-se com a mitjà de comunicació. Després d'un seguit de provatures, d'èxits i de fracassos s'identifiquen clarament quines són les vies per donar solidesa al projecte i continuar endavant.

D'un banda, la publicitat. Si en el naixement i el primer desenvolupament apareix sobretot com una qüestió a controlar per evitar dependències financeres i l'assimilació a televisions amb afany de lucre, l'experiència ara la identifica com una font d'ingressos estable que facilita l'enfortiment de les emissores. D'altra banda, el suport econòmic de l'Ajuntament: en un escenari dominat per la iniciativa privada, la cessió de locals i subvencions públiques expliquen el manteniment de diverses TVL, sobretot les ubicades a municipis més petits i on el mercat publicitari no és suficient.

D'aquesta manera, les primeres emissores es consoliden. De fet, el conjunt d'elements que influeixen en el procés d'extensió de la televisió local catalana des de 1982 dibuixen un sector eclèctic, feble i en evolució que busca afermar-se i que ja s'allunya, en alguns casos ràpidament, del model voluntarista, popular i de participació ciutadana.

Per tant, s'ha d'entendre que la transformació de la TVL arrenca des d'un punt de partida imposat, on solament una part de les propostes en construcció poden sortir a la llum i posar-se en marxa. Així mateix, les que decideixen tirar endavant ho fan condicionades i, en alguns casos, sense poder desplegar el model que desitjarien.

6.2.- Elements de consolidació i línies de transformació

La identificació de la professionalització i la publicitat com a ingredients que han de fer les emissores més sòlides no solament són importants els primers anys: són elements clau per entendre tota l'evolució de la televisió local catalana fins a 2005.

Professionalització i voluntaris com a recurs *tàctic*

La segona meitat dels vuitanta augmenten les TVL amb professionals i al llarg dels noranta es produeix una acceleració: nombroses televisions inverteixen en tecnologia, en locals i en crear i augmentar les plantilles. A principis dels dos mil, la meitat de les emissores tenen contractats i els anys següents les professionals encara guanyen pes: la TVL que arrenca solament amb voluntaris és excepcional i el gruix de les que tanquen són amateurs. Així mateix, solament els dos mil s'estenen les plantilles amb més professionals que amateurs, sobretot pel recursos que aboquen les empreses de comunicació de diverses mides que llavors creen emissores. Amb tot, els col·laboradors no remunerats són cabdals per la viabilitat del conjunt del fenomen.

En aquest procés, el voluntari acaba convertit majoritàriament en allò que hem denominat un *recurs tàctic*: un element útil per engegar les emissores primer i per assegurar-ne la sostenibilitat després, sobretot fins a mitjans dels noranta, amb una TVL encara dominada per projectes amb una notable feblesa estructural i financera. En aquest sentit, la *participació ciutadana* a la qual apel·lava la TVL en el seu naixement respon més aviat a una necessitat productiva que no pas a un afany militant de democratització de la comunicació de masses. De fet, l'amateurisme dels vuitanta és més aviat l'expressió d'un *hobby* i una forma de lleure que no pas el reflex d'un col·lectiu batallant per l'aprofundiment de la democràcia.

La publicitat i la comercialització de la televisió local

Els anuncis adquireixen cada cop més importància dins d'un grup creixent d'emissores: les televisions introdueixen la lògica mercantil en el seu funcionament i converteixen la publicitat en el principal recurs econòmic. Per aquesta via penetra una tendència a la comercialització de la TVL que és pràcticament coetània de la professionalització i augmenta al mateix temps que ho fan les televisions amb plantilla. A partir dels primers noranta, la publicitat s'estén i esdevé un recurs emprat tant per TVL públiques com privades, associatives o empresarials. Solament les ubicades a municipis més petits en fan un ús menys intensiu o renuncien a tenir-ne, en bona part per les pròpies dimensions del mercat publicitari.

La comercialització creixent porta aparellat l'augment continuat i sistemàtic de l'àmbit de cobertura de les privades i mixtes, que busquen ampliar el mercat publicitari (tant en termes

d'audiència com d'anunciants potencials), fins al punt que els primers dos mil només un terç de les iniciatives cobrien un sol municipi, l'espai propi de gairebé totes les TVL vint anys abans. Els anys dos mil, amb la creació de les xarxes de distribució de continguts Comunicàlia i XTVL (públiques); i Canal Català TV (privada), pren força la cerca de publicitat de fora dels mercats locals, ja que aquestes entitats converteixen la captació de campanyes nacionals i estatals en un objectiu comercial de primer ordre.

Els autors dels canvis

La incorporació de professionals i de publicitat respon a diverses causes.

D'una banda des de bon principi ja existien promotors privats que entenen la TVL com una empresa orientada a l'afany de lucre (TV Lleida, TV Sabadell, TV Lloret), en alguns casos sota el paraigua del model comunitari per assemblar-se a les emissores *tolerades*. Encara que minoritaris els primers anys, ja es professionalitzen i tracten de desenvolupar una activitat econòmica viable i amb una perspectiva de rendibilitat financera basada en la publicitat. Aquestes televisions, impulsades per promotors vinculats a empreses relacionades amb l'audiovisual (productores i comerços d'electrodomèstics), marquen ben aviat el camí que acabarà sent hegemònic entre la iniciativa privada.

D'altra banda, la voluntat de consolidació i creixement de televisions privades nascudes amb una matriu cívica i popular fa que adoptin progressivament un funcionament més empresarial i centrat en els aspectes econòmics. De fet, al llarg dels vuitanta, les privades que han aconseguit consolidar-se han estat les que, pas a pas, s'han anat professionalitzant, inclosos els amateurs que les van fundar, que converteixen la TVL en una opció laboral. Així mateix, aquestes iniciatives són les que, amb la seva experiència quotidiana, identifiquen la publicitat i els recursos municipals com les principals fonts de finançament que han de permetre la sostenibilitat, viabilitat i, eventualment, rendibilitat econòmica. Així, de finals dels vuitanta en endavant la situació es caracteritza per una creixent concepció de la TVL com una qüestió professional i, cada cop menys, com un fenomen sociocultural d'arrel popular.

En tercer lloc, la constant incorporació de nous promotors privats des de la segona meitat dels noranta i especialment els primers dos mil, amb noves maneres d'entendre la TVL.

Aquests nous actors ja posen en marxa emissores amb un plantejament professional; amb una lògica empresarial que guia l'organització i el funcionament; i orientades a l'afany de lucre. A més, els dos mil hi ha un salt qualitatiu amb l'entrada d'empreses de comunicació de diverses dimensions (comarcal, nacional, estatal) que accentuen la tendència.

Un dels principals indicadors d'aquest canvi en les privades és la natura jurídica de les iniciatives. Fins a mitjans dels noranta, la titularitat dominant era l'associació cultural sense ànim de lucre, mentre que a partir de 1995 es veu superada primer per les televisions municipals i a continuació per la titularitat empresarial; fins arribar als anys dos mil sent una forma residual. El cicle evolutiu apareix amb claredat: a mitjans dels noranta ja neixen tantes televisions empresarials com associatives i també entitats sense afany de lucre esdevenen empreses. Els anys dos mil, les noves TVL gestionades per associacions són excepcionals.

Una evolució en la línia europea

La tendència a la professionalització i comercialització del conjunt del fenomen apareix com un element compartit amb l'entorn europeu. En paraules de Prehn (1992) i Jankowski (2003), les televisions locals van prenent decisions que els permeten continuar en funcionament, però que les homologuen amb emissores d'abast superior i al mateix temps les allunyen del plantejament original que domina quan neixen, més proper a les coordenades cíviques i participatives.

Una de les conseqüències d'aquesta evolució és que les TVL tendeixen a accentuar els trets que les caracteritzen com a mitjans de comunicació de massa. Si en el seu naixement les audiències eren locals i el grau organitzatiu molt baix i fins i tot inexistent, al cap dels anys hi ha un bloc d'emissores que arriben a audiències cada cop més nombroses, més disperses geogràficament –i més enllà del municipi– i també més heterogènies. Així mateix, la professionalització ha comportat una burocratització de les estructures productives i l'especialització dels elaboradors dels continguts, augmentada al seu torn per la pèrdua de pes relatiu dels voluntaris.

6.3.- Creixement continu i renovació constant

La transformació de la televisió local es dona en un context en què nombrosos promotors intenten posar en marxa *emissores*: TVL enteses com un mitjà de comunicació de masses, dotades d'una organització productiva, amb difusió oberta i periòdica de missatges adreçats a un públic nombrós geogràficament dispers.

El nombre d'emissores de televisió en funcionament (vegeu Taula 22) augmenta de manera sostinguda i amb alguns moments de fortes pujades des del seu naixement. Certament, la magnitud exponencial de l'increment permet afirmar que és en ell mateix un canvi de primer ordre. Però aquest increment no es dona solament amb una base d'emissores consolidades sobre la qual es van afegint noves televisions, sinó que va associat a una forta reordenació, sobretot entre finals dels vuitanta i finals dels noranta (vegeu Taula 22). La transformació del sector és tan gran que solament 10¹⁴ de les 29 emissores que neixen entre 1982 i 1986 han emès ininterrompudament fins a 2004, xifra que representa un escàs 8% del total a mitjans dels dos mil. Així mateix, solament 5 passen a la TDT, poc més del 5% del total de concessionàries digitals.

Taula 22.- Emissores de televisió local a Catalunya (1982 – 2004)

Any	Emissores
1982	3
1986	24
1992	61
1997	66
1999	80
2004	120

Font: Elaboració pròpia a partir de Prado i Moragas (1991); *La Vanguardia*, 4 de gener de 1985, pàg. 19; 5 de gener de 1985, pàg. 19; 18 de gener de 1985, pàg. 21; Garriga, 1985; Nogueras, 2005; Carol, 2005; Llorca, 2005; Bonet, 1990; Gelida Televisió (GTV) (1999) [En línia]: "La història de Gelida TV". <<http://www.gelida.com/serveis/gtv4.htm>> [Consulta: maig de 2006]; *Capçalera*, setembre de 1992, pàg. 24 i 25; Proelsa, 1997; OCL (2000) i OCL (2004): *Llistat de televisions locals. Desembre 2004*. [Arxiu informàtic]. Document consultat a l'arxiu de l'OCL.

L'anàlisi del creixement de televisions amb funcionament periòdic també assenyala que, fins a finals dels anys noranta, era relativament fàcil engegar una TVL amb emissions

¹⁴ Les 10 *supervivents* són: RTV Cardedeu; TV Vilassar de Mar, TV Vallirana, RTV Llinars, TV Sabadell (reconvertida en Canal 50 Sabadell), Tele Set (TV Manresa des de 1988), Calella TV, TV Vilassar de Mar, TV Figueres (rebatejada com Canal Nord TV) i Esplugues TV. RTV Clot continua existint, però integrada en l'entramat de BTV i sense emissions pròpies.

periòdiques –un dels trets fonamentals per considerar-les un mitjà de comunicació de masses– però força complicat mantenir la regularitat: el grau de desaparicions és molt elevat i a mitjans dels noranta tot just s’aconsegueix pujar lleugerament el nombre d’emissores, tot i que entre 1987 i 1992 s’havia donat el major nombre de naixements dels més de vint anys de TVL.

En aquest sentit, a Catalunya han existint unes 175 emissores diferents de televisió local –amb difusió periòdica– entre 1982 i 2005, de les quals al voltant d’una de cada tres no ha arribat operativa a la digitalització. En aquest sentit, la majoria de les desaparicions corresponen als anys vuitanta i noranta, fet que dóna un perfil molt *jove* al sector que opera els anys dos mil. Tot plegat en un entorn format per incomptables experiències –iniciatives sense periodicitat– que han existit al Principat des de la segona meitat dels setanta.

En canvi, les dades d’iniciatives –televisions amb emissions periòdiques o no– ens indiquen que els actors que posen en marxa TVL cada cop tenen més èxit a l’hora d’articular mitjans de comunicació de masses i assoleixen les emissions periòdiques. Si Prado (1985) afirmava que poc més de la meitat de les TVL que havia identificat a mitjans dels vuitanta emetien regularment, els darrers noranta ja eren el 80% i els dos mil s’apropen al 95% (vegeu Taules 22 i 23).

Taula 23.- Naixement i desaparició de televisions locals a Catalunya (1982-2004)

Cicle	Naixements	Desaparicions	TVL al final del cicle ^A
1982 – 1986	29	5	24
1987 – 1992	47	10	61
1992 – 1997	35	30	66
1999 – 2002	17	9.	108
2002 – 2004	27	7	128

Font: Elaboració pròpia a partir de Prado i Moragas (1991); *La Vanguardia*, 4 de gener de 1985, pàg. 19; 5 de gener de 1985, pàg. 19; 18 de gener de 1985, pàg. 21; Garriga, 1985; Nogueras, 2005; Carol, 2005; Llorca, 2005; Bonet, 1990; Gelida Televisió (GTV) (1999) [En línia]: “La història de Gelida TV”. <<http://www.gelida.com/serveis/gtv4.htm>> [Consulta: maig de 2006]; *Capçalera*, setembre de 1992, pàg. 24 i 25; Proelsa, 1997; OCL (2000) i OCL (2004): *Llistat de televisions locals. Desembre 2004*. [Arxiu informàtic] Document consultat a l’arxiu de l’OCL.

^A Les dades de 1982 a 1997 es refereixen a televisions amb emissions periòdiques, mentre que les de 1999 a 2004 recullen iniciatives, emetin periòdicament o no.

La irrupció dels nous actors (empreses de comunicació de tota mida) des de finals dels noranta és una de les principals explicacions d’aquest fenomen, ja que posen en marxa

televisions ben dotades tecnològicament, econòmica i professional. Així mateix, el sorgiment de nombroses municipals la segona meitat dels noranta va evitar una davallada notable d'emissores i, amb perspectiva històrica, permet afirmar que va fer possible el creixement fins a les xifres màximes de mitjans dels dos mil: de no néixer nombroses públiques, el sector hagués patit un defalliment molt remarcable.

Reordenació i elements clau per al sosteniment de les emissores

La reordenació està clarament lligada als tres suports de la sostenibilitat detectats els primers vuitanta. Sistemàticament al llarg dels trenta anys considerats en aquest estudi, les emissores que es mantenen en funcionament havien optat pel cap baix per algun dels tres recursos: havien contractat personal; o bé tenien a la base del finançament la publicitat o les subvencions públiques, en alguns casos totes dues. Molt poques de les amateurs es sostenien, encara, sobre el grup de fundadors i, en tot cas, totes havien integrat algun d'aquestes elements, habitualment el suport municipal.

Un indicador força clar d'aquesta relació són les 10 pioneres que continuen emetent el 2004. No n'hi ha cap que no tingui un acord amb l'ajuntament (pel cap baix cessió de locals), inclogui publicitat o compti amb professionals. De fet, solament RTV Llinars i TV Vilassar funcionen sense contractats i es mantenen amb el format i esperit en què es van fundar: voluntaristes, amb finançament informal provinent dels col·laboradors; i sense o amb poca publicitat (Guimerà, 2006).

Des d'aquest punt de vista, la televisió local catalana dels dos mil és el resultat d'un procés històric d'acumulació de canvis, tant d'emissores com en els promotors, i en el qual es superposen diversos *estrats* que expliquen la conformació d'un fenomen tan divers i variat. Certament, les restes dels pioners són molt petites, tant per la quantitat com per les transformacions que han patit, de manera que l'esperit originari de la TVL pràcticament ha desaparegut.

6.4.- El paper central de les polítiques públiques

Les polítiques públiques de comunicació, tant del Govern espanyol com del català, són un element imprescindible per explicar els canvis de la TVL en aquests 25 anys.

D'una banda, perquè la manca d'un marc legal plenament desenvolupat des del naixement fins al 2006 ha marcat l'evolució de les televisions locals, que no han gaudit de plena seguretat jurídica a l'hora de prendre decisions relatives a la continuïtat i consolidació dels projectes. D'altra banda, perquè tot i l'absència d'una llei que reguli completament la TVL a l'Estat, els executius espanyol i català han anat adoptant una sèrie de decisions polítiques que han fet possible el desenvolupament descrit.

De la mateixa manera que el naixement de la TVL atén més a les possibilitats que oferia la situació política i legal dels anys 1982–1986, l'evolució s'ha donat al ritme de decisions governamentals que aprofundeixen en la seva seguretat jurídica i que generen el context que permet als promotors prendre les decisions que transformen el sector.

Així, la transformació de la TVL s'accelera a finals del vuitanta i primers noranta coincidint amb esdeveniments de natura política. Aquests anys es produeix el major naixement d'emissores locals de tota la història, diversos promotors fan inversions econòmiques i es posen en marxa televisions nascudes professionals, al mateix temps que més TVL voluntaristes amb anys en funcionament comencen a contractar personal. És llavors quan les TVL canvien de manera clara la seva relació amb la publicitat i es detecta un fort increment de la comercialització. Aleshores comença la progressiva ampliació de cobertura de part de les privades a la cerca de majors poblacions per tenir un mercat publicitari més gran.

L'acceleració dels canvis arranca en un moment en què hi ha el convenciment entre els promotors que el Govern central, aleshores exercit pel PSOE, tenia la intenció de legislar sobre les TVL un cop aprovada, el 1988, la llei de televisions privades estatals. A més, la tolerància està consolidada i els tancaments són gairebé inexistents (solament n'hi ha un el 1988, en plena implantació de la televisió privada a Espanya) i no serà fins als darrers noranta que l'executiu espanyol torna a sancionar TVL a Catalunya en una sèrie que afecta tot l'Estat.

Els canvis continuen tot i que, després d'anunciar-ho diversos cops, l'executiu central deixa sense regular les TVL, abandonant la intenció dels darrers vuitanta. A més, en motiu dels

Jocs Olímpics de Barcelona de 1992, el Govern espanyol va obligar les televisions locals catalanes a interrompre temporalment les emissions per poder disposar de tot l'espai radioelèctric a l'hora de fer la cobertura televisiva de l'esdeveniment per part de les emissores acreditades.

Llavors, el Govern català, a mans de la coalició CiU, promourà una sèrie d'accions adreçades a dotar-les de seguretat jurídica que permet explicar la tendència a la consolidació de les emissores catalanes. Davant el canvi d'opinió de Madrid els primers noranta, la Generalitat va proposar el 1993 un Decret de regulació transitòria de la TVL a Catalunya per donar certa cobertura legal fins que el marc legal espanyol fos aprovat. Malgrat tot, la manca d'una llei bàsica, que la Constitució espanyola marca com a necessària per tal que les comunitats autònomes en puguin fer el desplegament normatiu en qüestions relatives a radiotelevisió, va impedir la seva aprovació; però la decisió presenta un Govern que es compromet amb les TVL.

La llei estatal de televisió local

L'evolució de les TVL catalanes a partir de 1995 s'explica per l'aprovació de la Llei 41/1995, de 22 de desembre, de regulació de les televisions locals per ones terrestres, una norma que va tenir un naixement difícil.

L'executiu català i el grup parlamentari de CiU (partit de Govern al Principat) són clau per explicar la seva tramitació parlamentària. La norma s'aprova en un context polític on el Govern espanyol del PSOE vol modificar el marc jurídic de les telecomunicacions mentre continua reticent a la regulació de la TVL. Però l'executiu estatal es trobava en minoria al Congrés dels Diputats i tots els indicis apunten que CiU va pressionar per aprovar una llei per les TVL espanyoles a canvi de donar suport a les altres modificacions legislatives d'interès per Madrid. De fet, el 1994 el Parlament de Catalunya va aprovar, a instàncies de CiU, l'enviament al Congrés espanyol d'una proposta de llei de televisions locals davant la inactivitat dels socialistes a l'Estat.

La llei 41/1995 establia, entre d'altres, que les TVL havien de limitar la cobertura al municipi on estaven instal·lades, preveia un màxim de dues emissores per municipi (la segona

si hi havia espai radioelèctric disponible) i la preeminència de l'Ajuntament en l'assignació de la freqüència si finalment sols hi havia una TVL.

Amb la llei aprovada, la Generalitat va desenvolupar un decret que, forçant el marge de maniobra de la llei espanyola, fixava en dos (una pública i una privada) el nombre de televisions locals per municipi i ampliava fins a la comarca la cobertura. D'aquesta manera, adaptava el marc jurídic a la situació del sector català del moment, dominat de forma clara per la iniciativa privada. Així mateix, el Govern va convocar un concurs de concessions el 1996 per tal de completar la regulació. Però el concurs no es va poder resoldre, ja que el mateix any que es va obrir hi va haver un canvi en l'executiu central i el PSOE donava pas al PP.

El nou partit de govern, que s'havia mostrat en contra de la llei 41/1995 quan era a l'oposició, va proposar un canvi de llei: volia liberalitzar el sector eliminant el límit de dues TVL per població i la prioritització del consistori. Però, de nou, el fet que el PP es trobés en minoria i depengués de CiU al Congrés va aturar la modificació de la llei, ja que la coalició nacionalista defensava i volia aplicar la norma vigent. Però l'executiu espanyol, tot i estar obligat a fer-ho, no va atribuir les freqüències necessàries per atorgar les concessions i va impedir que es resolgués la convocatòria oberta per la Generalitat i, per tant, que la llei 41/1995 entrés efectivament en vigor.

La nova situació jurídic-política: un factor ambivalent

Ara bé, el concurs va donar un element de seguretat jurídica a les televisions catalanes. Tal com establia la llei, les televisions que emetessin des d'abans de 1995 i s'hi haguessin presentat podien seguir emetent fins que es resolgués i, en cas de perdre, havien d'aturar. Però com que no es va poder resoldre, les emissores que es van presentar podien continuar funcionant. Tot i això, no deixa de ser cert que ho fan ocupant espai radioelèctric sense autorització.

Malgrat aquest component de mínima seguretat jurídica, la negativa del Govern central a regular la televisió local els primers noranta, la impossibilitat de la Generalitat de dotar-la d'un règim transitori, el fet que la llei proposi haver de passar un concurs en comptes de reconèixer les televisions en funcionament, el seu propi bloqueig i la incertesa derivada del canvi al

Govern central el 1996 presenten les polítiques del període com un element ambivalent. De fet, entre 1992 i 1997 es detecta un estancament en el creixement d'emissores i té lloc la major desaparició de TVL de la història, la immensa majoria privades. Un cas que il·lustra la reordenació del sector és el naixement de la municipal Barcelona TV el 1994, quan les 10 televisions privades de districte de la ciutat s'integren en un projecte liderat per un ajuntament en mans del mateix partit polític que està desenvolupant la llei de TVL.

La voluntat del Govern català de protegir les TVL del Principat pren més cos a finals dels noranta i els primers dos mil. En un context d'inseguretat jurídica derivat de la no aplicació de la llei aprovada el 1995, atura noves pressions lliberalitzadores del Govern central, ara en mans del PP, i el 1998 presentava un recurs davant la justícia per les sancions que l'executiu espanyol volia imposar a una sèrie de TVL catalanes. Finalment, els primers dos mil aprova un marc legal transitori. Tal i com ja ho va intentar el 1992, però aquest cop amb èxit, el Govern català regulava temporalment les TVL i donava protecció a les que emetien des d'abans de 1995, just les emparades per la llei 41/1995.

Malgrat la contradicció aparent, aquest decret es troba a la base del creixement d'emissores dels anys dos mil, ja que nombrosos actors nacionals i estatals van invertir en la recuperació de televisions anteriors a 1995 per posar en marxa projectes nous: arribaven a acords amb els gestors d'antigues TVL que feia anys que no emetien però ho havien fet als vuitanta o primers noranta i les reconvertien en nous projectes televisius. Així mateix, donava seguretat jurídica a les televisions amb anys de funcionament. És en aquest context quan la minsa seguretat jurídica que facilitava la llei estatal als promotors que emetien des d'abans de 1995 adquireix valor i explica el naixement de TVL i la professionalització d'altres amb anys de funcionament.

Per entendre el creixement dels darrers noranta i primers dos mil també cal acudir al comportament del Govern central que, després dels intents sancionadors de finals dels noranta, canvia d'estratègia i redueix les intervencions contra TVL, fet que facilita la seva aparició i consolidació (Badillo, 2003). En aquest sentit, la baixa activitat sancionadora del Govern central a Catalunya des de mitjans dels vuitanta és un element important per entendre l'estabilització del fenomen: a fi de comptes, amb una llei que no està plenament vigent, les

TVL continuen ocupant espai radioelèctric sense autorització, encara que no sigui per voluntat pròpia.

Des d'una altra perspectiva, hi ha una dada que reforça la importància de les polítiques públiques, tant del Govern central com de la Generalitat, en la consolidació del sector: la proporció d'iniciatives que assoleixen les emissions periòdiques és cada cop més gran, fins apropiar-se al 100% els primers dos mil, fet que connota que les condicions milloren a mesura que es consolida una mínima seguretat jurídica. En aquest context, les iniciatives que no assoleixen les emissions periòdiques presenten un perfil força clar: són emissions vinculades a les principals dates del calendari local (Fires, festes, Nadal) de municipis petits.

6.5.- Les administracions públiques locals: un punt de referència imprescindible

El paper de les administracions catalanes no es limita als intents de la Generalitat de donar seguretat jurídica al sector. De fet, l'evolució no es podria explicar sense tenir en compte el rol desenvolupat per les administracions locals sota formes diverses.

Estabilitzar els projectes privats: el paper dels ajuntaments

D'entrada, l'ajuntament com a font d'estabilitat per als projectes privats en el moment de naixement i extensió del fenomen. Els primers vuitanta, la cessió de locals o l'atorgament de subvencions municipals a televisions gestionades per associacions culturals sense ànim de lucre va permetre a part dels promotors assentar el projecte i poder treballar en posteriors desenvolupaments. Amb tot, les fonts consultades també indiquen que, de la mateixa manera que el suport va facilitar l'estabilització i supervivència de diverses iniciatives, la negativa a recolzar-ne d'altres va ser un element, en alguns casos determinant, perquè els promotors decidissin no continuar endavant.

Les dades recollides apunten, però, que la implicació dels ajuntaments en les iniciatives privades ha anat creixent al llarg dels anys i els primers dos mil més de la meitat rebien algun tipus d'ajut públic (Prado i Moragas, 2001). A més, d'acord amb aquests autors, el suport municipal és imprescindible per la sostenibilitat del sector.

Emissores municipals: un fet diferencial de la TVL catalana

La creació d'emissores és una altra de les accions dutes a terme pels ajuntaments. De 1995 en endavant es multipliquen i passen de ser un fenomen minoritari a esdevenir la meitat, convertint-se al seu torn en un tret distintiu del conjunt del sector català: la TVL del Principat és la que compta amb major presència pública –amb diferència– de tot l'Estat. En aquest punt destaca que no sempre són emissores noves i, sobretot a la segona meitat dels noranta, els Ajuntaments adquireixen privades en funcionament i generalment amb problemes econòmics.

En aquest aspecte els consistoris també mostren una actitud diferent a mesura que avança el temps. De les cinc primeres TVL municipals catalanes, nascudes la primera meitat dels vuitanta, solament una sorgeix per voluntat expressa de l'ajuntament. La resta són iniciatives de promotors privats que convencen el consistori perquè es faci càrrec del projecte. En canvi, la segona meitat dels noranta lideren la creació d'emissores i s'arriba a la cinquantena de públiques als primers dos mil.

L'eclosió de televisions municipals té una traducció molt significativa en l'estructura del fenomen. Primer, perquè va evitar, en certa forma, una davallada del total d'emissores entre 1992 i 1997, quan pleguen 30 televisions, solament una de les quals municipal. Així mateix, els ajuntaments desenvolupen un rol de reequilibri territorial, ja que les públiques sorgeixen de forma majoritària en poblacions petites, especialment per sota dels 20.000 habitants.

D'aquesta manera compensen la tendència, creixent en el temps, dels promotors privats a ubicar-se en municipis més grans, on el mercat publicitari pot permetre la viabilitat i una eventual rendibilitat. Dins d'aquest paper complementari cal incloure també les TVL mixtes, aparegudes sobretot en zones poc poblades on la iniciativa privada pel seu compte no ha pogut o sabut consolidar emissores.

Les TVL municipals contribueixen a la professionalització i comercialització, ja que alguns consistoris, sobretot els de ciutats més poblades, aposten per crear emissores amb criteris professionals i adoptant la publicitat com una via de finançament. En aquest aspecte han jugat un paper central els ajuntaments de les grans ciutats catalanes (governats pel PSC), especialment de l'àrea metropolitana de Barcelona: la pròpia capital, Badalona, l'Hospitalet de Llobregat, Gavà, Vilanova i la Geltrú, Vilafranca del Penedès, Terrassa o, a la demarcació de

Tarragona, Reus. Al seu torn, els consistoris de Lleida i Girona, també amb alcaldes socialistes, han participat en la creació i sosteniment de TVL mixtes professionals.

Finalment, els ajuntaments han ajudat a la creació d'una certa indústria auxiliar de la TVL amb les emissores de la gestió indirecta, que resulten interessants per un grup creixent d'empreses. En aquest aspecte Barcelona TV és paradigmàtica, ja que és una de les TVL catalanes amb major pressupost de funcionament.

Les diputacions: suport polític, mercat i industrialització

Les diputacions provincials són un altre actor que ajuda a entendre el desenvolupament de les TVL catalanes.

La Diputació de Barcelona, governada en tot el període pel PSC, representa un paper especialment rellevant. Els primers vuitanta es significa com un suport polític important per la FPLTVLC. En aquesta línia, el 1987 organitza el primer congrés internacional que es celebra a Catalunya sobre TVL i en el qual el sector aposta per la professionalització (D.A., 1988).

Però una de les decisions polítiques adoptades per aquesta entitat i que han tingut una major rellevància és la creació el 1999, junt amb la FPLTVLC, del Circuit de Televisions Locals (CTVL), posteriorment Xarxa de Televisions Locals (XTVL). Es tracta d'una entitat de suport al sector centrada en la distribució de continguts a les televisions, de manera que disposen d'una borsa de programes de qualitat que els ajuden a completar la graella amb produccions de marcat caràcter públic i en català.

Les altres tres diputacions no s'impliquen obertament en la TVL fins deu anys més tard, quan el 1995 creen totes tres juntes la Fundació de la Ràdio i la Televisió Locals de Catalunya, que prestava serveis de formació i comercialització a les emissores. Tres anys després es reconvertiria en el Consorci Local i Comarcal de Comunicació (CLCC), que a partir de 2003 presta uns serveis molt semblants a la XTVL de la Diputació de Barcelona. De fet, aquestes tres diputacions, governades per l'altra gran força política catalana, la coalició nacionalista CiU, acaben adoptant la via de suport al sector proposada per la barcelonina des de 1999 amb el CTVL/XTVL. En aquest sentit, la Diputació de Barcelona s'ha de considerar la impulsora del model de suport a les TVL que s'ha implantat a Catalunya.

Aquestes xarxes de distribució de continguts tenen un paper important en el creixement de televisions que emeten periòdicament, en els ritmes d'emissió i en les hores de programació setmanals: amb els seus continguts, les TVL poden completar la graella a preus baixos i ampliar la seva presència davant l'audiència.

Des d'aquesta perspectiva, les xarxes són un element interpretatiu clau per entendre l'escassa implantació de cadenes estatals al Principat, un fenomen molt més intens a la resta de l'Estat. Les xarxes espanyoles tenen poca presència al Principat amb dues televisions (25 TV i TV Igualada, totes dues dels mateixos propietaris) vinculades a l'agrupació d'emissores Cadena Local i tres (Canal Català Vallès, Canal Català Rubí i TV Sant Cugat) a UNE, de Vocento.

Al seu torn, les xarxes públiques catalanes han encetat una incipient industrialització del sector. Destaca la XTVL amb l'organització anual des de 2000 del Mercat Audiovisual de Catalunya (MAC), que estimula una naixent indústria audiovisual al voltant de les TVL, especialment productores, i la creació d'un mercat de continguts que atreu empreses de tota mena.

Administracions públiques i lògiques polítiques

Les administracions públiques locals que porten a terme aquestes polítiques estan a mans de diversos partits, fins al punt que es pot considerar una activitat transversal des de l'òptica de les formacions polítiques. Un dels exemples més clars és el comportament de les diputacions catalanes, que intervenen en el sector amb estratègies semblants. Hi ha nombrosos indicis que apunten que l'existència de dues estructures públiques de suport al sector que presenten serveis pràcticament idèntics es deu a una lògica partidista que porta les diputacions governades per CiU i la governada pel PSC a *competir* amb el mateix servei en el mateix mercat.

En aquest sentit, destaca per contrast el fet que una mateixa força política, el PSOE–PSC, desenvolupi polítiques diferents en funció de l'administració on actui. Així, mentre la Diputació *socialista* de Barcelona dóna suport des de mitjans dels vuitanta a les TVL, el Govern central del mateix partit acaba regulant la TVL al final de la segona legislatura, el 1995, en un

moment on es veu forçat per un context polític determinat. De fet, les administracions locals catalanes governades pel PSC s'han mostrat molt més sensibles al fenomen televisiu local que no pas la central.

6.6.- Programació, llengua i referent local: els canvis arriben a la graella

La sèrie de canvis que es donen a l'estructura de la televisió local i en la forma d'organitzar i fer funcionar les emissores s'han traduït en un seguit de transformacions significatives en la programació de les emissores

Les emissions com a indicador de consolidació

L'augment del ritme i les hores d'emissió és una constant i es pot considerar un indicador del grau de consolidació dels projectes: ja en els primers anys, un cop s'aconseguia establir mínimament l'emissora, els promotors ampliaven progressivament els dies d'emissió i també les hores setmanals, fins al punt que els primers dos mil el més habitual és la TVL que emet les 24 hores del dia, set dies a la setmana (Prado i Moragas, 1991 i 2002).

Històricament, els augments s'assolien fonamentalment incrementant la producció i emprant un recurs que ha caracteritzat la televisió local catalana: la redifusió de continguts, que permet ampliar les hores d'emissió sense emprar la producció aliena i mantenint uns continguts arrelats al territori. Però els dos mil s'assoleixen acudint de manera creixent a la producció aliena i, en la majoria dels casos, sense vinculació a la zona on s'està emetent.

Els continguts de producció aliena: deslocalització i homogeneïtzació

En aquest increment han tingut un paper predominant les xarxes públiques catalanes primer i la privada Canal Català TV posteriorment, totes distribuïdores de continguts per les emissores. Entre les tres agrupen prop de 100 televisions locals, gairebé el 80% del total i són les principals proveïdores de productes a les emissores catalanes.

Emprar la programació facilitada per aquestes entitats té l'avantatge de fer possible l'augment d'emissions amb productes en català d'una certa qualitat i amb un perfil, sobretot en el cas de les entitats públiques, de marcat servei públic. Però el seu ús també porta

conseqüències. D'una banda, l'alta afiliació de les TVL a aquestes xarxes, sobretot les públiques (cadascuna n'agrupa una seixantena, alguna de les quals afiliada a totes dues), així com el gran nombre de programes que distribueixen ha afavorit una certa homogeneïtat de la programació, en el sentit que diverses televisions emeten els mateixos programes encara que estiguin a llocs molts distants entre si o tinguin un plantejament comunicatiu diferent. D'altra banda, la deslocalització dels continguts, ja que la natura dels programes pensats per ser difosos a televisions distants entre si ha de ser necessàriament poc local.

També els primers dos mil s'han posat en marxa televisions privades, fonamentalment a l'àrea metropolitana de Barcelona, que tenen en la producció aliena un dels principals recursos programàtics: Citytv, Urbe TV, Localia Catalunya, Teletaxi TV o Mola TV són emissores amb poca vinculació al territori que gairebé es poden considerar televisions generalistes o temàtiques *de curt abast*, en el sentit de tenir un àmbit de cobertura geogràficament petit. Però des del punt de vista comunicatiu, el gruix de la seva programació es podria emetre en qualsevol punt del territori català.

Així, han contribuït clarament a la deslocalització de la TVL, fins al punt que no es poden considerar televisions locals en el sentit històric que s'ha fet a Catalunya. De fet, tant Teletaxi TV com Citytv/Td8 arriben fora de l'àrea d'influència de Barcelona i han esdevingut televisions *quasinacionals*. Aquestes cadenes supralocals han implantat una noció de *televisió local* aliena a la tradició catalana: el *pal repetidor*, que es dedica bàsicament a reemetre els continguts que li arriben des d'una seu central, en aquest cas ubicada a Barcelona. Així mateix, Urbe TV (de Vocento); i Localia TV Viladecans i Localia Catalunya (totes dues de Prisa) introdueixen a Catalunya una emissora vinculada a una xarxa d'abast estatal i amb emissions en cadena que és força habitual a la resta de l'Estat però que a Catalunya és nova.

Emissió en cadena: des de dalt i des de baix

Els operadors privats de base metropolitana no són els únics que apliquen funcionaments propis de cadenes de televisió. També la XTVL i Canal Català TV ofereixen programació per ser emesa simultàniament per televisions de diferents punts de Catalunya, de manera que funcionen una sèrie d'hores al dia com una cadena.

Aquestes emissions presenten una diferència substancial respecte de les cadenes de Godó i Teletaxi TV: ofereixen una sèrie limitada d'hores per difondre simultàniament, fet que les converteix en un element complementari de la programació de les televisions que les integren, que al seu torn no perden el control de la graella i continuen gestionant el gruix de la programació.

De tota manera, XTVL i Canal Català TV no són completament homologables: mentre que la primera ofereix una connexió simultània com a part dels seus serveis de suport a les TVL, la segona es concep com una cadena, ja que neix precisament amb la intenció d'emetre aquesta programació conjunta. Ara bé, malgrat les diferències, aquestes connexions són dos dels factors d'homogeneïtzació més destacats entre les iniciatives que volen mantenir el seu caràcter local i no caure en el pal repetidor.

La informació local com a eix vertebrador de la televisió local

Ja des del naixement, quan es van caracteritzar per la voluntat de fer arribar a l'audiència allò que passa a prop seu i no li explica cap altra televisió, les TVL han mantingut com a tret distintiu la informació local.

Certament, la programació de matriu informativa es pot considerar una de les línies de continuïtat més clares. En aquest sentit, es pot sostenir l'argument que la televisió local catalana ha anat canviant progressivament la manera de funcionar i el model d'emissora, però mai ha deixat de complir amb la funció informativa que des de bon principi es van marcar els pioners. Solament les televisions *temàtiques de curt abast*, que ja hem descartat denominar televisions locals, defugen d'aquesta proposta.

A partir d'aquesta línia informativa dominant, les TVL han emprat les xarxes catalanes de distribució de continguts per diversificar els gèneres televisius. Aquesta voluntat de donar varietat a la graella és una tendència que ja es va detectar (Corominas i Llinés, 1992) a finals dels vuitanta entre les televisions més professionalitzades que volien anar més enllà de la informació local.

El català com a llengua de les televisions locals

El català ha estat històricament la llengua vehicular de les emissores del Principat des del seu naixement. En aquest sentit, els darrers noranta, en un moment d'ús creixent de la producció aliena per les TVL, les xarxes catalanes de distribució, tant públiques com privades, han estat un element clau per mantenir una presència notable del català en la programació en un entorn estatal marcat per implantació de xarxes amb continguts en espanyol. De fet, aquestes entitats s'han interpretat com una raó de la poca presència de les xarxes estatals (UNE, Localia, Cadena Local), que han esdevingut secundàries: solament l'entrada d'Urbe TV i Localia TV a mitjans dos mil els ha donat un relleu qualitatiu en fer-se presents al principal mercat del Principat, Barcelona.

Amb tot, les emissores metropolitanes han ajudat a fer créixer el pes del castellà: la producció aliena, sobretot ficció, són la punta de llança del castellà a la capital del Principat i el seu entorn.

6.7.- TDT-L: la refundació de la televisió local catalana

Tota la sèrie de canvis apuntats fins ara ha donat lloc al sector eclèctic i heterogeni que ha hagut d'afrontar el pas a la televisió digital terrestre local (TDT-L). L'adopció d'aquest sistema de transmissió del senyal ha comportat una transformació encara més gran que totes les viscudes, fins al punt que ha esborrat gairebé tot rastre del fenomen que s'ha creat i recreat en les darreres tres dècades. En certa manera, la TDT comporta una refundació de la TVL.

La nova etapa de la televisió local ve imposada per unes polítiques d'implementació de la TDT, dissenyades pel Govern central (tant en els mandats del PP com del PSOE), que no han estat pensades per permetre el pas de l'analògic al digital de les emissores existents. Ans al contrari, el disseny fet comporta un nou mapa audiovisual i una redefinició del conjunt del fenomen català. Aquestes modificacions es fan a través de la imposició a les televisions dels àmbits de cobertura que han de cobrir, la limitació a quatre del nombre d'emissores que poden emetre en cadascun d'aquests àmbits i la restricció de TVL públiques a més de redefinir-ne el model.

Els àmbits de cobertura divideixen Catalunya en 21 demarcacions formades per agrupacions de municipis, en alguns casos d'una sola comarca i en d'altres de diverses, amb casos d'àmbits de cobertura que apleguen poblacions de cinc comarques. En aquest sentit, el model dissenyat solament contempla les emissores comarcals i supracomarcals, un dels diversos tipus que existeixen al Principat.

Amb la TDT, Catalunya passa a tenir 93 televisions digitals locals, 37 de públiques i 56 de privades, que són les que han aconseguit les concessions amb la resolució del concurs que el Govern de la Generalitat va convocar la tardor de 2005. Tenint en compte que a Catalunya emetien periòdicament 120 televisions el 2004 i que la Generalitat reconeixia l'existència de 114, ja es disposa d'una dada que mostra la magnitud del canvi.

La claredat de la refundació es pot veure amb el cas de les emissores municipals. Amb la resolució del concurs es passa de les poc més de cinquanta en funcionament a les 37 que ha concedit la Generalitat. D'aquestes 37, solament quatre corresponen a un sol ajuntament (Badalona, Barcelona, l'Hospitalet de Llobregat i Reus), que podran continuar gestionant l'emissora de què ja disposaven en l'era analògica. La cinquantena d'ajuntaments restants hauran d'encabir la seva emissora en algun dels 33 consorcis que s'han de crear per a la gestió conjunta del programa de televisió pública per part de tots els municipis de la demarcació.

El concurs de concessions

La reordenació dels operadors privats que ha portat la TDT mostra, encara que amb un perfil diferent al dels públics, una magnitud considerable. De les 66 televisions analògiques que emetien el 2004, 31 no han passat a la TDT, fet que deixa la meitat del sector analògic fora. A més a més, el concurs ha permès l'aparició de 10 noves televisions que no estaven funcionant en analògic. La reordenació és, certament, notable, i dóna lloc a un sector molt diferent del que s'ha configurat històricament: pel model d'emissora adoptat i pels actors que l'aplicaran.

En aquesta mateixa línia, el cas de les 10 televisions nascudes els primers vuitanta que han arribat en funcionament al 2004 aporta una altra evidència del canvi viscut. Tres són públiques i s'han d'integrar en un consorci públic. De les set privades, 2 no s'han presentat al concurs perquè no els permet desenvolupar el model local i amateur que volen. Les altres cinc

han aconseguit concessió. Per tant, poc més d'un 5% de les futures emissores de TDT-L provenen del moment de naixement i extensió de la televisió local a Catalunya.

De tota manera, els primers mesos d'implantació efectiva de la TDT indiquen que en els propers anys es poden donar nous canvis, derivats de les pròpies exigències econòmiques i tecnològiques del model adoptat. Tot i que les televisions que han passat són les millor dotades econòmicament i industrial, hi ha seriosos dubtes entre el sector i l'administració pública catalana sobre la viabilitat d'un sistema amb 93 emissores de TDT-L.

6.8.- Concepte de televisió local i model d'emissora: ideals en permanent revisió

Tot el seguit de modificacions en la televisió local catalana s'han traduït, al seu torn, en un canvi del propi concepte: sense cap mena de dubte, allò que els dos mil s'entén per *televisió local* no és el mateix fenomen que els vuitanta rebia aquesta denominació. Amb la TDT-L, certament, la distància entre els dos conceptes encara és major.

Així mateix, els models d'emissora han evolucionat d'acord amb aquesta concepció i tots dos, conceptes i model, han mantingut un diàleg amb la praxi quotidiana de les televisions que fonamenta els canvis a l'estructura.

Què s'entén per televisió local

Els primers vuitanta, el concepte apareix estretament lligat a la idea de municipi i, fins i tot, a la de barri en el cas de Barcelona. És una televisió vinculada a les nocions de participació ciutadana, democratització de la comunicació i exercici de la llibertat d'expressió. Així mateix, parlar de televisió local era referir-se a mitjans voluntaristes, poc dotats tecnològicament i que superaven la manca de recursos amb treball desinteressat i vocació. S'entenia com un mitjà popular, a l'abast de tothom i amb unes potencialitats de vertebració del territori, creació d'identitats col·lectives locals i de recurs de gran utilitat per la reconstrucció nacional de Catalunya i la recuperació de les llibertats democràtiques.

Des de finals dels vuitanta i primers noranta, aquesta concepció canvia. Ara, la televisió local s'entén més com una qüestió professional que no pas un fenomen sociocultural de matriu amateur. Es tracta de fer televisions amb una qualitat homologable a emissores d'abast

superior, que ofereixin continguts d'interès per l'audiència i ben elaborats, sense marge a la improvisació i buscant el compromís constant (és a dir, professional) amb el producte que es vol difondre i l'audiència a qui es vol arribar. I es prendran les decisions necessàries per aconseguir-ho, ja siguin financeres (inclusió de publicitat, ampliació de cobertura), organitzatives (contractació de personal i jerarquització) o programàtiques (delimitació i sosteniment d'una línia editorial).

Els dos mil, aquesta concepció s'ha accentuat i parlar de TVL és referir-se a un mitjà que abasta cobertures cada cop més grans, que vol ampliar l'audiència potencial com un recurs imprescindible per sostenir mitjans entesos com una empresa. És una activitat altament professionalitzada que forma part d'un mercat audiovisual en el qual aquestes emissores han trobat en el continguts de proximitat la marca que els permet diferenciar-se i competir amb altres televisions. És un sector a les portes de la industrialització i que, amb el pas a la TDT, entrarà en una fase de refundació que aprofundirà algunes de les línies que ja marca al llarg dels noranta i els primers dos mil (ampliació de cobertures, professionalització, comercialització i increment de la dimensió industrial) i homogeneïtza el tipus d'emissora.

Els models d'emissora: el concepte traduït a referent aplicable

Les diferents concepcions de la TVL s'han concretat en diversos models d'emissora que, tant des dels promotors com des de les polítiques de comunicació, es proposaven com a exemples a seguir (i aplicar).

La televisió comunitària, el primer que es formula per a Catalunya, apareix fortament marcada per la situació política en què neix la TVL, caracteritzada per la persecució administrativa de les emissores i el protagonisme adquirit per RTVC com a primera iniciativa que aconsegueix emetre periòdicament. Aquest fet converteix la televisió de Cardedeu en referent de l'època o, dit en paraules de Garriga (2005), el "model d'èxit": aconsegueix esquivar totes les limitacions polítiques, tècniques, econòmiques i humanes; i articula una manera de funcionar sostenible en un entorn clarament hostil i poc dat als grans projectes.

Amb la creació de la FPLTVLC, nascuda d'una iniciativa de RTVC, i la consolidació d'una tolerància política que té a l'emissora de Cardedeu i la municipal de Vallirana com a

clares mostres de la televisió permesa, l'ideal comunitari esdevindrà hegemònic i, fins i tot, una eina tàctica dels promotors per presentar les seves TVL com a *tolerables* i des d'aquí desenvolupar altres projectes. En aquest sentit, l'experiència dels promotors aconsella seguir aquest exemple, pel cap baix en les qüestions formals: associació cultural, voluntarisme i poca (o declarar que n'emeten poca) publicitat.

La principal mostra del caràcter tàctic del model comunitari en el moment del naixement és l'evolució de FPLTVLC i l'escissió que dona lloc a la FCTVL, quan un conjunt d'emissores privades i una municipal professionalitzades abandonen l'entitat pionera. Fins i tot els propis promotors del projecte (FPLTVLC, 1987; Vilar, 2006) reconeixien la inviabilitat del model. Davant d'aquesta situació, se n'articulen dos de nous de base professionalista.

D'una banda el servei públic professional, que apareix com una evolució del comunitari proposat per la FPLTVLC i que formula una emissores fortament vinculades a l'Ajuntament (seria el titular de la freqüència d'emissió) i orientada a la prestació d'un servei públic audiovisual basat en els principis programàtics del comunitari: producció pròpia d'arrel local. D'altra banda, el model professionalista d'abast nacional, que defensa una televisió de matriu privada (encara que no descarta l'existència de la TVL pública), professionalitzada i amb una vocació de servei públic d'abast nacional: oferir continguts en català que facin créixer l'oferta televisiva en català. Sense renunciar a un fort arrelament local, es vol contribuir a la construcció nacional donant el salt a l'espai regional del Principat.

L'aparició dels dos nous ideals es dona en un moment on la tendència (i el desig) majoritària és la professionalització i la comercialització. Així mateix, el naixement de la FCTVL, formada majoritàriament per emissores privades, denota l'existència d'un tipus de TVL comercial, sense renunciar a la prestació d'un determinat servei públic, que vol defugir de la vinculació institucional (patronat, titularitat pública de la freqüència) que defensava la FPLTVLC.

La segona meitat dels anys noranta hi ha una eclosió de models que apunta cap a la pluralitat de promotors que estan prenent posicions en la TVL; l'evolució cap a propostes més comercials i de natura mercantil de les privades i, per tant, d'una creixent separació de funcions entre la iniciativa privada i la pública. Si les televisions privades de matriu cívica i popular entenien, amb raó, que estaven prestant un servei públic de natura molt semblant al que podien

oferir les administracions públiques, amb el pes creixent de televisions empresarials aquesta coincidència minva: les privades s'orienten a l'afany de lucre i la prestació del servei públic queda en mans, fonamentalment, de les públiques. En aquest punt, el suport del Govern de la Generalitat a l'*empresarialització* i comercialització de la iniciativa privada és una dada rellevant per entendre els canvis de les emissores privades.

Els dos mil, la diversitat de referents dels noranta dóna pas al consens entre els operadors i els organismes catalans amb competència en polítiques de la comunicació (Govern i Consell de l'Audiovisual de Catalunya). És d'aquesta sintonia entre agents que sorgeix la televisió local de proximitat com a referent per al pas a la TDT. Coherent amb la concepció industrial dominant llavors, ja no discuteix quina ha de ser la titularitat (ve marcada per llei i permet la convivència de públic i privat) i determina una emissora professional, la que han defensat les principals associacions del sector des de finals dels vuitanta.

Ara, la clau són els continguts: la programació ha d'estar arrelada al territori i centrada en la vida quotidiana de la comunitat a la qual s'adreça. Definitivament, el model empresarial i amb vocació industrial esdevé el tipus d'emissora ideal, que ha de contribuir a estimular la producció audiovisual del país i, d'aquesta manera, enfortir l'espai català de comunicació.

En aquest context, el disseny comarcal de la televisió *local* digital trenca definitivament la relació entre municipi i emissora existents en la gestació i naixement de la TVL. També posa fi a una possible concepció popular del mitjà i ja no es discuteix de participació ciutadana, ni de democratització de la comunicació. La TDT, per tant, comporta un clar tall entre el concepte originari de la televisió local i el que acabarà comportant la plena regulació del sector a Catalunya.

Recerca acadèmica, conceptualització i definició de models

La recerca universitària ha jugat un paper molt important en la conceptualització de la televisió local i, per tant, en la definició dels models d'emissora.

Els primers vuitanta, les aproximacions a la televisió local (Moragas, Prado i Mateo, 1983; Prado, 1985; Carreras, 1987; Moragas, 1988) n'avalaven acadèmicament la concepció democratitzadora i l'entenien fins i tot com a fruit d'un procés d'apropiació social de la

tecnologia que permetia l'exercici de la llibertat d'expressió i la dinamització de la vida pública local. Fins i tot s'afirma que la televisió comunitària és la més legítima o que és l'únic plantejament que dóna sentit a l'existència de TVL.

Però els primers noranta la recerca ja comença a parlar de la comunicació local com un espai més on concorren totes les lògiques de la comunicació moderna, fins al punt que apareix com l'esglaió més baix d'un mercat, d'un sector industrial (Prado i Moragas, 1991). No és casualitat que aquesta concepció de la televisió local aparegui en el moment en què, des de la pròpia recerca, s'ha constatat l'existència de diverses lògiques entre les televisions, ja no solament la comunitària, i en un context en què el Govern central sembla interessat a legislar sobre la televisió (Prado i Moragas, 1991).

Finalment, el model de televisió local de proximitat sorgeix de nou d'aportacions acadèmiques, en aquest cas de Moragas, Garitaonandía i López (1999); i Prado i Moragas (2002). De fet, la televisió local entesa com a transmissora de continguts propers a l'experiència quotidiana de la comunitat a la qual s'adreça neix d'un estudi encarregat pel CAC en el context d'elaboració d'un document d'autoregulació de la TVL que l'organisme independent català va fer els primers dos mil i que posteriorment va donar lloc al decret de regulació transitòria del Govern.

La influència no es queda aquí, ja que la noció ha inspirat el plec de clàusules del concurs per la TDT local privada, fet que pot arribar a determinar el model de televisió que acabi sent plenament regulat i reconegut. Des d'aquesta perspectiva, no solament les polítiques estatals imposen el model de televisió per a Catalunya; també les decisions preses des del Principat l'han marcat en un sentit molt determinat.

Entre el concepte, els models i la praxi

La relació entre el concepte de televisió local, els models que es defineixen i la praxi de les televisions en funcionament no mantenen una relació lineal, sinó que mostra un caràcter que podríem denominar *circular*: tots tres s'influeixen mútuament al llarg del temps.

Un primer exemple el podem trobar en l'abandonament progressiu del referent comunitari i la seva substitució pel professional: l'activitat quotidiana de les emissores posa de

manifest que el model comunitari, aplicat en sentit estricte, és inviable. D'aquesta constatació neixen els elements que caracteritzaran els dos models professionalistes: contractació de personal, inclusió creixent de publicitat i/o relació financera estable amb l'ajuntament. Al seu torn, aquests ingredients són els que guien la transformació de les televisions locals ja des de mitjans dels vuitanta.

El model de televisió local de proximitat i el context d'implantació de la TDT són un cas en sentit contrari: la definició d'un ideal professionalista i de matriu industrial, basat parcialment en l'experiència de funcionament del operadors, determina quin tipus d'emissora pot migrar a la televisió digital terrestre o no. És des d'aquesta lògica que s'explica la negativa de la pionera RTVC a concursar, juntament amb altres emissores privades de matriu voluntarista.

És mirant des d'aquesta perspectiva circular que s'observa com els models d'emissora es proposen sempre en contextos de possible reconeixement o tolerància legal i de regulació de la TVL. En aquest sentit s'han d'entendre des del comunitari fins al de proximitat: com elements del discurs legitimador i de defensa d'unes emissores determinades que busquen influir en les polítiques per no quedar fora de la llei (i del sector).

7.- Fonts

7.1.- Fonts documentals i en línia

AIMC (1996): *Censo de televisiones locales 1996*. Madrid: AIMC.

AIMC (1999): *Censo de televisiones locales 1999*. Madrid: AIMC.

AIMC (2002): *Censo de televisiones locales Octubre 2002*. Madrid: AIMC.

Arandes, Enric (1987a): *Estudi monogràfic de l'emissora de tv local de Calella de la Costa*.

Bellaterra: Departament de Teoria de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona.

[Fitxa de recerca. Text mecanografiat]

Arandes, Enric (1987b): *Estudi monogràfic de l'emissora de tv local de Pineda de Mar*.

Bellaterra: Departament de Teoria de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona.

[Fitxa de recerca. Text mecanografiat]

Artés, Sílvia (2000): "Les televisions locals al Baix Llobregat: el camí cap a la professionalització i la legalització", a *Materials del Baix Llobregat*, núm. 6, Sant Feliu de Llobregat, Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat – Cossetània Edicions, pàgs. 61-67.

Badillo, Ángel (2003): *La desregulación de la televisión local en España: el caso de Castilla y León*. Bellaterra: Departament de Comunicació Audiovisual i Publicitat de la Universitat Autònoma de Barcelona. [Tesi doctoral]

Baget, Josep Maria (1994): *Història de la televisió a Catalunya*. Barcelona: CEDIC.

Baltà, Pere (1989): "L'associacionisme", a D.A.: *Catalunya 77/88: societat, economia, política, cultura*, Barcelona, Publicacions de la Fundació Jaume Bofill-La Magrana, pàgs. 75-77.

Barca, Flavia (1999): "The local television broadcasting system in Italy: too few resources for too many companies?", a *Media, Culture & Society*, Vol. 21, gener, Londres, Thousand Oaks i Nova Delhi, SAGE Publications, pàg. 109-122.

Bonet, Carlos (1990): "La televisión local", a *Mensaje y medios*, núm. 20, segona época, novembre, Madrid, Gabinete de la Dirección General de RTVE, pàg. 20 - 23.

Brunet, Joan (1985): "La singularitat del fenomen comunicacional a Catalunya", a *Quaderns de les arts i de les lletres de Sabadell*, núm. 48, nadal de 1985, Sabadell, Amcis de les Arts i de les Lletres de Sabadell, pàg. 472 – 473.

Busquets, Glòria (2002): *El sector del cable en el marc de la desregulació de les telecomunicacions a l'Estat espanyol*. Bellaterra: Departament de Periodisme i de Ciències de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona. [Treball de recerca del doctorat]

Cardús, Salvador (1989): "Els agents culturals", a D.A.: *Catalunya 77/88: societat, economia, política, cultura*, Barcelona, Publicacions de la Fundació Jaume Bofill-La Magrana, pàgs. 359-370.

Carreras, Lluís de (1987): *La ràdio i la televisió a Catalunya, avui*. Barcelona: Pòrtic.

CBC (Coordinadora Barcelona Comunicació) (1995): *Avant-projecte de constitució d'un nou model de televisió per a la ciutat de Barcelona. Octubre de 1995*. Barcelona: CBC. [Text mecanografiat]

CAC (Consell de l'Audiovisual de Catalunya) (1999): *Informe sobre l'audiovisual a Catalunya 1997-1998*. Barcelona: Consell de l'Audiovisual de Catalunya.

CAC (Consell de l'Audiovisual de Catalunya) (2000): *Informe sobre l'audiovisual a Catalunya 1999*. Barcelona: Consell de l'Audiovisual de Catalunya.

CAC (Consell de l'Audiovisual de Catalunya) (2001): *Informe sobre l'audiovisual a Catalunya 2000*. Barcelona: Consell de l'Audiovisual de Catalunya.

CAC (Consell de l'Audiovisual de Catalunya) (2002a): *Informe de l'audiovisual a Catalunya 2001*. Barcelona: Consell de l'Audiovisual de Catalunya. [Quaderns del CAC. Número extraordinari]

CAC (Consell de l'Audiovisual de Catalunya) (2002b): *Informe sobre la revisió del model de televisió local a Catalunya*. Barcelona: Consell de l'Audiovisual de Catalunya.

CAC (Consell de l'Audiovisual de Catalunya) (2003): *Informe de l'audiovisual a Catalunya 2002*. Barcelona: Consell de l'Audiovisual de Catalunya. [Quaderns del CAC. Número extraordinari]

CAC (Consell de l'Audiovisual de Catalunya) (2004): *Informe de l'audiovisual a Catalunya 2003*. Barcelona: Consell de l'Audiovisual de Catalunya. [Quaderns del CAC. Número extraordinari]

CAC (Consell de l'Audiovisual de Catalunya) (2005): *Informe de l'audiovisual a Catalunya 2004*. Barcelona: Consell de l'Audiovisual de Catalunya. [Quaderns del CAC. Número extraordinari]

Comunicàlia (2005): *Programació continguts exercici 2005*. Barcelona: Comunicàlia – Consorci Local i Comarcal de Comunicació. [Fulletó]

Congrés de la Premsa Comarcal de Catalunya (1981): *Llibre de les ponències i les comunicacions I*. Barcelona: Servei de Publicacions de la Diputació de Barcelona.

Corbella, Joan M. (1988): *La comunicació social a Catalunya. Panorama general als anys vuitanta*. Barcelona: Centre d'Investigació de la Comunicació (CEDIC).

Corbella, Joan M. (1991): *La comunicació social a Catalunya, 1981-1991. Una dècada de canvis*. Barcelona: Centre d'Investigació de la Comunicació (CEDIC).

Corbella, Joan M. (1995): *La comunicació social a Catalunya, 1995*. Barcelona: Centre d'Investigació de la Comunicació (CEDIC).

Corominas, Maria (1987a): *Estudi monogràfic de Tele Set, S.A. Emissora de televisió local*. Bellaterra: Departament de Teoria de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona [Fitxa de recerca. Text mecanografiat]

Corominas, Maria (1987b): *Televisió de Navarcles*. Bellaterra: Departament de Teoria de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona. [Fitxa de recerca. Text mecanografiat]

Corominas, Maria (1987c): *Televisió Terra Ferma (TVT)*. Bellaterra: Departament de Teoria de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona. [Fitxa de recerca. Text mecanografiat]

Corominas, Maria (1987d): *Estudi monogràfic de TV Lleida emissora de televisió local*. Bellaterra: Departament de Teoria de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona. [Fitxa de recerca. Text mecanografiat]

Corominas, Maria (1988): *TV Lleida*. Bellaterra: Departament de Teoria de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona. [Fitxa de recerca. Text mecanografiat]

Corominas, Maria (1997): "Estructura i polítiques de la comunicació", a Berrio, Jordi (ed.): *Un segle de recerca en comunicació a Catalunya. Estudi crític dels principals àmbits d'investigació de la comunicació de massa*, Bellaterra, Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona, pàg. 99-150.

Corominas, Maria [En línia] (2002): "Local communication in Catalonia. New trends, new challenges". Paper presentat a la 23 Conferència i Assemblea General de la IAMCR/AIECS/AIERI. Barcelona, 21 al 26 de juliol. <http://www.portalcomunicacion.com/bcn2002/n_eng/programme/prog_ind/papers/c/pdf/corominas.pdf> [Consulta: maig de 2006]

Corominas, Maria i Montserrat Llinés (1988): *La televisió a Catalunya*. Sant Cugat del Vallès: Llibres de la Frontera.

Corominas, Maria i Montserrat Llinés (1992): “La experiencia catalana de radiotelevisión local. Un importante fenómeno social y comunicativo”, a *Telos*, núm. 30, juny–agost, Madrid, Fundesco, pàg. 125-130.

Corominas, Maria; Mercè Díez i Laura Bergés (1996): *Llibre Blanc de la radiodifusió municipal a Catalunya*. Bellaterra (Cerdanyola del Vallès): Departament de Periodisme i de Ciències de la Comunicació. [text mecanografiat]

Corominas, Maria; Josep Àngel Guimerà; Isabel Fernández i Montse Bonet (2005): “Polítiques públiques de ràdio i televisió local en l’entorn digital a Espanya (1997-2004)”, a *Trípodos*, núm. extraordinari, Barcelona, Universitat Ramon Llull, pàgs. 639-650.

Costa, Lluís (2005): *Televisió de Girona. La comunicació de proximitat en l’era de la globalització*. Girona: Televisió de Girona.

Costa, Pere–Oriol; Pérez Tornero, José Manuel i José Martínez Abadía (1992): *Realitat i perspectives de la televisió local a Catalunya*. Barcelona: Diputació de Barcelona.

D.A. (1985): *Primeres Jornades sobre Meso-Comunicació a Catalunya*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona.

D.A. (1988a): *La TV local de servei públic. L’univers de les TV locals a Catalunya davant la perspectiva dels noranta*. Barcelona: Diputació de Barcelona.

D.A. (1988b): “Comunicat final del seminari”, a D.A.: *La TV local de servei públic L’univers de les TV locals a Catalunya*, Barcelona: Diputació de Barcelona

Delgado, Lau (2005): “Televisión local en España: la tercera vía es posible”, a GECA: *Anuario de la televisión en España 2005*, Madrid, GECA, pàg. 315.

Demers, David (2005): *Dictionary of mass communication and media research*. Spokane: Marquette Academic.

DGST (Direcció General de Serveis de Telecomunicacions) (1994): *Situació de les televisions locals a Catalunya. Barcelona, 2 de maig de 1994*. Barcelona: DGST. [Text mecanografiat]

Díaz Nosty, Bernardo (1999): *Informe anual de la comunicación 1997-1998*. Madrid: Grupo Zeta.

Diputació de Barcelona (1981a): *Les ràdios municipals i comarcals II*. Barcelona: Servei de Premsa de la Diputació de Barcelona. [Col·lecció *Comunicació*, núm. 9]

Diputació de Barcelona (1981b): *Les ràdios municipals i comarcals III*. Barcelona: Servei de Premsa de la Diputació de Barcelona. [Col·lecció *Comunicació*, núm. 16]

Diputació de Barcelona (1982): *Cens dels butlletins municipals de Catalunya*. Barcelona: Servei de Premsa de la Diputació de Barcelona. 2 Volums. [Col·lecció *Comunicació*, núm. 20 i 21]

Domingo, Tomàs de (1999): “Telecomunicaciones y audiovisual en al España de los noventa. Sectores en convergencia ¿políticas en convergencia?”, a Jordana, Jacint i David Sancho (eds.): *Políticas de telecomunicaciones en España*, Madrid, Tecnos, pàg. 35 – 78.

Dominick, Joseph R. (2001): *La dinámica de la comunicación masiva*. Mèxic D.F.: McGraw – Hill / Interamericana de Editores.

Duverger, Maurice (1996): *Métodos de las ciencias sociales*. Barcelona: Ariel.

Emissores Municipals de Catalunya (Emuc) (1982): “Bases de funcionament i autoregulació de les emissores municipals de Catalunya”, a *Arrel*, núm 3, abril-setembre, Barcelona: Diputació de Barcelona, pàg. 44-47.

Esteve, Antoni (1982): “Les ràdios municipals a Catalunya”, a *Arrel*, núm 3, abril-setembre, Barcelona: Diputació de Barcelona, pàg. 3-43.

Fastrez Pierre i Stéphanie Meyer (1999): “Télévision locale et proximité”, a *Recherches en communication*, núm. 11, Louvaine – la – neuve, Departament de Comunicació de la Universitat Catòlica de Lovaina, pàg. 143 – 167.

FPLTVLC (Federació Pro Legalització de les Televisions Locals a Catalunya) (1986): *Televisions locals a Catalunya*. Sabadell: FPTVLC. [Text mecanografiat]

FPLTVLC (Federació Pro Legalització de les Televisions Locals a Catalunya) (1987a): *Televisions locals a Catalunya*. Barcelona: FPTVLC. [Text mecanografiat]

FPLTVLC (Federació Pro Legalització de les Televisions Locals a Catalunya) (1987b): *Què és la Federació de TVL*. Barcelona: FPTVLC. [Text mecanografiat]

FPLTVLC (Federació Pro Legalització de les Televisions Locals a Catalunya) (1994): *10 anys Federació TV locals de Catalunya. Dossier de Premsa*. Cardedeu: FPTVLC. [Fulletó]

- FPLTVLC (Federació Pro Legalització de les Televisions Locals a Catalunya) (1995): *Televisions locals de Catalunya*. Barcelona: Federació Pro-legalització de les Televisions Locals a Catalunya. [Text mecanografiat]
- Fernández, Isabel i Fernanda Santana (2000): *Estado y medios de comunicación en la España democrática*. Madrid: Alianza.
- Fondevila, Joan Francesc (2001): *El desenvolupament del cable a Espanya i Catalunya en el marc internacional*. Bellaterra: Departament de Periodisme i de Ciències de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona. [Tesi doctoral]
- Garcia, Àngel (1987): "Terrassa: un projecte de TV local", a D.A.: *La TV local de servei públic. L'univers de les TV locals a Catalunya davant la perspectiva dels noranta*, Barcelona, Diputació de Barcelona, pàg. 77-81.
- Garriga, Toni (1981): "Una tercera vía a la televisión: la experiencia de RTV Cardedeu", a *CEUMT*, núm. 35, Vol. 2, Barcelona, Centre d'Estudis Urbanístics, Municipals i Territorials, pàg.14-15.
- Garriga i Paituví, Antoni Maria (1985): "L'experiència de la televisió en l'àmbit meso-comunicatiu. (Bases per a una televisió local a Espanya)", a D.A.: *Primeres Jornades sobre Meso-Comunicació a Catalunya*, Bellaterra, Universitat Autònoma de Barcelona, pàg. 49-80.
- Gifreu, Josep (1983a): *Sistema i polítiques de la comunicació a Catalunya (Premsa, ràdio, televisió i cinema, 1970-1980)*. Barcelona: L'Avenç.
- Gifreu, Josep (1983b): "Els mèdia a Catalunya, per una estratègia contra la dependència", a D.A.: *Informació i Política*, Barcelona, Institut de Ciències Polítiques de la Diputació de Barcelona, pàg. 39-52.
- Gifreu, Josep (1990): "España, un espacio de comunicación en crisis", a *Telos*, núm. 23, setembre-novembre, Madrid, Fundesco, pàg. 10-12.
- Gifreu, Josep (dir.) (1991a): *Construir l'espai català de comunicació*. Barcelona: CEDIC.
- Gifreu, Josep (1991b): *Estructura general de la comunicació pública*. Barcelona: Pòrtic.
- Giménez, Josep (1987): "TV comarcal al Penedès", a D.A.: *La TV local de servei públic. L'univers de les TV locals a Catalunya davant la perspectiva dels noranta*, Barcelona, Diputació de Barcelona, pàg. 83-85.

- Giordano, Eduardo i Carlos Zeller (1999): *Políticas de televisión: la configuración del mercado audiovisual*. Barcelona: Icària
- Giró, Xavier (1991): *Conflictos de televisión a Catalunya*. Barcelona: Diputació de Barcelona/Col·legi de Periodistes de Catalunya.
- Guillamet, Jaume (1983): *La premsa comarcal. Un model català de periodisme popular*. Barcelona. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.
- Guimerà i Orts, Josep Àngel (2001): *Olot TV*. Bellaterra: Institut de la Comunicació (InCom) de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). [Fitxa de recerca. Text mecanografiat]
- Guimerà i Orts, Josep Àngel (2002): *Elements teòrics i metodològics per a una anàlisi de l'estructura i les polítiques de la comunicació local a Catalunya (1978-2001)*. Bellaterra: Departament de Periodisme i de Ciències de la Comunicació. [Treball de Recerca del Doctorat]
- Guimerà i Orts, Josep Àngel (2003): "La televisión local ante un redefinición de modelo: el caso de Catalunya", a Martínez, Marcelo (coord.): *Televisión locales en Europa. Proximidad, programación y políticas de comunicación*, Santiago de Compostela, Universidade de Santiago de Compostela, pàg. 192 a 201. [CD-Rom]
- Guimerà i Orts, Josep Àngel i Miquel de Moragas (2004): "La xarxa de televisions locals: origen, reptes i oportunitats", a Delgado, Lau; Marc Melillas i Marta Rossell (dirs.): *En xarxa. Cinc anys de la XTVL*, Barcelona, XTVL, pàg. 132 – 145.
- Guimerà i Orts, Josep Àngel (2006): *La televisión local a Catalunya: gestació, naixement i transformacions (1976-2005)*. Bellaterra: Departament de Periodisme i de Ciències de la Comunicació. [text mecanografiat]
- Hernández, Albert (1987): *Barkeno Canal 08. Qüestionari per l'estudi monogràfic d'emissores*. Bellaterra: Departament de Teoria de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona. [Fitxa de recerca. Text mecanografiat]
- Hollander, Ed (1992): "The emergence of small scale media", a Jankowski, Nick; Ole Prehn i James Stappers (eds.): *The people's voice. Local radio and television in Europe*, London, John Libbey, pàg. 7-15.

Hollander, Ed; James Stappers i Nicholas Jankowski (2002): "Community media amb community communication", a Jankowski, Nicholas W. i Ole Prehn (eds.): *Community media in the information age. Perspectives and prospects*. Creskill: Hampton Press.

Idescat (Institut d'Estadística de Catalunya) (2005): *Anuari estadístic de Catalunya 2005*. Barcelona: Idescat.

Jankowski, Nicholas W. i Ole Prehn (eds.) (2002): *Community media in the information age. Perspectives and prospects*. Creskill: Hampton Press.

Jankowski, Nick; Ole Prehn i James Stappers (eds.) (1992): *The people's voice. Local radio and television in Europe*. London: John Libbey.

Jankowski, Nicholas W. (2002): "The conceptual contours of community media", a Jankowski, Nicholas W. i Ole Prehn (eds.): *Community media in the information age. Perspectives and prospects*, Creskill, Hampton Press, pàg. 3 – 16.

Jankowski, Nicholas W. (2003): "Community media at the corssroads. Trends towards ossification and avenues for reinvigoration", a *Televisiónes locales en Europa. Proximidad, programación y políticas de comunicación*, Santiago de Compostel-la, Universidade de Santiago de Compostela, pàg. 28 - 33. [CD-Rom]

Jones, Daniel E. (1993): *Bibliografía sobre comunicació social: vint anys de recerca a la Facultat de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona*. Barcelona: Centre de Documentació de la Informació (Cedic).

Jones, Daniel E. (1997): *Bibliografía catalana de la comunicació*. Barcelona: Centre de Documentació de la Informació (Cedic).

Jones, Daniel E. (1998): "Investigación sobre comunicación en España: evolución y perspectivas", a *Zer*, núm.5, novembre, Bilbao, Servicio Editorial de la Universidad del País Vasco, pàg. 13 a 51.

Jones, Daniel E. [et al.] (2000): *Investigación sobre comunicación en España. Aproximación bibliométrica a las tesis doctorales*. Barcelona: ComCat.

López Cantos, Francisco José i Carme Mayugo [En línia] (s.d.): "Hacia la comunicación social: el tercer sector audiovisual". <http://www.usc.es/xorna/SECCOM/textos/hacia_com_soc.pdf> [Consulta: juny de 2006]

Lorite, Nicolás (1987): *ETV-Televisió local d'Esplugues de Llobregat*. Bellaterra: Departament de Teories de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona. [Fitxa de recerca. Text mecanografiat]

Martín, Aurelio (1994): "El nacimiento de la Televisión Local. ATEL como referencia", a Sánchez Avelló, Rafael (coord.): *Jornadas sobre televisiones locales*, Oviedo, Consejo Asesor de RTVE en Asturias, pàgs. 27-36.

Martínez Surinyac, Gabriel (1988a): *TVF. Televisió de Fornells de la Selva*. Bellaterra: Departament de Teoria de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona. [Fitxa de recerca. Text mecanografiat]

Martínez Surinyac, Gabriel (1988b): *TV de Cercs*. Bellaterra: Departament de Teoria de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona. [Fitxa de recerca. Text mecanografiat]

Martínez Surinyac, Gabriel (1988c): *TV Sabadell*. Bellaterra: Departament de Periodisme i de Teoria de la Universitat Autònoma de Barcelona. [Fitxa de recerca. Text mecanografiat]

McQuail, Denis (1999): *Introducción a la teoría de la comunicación de masas*. Barcelona: Paidós.

Messeguer, Maica; Dolors Rovira i Josep Vilar (2005): *Més de mil dilluns. 25è aniversari televisió a Cardedeu*. Cardedeu: Ràdio Televisió Cardedeu.

Moragas, Miquel de (1985a): "Interpretació polític-teòrica de la noció de meso-comunicació" a *Primeres Jornades sobre Meso-comunicació a Catalunya*, Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona, pp.15-35.

Moragas, Miquel de (1985b): "Introducción. Transformación tecnológica y tipología de los medios. Importancia política de la noción de ámbito comunicativo", a Moragas, Miquel de (ed.): *Sociología de la comunicación de masas. Volumen IV: Nuevos problemas y transformación tecnológica*, Barcelona, Gustavo Gili, pàg. 11-33.

Moragas, Miquel de (1987): "La comunicació local a Catalunya, espais de comunicació i participació democràtica", a D.A.: *Cultura i Comunicació a l'espai regional*, Barcelona, Servei de Cultura de la Diputació de Barcelona, pàg. 13-38.

Moragas, Miquel de (1988a): *Espais de comunicació. Experiències i perspectives a Catalunya*. Barcelona: Edicions 62.

Moragas, Miquel de (1988b): "Identitat Cultural, espais de comunicació i participació democràtica. Una perspectiva des de Catalunya i Europa", a *Social communication and cultural identity. Main Papers. Communications to the Sections*, Barcelona, 16è Congrés Internacional de l'AIERI.

Moragas, Miquel de i Maria Corominas (1988): *Local communication in Catalonia (1975-1988). Media spaces and democratic participation*. Barcelona: Diputació de Barcelona.

Moragas, Miquel de i Maria Corominas (1992): "Spain, Catalonia: Media and democratic participation in local communication", a Jankowski, Nick; Ole Prehn i James Stappers (eds.): *The people's voice. Local radio and television in Europe*, London, John Libbey, pàg.186-197.

Moragas, Miquel de i Isabel Fernández (2005): "Les polítiques de comunicació", a Corominas, Maria; Miquel de Moragas i Josep Àngel Guimerà (eds.): *Informe de la comunicació a Catalunya 2003-2004*, Bellaterra; Castelló de la Plana; Barcelona; València: Universitat Autònoma de Barcelona. Servei de Publicacions; Publicacions de la Universitat Jaume I; Universitat Pompeu Fabra; Universitat de València. Servei de Publicacions, pàgs. 231-245.

Moragas, Miquel de i Carmelo Garitaonandía (1994): "La televisió a les regions, nacionalitats i als petits països de la Unió Europea", a *Anàlisi*, núm.17, desembre, monogràfic, Bellaterra, Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona, pàg. 9-178.

Moragas, Miquel de i Carmelo Garitaonandía (eds.) (1995): *Decentralization in the global era. Television in the regions, nationalities and small countries of the European Union*. London: John Libbey.

Moragas, Miquel de i Bernat López (2000): "Les polítiques de comunicació", a Corominas, Maria i Miquel de Moragas (eds.): *Informe de la comunicació a Catalunya 2000*, Bellaterra, Institut de la Comunicació (InCom) de la Universitat Autònoma de Barcelona, pàg. 243–258.

Moragas, Miquel de; Isabel Fernández i Bernat López (2003): "Les polítiques de comunicació", a Corominas, Maria i Miquel de Moragas (eds.): *Informe de la comunicació a Catalunya 2001-2002*; Bellaterra, Castelló de la Plana, Barcelona, València; Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona; Publicacions de la Universitat Jaume I; Universitat Pompeu Fabra; Universitat de València. Servei de Publicacions, pàg. 213-146.

Moragas, Miquel de; Carmelo Garitaonandía i Bernat López (eds.) (1999): *Televisión de Proximidad en Europa. Experiencias de descentralización en la era digital*. Bellaterra; Castelló de la Plana; Barcelona; València: Universitat Autònoma de Barcelona. Servei de Publicacions; Publicacions de la Universitat Jaume I; Universitat Pompeu Fabra; Universitat de València. Servei de Publicacions.

Moragas, Miquel de; Emili Prado i Rosario de Mateo (1983): "Appropriation des média et decentralitasion", a *Le Butlletin de l'IDATE*, núm. 13, Paris, IDATE, pàg. 504-513.

Navarro, José Antonio (1999): *La televisión local. Andalucía: la nueva comunicación*. Madrid: Fragua.

OCL (Observatori de la Comunicació Local) (2000): "La comunicació local", a Corominas, Maria i Miquel de Moragas (eds.): *Informe de la comunicació a Catalunya 2000*; Bellaterra: Institut de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), pàgs. 213-242.

OCL (Observatori de la Comunicació Local) (2003): "La comunicació local", a Corominas, Maria i Miquel de Moragas (eds.): *Informe de la comunicació a Catalunya 2001-2002*; Bellaterra, Castelló de la Plana, Barcelona, València; Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona; Publicacions de la Universitat Jaume I; Universitat Pompeu Fabra; Universitat de València. Servei de Publicacions, pàg. 213-230.

OCL (Observatori de la Comunicació Local) (2005): "La comunicació local", a Corominas, Maria i Miquel de Moragas i Josep Àngel Guimerà (eds.): *Informe de la comunicació a Catalunya 2003-2004*; Bellaterra, Castelló de la Plana, Barcelona, València; Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona; Publicacions de la Universitat Jaume I; Universitat Pompeu Fabra; Universitat de València. Servei de Publicacions, pàg. 211-230.

[Palavisíó. Televisió de Palafrugell] (1988): *Palavisíó. Televisió de Palafrugell*. Bellaterra: Departament de Teoria de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona. [Fitxa de recerca. Text mecanografiat]

Parc del Coneixement de la Flor de Maig (2002): *Reptes de la televisió digital terrestre. Les televisions locals i el procés de conversió digital*. Cerdanyola del Vallès: Parc del Coneixement de la Flor de Maig. [Text mecanografiat]

Pérez, Miquel (1995): *Diccionari dels mitjans audiovisuals*. Vic: Eumo.

Pey, Jordi (1998): *Televisions locals catalanes: present i futur*. Bellaterra: Departament de Periodisme i de Ciències de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona. [Text mecanografiat]

Prado, Emili (1980): "El desenvolupament de les ràdios lliures a Espanya", a *Anàlisi*, núm. 1, abril, Bellaterra, Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona, pàgs. 155-167.

Prado, Emili (1983): "Las radios municipales entre la alternativa y el tedio", a *Informació i política*, Barcelona, Institut de Ciències Socials de la Diputació de Barcelona, pàg. 157-166.

Prado, Emili (1985a): "Televisión comunitaria en Catalunya", a *Telos*, núm.2, abril-juny, Madrid, Fundesco, pàg. 53-58.

Prado, Emili (1985b): "La comunicación alternativa: crisis y transformación. La experiencia europea", a Moragas, Miquel de (ed.): *Sociología de la comunicación de masas. Volúmen IV: Nuevos problemas y transformación tecnológica*, Barcelona, Gustavo Gili, pàg.183-208.

Prado, Emili (1985c): "Radios municipales: una experiencia de comunicación popular", a *Alfoz*, núm. 11, monogràfic, Madrid, Centro de Investigación y Documentación Urbana y Rural, pàg.25-30.

Prado, Emili [En línia] (2005): *La televisión local: entre el limbo regulatorio y la esperanza digital*. Madrid: Fundación Alternativas. <http://www.falternativas.org/base/download/6608_1209_05_oratorioLab.ALTERNATIVAS60.pdf> [Consulta: maig de 2006]

Prado, Emili i Miquel de Moragas (1991): *Televisiones locales. Tipología y aportaciones de la experiencia catalana*. Barcelona: Col·legi de Periodistes de Catalunya/Diputació de Barcelona.

Prado, Emili i Miquel de Moragas (2002): *La televisió local a Catalunya. De les experiències comunitàries a les estratègies de proximitat*. Barcelona: Consell de l'Audiovisual de Catalunya. [Quaderns del CAC. Número extraordinari]

Prado, Emili; Matilde Delgado, Núria García i Gemma Larrégola (2003): "La televisió", a Corominas, Maria i Miquel de Moragas (eds.): *Informe de la Comunicació a Catalunya 2001-2002*, Bellaterra; Castelló de la Plana; Barcelona; València: Universitat Autònoma de Barcelona. Servei de Publicacions; Publicacions de la Universitat Jaume I; Universitat Pompeu Fabra; Universitat de València. Servei de Publicacions; pàgs. 61-82.

Proelsa (1997): *Anàlisi televisions locals de Catalunya*. Barcelona: Proelsa. [Text mecanografiat]

Ramentol, Santiago (2006): "Conferència: El nou escenari de la televisió local", a D.A., *Cap a un nou model de mitjans audiovisuals locals*, Barcelona, Generalitat de Catalunya – Agència Catalana de Notícies, pàgs. 23-41.

[RTV Cardedeu] (1988): *RTV Cardedeu*. Bellaterra: Departament de Teoria de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona. [Fitxa de recerca. Text mecanografiat]

RTV Cardedeu [En línia] (2001): *Història de Televisió Cardedeu. Inicis*. Cardedeu: Radiotelevisió Cardedeu. <<http://www.cardedeu.org/tele/historia/histinicis.htm>> [Consulta: desembre de 2003]

Riquer, Borja de (1996): "La configuració del sistema autonòmic: el caso de Catalunya", a Tusell, Javier i Álvaro Soto (eds.): *Historia de la transición 1975-1986*, Madrid, Alianza Editorial, pàgs. 465-492.

Rodriguez, Clemencia (2001): *Fissures in the mediascape. An international study of citizens' media*. Creskill: Hampton Press.

Salomón, Lester M [et al.] (2001): *La sociedad civil global. Las dimensiones del sector no lucrativo*. Bilbao: Fundación BBVA.

Sarabia, Isabel (2003): *La televisión de proximidad en la Región de Murcia*. Madrid: Departament de Periodisme II de la Universitat Complutense de Madrid. [Tesi doctoral]

Segura, Joan (1987): *Terrassa, Televisió del Vallès, SA. Estudi monogràfic*. Bellaterra: Departament de Teoria de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona. [Fitxa de recerca. Text mecanografiat]

[Tele-Set Televisió de la Catalunya Central] (1988): *Tele Set Televisió de la Catalunya Central. Manresa. Bages*. Bellaterra: Departament de Teoria de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona. [Fitxa de recerca. Text mecanografiat]

Tele Vídeo Alella (TVA) (1987): *Memòria*. Alella: Tele Vídeo Alella. [Text mecanografiat]

Torres, Santiago (1987a): *Televisió Prat*. Bellaterra: Departament de Teoria de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona. [Fitxa de recerca. Text mecanografiat]

Torres, Santiago (1987b): *Televisió Sant Boi*. Bellaterra: Departament de Teoria de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona. [Fitxa de recerca. Text mecanografiat]

[TV Alella] (1988): *TV Alella*. Bellaterra: Departament de Teoria de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona. [Fitxa de recerca. Text mecanografiat]

[TV Clot] (1988): *TV Clot*. Bellaterra: Departament de Teoria de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona. [Fitxa de recerca. Text mecanografiat]

[TV Figueres] (1988): *TV Figueres*. Bellaterra: Departament de Teoria de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona. [Fitxa de recerca. Text mecanografiat]

[TV Garrotxa] (1988): *TV Garrotxa*. Bellaterra: Departament de Teoria de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona. [Fitxa de recerca. Text mecanografiat]

[TV Manlleu] (1988): *TV Manlleu*. Bellaterra: Departament de Teoria de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona. [Fitxa de recerca. Text mecanografiat]

[TV Vallirana] (1988): *TV Vallirana*. Bellaterra: Departament de Teoria de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona. [Fitxa de recerca. Text mecanografiat]

[TV Vilada] (1988): *TV Vilada*. Bellaterra: Departament de Teoria de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona. [Fitxa de recerca. Text mecanografiat]

[TVA Televisió d'Arenys de Mar] (1988): *TVA Televisió d'Arenys de Mar*. Bellaterra: Departament de Teoria de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona. [Fitxa de recerca. Text mecanografiat]

[TVM. Televisió de Mataró] (1988): *TVM. Televisió de Mataró*. Bellaterra: Departament de Teoria de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona. [Fitxa de recerca. Text mecanografiat]

Udina, Ernest (1982): "Anàlisi i estadística de la comunicació local a Catalunya", a *Arrel*, núm. 3, Barcelona: Diputació de Barcelona, pag. 93-116.

Vila, Pere i Xavier Ferràndiz (2000): "Les telecomunicacions", a Corominas, Maria i Miquel de Moragas (eds.): *Informe de la Comunicació a Catalunya 2000*. Barcelona: Institut de la Comunicació (InCom) de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), pàgs. 185-212.

Vila, Pere i Gonçal Bonhomme (2003): "Les telecomunicacions", a Corominas, Maria i Miquel de Moragas (eds.): *Informe de la comunicació a Catalunya 2001-2002*, Bellaterra; Castelló de la

Plana; Barcelona; València: Universitat Autònoma de Barcelona. Servei de Publicacions; Publicacions de la Universitat Jaume I; Universitat Pompeu Fabra; Universitat de València. Servei de Publicacions, pàgs. 191-212.

Vilar, Josep (1988): "TV local, present i futur", a D.A.: *La TV local de servei públic. L'univers de les TV locals a Catalunya davant la perspectiva dels noranta*, Barcelona, Diputació de Barcelona, pàg.63-66.

XTVL (Xarxa de Televisions Locals) (2003): *La televisió local, dia a dia*. Barcelona: XTVL. [Fulletó]

XTVL (Xarxa de Televisions Locals) (2004): "Cinc anys de la Xarxa de Televisions Locals. La història", a Delgado, Lau; Marc Melillas i Marta Rosell (dirs.): *En Xarxa. Cinc anys de la XTVL*, Barcelona, Xarxa de Televisions Locals de Catalunya, pàgs. 12-41.

7.2.- Fonts personals

Aquest apartat recull les referències a les entrevistes en profunditat puntuals que s'han dut a terme per fer aquesta recerca.

Barcons, Josep (2005). Entrevista personal. Calella, 24 de setembre.

Camps, Pere (2004): Entrevista personal. Solsona, 29 de desembre.

Carol, Salvador (2005): Entrevista personal. Mataró, 27 de juliol.

Cumeras, Miquel (2005). Entrevista personal. Taradell, 18 de novembre.

Escamilla, Salvador (2005): Entrevista personal. Barcelona, 7 de juliol.

Gallart, Agustí (2005). Entrevista personal, Sant Adrià de Besòs, 19 de desembre.

Garriga, Antoni Maria (2005). Entrevista personal. Esplugues de Llobregat, 17 d'agost.

Iborra, Pere (2005): Entrevista personal. Sabadell, 16 de desembre.

Llorca, Isidor (2005): Entrevista personal. Lloret de Mar, 30 d'agost.

Luque, Jordi (2005): Entrevista personal. Barcelona, 28 de desembre.

Navarrete, Manel (2006). Entrevista personal. Marata, 16 de gener de 2006.

Nogueras, Tomàs (2005): Entrevista personal. Llinars del Vallès, 8 de juliol.

Pascual, Ricard (2005): Entrevista personal. Molins de Rei, 31 d'agost.

Rafart, Ramon (2004): Entrevista personal. Solsona, 29 de desembre.

Tubau, Francesc (2005): Entrevista personal. Barcelona, 21 de desembre.

Vilar, Josep (2006): Entrevista personal. Sant Joan Despí, 7 de febrer.

Vivé, Josep (2004): Entrevista personal. Tordera, 2 de desembre.